Muhtesar Zadu-l-Me'ād

-Sažetak-

Opskrba za ahiret

na osnovu upute najboljeg stvorenja, sallallahu alejhi ve sellem

Ibn Kajjim el-Dževzijje

Sažeo:
Muhammed ibn Abdu-l-Vehhab

Naslov originala:
Muhtesar Zadi-l-me'di fi hedji hajri-l-'ibadi

Autor:
Muhammed ibn Abdu-l-Vehhab

Prevodioci:
Grupa prevodilaca

Recenzija i redaktura prijevoda:
Mr. Abdulmedžid Šemsudin
Mr. Muhamed Mehanović
Enes Julardžija, prof.
Elvedin Huseinbašić, prof.

Lektor i korektor:
Fatima Alihodžić

DTP:
Teufik Mešić

Dizajn korice:
Adis Bajramović

Izdavač:
Teufik Mešić

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

28 - 725 - 428

ABDUL - l - Vehhab, ibn Muhammed
Muhtesar Zadu - l - me´ad : opskrba za Ahiret na osnovu najboljeg stvorenja / Muhammed ibn Abdul - l - Vehhab. - Sarajevo : T. Mešić, 2006. - 376 str. 24 cm

Prijevod djela: Muhtesar Zadi - l - me´adi fi hedji hajri - l -´ibadi. - Bibliogafske i druge bilješke uz tekst

COBISS . BH - ID 14815750

Muhammed ibn Abdu-l-Vehhab

Muhtesar

Zadu-l-me'ad

Opskrba za Ahiret

na osnovu upute najboljeg stvorenja

IBN KAJJIM EL-DŽEVZIJJE

Sarajevo, 2006. godine

PREDGOVOR RECENZENTA

Hvala pripada samo Allahu, ﷻ, hvalimo Ga i od Njega pomoć, uputu i oprost tražimo! Utječemo se Allahu, ﷻ, od zla koje je u nama i od naših loših djela! Koga Allah, ﷻ, uputi niko ga ne može zavesti, a koga u zabludu odvede niko ga ne može uputiti. Svjedočim da nema istinskog boga osim Allaha, ﷻ, i da On nema sudruga. I svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik.

Djelo *Muhtesar zadu-l-me'ad* reformatora islamskog poziva u svome vremenu šejha Muhammeda ibn Abdu-l-Vehhaba ubraja se u sažeta, ali za sve veoma korisna djela, kao što je to slučaj i sa ostalim šejhovim djelima. Knjiga predstavlja u kratkim crtama Poslanikovu, ﷺ, uputu u svim segmentima ljudskog života, vjerskog i dunjalučkog.

Autor je sažeo djelo *Zadu-l-me'ad fi hedji hajri-l-'ibad* autora imama Ibn el-Kajjima. Odstranio je fikhska pitanja, rasprave, replike, zaključke i podrobnosti o onome našto dokazi ukazuju. Izabrao je iz knjige ono što je direktno vezano za Poslanikovu, ﷺ, uputu, pa neka ga Allah, ﷻ, nagradi.[1]

Prilikom obrade teksta i usporedbe prijevoda koristili smo četiri različita primjerka sažetka knjige na arapskom jeziku. Neki primjerci bili su odštampani sa opaskama, a neki su bili sa izvorima hadisa. Osim primjeraka skraćene verzije knjige koristili smo i originalnu verziju djela Zadu-l-me'ad čiju su stručnu redakturu uradili i na izvore hadisa ukazali šejh Abdu-l-Kadir Arnaut i šejh Šuajb Arnaut.

Većinu izvora hadisa preuzeli smo iz prethodno spomenutih sažetaka knjige, a neke smo preuzeli iz originalnog djela Zadu-l-me'ad nad kojim je izvršena stručna redaktura.Većinu pojašnjenja u bilješkama uz tekst preuzeli smo iz prethodno spomenutih sažetaka knjige, a neke smo preuzeli iz originalnog djela Zadu-l-me'ad nad kojim je izvršena stručna redaktura.

Naveli smo i neka pojašnjenja u bilješkama uz tekst za koja smo smatrali da su potrebna čitateljima ovog govornog područja.

---

[1] Preuzeto iz predgovora originalu štampanom u izdavačkoj kući *Dar Ibn Hazm*.

U sažetku autor je na jednom mjestu spomenuo da je ispravno mišljenje suprotno onome što je Ibn el-Kajjim ocijenio ispravnim u originalu. Smatrali smo da trebamo upozoriti na to.

Spomenuli smo mišljenja drugih učenjaka na mjestima gdje je Ibn el-Kajjim spomenuo slabo mišljenje ili nije spomenuo sva mišljenja. To ne treba shvatati kao kritiku ili repliku na ono što je autor napisao, jer on je napomenuo da tom knjigom ne želi promicati mezhebska mišljenja već pojasniti Poslanikovu, ﷺ, uputu.

MUHAMMED IBN ABDU-L-VEHHAB

Šejhu-l-islam Muhammed ibn Abdu-l-Vehhab ibn Sulejman el-Vuhejbi et-Temimi rođen je 1115 h. god. u 'Ujejni, tu je i odrastao. Prva znanja stekao je od svoga oca koji je bio kadija u tom gradu. Putovao je u potrazi za znanjem i obišao je Nedžd, El-Ihsa, El-Hidžaz i Basru. Nakon toga, vratio se u Nedžd, a Allah, ﷻ, mu je grudi učinio prostranim za jasnu istinu s kojom je Allah, ﷻ, poslao najodabranijeg Poslanika, ﷺ. Vidio je udaljenost ljudi od vjerskih načela, jer među ljudima su bile uzele maha novotarije i zablude. Zbog svega toga pozvao ih je Kur'anu i Sunnetu, pozvao je učenjake da ispravljaju vjerovanje kod ljudi jer se u njega uvuklo mnogo zabluda i neistine. Pozvao je vlastodršce da slijede Poslanikov, ﷺ, Sunnet i da se suprotstave zabludama. To ga je izložilo bijesu interezdžija i onih kojima je odgovaralo takvo stanje, te je morao preseliti u Der'ijju. Tamo je sklopio savez sa vođom Muhammedom ibn Sa'udom koji se odazvao pozivu Istine i stao u odbranu vjere, borio se protiv novotarija i pozvao muslimane u borbu. Tim savezom Allah, ﷻ, je uništio spletke i zavjere vlastodržaca i loših učenjaka koji su koristili takvo stanje. Njegov poziv i knjige su se proširili u svim, bližim i daljim, mjestima. Umro je 1206 h. god.

IMAM IBN KAJJIM EL-DŽEVZIJJE

On je sunce vjere, Ebu Abdullah Muhammed ibn Ebi Bekr ibn Ejjub ibn Sa'd ibn Hariz ez-Zeri'[2] ed-Dimeški, poznat kao Ibn Kajjim el-Dževzijje.[3] On je imam, poznavalac metodologije, selefija, reformator i vođa mislilaca svoga vremena.

Rodio se u kući znanja i čestitosti 7. safera 691. h.god.

Rekao je Ibn Redžeb: *Učio je kod Šihaba iz Napolisa i drugih. Učio je hanbelijski mezheb i usavršio ga. Izdavao je fetve. Bio je nerazdvojni pratilac Ibn Tejmijje i njegov učenik. Bio je svestrani islamski učenjak. Poznavao je tefsir, niko se nije mogao s njim mjeriti u poznavanju osnova vjere, bio je vrsni poznavalac Hadisa, njegovih značenja, propisa i teško dokučivih saznanja, poznavao je fikh i fikhsku metodologiju, isticao se u poznavanju arapskog jezika. Poznavao je i skolastiku i sufizam. Nekoliko puta je iskušavan. Zadnji put, uhapšen je odvojeno od Ibn Tejmijje i pušten je tek nakon njegove smrti.*

Zapisao je Burhanuddin ez-Zeri': *Nema nikog učenijeg od njega pod nebeskim svodom. Predavao je u Sadrijji, dugo je bio imam u Dževzijji. Svojom rukom je toliko napisao da se ne može opisati, napisao je veoma mnogo knjiga u raznima naukama.*

Svojim djelima želio je dati pojašnjenje karakteristika ehlu sunneta i džema'ata.

Umro je 13. redžeba 751. h.god. u vrijeme jacije. Dženaza mu je klanjana u Umevijskoj džamiji potom i u Džerrahovoj džamiji. Ukopan je u groblju *El-Babu es-sagiru.*

---

[2] To je malo mjesto udaljeno oko 55 kilometara južno od Damaska.

[3] Nazvan je El-Dževzijje po nazivu škole u kojoj je bio nadzornik. Školu je sagradio Ebu-l-Mehasin Jusuf ibn Abdurrahman ibn Ali ibn el-Dževzi. Umro je 656. h.god.

UVOD

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog
Na Njega se oslanjamo i od Njega pomoć tražimo

Hvala Allahu, ﷻ, Gospodaru svih svjetova, svjedočim da nema drugoga boga osim jedinoga Allaha, ﷻ, koji nema druga i da je Muhammed, ﷺ, Njegov rob i poslanik.

Allah, ﷻ, jedini stvara i odabire. Allah, ﷻ, kaže:

﴿ وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾

Gospodar tvoj stvara šta hoće i On odabire. Oni nemaju pravo da biraju. Hvaljen neka je Allah i vrlo visoko iznad onih koje s Njim izjednačuju.[4]

Odabir spomenut u ajetu znači počasno izuzimanje i izbor.

A, riječi:

﴿ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ ﴾

Oni nemaju pravo da biraju.,

znače da ljudi nemaju utjecaja na taj odabir. Kao što je jedini koji stvara On je jedini i koji bira. On najbolje zna koga će izabrati, kao što stoji u ajetima:

---

[4] *El-Qasas*, 68

﴿ اللهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ ﴾

A, Allah najbolje zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje.[5]

Također je rekao:

﴿وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَٰذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُم مَّعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُم بَعْضًا سُخْرِيًّا وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ﴾

I još kažu: Trebalo je da ovaj Kur'an bude objavljen nekom uglednom čovjeku iz jednoga od ova dva grada. Zar oni raspolažu milošću Gospodara tvoga? Mi im dajemo sve što im je potrebno za život na Ovom svijetu i Mi jedne nad drugima uzdižemo po nekoliko stepeni da bi jedni druge služili.[6]

Ukorio ih je zbog uplitanja u izbor i rekao im da izbor pripada Onome ko dijeli opskrbu među njima i koji ih je na različite stepene poredao.

Riječi:

﴿سُبْحَانَ اللهِ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

Hvaljen neka je Allah i vrlo visoko iznad onih koje s Njim izjednačuju.,

znače Njegovo negiranje širka koji podrazumijeva njihovo uplitanje u odabir. Nije negirao širk u stvaranju zbog toga što to njihov prijedlog ne podrazumijeva. Gore navedeni ajet nalazi se nakon ajeta:

---

[5] *El-An'am,* 124
[6] *Ez-Zuhruf,* 31-32

﴿فَأَمَّا مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَعَسَى أَن يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ﴾

A onaj koji se bude pokajao, i koji bude vjerovao, i koji bude dobra djela činio, on će uspjeti.[7]

On ih je stvorio i odabrao one koje je htio. Taj odabir je zasnovan odabir na Njegovoj mudrosti i znanju. Odabran je ko zaslužuje biti odabran, a nikako se ne zasniva na ljudskom izboru i prijedlogu. Taj opći izbor je najveći dokaz da je samo Allah, ﷻ, Vrhovni Gospodar koji upravlja svim, da je On Jedini i dokaz o savršenstvu Njegovih atributa i istinitosti Njegovih poslanika.

Allah, ﷻ, je odabrao neke meleke među melecima, kao što Poslanik, ﷺ, u svojoj dovi kaže: ***Allahumme Rabbe Džibrile, ve Mikaile, ve Israfile, Fatira-s-semavati ve-l-erdi, 'alime-l-gajbi ve-š-šehadeti, Ente tehkumu bejne 'ibadike fi ma kanu fihi jehtelifun. Ihdini lima ihtulife fihi mine-l-hakki bi iznike! Inneke tehdi men tešau ila siratin mustekim.*** *Allahu, Gospodaru Džibrila, Mikaila i Israfila, Stvoritelju nebesa i Zemlje, Ti koji poznaješ nevidljivi i vidljivi svijet, Ti sudiš među Svojim robovima u onome u čemu se razilaze. Uputi me na istinu u stvarima gdje je došlo do razilaženja, uz Tvoju dozvolu, Ti si Onaj koji na Pravi put upućuje koga hoće.*[8]

Allah, ﷻ, je od Ademovih potomaka odabrao poslanike, a između njih je odabrao ulu-l-'azm, a oni su peterica spomenuti u surama *El-Ahzab* i *Eš-Šura*, a od njih je odabrao dva halila[9]- Ibrahima, ﵇, i Muhammeda, ﷺ. Zatim je odabrao Ismaila, ﵇, a od njegovoga roda pleme Beni Kinane iz Huzejme, od Beni Kinana je odabrao Kurejšije, od Kurejšija Beni Hašim, a od Beni Hašima Muhammeda, ﷺ, prvaka Ademovih potomaka.

Odabrao je njegov Ummet nad ostalim narodima. Prenosi se u *Musnedu* od Mu'avije b. Hajde da je Allahov Poslanik, ﷺ, rekao: ***Vi ste sedamdeseti ummet, koji je najbolji i najodabraniji kod Allaha.***[10]

---

[7] *El-Qasas,* 67

[8] Nesai, *Sunen,* 8/278; Tirmizi, *Sunen,* hadis br. 342; Ebu Davud, *Sunen*: Kitabu-l-istiftah li-s-salati, poglavlje 6.

[9] *Hulle* je najveći stepen ljubavi koji čovjek može postići kod Allaha (op. rec.)

[10] Ahmed, *Musned,* 4/447; Hakim, *Mustedrek,* 4/84.

U Bezzarovom Musnedu se prenosi od Ebu Derdaa, ﷺ, a lanac seže do Poslanika, ﷺ: ***Uzvišeni Allah je rekao Isau, Merjeminom sinu: Poslat ću jedan narod poslije tebe koji će, kada ih zadesi ono što vole, zahvaljivati, i pohvaljivati Me, a kada ih zadesi ono što ne vole, bit će strpljivi i nadat će se nagradi, a nemaju ni razboritosti ni znanja. Rekao je: Gospodaru moj, kako to nemaju ni znanja ni razboritosti? Allah je rekao: Dat ću im od Svoga znanja i razboritosti.***[11]

[11] Bejheki, *El-Esma ve es-sifat,* str. 121.

ALLAHU, ﷻ, PRIPADA SVE ŠTO JE DOBRO

Allah, ﷻ, izabrao je za Sebe od svake vrste ono što je najbolje, jer Allah, ﷻ, je dobar i voli samo dobro i prima samo ono što je dobro od riječi, djela i sadake.[12]

To su vrata sreće i nesreće jednog roba, jer dobrima dolikuje samo ono što je dobro, zadovoljni su samo time, smireni su samo uz dobro, srca su im spokojna samo uz dobro. Takvi robovi prihvataju od riječi samo lijepe riječi, jer su one jedine koje se uzdižu ka Allahu, ﷻ. Oni najviše mrze vulgaran govor, laž, ogovaranje, prenošenje riječi, potvoru, lažno svjedočenje i svaki drugi ružan govor.

Iskreni Allahov, ﷻ, rob naviknut je samo na dobra djela, a to su djela koja lijepim smatraju neiskvarene ljudske prirode, poslanički šeri'ati i zdrav razum; to je obožavanje jedinoga Allaha, ﷻ, koji nema druga, davanje prednosti Allahovom, ﷻ, zadovoljstvu nad svojim strastima, nastojanje koliko god je moguće da ga Allah, ﷻ, zavoli, zatim koliko se može lijepo postupati sa Njegovim stvorenjima, odnoseći se prema njima kako bi volio da se oni odnose prema njemu.

Iskreni Allahov, ﷻ, rob kiti se samo najljepšim osobinama kao što su razboritost, dostojanstvo, strpljivost, milost, odanost, iskrenost, dobronamjernost, skromnost, čuvanje obraza i neponižavanje osim pred Allahom, ﷻ.

Iskreni Allahov, ﷻ, rob izabire samo dobru hranu, koja je halal i prijatna, koja hrani tijelo i dušu na najbolji način bez loših posljedica.

Također, za bračni život bira najbolje, i od prijatelja samo dobre, takav spada u one za koje je Allah, ﷻ, rekao:

﴿الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلاَئِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلامٌ عَلَيْكُمُ ادْخُلُوا
الْجَنَّةَ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾

---

[12] Rekao je Ebu Hurejre: *Rekao je Poslanik,* ﷺ,: ***Ljudi, Allah je lijep i prima samo lijepo...*** Muslim: Kitabu ez-zekati, Poglavlje 19.

One kojima će meleki dušu uzeti - a oni čisti, i kojima će govoriti: Selamun alejkum!, uđite u Džennet zbog onoga što ste činili.[13]

Oni kojima će čuvari Dženneta reći:

﴿سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ﴾

Selamun alejkum, od grijeha ste čisti, zato uđite u njega, u njemu ćete vječno boraviti.[14]

Riječ *zato*, u ajetu ukazuje na razlog ulaska u Džennet, zato što ste se očistili.

Uzvišeni kaže:

﴿الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُوْلَئِكَ مُبَرَّؤُونَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ﴾

Nevaljale žene su za nevaljale muškarce, a nevaljali muškarci za nevaljale žene, čestite žene su za čestite muškarce, a čestiti muškarci za čestite žene. Oni nisu krivi za ono što o njima govore; Njih čeka oprost i veliko obilje.[15]

Ovo je protumačeno da su nevaljale riječi za nevaljale, a dobre riječi za dobre ljude. Također, protumačeno je da su dobre žene za dobre muškarce i obrnuto. Ustvari, ajet obuhvata to i još više.

Uzvišeni Allah, je sve dobro smjestio u Džennet, a sve loše u Džehennem. Tako postoji kuća samo za dobro, kuća samo za nevaljalo i kuća u kojoj je pomiješano i dobro i nevaljalo, a to je Ovaj svijet. Kada nastupi Dan proživljenja, Allah, ﷻ, će odvojiti dobro od lošeg,

[13] *En-Nahl*, 32
[14] *Ez-Zumer*, 73
[15] *En-Nur*, 26

pa će se sve svesti na samo dvije kuće. U svakom slučaju, Allah, ﷻ, je naznačio dobro i loše da se raspoznaju. Mogu se u čovjeku nalaziti obje osobine, pa koja nadvlada takav će biti. Ako mu Allah, ﷻ, bude želio dobro očistit će ga prije smrti, tako da mu neće biti potrebno čišćenje Vatrom. Mudrost Uzvišenoga odbija da Mu u blizini bude rob u Njegovoj kući, Džennetu, s lošim djelima, zato ga stavlja u Vatru kako bi se očistio. Boravak ovakve vrste ljudi u Džehennemu zavisi od brzine, odnosno sporosti nestanka grijeha. Pošto je mušrik nečist sam po sebi Vatra ga ne može očistiti, baš kao što pas u biti ne postaje čist pa makar se i u moru okupao. A, zbog vjernikove čistoće i nevinosti Vatra mu je zabranjena, jer nema razloga za čišćenje. Slava Onome pred čijom mudrošću zastaje pamet.

O OBAVEZNOSTI POZNAVANJA POSLANIKOVE, ﷺ, UPUTE

Na temelju toga postaje jasno kolika je nužnost robovima spoznati Poslanika, ﷺ, i ono s čime je došao. Jedino preko njega mogu uspjeti, samo od njega mogu naučiti šta je dobro, a šta loše do u detalje. Koja god se nužda pretpostavila ili pojavila potreba roba za spoznajom Poslanika, ﷺ, je daleko veća. Možeš zamisliti važnost te spoznaje, jer ako bi ti bila uskraćena koliko je treptaj oka, srce bi ti se pokvarilo, ali to ne osjeća niko osim onaj čije srce je živo.

Rana mrtvog, ne boli[16]

Pošto je sreća vezana za Poslanikovu, ﷺ, uputu onda svako, ko želi spas svoje duše, treba da upozna njegovu uputu, životopis i praksu u onolikoj mjeri koliko da izađe iz kruga neznalica.

Ljudi se u odnosu na to dijele na nekoliko vrsta: oni koji uzimaju malo, oni koji uzimaju puno i oni koji su uskraćeni u potpunosti. A blagodat je u Allahovoj, ﷻ, ruci i On je daje kome hoće. Allah, ﷻ, posjeduje veliku blagodat.

---

[16] Ovo je drugi dio Mutenebbijevog stiha. Prvi dio glasi: *Poniženom poniženje lakše pada.* Stih se nalazi u kasidi koju je posvetio pohvali Ebu Husejna Alija ibn Ahmeda el-Murrija el-Horasanija.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI S ABDESTOM

Allahov Poslanik, ﷺ, je najšešće za svaki namaz uzimao abdest, a ponekada je sve namaze klanjao sa jednim abdestom.[17]

Nekada je uzimao abdest jednim *muddom*,[18] nekada sa dvije trećine, a nekada s malo više od *mudda*. Pri uzimanju abdesta je bio od onih koji najmanje troše vodu i upozoravao je svoj Ummet da je ne rasipaju.

Potvrđeno je da je pri uzimanju abdesta dijelove tijela prao jednom, dva i tri puta. Ponekad je pri jednom abdestu prao neke dijelove tijela dva, a neke tri puta. Usta i nos je ispirao nekada jedanput, nekada dva, a ponekad i tri puta. Prao ih je istovremeno jednim rukohvatom vode. Nos je prao desnom, a iseknuo bi se lijevom rukom.

Potirao je cijelu glavu jedanput, a nekada je potirao glavu objema rukama od čela prema potiljku i suprotno. Uopće nije potvrđeno da je potrao samo dio glave, nego ako bi potrao kosu iznad čela upotpunio bi potiranje po turbanu.

Prilikom uzimanja abdesta nije izostavljao ispiranje usta i nosa, nije zabilježeno da je to izostavio. Ibn el-Kajjim je na nekoliko mjesta u svojim knjigama jasno rekao da izapiranje usta i nosa smatra obaveznim - vadžib.

Abdest je uzimao perući svaki dio tijela po redu, bez prekida. Nikada nije promijenio redoslijed pranja ili prekinuo abdest pa nastavio.

Noge je prao ako nije nosio obuću ili čarape.

Uši je prao izvana i iznutra, zajedno s glavom.

Sve što se navodi u vezi abdestskih dova je laž, osim izgovora ***Bismillah*** na početku i ***Ešhedu en la ilahe illallah vahdehu la šerike lehu, ve ešhedu enne Muhammeden 'abduhu ve resuluhu.***

---

[17] Vidi: Muslim: Kitabu et-tahare, poglavlje Dževazu es-salevati kulliha bi vuduin vahidin.

[18] *Mudd* je oznaka za jedan pregršt žitarica, iznosi oko 510 grama.

Allahumme-dž'alni mine-t-tevvabine ve-dž'alni mine-l-mutetahhirin. *Svjedočim da nema drugoga boga osim Allaha koji nema druga i da je Muhammed Allahov rob i poslanik. Allahu, učini me od onih koji se često kaju i od onih koji se nastoje očistiti.*,[19] na kraju.

U drugom hadisu kojeg prenosi Nesai spominje se dova: ***Subhaneke-llahumme ve bi hamdike, ešhedu en la ilahe illa Ente estagfiruke ve etubu ilejk.*** *Neka si slavljen i hvaljen Allahu, svjedočim da nema istinskog boga osim Tebe, od Tebe oprosta tražim i Tebi se kajem.*[20]

Poslanik, ﷺ, nikada nije izgovarao nijjet za abdest, niti su to radili njegovi ashabi.

Dijelove tijela nije nikada prao više od tri puta, niti je utvrđeno da je prilikom pranja ruku do iza laktova i pranja nogu do iznad članaka prelazio granicu.

Nije imao običaj brisati se nakon abdesta.

Nekada je provlačio prste kroz bradu, ali to nije redovno činio.

Isto tako je prstima trljao između prstiju, ali nije bio redovan u tome.

Prenesen je hadis u vezi s okretanjem prstena, ali je slab.

---

[19] Tirmizi, *Sunen*: Kitabu et-tahare, poglavlje 41; Ibn Madže: Kitabu et-tahare, poglavlje 60; Ebu Davud, hadis br. 197; Ahmed, *Musned*, 4/145 i 146.
[20] Nesai, *El-Jevmu ve el-lejle,* hadis br. 81.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI S MESHOM PO OBUĆI

Potvrđeno je da je koristio mesh i kod kuće i na putovanju.

Osobi kod kuće ograničio je mesh na jedan dan i noć, a putniku na tri dana i noći.

Koristio je mesh po čarapama.[21]

Potrao je kosu iznad čela i turban. Moguće da je to dozvoljeno samo u slučaju potrebe ili je propis općeg karaktera što je vjerovatnije.

Nije sebi otežavao, koristio je mesh ako je bio u obući, a ako je bio bos prao je noge.

---

[21] Rekao je El-Mugire ibn Šube: *Poslanik, ﷺ, se abdestio i potrao je po sandalama i čarapama.* Tirmizi: Kitabu et-tahara, 99, poglavlje 74. I kaže: *Hadis je dobar, vjerodostojan*; Ebu Davud, hadis br. 159 i Ibn Madže, hadis br. 559.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI S TEJEMMUMOM

Tejemmum je uzimao tako što je jedanput dotakao zemlju i jedanput potirao lice i šake.

Doticao je zemlju na kojoj bi klanjao, bez obzira da li je prašina, spečena slana zemlja ili pijesak.

Pouzdano se zna da je rekao: ***Gdje god namaz zatekne nekoga iz moga Ummeta, ima i džamiju i čime se očistiti.***[22]

Kada je sa ashabima krenuo u pohod na Tebuk gazili su pustinjski pijesak i imali veoma malo vode. Ne prenosi se da je nosio prašinu za tejemmum, niti da je to naredio, a niti su to radili ashabi. Ko razmisli o ovome bit će siguran da je koristio pijesak za tejmmum.

Nije utvrđeno da je uzimao tejemmum za svaki namaz, niti je to drugima naredio, naprotiv naredio ga je uopćeno, i učinio ga zamjenom za abdest.

---

[22] Ahmed, *Musned*, 8/2197. Hadis je prenio Ebu Umame, a glasi: ***...bilo gdje da namaz zatekne nekog iz mog Ummeta ima gdje klanjati i ima se čime očistiti...***

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI S NAMAZOM

Otpočinjao je namaz riječima ***Allahu ekber***, prije toga nije ništa govorio, nije izgovarao nijjet, niko od tabi'ina i četverice imama nije to smatrao poželjnim - *mustehab*. Nije otpočinjao namaz drugim riječima osim ***Allahu ekber***.

Izgovarajući ***Allahu ekber*** podizao je ruke ispruženih prstiju prema Kibli, i to do resice ušiju, a preneseno je i da je podizao ruke do ramena.

Zatim je stavljao desnu preko lijeve ruke, na zglob i podlakticu.

Ne prenosi se u vjerodostojnoj predaji da ih je stavljao na neko određeno mjesto. Međutim, Ebu Davud prenosi od Alije, ﷺ da je sunnet stavljanje dlana desne ruke preko lijeve, ispod pupka.[23]

Svaki namaz je otpočinjao s jednom od slijedećih dova:

-Allahumme ba'id bejni ve bejne hatajaje kema ba'adte bejne-l-mešriki ve-l-magribi, Allahumme-gsilni min hatajaje bi-l-mai ve-s-seldži ve-l-bered, Allahumme nekkini mine-z-zunubi ve-l-hataja kema junakka-s-sevbu-l-ebjedu mine-d-denes. *Allahu, udalji me od grijeha koliko je razdaljina između istoka i zapada. Allahu, očisti me od grijeha vodom, snijegom i ledom. Allahu,odstrani od mene grijehe kao što se odstranjuje prljavština sa bijele odjeće.*[24]

-Veždžehtu vedžhije lillezi fetare-s-semavati ve-l-erda hanifen ve ma ene mine-l-mušrikin. Inne salati ve nusuki ve mahjaje ve memati lillahi Rabbi-l-'alemin, la šerike lehu, ve bi zalike umirtu ve ene evvelu-l-muslimin. Allahumme Ente-l-Meliku la ilahe illa Ente, Ente Rabbi ve ene 'abduke zalemtu nefsi ve i'tereftu bi zenbi, fagfir

---

[23] Ovo je autorov dodatak na orignalno djelo *Zadu-l-me'ad*. Ovaj hadis je slab, vidi *Nejlu-l-evtar*, 2/207-211. Prenosi Ebu Davud i Ibn Huzejme u svom *Sahihu*, 1/54/2 da je Poslanik, ﷺ, stavljao ruke na prsa. Isto prenose Ahmed, Ebu eš-Šejh i drugi u djelu *Tarihu Asfehan*. Albani je rekao: *Stavljanje ruku na prsa je utvrđeno sunnetom, a sve ostalo što se prenosi je ili slabo ili bez osnova.* (op. rec.)

[24] Ahmed, *Musned*, 1/729; Muslim: Kitabu-l-musafirine, hadis br. 771; Ebu Davud: Kitabu es-salati, hadis br. 1509; Tirmizi, hadis br. 266; Nesai, hadis br. 896; Ibn Madže, hadis br. 1054.

li zunubi džemi'an, innehu la jagfiru-z-zunube illa Ente, vehdini li ahseni-l-ahlaki, la jehdi li ahseniha illa Ente, vasrif 'anni sejjieha la jasrifu 'anni sejjieha illa Ente, lebbejke ve sa'dejke ve-l-hajru fi jedejke, ve-š-šeru lejse ilejke, ene bike ve ilejke, tebarekte ve te'alejte, estagfiruke ve etubu ilejke. *Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik, prema Onome koji je nebesa i Zemlju stvorio, ja nisam od onih koji Njemu druge ravnim smatraju! Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja, doista, posvećeni su Allahu, Gospodaru svjetova, koji nema saučesnika; to mi je naređeno i ja sam prvi musliman. Allahu, Ti si Vladar, nema drugoga boga osim Tebe, Ti si moj Gospodar, a ja sam Tvoj rob. Učinio sam sebi nepravdu i priznajem grijeh svoj, Oprosti mi sve moje grijehe, jer grijehe niko drugi ne oprašta osim Tebe. Allahu, uputi me najljepšem ahlaku, jer najljepšem ahlaku upućuješ samo Ti. Otkloni od mene loš ahlak, jer loš ahlak od mene samo Ti možeš otkloniti. Odazivam Ti se, i stalno sam u Tvojoj službi, svako dobro je od Tebe, a zlo se ne pripisuje Tebi. Ja sam od Tebe i Tebi se vraćam, neka si blagoslovljen i Uzvišen, molim Te za oprost i Tebi se kajem.*[25] Poznato je da se ova dova uči na noćnom namazu.[26]

- Allahumme Rabbe Džibrile ve Mikaile ve Israfile, fatire-s-semavati ve-l-erda, 'alime-l-gajbi ve-š-šehadeti. Ente tahkumu bejne ibadike fima kanu fihi jahtelifun, ihdini li ma ihtulife fi hi mine-l-hakki bi iznike. Inneke tehdi men tešau ila siratin mustekim. *Allahu moj, Gospodaru Džibrila i Mikaila i Israfila, Stvoritelju nebesa i zemlje, koji poznaješ nevidljivi i vidljivi svijet. Ti sudiš među robovima Tvojim u pitanjima u kojima se oni razilaze. Razluči mi istinu od neistine, jer samo Ti na Pravi put upućuješ onoga koga Ti hoćeš.*[27]

- Allahumme leke-l-hamdu, Ente nuru-s-semavati ve-l-erdi ve men fihinne, ve leke-l-hamdu Ente kajjimu-s-semavati ve-l-erdi ve men fihinne, ve leke-l-hamdu Ente Rabbu-s-semavati ve-l-erdi ve men fihinne, ve leke-l-hamdu Ente mulku-s-semavati ve-l-erdi ve men fihinne, ve leke-l-hamdu Ente meliku-s-semavati

---

[25] Muslim, *Sahih,* hadis br. 771; Ebu Davud, *Sunen,* hadis br. 332; Tirmizi, hadis br. 124; Nesai, hadis br. 321; Hakim, hadis br. 1/177.

[26] Ibn Huzejme, *Sahih*, 1/307. Navedena je predaja da je ovu dovu učio na fard-namazu.

[27] Muslim, *Sahih*, hadis br. 770. Prenosilac hadisa je Aiša.

ve-l-erdi, ve leke-l-hamdu, Ente-l-hakku, ve kavluke-l-hakku, ve lika'uke-l-hakku, ve-l-džennetu hakkun, ve-n-naru hakkun, ve-n-nebijjine hakkun, ve-s-sa'atu hakkun, ve Muhammedun hakkun. Allahumme, leke eslemtu, ve 'alejke tevekkeltu, ve bike amentu, ve ilejke enebtu, ve bike hasamtu, ve ilejke hakemtu, fagfir li ma kaddemtu ve ma ehhartu, ve ma esrertu ve ma ea'lentu. Ente-l-mukaddimu ve Ente-l-mu'ehhiru la ilahe illa Ente. Ente ilahi la ilahe illa Ente. *Allahu moj, Tebi pripada hvala, Ti si svjetlo nebesa i zemlje i njihovih stvorenja. Hvala Tebi, Ti si Upravitelj nebesa i Zemlje i njihovih stvorenja. Hvala Tebi, Ti si Gospodar nebesa i zemlje i njihovih stvorenja. Hvala Tebi, Tebi pripada carstvo nebesa i zemlje i njihovih stvorenja. Hvala Tebi, Ti si Gospodar nebesa i zemlje. Tebi Hvala, Ti si istina, i Džennet je istina, i Džehennem je istina, i vjerovjesnici su istina, i Muhammed je istina i Sudnji dan je istina. Allahu moj, Tebi se predajem i na Tebe oslanjam, u Tebe vjerujem i Tebi se kajem i radi Tebe se sukobljavam s neprijateljem i u Tvoje ime sudim, pa mi Oprosti moje prošle i buduće grijehe i one koje sam učinio javno i tajno. Ti si Onaj koji unaprjeđuje i unazađuje, nema boga osim Tebe. Ti si moj Bog, nema boga osim Tebe.*[28]

Autor Ibnu-l-Kajjim naveo je još dvije dove, a za ove navedene kaže da su sve potvrđene od Poslanika, ﷺ.

Prenosi se da je Poslanik, ﷺ, počinjao namaz i ovom dovom: ***Subhanekellahumme ve bi hamdike ve tebarekesmuke ve te'ala džedduke, va la ilahe gajruke.*** *Neka si hvaljen i slavljen, Allahu moj, blagoslovljeno je Tvoje ime, Uzvišena je Tvoja veličina i nema drugoga boga osim Tebe.*[29] Ova dova se spominje u sunenima, a prethodne su pouzdanije. Međutim, prenosi se da je Omer, ؓ, učio ovu dovu kada je klanjao umjesto Allahovoga Poslanika, ﷺ - i to naglas, da bi poučio ljude. Kaže Ahmed: *Prihvatam ono što je preneseno od Omera, ali ako neko uči bilo koju od Poslanikovih, ﷺ, dova, i to je dobro.*

Iza toga je izgovarao: ***E'uzu billahi mine-š-šejtani-r-radžim.*** *Utječem se Allahu od prokletoga šejtana.*

---

[28] Buhari: Kitabu-t-tehedždžud, poglavlje Et-tehedždžud fi el-lejel, hadis br. 1120; Muslim: Kitab saltu-l-musafirine, poglavlje Ed-dua' fi salati-l-lejli ve kijamihi, hadis br. 769.

[29] Ahmed, *Musned*, 4/11473; Ebu Davud, hadis br. 775; Tirmizi, hadis br. 242.

Potom je učio Fatihu.

Bismillu prije Fatihe je nekada izgovarao naglas, a najčešće u sebi.[30]

Učio je tako što bi kod svakoga ajeta stao produženim glasom.

Kada bi završio Fatihu izgovarao je *Amin.* Ako je učio naglas, onda je i *Amin* izgovarao naglas, a to su isto radili i oni koji su klanjali za njim.

Pravio je dvije pauze: jednu između tekbira i kiraeta, a za onu drugu postoje različita mišljenja. Preneseno je da je ta pauza iza Fatihe, a u drugoj predaji da je prije rukua. Neki smatraju da imaju dvije pauze osim prve. Izgleda da postoje samo dvije, treća je lagahna i koristi se radi uzimanja daha. Zbog kratkoće neki je uopće ne spominju.

Iza Fatihe je učio suru, nekada dugu, nekada kratku zbog putovanja ili nečeg drugoga, a pretežno je učio suru srednje dužine.

O učenju na sabahu

Na sabahu je učio šezdeset do sto ajeta. Nekada je učio sure *Kaf,* nekada sure *Er-Rum,* nekada *Et-Tekvir,* a nekada sure *Ez-Zilzal* na oba rekata. Jednom je učio sure *El-Felek En-Nas.*

Jednom prilikom na putovanju na sabahu je učio suru *El-Mu'minun,* kada je stigao do ajeta koji govore o Musau, ﵇, i Harunu, ﵇, na prvom rekatu, zakašljao se i spustio na ruk'u.

Petkom je na sabahu učio *Es-Sedžde* i *Ed-Dehr,* zbog toga što se u njima spominje Početak, Kraj, stvaranje Adema, ﵇, ulazak u Džennet i Džehennem, ono što je bilo i što će biti u petak.

Na velikim skupovima, kao što su bajrami i džume, učio je sure *Kaf, El-Kamer, El-A'la* i *El-Gašije.*

O učenju na drugim dnevnim namazima

Na podnevskom namazu bi ponekada učio dugo. Muslim je prenio od Ebu Se'ida da je rekao: *Poslanik, ﷺ, je toliko oduljivao nakon podnevskoga ikameta da je čovjek mogao slobodno otići do Bekia'*

[30] Potvrđeno je da je učio samo u sebi.

obaviti potrebu, vratiti se kući, uzeti abdest i zateći Vjerovijesnika, ﷺ, na prvom rekatu.[31] Nekada je učio suru *Es-Sedžde*, a nekada *El-A'la, El-Lejl*, i *El-Burudž*.

Što se ikindije tiče, skratio bi učenje na njoj na pola od dugog učenja na podne, a iste dužine kao kraće podne.

Poslanikova, ﷺ, uputa u vezi s učenjem na akšamu razlikovala se od današnje prakse ljudi. Jednom je proučio sure *El-A'raf* na dva rekata, nekada *Et-Tur*, nekada *El-Murselat*. A što se tiče redovnoga učenja kratkih sura[32] na akšamu, to je uveo Mervan. Zejd b. Sabit ga je ukorio zbog toga. Kaže Ibn Abdu-l-Berr: *Prenosi se od njega da je učio na akšamu sure:* ***El-A'raf, Es-Saffat, Ed-Duhan, El-A'la, Et-Tin, El-Felek, En-Nas, El-Murselat****. Učio je kratke mufessal.*[33] *Predaje o tome su ispravne i poznate.*

Na jaciji je učio suru *Et-Tin*, a odredio je Muazu da uči *Eš-Šems, El-A'la, El-Lejl* i slično. Kritikovao je Muaza što je učio *El-Bekare* na jaciji govoreći mu: ***Jesi li ti smutljivac, Muaze?***,[34] a oni koji brzo klanjaju namaz kao kad horoz kljuca uzeli su ove riječi ne gledajući šta je prije ni šta je poslije.

Na džumi je učio sure *El-Džumua'* i *El-Munafikun*, ili, *El-A'la* i *El-Gašije*.

Na bajramima je nekada učio *Kaf* i *El-Kamer* cijele, a nekada *El-A'la* i *El-Gašije*. To je radio sve do smrti.

Tako su radili i halife, Ebu Bekr, ؓ, je na sabahu učio *El-Bekare*, završavajući namaz malo prije izlaska sunca. Poslije njega je Omer, ؓ, na sabahu učio sure: *Jusuf, En-Nahl, Hud, El-Isra*, i slično.

A što se tiče hadisa: ***Ko god bude imam ljudima, neka skrati učenje u namazu.***,[35] to je nešto relativno što treba protumačiti postupcima Allahovog Poslanika, ﷺ, a ne povoditi se željama ljudi. Njegova uputa je sud u svakom sporu ljudi.

Nije određivao sure koje će učiti za neku priliku, osim za džumu i bajrame.

---

[31] Muslim: Kitabu-s-salati, poglavlje El-kiraetu fi ez-zuhri ve el-'asri, hadis br. 454.
[32] Kratke sure - *mufessal* počinju sa surom *El-Hudžurat* ili *Kaf* pa do kraja Kur'ana.
[33] *Kisaru-l-mufessal* počinju sa surom *Ed-Duha* ili *Ez-Zilzal* pa do kraja Kur'ana.
[34] Buhari, hadis br. 705; Muslim, hadis br. 465; Ahmed, *Musned*, 4/12249.
[35] Malik, *Muvetta*, hadis br. 303; Ahmed, *Musned*, 3/7671; Buhari, hadis br. 703; Muslim, hadis br. 467.

Njegov sunnet je i učenje cijele sure, a nekada je jednu suru učio na dva rekata. Nije preneseno da je učio samo završetak ili dio iz sredine neke sure. Učio je dvije sure na jednom rekatu samo na nafilama, a rijetko je učio jednu te istu suru ne oba rekata.

Prvi rekat svakoga namaza je klanjao duže od drugog, a nekada je prvi rekat oduljivao dok ne utihne zvuk stopala.

O Poslanikovom, ﷺ, ruku'u

Nakon učenja dizao je ruke, izgovorio ***Allahu ekber*** i spustio se na ruku'u.

Dlanovima je obuhvatao koljena, zategnuo ruke i odvojio ih od bokova.

Leđa je ispravljao i ravnao, glavu nije poginjao ni spuštao, držao ju je u ravno s leđima.

Na ruku'u je izgovarao: ***Subhane Rabbije-l-'azim!,*** *Neka si slavljen, Gospodaru moj Veličanstveni!*[36] Nekada je dodavao još ili umjesto toga učio: ***Subhanekellahumme Rabbena ve bi hamdike Allahummagfir li!,*** *Neka si slavljen, Allahu moj, Gospodaru naš. Hvaljen si, oprosti mi.*[37]

Njegov uobičajeni ruku'u je trajao koliko je učenje deset tesbiha, sedžda isto toliko. Nekada se zadržavao na ruku'u i sedždi koliko i na stajanju, međutim to je činio ponekad samo na noćnom namazu.

Njegova preovladavajuća uputa bila je umjerenost i skladnost u namazu. Na ruku'u je izgovarao još: ***Subbuhun, Kuddusun, Rabbu-l-melaiketi ve-r-Ruh.*** *Slavljeni, Sveti, Gospodaru meleka i Džibrila.*[38] Nekada je učio: ***Allahumme leke raka'tu, ve bike amentu, ve leke eslemtu, haše'a leke sem'i, ve besari, ve muhhi, ve 'azmi, ve 'asabi.*** *Allahu moj, Tebi ruku'u činim, u Tebe vjerujem i Tebi se predajem, Tebi skrušenost iskazuje moj sluh i vid moj, moje misli, kosti moje i nervi moji.*[39] Poznato je da je ovo izgovarao samo na noćnom namazu.

---

[36] Dio hadisa. Ahmed, *Musned,* 9/23300; Muslim, hadis br. 772.

[37] Buhari, hadis br. 794; Muslim, hadis br. 484; Ibn Huzejme, hadis br. 605.

[38] Ahmed, *Musned,* 9/25663; Muslim, hadis br. 487; Ibn Hibban, hadis br. 1899.

[39] Dio hadisa, nalazi se u Muslimovom *Sahihu* pod brojem 771.

Nakon ruku'a podizao je glavu i ruke, izgovarajući: ***Semi'allahu limen hamideh.*** *Allah će se odazvati onome ko Ga hvali.*[40] Uvijek je ispravljao leđa prilikom dizanja sa ruku'a i između dvije sedžde govorio je: ***Čovjeku ne vrijedi namaz ako ne ispravi leđa na ruku'u i sedždi.***[41]

Prilikom ispravljanja sa ruku'a je izgovarao: ***Rabbena ve leke-l-hamd.*** *Gospodaru naš, Tebi hvala,* a nekada: ***Rabbena leke-l-hamd,*** a nekada: ***Allahumme, Rabbena leke-l-hamd.***[42] Izgovaranje zajedno ***Allahumme*** i ***ve*** nije utvrđeno.[43]

Njegova uputa je zadržati se na ovom ruknu koliko i na ruku'u. Potvrđeno je da je nekada na tom stajanju učio: ***Allahumme Rabbena leke-l-hamdu mil'e-s-semavati ve mil'e-l-erdi, ve mil'e ma bejnehuma, ve mil'e ma ši'te min šej'in ba'du, ehlu-s-sena'i ve-l-meddždi ehakku ma kale-l-'abdu ve kulluna leke 'abdun, la mani'a lima ea'tejete ve la mu'tije lima mena'te ve la jenfe'u ze-l-džeddi minke-l-džeddu.*** *Allahu moj, Gospodaru naš, Tebi hvala onoliko koliko se mogu napuniti nebesa, koliko se može napuniti zemlja, koliko se može napuniti prostor između njih i onoliko koliko Ti hoćeš poslije toga. Ti si dostojan hvale, veličine i slave. To je najstvarnije i najdoličnije što rob može izgovoriti, a svi smo mi Tvoji robovi. Što Ti dadneš, to niko ne može uskratiti, što Ti uskratiš, to niko ne može dati. Bogatima i uglednima njihovo bogatstvo i ugled kod Tebe neće pomoći.*[44]

Također je potvrđeno da je učio: ***Allahummegsilni min hatajaje bi-l-mai, ve-s-seldži, ve-l-beredi, ve nekkini mine-z-zunubi ve-l-hataja kema junekka-s-sevbu-l-ebejdu mine-d-denesi, ve ba'id bejni ve bejne hatajaje kema ba'adte bejne-l-mešriki ve-l-magribi.*** *Allahu moj, očisti me od grijeha vodom, snijegom i ledom. Allahu moj,*

---

[40] Buhari, hadis br. 795 i dr.

[41] Hadis je zabilježio Tirmizi od Ebu Hurejre. Hadis je vjerodostojan. Prenio ga je Ibn Huzejme od Abdullaha ibn Mesuda, hadis br. 591.

[42] Buhari, hadis br. 735; Nesai, hadis br. 877; Ibn Hibban, hadis br. 186.

[43] To je tačno i utvrđeno u Ahmedovom *Musnedu* i Buharijinom *Sahihu,* 2/234 u opisu namaza, u poglavlju *Šta izgovara imam i oni iza njega pri dizanju glave sa ruku'a,* prenosi se od Ebu-Hurejre, takođe je utvrđeno od Ibn Omera, Ebu Se'ida i Ebu Musaa el-Eš'arija.

[44] Muslim: Kitabu-s-salati, poglevlje Ma jekulu iza rafea' rasehu min er-ruku'i, hadis br. 477.

odstrani od mene grijehe kao što se odstranjuje prljavština sa bijele odjeće i udalji me do grijeha kao što si udaljio istok od zapada.[45]

Također, potvrđeno je da je ponavljao koliko je bio na ruku'u: ***Li Rabbijje-l-hamdu, li Rabbijje-l-hamdu.*** *Neka je hvala mom Gospodaru, neka je hvala mom Gospodaru.*[46]

Muslim prenosi od Enesa da je rekao: *Allahov Poslanik, ﷺ, kada bi izgovorio* ***semi'allahu limen hamideh,*** *stajao je toliko dugo da smo pomislili da je zaboravio. Zatim bi pao na sedždu i zadržavao se na sjedenju između dvije sedžde toliko dugo da smo mislili da je zaboravio.*[47] To je njegova poznata uputa! Skraćivanje ova dva namaska rukna su uveli neki vladari iz dinastije Umejja, tako da se vjerovalo da je to sunnet.

O Poslanikovoj, ﷺ, sedždi

Zatim je izgovarao ***Allahu ekber*** spuštao se na sedždu bez dizanja ruku.[48]

Prvo je spuštao koljena, pa ruke, potom čelo i nos. To je ispravno.[49] Padao je na sedždu dijelovima tijela bližim zemlji, a kada

---

[45] U Muslimovom *Sahihu* stoji: *Allahumme leke-l-hamdu mil'e-s-semavati ve-l-erdi, ve mil'e ma ši'te min šejin ba'du. Allahumme tahirrni bi-s-seldži ve-l-beredi ve-l-mai-l-barid. Allahumme tahirrni mine-l-vesehi.* Dodatak: *Ba'id bejni ve bejne hatajaje...*, ne navodi, već ga spominje u dovi na početku namaza. Vidi izvorna knjiga *Zadu-l-me'ad*, 1-222. Muslim: Kitabu-s-salati, poglavlje Ma jekulu iza rafea' rasehu min er-ruku'i, hadis br. 476.

[46] Dio vjerodostojnog hadisa. Ahmed, *Musned,* 9/23435; Ebu Davud, hadis br. 874; Nesai, hadis br. 1068.

[47] Muslim: Kitabu-s-salati, poglavlje; I'tidalu erkani es-salati ve tehfifuha fi temam, hadis br. 473.

[48] Buhari, hadis br. 738, poglavlje; Ila ejne jerfe'u jedehu.

[49] Ovo je, po autorovom mišljenju, najispravnije, s obzirom na dokaze koje je on tada imao. Međutim, neki smatraju da je suprotno ispravnije. U Hakimovom *Mustedreku,* 1/226, se navodi da je Ibn Omer prvo spuštao ruke, pa onda koljena, rekavši: *Tako je radio Poslanik,* ﷺ. Mnogi prenosioci hadisa tvrde da se prvo spuštaju ruke, pa koljena. Tako navodi i Buhari u svom *Sahihu,* 1/42. Nafi' kaže: *Ibn Omer je spuštao prvo ruke, pa koljena.* (op. rec.)

se vraćao sa sedžde prvo je dizao više dijelove tijela, glavu, pa ruke, a zatim i koljena,[50] što je suprotno onome što čini deva.[51]

Zabranio je oponašati životinje u namazu. Zabranio je spuštanje na sedždu kao što se deva spušta kada hoće leći, okretanje u namazu poput lisice,[52] pružanje poput divlje zvijeri,[53] sjedanje poput psa,[54] klanjanje poput kljucanja svrake[55] i dizanje ruku pri selamu poput dizanja repova neukroćenih konja.[56]

Spuštao je čelo i nos bez doticanja turbana na tlo, suprotno nije utvrđeno. Često je činio sedždu na zemlji, zatim na mokroj zemlji, prostirki i hasuri od palminog lišća, ili stavljenoj ovčijoj koži.

Na sedždi, čelo i nos bi dobro pritisnuo na zemlju, a ruke bi razmaknuo tako da se vidjela bjelina njegovoga pazuha. Dlanove je stavljao u nivou ramena i ušiju i umjereno činio sedždu. Vrhovi nožnih prstiju su bili okrenuti prema Kibli, dlanove i prste je držao ispružene. Prste nije raširivao ni sastavljao.

Na sedždi je učio i naređivao da se uči: ***Subhane Rabbije-l-a'la!***, *Slavljen neka je moj najuzvišeniji Gospodar!*,[57] Također je učio: ***Subhanekellahumme Rabbena ve bi hamdike, Allahummagfirli.*** *Slava Tebi, Allahu moj, Gospodaru naš i svaka hvala. Allahu moj, oprosti mi.* Učio je i: ***Subbuhun Kuddusun, Rabbu-l-mela'iketi ve-r-Ruh.*** *Slavljen, Sveti, Gospodar meleka i Džibrila.* Preneseno je

---

[50] Utvrđeno je da je Poslanik, ﷺ, prvo dizao koljena, pa ruke. Digao se Poslanik, ﷺ, na drugi rekat, oslanjajući se rukama o pod, prenose Šafi'i i Buhari, *Poslanikov*, ﷺ, *namaz*, Albani, str. 155. (op. rec.)

[51] Neki kažu da treba prvo spustiti ruke, pa koljena da bi se razlikovali od deve koja se spušta prvo na koljena prednjih nogu, o čemu postoje hadisi. (op. rec.)

[52] Lisica mnogo okreće glavu.

[53] Tj. biti na sedždi ispruženih i na tlo naslonjenih dlanova, podlaktica i potkoljenica.

[54] Imam Nevevi kaže: *Postoje dvije vrste pružanja psa: pružanje poput lava, što je prethodno spomenuto i sjedenje između dvije sedžde tako da je stražnjica oslonjena na tlo. Nevevi kaže da se zabrana odnosi, najvjerovatnije, na prvi način sjedenja. Nejlu-l-evtar*, 2/320.

[55] Ibnu-l-Esir kaže: Činjenje sedžde brzo i bez smirenosti je poput kljucanja svrake. *Nejlu-l-evtar*, 2/320

[56] Zabranjeno je dizati ruke pri selamu na lijevu i desnu stranu, jer neukroćen konj diže obje noge skupljene zajedno s repom na desnu i lijevu stranu. Vidi: Muslim, hadis br. 4430; Nesai, 2/214 i 3/5; Ebu Davud, hadis br. 862; Ahmed, *Musned*, 3/428

[57] Ahmed, *Musned*, 9/23300; Tirmizi, hadis br. 262; Ibn Ebi Šejbe, 1/284; Darimi, 1/299.

da je učio i ovu dovu: ***Allahumme leke sedžedtu, ve bike amentu, ve leke eslemtu, sedžede vedžhi lillezi halekahu ve savverehu ve šekka sem'ahu ve besarehu, tebarekellahu ahsenu-l-halikin.*** *Allahu moj, Tebi sedždu činim u Tebe vjerujem, Tebi se predajem, moje lice čini sedždu Onome ko ga je stvorio i oslikao i dao mu sluh i vid, neka je blagoslovljen Allah, najbolji stvoritelj.*[58] Učio je i ovu dovu: ***Allahummagfir li zenbi kullehu, dikkahu ve džillehu, ve evvelehu ve ahirehu ve ,alanijetehu ve sirrehu.*** *Allahu moj, oprosti mi svaki grijeh, mali i veliki, prvi i posljednji, javni i tajni.*[59] Govorio je i: ***Allahummegfir li hatajaje ve džehli ve israfi fi emri, ve ma Ente a'lemu bihi minni, Allahummagfir li džiddi ve hezli, ve hatai ve 'amdi ve kullu zalike 'indi. Allahummagfir li ma kaddemtu ve ma ehhartu, ve ma esrertu ve ma ea'lentu, ente ilahi la ilahe illa ente.*** *Allahu moj, oprosti mi moje grijehe, moje neznanje, moju pretjeranost i ono što Ti bolje znaš od mene. Allahu moj, oprosti mi zbilju moju, šalu moju, pogrješku moju i ono što hotimično uradim, a sve se to kod mene nalazi. Oprosti mi što sam prije počinio, što ću kasnije učiniti, što sam sakrio, što sam javno učinio. Ti si moj Bog, nema boga osim Tebe.*[60]

Naredio je da se u toku sedžde uči što više dova, rekavši: ***Dova se tada najprije uslišava.***[61]

Zatim je dizao glavu izgovarajući ***Allahu ekber*** ne dižući ruke.

Potom bi sjeo na lijevu nogu, dok mu je desna bila savijena u prstima.

Ruke je stavljao na natkoljenice stavljajući krajeve laktova na njih, vrhovi prstiju su mu doticali koljena.

Savio bi dva prsta, palac i srednji prst, spajao ih je u obliku kruga i kažiprst je dizao i pokretao, doveći njime. Učio je: ***Allahummagfir***

---

[58] Muslim: Kitabu salati-l-musafirine, hadis br. 771.

[59] Muslim: Kitabus-salati, poglavlje 42, hadis br. 483.

[60] Buhari: Kitabu ed-daa'vat, poglavlje 60, hadis br. 6398; Muslim: Kitabu-z-zikri ve-d-du'a, poglavlje Et-tea'vvuz min šerri ma 'amile, hadis br. 2719.

[61] Dio hadisa. Ahmed, *Musned*, 1/1900; Muslim: Kitabu-s-salati, poglavlje 41, hadis br. 479; Ebu Davud, hadis br. 876; Nesai, hadis br. 1044.

li verhamni vedžburni vehdini verzukni. *Allahu moj, oprosti mi, smiluj mi se, pomozi mi, uputi me i opskrbi me.*[62] Sve to je prenio Ibn Abbas od Poslanika, ﷺ. Huzejfe navodi da je učio: ***Allahummagfir li!*** *Allahu moj, oprosti mi!*

Zatim je ustajao podupirući se na koljena i nožne prste, oslanjajući se na natkoljenice.[63]

Čim bi ustao započinjao je učenje, nije pravio pauzu kao na početku namaza.[64]

Drugi rekat je klanjao isto kao prvi, razlikovao se u četvero: pauzi, početnoj dovi, početnom tekbiru i dužini učenja.

Pri učenju *tešehhuda*[65] stavljao je lijevu ruku na lijevu natkoljenicu, a desnu ruku na desnu natkoljenicu.

Uspravio bi kažiprst, malo ga savio, nije ga u potpunosti ispravljao niti ga je savijao, nije ga pokretao. Kažiprst je doveći njime držao podignut, pogled mu je bio na prstu. Lijevu ruku je stavljao na natkoljenicu lijeve noge, oslanjajući se na nju.

Što se tiče opisa sjedenja, on je isti kao i sjedenje između dvije sedžde. Muslimov hadis[66] koji prenosi od Ibn Zubejra, ؓ, da je Poslanik, ﷺ, pri sjedenju na tešehhudu stavljao lijevo stopalo između koljena i potkoljenice, a desno stopalo bi ispružio, odnosi se na zadnje sjedenje. Ibn Zubejr, ؓ, navodi da je Poslanik, ﷺ, ispružao desno stopalo, a Ebu Humejd da ga je savijao. Te predaje nisu razilaženje, Allah, ﷻ, najbolje zna. Nije sjedio na desnom stopalu, već ga je izbacivao na desnu stranu u takav položaj da nije bilo ni savijeno, niti ispruženo. Neki smatraju da je radio i jedno i drugo, nekada je pružao stopalo, nekada ga savijao, u zavisnosti od toga kako mu je bilo lakše.

---

[62] Ebu Davud: Kitabu-s-salati, poglavlje Ed-du'a bejne-s-sedždetejni, hadis br. 850; Tirmizi: Kitabu-s-salati, poglavlje 95, hadis br. 284; Bejheki, *Es-Sunen el-kubra*, 2/122.

[63] Prenose Šafi'i i Buhari: *Digao se Poslanik, ﷺ, na drugi rekat, oslanjajući se rukama na pod. Poslanikov, ﷺ, namaz*, El-Albani, str. 155

[64] Muslim, hadis br. 579.

[65] *Tešehhud* su klanjačeve riječi: ***Et-Tehijjatu lillahi...*** Nazvan je tako zbog izgovora šehadeta u njemu.

[66] Ahmed, *Musned*, 9/23435; Ebu Davud: Kitabus-salati, poglavlje Ma jekulu er-redžulu fi sudžudihi ve ruku'ihi, hadis br. 874; Ibn Madže, hadis br. 897.

Na sjedenju je uvijek učio tešehhud i podučavo ashabe da kažu: ***Et-tehijjatu lillahi ve-s-salevatu ve-t-tajjibatu, es-selamu 'alejke ejjuhe-n-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu, es-selamu 'alejna ve 'ala 'ibadillahi-s-salihin. Ešhedu en la ilahe illallahu ve ešhedu enne Muhammeden 'abduhu ve resuluhu.*** *Najljepši selami Allahu, blagoslovi i dobrodati. Selam tebi, Vjerovjesniče i Allahova milost i Njegova blagodat. Neka je selam na nas i na dobre Allahove robove. Svjedočim da nema istinskog boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik.*[67]

Ovo je učio brzo kao da sjedi na žeravici, a ni u jednom hadisu se ne prenosi da je iza toga učio salavate na sebe i svoju porodicu,[68] niti je tražio zaštitu od kaburske patnje, džehennemske kazne, iskušenja života i smrti i od iskušenja Dedždžala. Oni koji to smatraju pohvalnim shvatili su to iz općih dokaza, a jasno je gdje se to uči i da je vezano za posljednji tešehhud.

Zatim je ustajao na nožne prste i koljena oslanjajući se na natkoljenice izgovarajući ***Allahu ekber***.[69]

U Muslimovom *Sahihu* i nekim Buharijinim predajama se navodi da je kada se dizao sa prvoga tešehhuda, dizao ruke. Zatim je učio samo Fatihu i nije utvrđeno da je na posljednjim rekatima učio išta poslije Fatihe.

Okretanje u namazu nije njegova uputa. U Buharijinom *Sahihu* stoji da je bio upitan o tome, pa je odgovorio: ***Okretanje u namazu je krađa kojom šejtan krade od namaza klanjača.***[70] Okretao se u namazu samo kada je morao,[71] kao onda kada je poslao izvidnicu pa se okretao u namazu u pravcu puta odakle ih je iščekivao, a inače to nije bila njegova stalna praksa, a Allah, ﷻ, najbolje zna.

Nakon tešehhuda, a prije selama učio je dovu i naredio to isto drugima u hadisima Ebu Hurejre i Fedale, ؓ.

---

[67] Dio podužeg hadisa. Buhari: Kitabu-l-ezan, poglavlje sunnetu-l-džulusi fi-t-tešehhud, hadis br. 828.

[68] Utvrđeno je da je učio salavat na prvom tešehhudu. Hadis o tome prenose od Ebu 'Awane u svome *Sahihu* i Nesai. Vidi *Opis namaza*, Albani, str. 164.

[69] Već je navedeno da je ustajao oslanjajući se na ruke.

[70] Hadis je u cjelosti zabilježio Ebu Davud: Kitabu-s-salati, poglavlje En-nezaru fi es-salati, hadis br. 916; Hakim, 1/865 i kaže da je vjerodostojan.

[71] Nekada se okretao kao kada je klanjao namaz u strahu.

Namaske dove dok je okrenut prema Kibli ili klanjačima, nakon predaje selama, nisu njegova uputa. Većinu dova vezanih za namaz učio je prije selama i naredio je i drugima da ih tada uče. To i dolikuje klanjaču, jer dok je u namazu okrenut je Gospodaru, a kada preda selam ta veza se prekida.

Zatim bi predao selam, prvo na desnu, onda na lijevu stranu, izgovarajući: ***Es-salamu 'alejkum ve rahmetullah.*** *Neka je na vas selam i milost.* To je redovno činio, a prenosi se i da je izgovarao samo jedan selam, gledajući ispred sebe, ali to nije utvrđeno.[72] O tome je najbolji hadis koji se prenosi od Aiše u sunenu, u kome stoji da je to Poslanik, ﷺ, radio na noćnom namazu, ali hadis ima u sebi skrivenu mahanu i u njemu se ne navodi jasno da je učinio samo jednu predaju selama.

[72] Hadis je vjerodostojnim ocijenio šejh Arnaut u obradi djela *Zadu-l-me'ad*, 1/250, kao i hadis koji je prenijela Aiša, a naveden je nakon ovog hadisa. (op. rec.)

POSLANIKOVE, ﷺ, DOVE U NAMAZU

U namazu je učio slijedeće dove:

- ***Allahumme inni e'uzu bike min 'azabi-l-kabri, ve e'uzu bike min fitneti-l-mesihi Dedždžali, ve e'uzu bike min fitneti-l-mahjai ve-l-memati. Allahumme inni e'uzu bike mine-l-me'semi ve-l-magremi.*** *Allahu moj, utječem Ti se od kazne u kaburu, od iskušenja Dedždžala, od iskušenja života i smrti. Allahu moj, utječem Ti se od grijeha i duga.*[73]

- ***Allahummagfir li zenbi, ve vessi' li fi dari, ve barik li fi ma rezakteni.*** *Allahu moj, oprosti mi grijehe, povećaj mi nafaku i blagoslovi mi ono što si mi dao.*[74]

- ***Allahumme inni es'eluke-s-sebate fi-l-emri, ve-l-'azimete 'ale-r-rušdi, ve es'eluke šukre ni'metike ve husne 'ibadetike, ve es'eluke kalban selimen, ve es'eluke lisanen sadikan, ve es'eluke min hajri ma ta'lemu ve e'uzu bike min šerri ma ta'lemu, ve estagfiruke li ma ta'lemu.*** *Allahu moj, molim Te da me učvrstiš u vjeri i da mi podariš čvrstu volju za uputom. Molim Te da Ti zahvaljujem na Tvojoj blagodati i da Ti lijepo robujem. Molim Te da mi podariš čisto srce i iskren jezik. Molim Te da mi daš od dobra kojeg Ti znaš i da me zaštitiš od zla kojeg znaš i molim Te za oprost onoga što Ti znaš.*[75]

Poznato je da je sve ove dove izgovarao u prvom licu jednine.

---

[73] Ahmed, *Musned,* 9/24632; Buhari: Kitabu-l-azan, poglavlje Ed-du'a kable el-ezan, hadis br. 832; Muslim: Kitabu-l-mesadžidi, hadis br. 589; Nesai, hadis br. 1308.

[74] Ibn Sunni, *Amelu-l-jevmi ve-l-lejle,* poglavlje Ma jekulu bejne zahranej vuduihi, hadis br. 28; Tirmizi, od Ebu Hurejre, hadis br. 3496.

[75] Ahmed, *Musned,* 6/17133; Tirmizi, hadis br. 3407; Nesai: Kitabu-s-sehvi, poglavlje Nev'un aharun min-d-du'a, hadis br. 1303.

Ahmed navodi da je u namazu stojao oborene glave, a dok je bio na tešehhudu pogled mu nije prelazio dalje od kažiprsta.

Allah, ﷻ, mu je u namazu podario radost i uživanje, govorio je: ***Bilale, odmori nas namazom!,***[76] a ipak njegova ljubav prema namazu nije mu odvraćala pažnju od klanjača, uz potpunu prisutnost srca.

Počinjao je sa namazom, želeći ga odužiti, ali kada bi čuo plač djeteta, skratio bi ga, bojeći se da ne oteža njegovoj majci.

Klanjao je farde noseći na ramenima Umamu, kćerku njegove kćerke, a kada je silazio na ruku'u i na sedždu, spustio bi je.

Klanjao je jednom kada su došli Hasan i Husejn popevši mu se na leđa, pa je produžio sedždu da ih ne bi spustio sa leđa.

Klanjao je, kada je došla Aiša, ؓ, pa je otišao otvorio joj vrata i vratio na namaz.

U namazu je išaretom odgovarao na selam,[77] a što se tiče hadisa: *Ko pokazuje išaretom u namazu, neka ponovi namaz*[78] - nije istinit.

Ahmed navodi da je jecao u namazu,[79] a po potrebi je pročišćavao nos i nakašljavao se. Nekada je klanjao bos, a nekada obuven i naredio da se klanja obuven da bismo se razlikovali od jevreja.

Nekada je klanjao u jednom ogrtaču, a najčešće u dva. Na sabahu je jedan mjesec učio kunut dovu iza ruku'a, zatim je prestao. Učio je kunut dovu samo prilikom teškoće, pa bi prestajao sa učenjem kada bi nestala teškoća. Kunut dovu je učio i na ostalim namazima, ali najviše na sabahu zbog toga što je propisano duže klanjati i što je blizu praskozorju u kome se dova uslišava i Allah, ﷻ, spušta na zemaljsko nebo.[80]

---

[76] Ahmed, *Musned,* 9/3149; Ebu Davud: Kitabu-l-edebi, poglavlje Fi salati-l-'ateme, hadis br. 4985. Putem Salima ibn Ebu el-Dža'da on od čovjeka iz plemena Eslem da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Odmori nas namazom, Bilale!*** Tekst je Ahmedov.

[77] Vidi: Muslim, hadis br. 54 i Ebu Davud, hadis br. 966.

[78] Darakatni, *Sunen:* poglavlje El-išaretu fi es-salati, 2/83; Ebu Davud: Kitabu-s-salati, poglavlje El-išaretu fi es-salati, hadis br. 944.

[79] Prenosi se da je to radio kada je klanjao namaz pri pomračenju sunca, pa kaže Nesai: *Na zadnjoj sedždi je uzdisao, plakao i učio dove.* Nesai, 3/154.

[80] Allah se spušta na zemaljsko nebo u zadnjoj trećini noći onako kako dolikuje Njegovoj veličanstvenosti.

Potvrđeno je da je rekao: ***Ja sam čovjek kao i vi, zaboravljam kao što i vi zaboravljate, pa kada zaboravim, podsjetite me.***[81]

Njegov zaborav u namazu predstavlja veliku blagodat Ummetu, usavršavanje njihove vjere kako bi se poveli za njim.[82]

Klanjao je četiri rekata ne sjedeći nakon prva dva. Kada je završio namaz, učinio je sedždu prije selama, pa se odatle uzima da će onaj ko izostavi neki dio namaza koji nije rukn, učiniti sedždu prije selama. Iz nekih predaja se uzima da ako to izostavi i uđe u neki rukn ne treba se vraćati.

Jednom prilikom je u jednom dnevnom namazu predao selam nakon dva rekata, pa je pričao, a onda se sjetio, pa ustao, završio namaz i predao selam. Nakon toga je učinio sehvi sedždu i predao selam.

Prenio je Ahmed da je jednom klanjao, predao selam i izišao zaboraveći da klanja još jedan rekat, pa mu je Talha rekao: *Zaboravio si da klanjaš jedan rekat.* Tada se vratio, ušao u džamiju i naredio Bilalu da uči ikamet, pa su ljudi klanjali jedan rekat.

Klanjao je jednom podne sa pet rekata, pa su mu rekli: *Klanjao si pet rekata.* Tada je učinio sehvi sedždu nakon što je predao selam.

Klanjao je ikindiju sa tri rekata, a zatim otišao kući, pa su ga ljudi podsjetili. Izašao je i klanjao sa njima jedan rekat, zatim je predao selam, pa učinio sehvi sedždu i predao selam.

Samo ovih pet slučajeva se prenosi o tome.

---

[81] Ahmed, *Musned,* 3/3602; Buhari: Kitabu-s-salati, poglavlje 31, hadis br. 401; Muslim: Kitabu-l-mesadžidi, poglavlje Et-teharri, hadis br. 572; Ibn Hibban, 6/2662.
[82] U primjeni tog propisa.

O SKRUŠENOSTI U NAMAZU

Nije od njegove upute zatvarati oči u namazu. To su pokudili Ahmed i drugi. Rekli su da je to praksa jevreja. Neki to smatraju dozvoljenim. Ispravno je namaz obavljati otvorenih očiju, to je bolje ako ne smeta skrušenosti, međutim ako njegovu skrušenost nešto ometa, kao ukrasi i slično u pravcu Kible, onda nije mekruh sklopiti oči.

ŠTA JE POSLANIK, ﷺ, UČIO NAKON PREDAJE SELAMA I O ZIKRU KOJI JE PROPISAO SVOME UMMETU

Nakon predaje selama govorio je tri puta ***estagfirullah***, a zatim bi učio: ***Allahumme Ente-s-Selamu, ve minke-s-selamu, tebarekte ja ze-l-dželali ve-l-ikram.*** *Allahu moj, Ti si Selam, i Ti daješ selam, blagodaran si Ti, Posjedovatelju veličine i plemenitosti.*[83]

Ostajao bi okrenut prema Kibli samo koliko je dovoljno da to izgovori, a onda bi se žurno okrenuo klanjačima.

Okretao bi se na desnu ili lijevu stranu, licem okrenut prema klanjačima, ne gledajući posebno samo na jednu stranu. Nakon sabah namaza sjedio je na istom mjestu sve dok se sunce ne bi jasno pojavilo.

Iza svakoga fard namaza učio je slijedeće:

- ***La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehu-l-mulku, ve lehu-l-hamdu, ve huve 'ala kulli šej'in kadir.*** *Nema drugoga boga osim Allaha koji nema druga, Njemu pripada vlast i hvala i On sve može.*

- ***Allahumme la mani'a lima ea'tajte, ve la mu'tije lima mena'te, ve la jenfe'u ze-l-džeddi minke-l- džeddu.*** *Allahu moj, što Ti dadneš to niko ne može uskratiti, a što Ti uskratiš, to niko ne može dati. Bogatima i uglednima bogatstvo i ugled kod Tebe neće koristiti.*[84]

- ***Ve la havle ve la kuvvete illa billah, la ilahe illallah, ve la na'budu illa ijjahu, lehu-n-ni'metu, ve lehu-l-fadlu, ve lehu-s-senau-l-hasen, la ilahe illallah muhlisine lehu-d-din, ve lev kerihe-l-kafirun.*** *Nema snage ni moći bez Allaha, mi obožavamo samo Njega, Njemu pripada blagodat, poštovanje i dostojanstvo. Nema drugoga boga osim Allaha. Iskreni smo Njemu u vjeri, pa makar to bilo mrsko nevjernicima.*[85]

---

[83] Ahmed, *Musned,* 8/22428; Muslim: Kitabu-l-mesadžidi, poglavlje 26, hadis br. 591.

[84] Ahmed, *Musned,* 6/18182; Buhari: Kitabu-l-ezan, poglavlje Ez-zikru ba'de es-salati, hadis br. 844; Ebu Davud: Kitabu-s-salati, hadis br. 1505; Taberani, *El-Mu'džem el-kebir,* 2/925.

[85] Muslim: Kitabu-l-mesadžidi, poglavlje Istihbabu-z-zikri bade es-salati, hadis br. 594; Ebu Davud: Kitabu-s-salati, poglavlje Ma jekulu er-redžulu iza selleme, hadis br. 1506; Nesai, *Sunen:* Kitabu-s-sehvi, poglavlje 83, hadis br. 1338.

Poslanik, ﷺ, je preporučio pripadnicima svoga Ummeta da nakon svakog fard namaza izgovaraju ***subhanallah*** - 33 puta, ***el-hamdu lillah*** - 33 puta, ***Allahu ekber*** - 33 puta. I namirujući stotinu: ***La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehu-l-mulku, ve lehu-l-hamdu, ve huve 'ala kulli šej'in kadir.*** *Nema drugoga boga osim Allaha koji nema druga, Njemu pripada sva vlast i hvala i On sve može.*[86]

Prenosi Ibn Hibban u svom *Sahihu* od Harisa ibn Muslima da je Allahov Poslanik, ﷺ, rekao: ***Nakon što klanjaš sabah, prije nego što progovoriš, reci sedam puta: Allahumme edžirni mine-n-nar!, Allahu moj, spasi me Vatre!, jer ako umreš toga dana, Allah će te spasiti od Vatre. A nakon što klanjaš akšam, prije nego što progovoriš, reci sedam puta: Allahumme edžirni mine-n-nar, jer, ako umreš te noći, Allah će te spasiti od Vatre.***[87]

[86] Muslim: Kitabul-mesadžidi, poglavlje Istihbabu ez-zikri ba'de es-salati, hadis br. 597.
[87] Hadis je slabog lanca prenosilaca - da'if. Ebu Davud: Kitabul-edebi, poglavlje Ma jekule iza asbeha, hadis br. 5079.

O KLANJAČEVOJ SUTRI

Ako je klanjao prema zidu, ostavljao je toliko prostora kroz koji bi mogla proći ovca,[88] i nije se udaljavao od sutre nego je naredio približavanje sutri.

Kada bi klanjao okrenut prema motki, stubu ili drvetu, stao bi tako da to bude ispred njega u pravcu desne ili lijeve obrve, ne bi bio pravo okrenut prema sutri.[89]

Na putu ili u pustinji zabio bi kratko koplje u zemlju i to mu je bila sutra.

Dešavalo se da popriječi jahalicu i klanja prema njoj.

Ponekad je koristio sedlo kao sutru, poravnao bi ga i prema njemu klanjao.

Naredio je klanjačima da stavljaju sutru, makar to bila strijela ili motka, a ako toga nema, neka označe liniju na zemlji.[90]

U jednom vjerodostojnom hadisu se prenosi da ako nema sutre, namaz prekida žena, magarac ili crni pas.[91]

Hadisi oprječni ovom ili su vjerodostojni, ali nisu jasni, ili su jasni, ali nisu vjerodostojni. Klanjao je dok je Aiša, ﵂, spavala ispred njega, u pravcu Kible.[92] Međutim, to se razlikuje od slučaja kada neko prolazi ispred klanjača, prolazak je zabranjen, a sjediti ispred njega nije zabranjeno.

---

[88] To se odnosi na sedždu, a kada je bio na kijamu, ostavljao je prostor od tri aršina.

[89] Prenosi se u slabom hadisu.

[90] Prenosi se u slabom hadisu.

[91] Muslim: Kitabu-s-salati, poglavlje Kadru ma jesturu el-musalli, hadis br. 510; Ebu Davud: Kitabu-s-salati, poglavlje Ma jekta'u es-salate, hadis br. 702; Tirmizi, hadis br. 338; Nesai, hadis br. 749.

[92] Vidi: Malik, *Muvetta,* hadis br. 258; Ahmed, *Musned,* 9/25202; Buhari, hadis br. 382; Muslim, hadis br. 512.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA KLANJANJEM PRITVRĐENIH SUNNETA

Poslanik, ﷺ, je uvijek, kada je bio kod kuće klanjao deset rekata nafile. Ibn Omer, ﵁, je rekao: *Upamtio sam od Allahovoga Poslanika, ﷺ, deset rekata. Dva prije podnevskoga fard namaza, dva nakon njega, dva rekata iza akšama, dva iza jacije u njegovoj kući i dva rekata prije sabah namaza.*[93]

Kada je jednom izostavio dva rekata poslije podnevskoga farda, naklanjao ih je iza ikindije, u vrijeme kada je zabranjeno klanjati.

Ponekad je prije podnevskoga farda klanjao četiri rekata.

Što se tiče dva rekata prije akšama, prenosi se da je rekao: ***Klanjajte prije akšama dva rekata!***, a treći put je rekao: ***Ko želi.***[94] To je rekao da ne bi ljudi to shvatili kao pritvrđeni sunnet. I to je ispravno da nije sunnet nego mustehab.

Gotovo sve sunnete i dobrovoljne namaze koji nemaju poseban povod je klanjao kod kuće, a pogotovo akšamski sunnet, ne prenosi se da ga je ikada klanjao u džamiji, mada može.

Od ostalih nafila najviše je pazio na sabahski sunnet. Nikada ga nije izostavio, kao ni vitr, bilo da je kod kuće ili na putu i ne prenosi se da je na putu klanjao druge sunnete osim njih.

Učenjaci fikha se razilaze u mišljenju da li je pritvrđeniji sabahski sunnet ili vitre? Sabahski sunnet predstavlja početak posla, a vitr završetak, zato je na njima učio sure *El-Ihlas* i *El-Kafirun*. Te dvije sure sadrže tevhid znanja i rada, spoznaje i htijenja, uvjerenja i cilja. Sura *El-Ihlas* sadrži potvrdu Allahove, ﷻ, jednoće koja se suprotstavlja širku, negira postojanje oca i sina, što usavršava Njegovu jednoću i neovisnost, negira Njegovo poređenje sa nečim drugim, sadrži potvrdu svakoga savršenstva, negira postojanje nekoga ravnoga ili sličnoga Njemu i negira širk u cjelosti.

---

[93] Malik, *Muvetta*: Kasru-s-salati, poglavlje El-'amelu fi džami' es-salati, hadis br. 400; Ahmed, *Musned*, 2/4506; Buhari, hadis br. 938; Muslim, hadis br. 729.

[94] Ahmed, *Musned*, 7/20567; Buhari: Kitabu et-tehedžud, poglavlje 35, hadis br. 1183; Muslim: Kitabu salatu-l-musfirine, poglavlje Bejne kulli ezanejni es-salatu, hadis br. 838.

Ovi elementi su temelj znanstvenog tevhida, kojim se onaj ko ga posjeduje razlikuje od svih koji su zalutali i učinili širk. Zbog toga ova sura ima vrijednost trećine Kur'ana, jer je cijeli Kur'an obavijest i naredba. Naredbe imamo tri vrste: izvršna, zabrana i dozvola, a obavijesti dvije vrste: obavijest o Stvoritelju, Njegovim imenima, atributima i zakonima, i obavijest o stvorenjima. Sura *El-Ihlas* govori samo o Allahu, ﷻ, Njegovim imenima i svojstvima, zbog toga ima vrijednost trećine Kur'ana. Učača te sure spašava od širka znanja, kao što ga sura *El-Kafirun* spašava od širka u djelima.

Pošto znanje prethodi djelu i ono je njegov vodič i sudac onda *El-Ihlas* ima vrijednost trećine Kur'ana, dok *El-Kafirun* ima vrijednost četvrtine Kur'ana.

Pošto je širk u djelima utjecajniji na dušu zbog slijeđenja strasti jer mnoge njegove vrste ljudi urade iako znaju njihovu štetnost. Mnogo se teže osloboditi tog širka, za razliku od širka znanja, koji nestaje dokazom. I onaj ko ga nauči ne može znati osim kako jest u stvarnosti. Zato u suri *El-Kafirun* potvrđuju se i ponavljaju ajeti. Zbog toga je Poslanik, ﷺ, učio te dvije sure na dva rekata poslije tavafa, jer je hadždž simbol tevhida, i njima je otpočinjao dnevna djela i završavao noćna djela.

O POSLANIKOVOM, ﷺ, LIJEGANJU POSLIJE SABAHSKIH SUNNETA

Nakon sabahskog sunneta ležao je na desnom boku.

U vezi s tim pretjerale su dvije grupe: zahirije smatraju da je to obavezna dužnost, a druga da je mekruh i nazivaju to novotarijom.

Malik i drugi drže se sredine, pa to smatraju dozvoljenim kao odmor, a mekruhom ako se to radi kao da je sunnet.[95]

[95] Rekao je Ibn el-Kajjim u svome djelu *Zadu-l-me'ad*, 1/309: *Neki učenjaci smatraju to ležanje pohvalinim svejedno bilo radi odmora ili ne.* (op. rec.)

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA NOĆNIM NAMAZOM

Nije izostavljao noćni namaz ni kod kuće niti na putovanju.

Kada bi ga savladao san ili bol, klanjao bi dvanaest rekata po danu. Čuo sam šejhu-l-islama Ibn Tejmijju da je rekao: *Iz ovoga se jasno vidi da se vitr ne naklanjava zbog isteka vremena u kojem se klanja, kao ni tehijjetu-l-mesdžid, namaz prilikom pomračenja sunca i kišni namaz, jer je cilj da se vitr klanja kao zadnji namaz noću.*

Klanjao je noćni namaz od jedanaest ili trinaest rekata. Svi se slažu da je klanjao jedanaest rekata, a razilaze se po pitanju da li su dva posljednja rekata sabahski sunneti ili nešto drugo.

Ako se ovome doda broj rekata fard namaza i pritvrđenih sunneta, ukupan broj njegovih redovnih rekata u toku dana i noći bi bio četrdeset, a sve iznad toga je klanjao neredovno.

Rob bi trebao uvijek ovako raditi sve do svoje smrti, jer ko četrdeset puta svakoga dana i noći kuca na vrata brzo se otvore i brzo se udovolji njegovoj molbi. Allah, ﷻ, neka nam je u pomoći.

Kada bi se probudio u toku noći, rekao bi: ***La ilahe illa Ente subhaneke-llahumme estagfiruke li zenbi, ve es'eluke rahmeteke, Allahumme zidni 'ilmen ve la tuzig kalbi ba'de iz hedejteni, ve hebli min ledunke rahmeten, inneke Ente-l-Vehhab.*** *Nema drugoga Allaha osim Tebe, neka si Slavljen, moj Allahu, molim Te za oprost mojih grijeha i molim Te za Tvoju milost. Allahu moj, povećaj mi znanje i nemoj dati da moje srce zaluta nakon što si me uputio. Pokloni mi od Sebe milost, Ti si Onaj koji mnogo poklanja.*[96]

Kada bi se probudio rekao bi: ***El-hamdu lillah ellezi ahjana ba'de ma ematena ve ilejhi-n-nušur.*** *Hvala Allahu koji nas je oživio nakon što nas je usmrtio i Njemu se vraćamo.*[97]

Zatim bi čistio zube misvakom, a nekada bi učio zadnjih deset ajeta sure *Alu Imran*, počevši od ***Inne fi halki-s-semavati ve-l-erdi...***

---

[96] Ebu Davud, hadis br. 2561; Nesai, *Amelul-jevmi ve el-lejle,* hadis br. 865; Ibn Sunni, hadis br. 756. Svi oni prenose od Aiše.

[97] Vidi: Muslim, hadis br. 768.

Potom je uzimao abdest i klanjao dva kratka rekata, a naredio je to i ostalim muslimanima, što se navodi u hadisu Ebu Hurejre, ﷺ.[98]

Klanjao je kada je bilo pola noći ili malo prije, ili poslije pola noći.

Nekada je prekidao određeni ibadet koji je činio noću, a nekada je sve obavljao bez prekida, što je najčešće radio. Prekidao je onako kako navodi Ibn Abbas, ﷺ,: *Nakon što bi klanjao dva rekata, išao bi na spavanje i tako je radio tri puta u toku šest rekata i svaki put je čistio zube misvakom i uzimao abdest. Na kraju bi klanjao tri rekata vitra.*

[98] Buhari, hadis br. 6312; Ebu Davud, hadis br. 5049; Tirmizi, hadis br. 3413.

O POSLANIKOVOM, ﷺ, VITR NAMAZU

Klanjao je vitre na nekoliko načina od kojih je jedan prethodno spomenut.

Nekada je klanjao osam rekata predajući selam na svaka dva rekata, zatim vitre od pet rekata spojeno bez sjedenja, osim na zadnjem rekatu.

Također je klanjao vitre od devet rekata. Osam bez sjedenja, prvo sjedenje mu je bilo na osmom rekatu na kome je spominjao Allaha, ﷻ, zahvaljivao Mu i upućivao dovu, a onda bi ustao bez predaje selama i klanjao deveti rekat, a zatim bi sjeo, učio tešehhud i predao selam. Nakon toga bi klanjao dva rekata.

Nekada je klanjao sedam rekata isto kao onih devet, a nakon toga je sjedeći klanjao dva rekata.

Također je klanjao po dva rekata, i na kraju tri rekata vitra zajedno bez prvog sjedenja. Prenio je Ahmed od Aiše da je Poslanik, ﷺ, klanjao tri rekata vitra zajedno bez selama nakon drugog rekata. Međutim to nije tačno, Ibn Hibban u *Sahihu* prenosi od Ebu Hurejre, ؓ, čiji lanac seže do Poslanika, ﷺ: ***Ne klanjajte vitre po tri, nego po pet ili sedam, nemojte da liči na akšamski namaz!***[99] Darekutni kaže da su svi prenosioci ovoga hadisa pouzdani, a Harb kaže: Upitan je Ahmed o vitr namazu, pa je rekao: *Selam treba predati nakon drugoga rekata, a ako klanjač ne uradi tako, nadam se da to neće škoditi. Ovakvo predavanje selama je najpotvrđenije od Poslanika,* ﷺ. Ebu Talib prenosi da je rekao: *Najjači i najpouzdaniji hadisi su da se sastoji od jednoga rekata, i to je moje mišljenje.*

Nesai prenosi od Huzejfe da je klanjao sa Poslanikom, ﷺ, namaz u ramazanu, pa se spustio na ruku' i učio ***subhane rabbijel-azim*** toliko dugo koliko je bio na kijamu, pa se prenosi da je klanjao samo četiri rekata i Bilal ga je pozvao na sabah.[100]

---

[99] Ibn Hibban, *Sahih,* 6/2429; Hakim, 1/1138; Bejheki, 3/31; Darekutni, 2/24.

[100] Nesai: Kitab kijami-l-lejli,poglavlje Tesvijetu el-kijam ve er-ruk'u, hadis br. 1664; Ibn Madže: Kitabu-l-ikameti, poglavlje Ma jekulu bejne sedždetejni, hadis br. 897.

Klanjao je vitr početkom, sredinom i krajem noći.

Jednu noć je klanjao učeći samo jedan ajet koji je ponavljao sve do zore:

﴿إِن تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

Ako ih patnji podvrgneš, robovi su Tvoji, a ako im oprostiš, Ti si Silni i Mudri.[101]

Noćni namaz je klanjao na tri načina: najčešće stojeći, sjedeći, i tako što je učio sjedeći, pa kada bi skoro završio, ustajao je i činio ruk'u.

Potvrđeno je da je iza vitra klanjao dva rekata, nekada sjedeći, a nekada tako što je sjedio i učio, a kada bi htio da učini ruk'u, ustao bi i spustio se na ruk'u. Ovo je mnogima predstavljalo problem, jer su takvu praksu smatrali suprotnom riječima: ***Neka vam kraj noćnoga namaza bude vitr namaz.***[102] Kaže Ahmed: *Ne radim tako, niti zabranjujem da se tako radi.* Dok Malik to ne odobrava. Ispravno je mišljenje da je vitr samostalan ibadet, a dva rekata nakon njega su kao akšamski sunnet kojim se dopunjava vitr.

[101] *El-Maida*, 118.
[102] Buhari, *Sahih*; Ahmed, *Musned.*

O POSLANIKOVOJ, ﷺ, KUNUT DOVI NA VITR NAMAZU

Ne prenosi se da je Poslanik, ﷺ, učio kunut dovu na vitr namazu, osim u jednom hadisu koji prenosi Ibn Madže.[103] Ahmed kaže da se u tome ništa ne prenosi od Poslanika, ﷺ, ali se prenosi da je Omer, ﵁, učio kunut dovu na vitr namazu od godine do godine. Autori sunena bilježe jedan hadis od Hasana, Alijinog sina,[104] a o tom hadisu Tirmizi kaže: *Taj hadis od Hasana nam je poznat samo na osnovu predaje Ebu-l-Havraa es-Sa'dija.* Učenje kunut dove na vitr namazu potvrđeno je od Omera, Ubejja i Ibn Mes'uda, ﵃.

Ebu Davud i Nesai prenose hadis od Ubejja ibn Ka'ba, ﵁, da je Poslanik, ﷺ, na vitr namazu učio *El-A'la, El-Kafirun* i *El-Ihlas.* Nakon predaje selama izgovorio je tri puta: ***Subhane-l-Meliku-l-Kuddusu!*** *Neka je slavljen Vladar Sveti,*[105] a kod trećeg puta bi produžio i povisio glas.[106]

---

[103] Ibn Madže: Kitabu ikameti es-salati, poglavlje Ma džae fi el-kunuti kable er-rku'i ve ba'dehu, hadis br. 1182.

[104] Preneseno je da je rekao: *Poslanik, ﷺ, me podučio riječima koje ću učiti na vitr namazu:* ***Allahummehdini fi men hedejte, ve 'afini fi men 'afejte, ve tevelleni fi men tevellejte, ve barik li fi ma ea'tejte, ve kini šerra ma kadajte inneke tekdi ve la jukda 'alejke, innehu la jezillu men valejte, tebarekte Rabbena ve te'alejte.*** *Allahu moj, uputi me s onima koje si uputio, sačuvaj me zla s onima koje si sačuvao, zaštitnik mi budi s onima koje si zaštitio, blagoslovi ono što si mi dao, sačuvaj me zla koje si odredio. Ti određuješ i niko se tome ne može usprotiviti. Ne može biti ponižen onaj koga Ti štitiš, Gospodaru naš veličanstven i uzvišen uvijek Ti si.* Ebu Davud, hadis br. 1425; Tirmizi, hadis br. 464; Nesai, hadis br. 1745; Ibn Madže, hadis br. 1178. Lanac prenosilaca je vjerodostojan. Bejheki je dodao: ***Ve la je'izzu men 'adejte.*** *Neće biti ponosan kome si Ti neprijatelj.* Lanac prenosilaca je vjerodostojan vidi *Zadu-l-me'ad*, 1/323.

[105] Darekutni je dodao: ***Rabbu-l-melaiketi ve-r-Ruh.*** *Gospodar meleka i Džibrila.* Lanac prenosilaca je vjerodostojan. Vidi *Zadu-l-me'ad*, 1/326.

[106] Ebu Davud, *Sunen:* Kitabu es-salati, poglavlje Ma jekrau fi el-vitri hadis br. 1423.; Nesai: Kitabu kijami el-lejli, poglavlje 37, hadis br. 1698.

KAKO JE POSLANIK, ﷺ, UČIO KUR'AN

Učio je sure polahko i razgovijetno, tako da se sura činila dužom od sure inače duže od nje. Cilj učenja Kur'ana jeste razumijevanje, shvatanje i rad po njemu. Učenje Kur'ana i pamćenje je sredstvo za razumijevanje.

Neki ispravni prethodnici kažu: *Kur'an je objavljen da bi se radilo po njemu, ali su neki njegovo učenje uzeli za rad.*

Kaže Šu'be: Pričao nam je Ebu Džemre da je rekao Ibn Abbasu, ﷺ,: *Ja brzo učim Kur'an, nekada za jednu noć proučim cijeli Kur'an jednom ili dvaput.* Ibn Abbas, ﷺ, reče: *Draže mi je proučiti jednu suru nego raditi to što ti radiš! Ako baš moraš tako raditi, onda uči tako da ti uši čuju i srce razumije ono što ti učiš.*

Ibrahim je rekao: Alkama je učio Kur'an pred Abdullahom ibn Mes'udom, ﷺ, pa mu je rekao: *Uči polahko i razgovijetno, dao bih za tebe i oca i majku, jer takvo učenje krasi Kur'an.*

Rekao je Abdullah ibn Mes'ud, ﷺ: *Ne učite Kur'an kao poeziju, niti kao prozu. Zastanite kod onoga u njemu što tjera na razmišljanje, njima pokrenite svoje srce, a nemojte misliti samo kako ćete stići do kraja sure.*

I rekao je: *Kada čujete Allaha da kaže:* ***O vjernici...*** *dobro slušajte, jer je u tome ili neko dobro koje se naređuje, ili neko zlo od koga se odvraća.*

Kaže Abdurrahman ibn Ebi Lejla: *Došla mi je jedna žena dok sam učio suru Hud, pa mi reče: O Abdurrahman, zar tako učiš suru Hud?! Tako mi Allaha, ja je učim već šest mjeseci i još je nisam završila.*

Allahov Poslanik, ﷺ, je nekada na noćnom namazu učio Kur'an u sebi, a nekada naglas, nekada bi produžio, a nekada skraćivao kijam.

Na putu, bilo danju ili noću, klanjao je nafilu na jahaćoj životinji, bez obzira na smjer njenoga kretanja, pa bi na njoj činio ruku'u i sedždu spuštajući glavu, tako da mu je bila više spuštena na sedždi nego na ruku'u.[107]

---

[107] Prenijeli su imami Ahmed i Ebu Davud od Enesa da je rekao: *Kada je Poslanik, ﷺ, htio klanjati nafilu na jahalici okrenuo bi se prema Kibli, rekao Allahu ekber, potom je pustio jahalicu i okretao se kamo god bi jahalica išla.* Ahmed, *Musned*, 3/126, 203; Ebu Davud, hadis br. 1225.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA DUHA NAMAZOM

Buhari u svom *Sahihu* prenosi da je Aiša, ؓ, rekla: *Nisam vidjela da je Poslanik, ﷺ, klanjao duha namaz, ali ga ja klanjam.*[108]

A u dva *Sahiha* stoji da je Ebu Hurejre, ؓ, rekao: *Preporučio mi je dragi moj prijatelj* - Poslanik, ﷺ, *da postim po tri dana svakoga mjeseca, da klanjam dva rekata duha namaza i da klanjam vitr prije nego što zaspim.*

Muslim prenosi od Zejda Ibn Erkama, ؓ, čiji lanac seže do Poslanika, ﷺ: ***Namaz čestih pokajnika se klanja kada devče ne može stajati na pijesku.***[109] Tj. kada bude veoma vruće, pa devče ne može stajati na pijesku.

Preporučio je da se klanja, a on se zadovoljio noćnim namazom umjesto njega.

Mesruk kaže: *Klanjali smo u džamiji, pa smo ostali nakon što smo klanjali iza Ibn Mes'uda, ؓ, zatim smo klanjali duha namaz. Čuvši za to, reče: Zašto zadužujete Allahove robove onim čime ih Allah nije zadužio? Ako baš hoćete onda ga klanjajte u vašim kućama.*

Kaže Se'id ibn Džubejr: *Nekada izostavljam duha namaz, iako ga volim, bojeći se da mi ne postane obavezan.*

---

[108] Malik, *Muvetta*: Kitabu kasri es-salati, poglavlje Salatu ed-duha; Ahmed, *Musned*, 9/25506; Buhari: Kitabu et-tehedžud, poglavlje 5, hadis br. 1128; Muslim: Kitabun salatu-l-musfirin, hadis br. 718.

[109] Muslim: Kitab salatu-l-musfirin, poglavlje Salatu-l-evvabine hine termidu el-fisalu, hadis br. 748; Ahmed, *Musned*, 7/9284.

O SEDŽDI ZAHVALE I O SEDŽDI TILAVET

Poslanikova, ﷺ, uputa i uputa njegovih ashaba je padanje na sedždu iz zahvale kada se nešto lijepo desi ili kada se otkloni neka nevolja.

Kada bi proučio ajet sedžde, izgovorio bi tekbir i učinio sedždu, a nekada bi na sedždi izgovarao: ***Sedžede vedžhi lillezi halekahu ve savverehu ve šekka sem'ahu be besarehu bi havlihi ve kuvvetihi.*** *Moje lice čini sedždu Onome ko ga je stvorio i oblikovao i dao sluh i vid Svojom moći i snagom.*[110]

Ne prenosi se da je izgovarao ***Allahu ekber*** prilikom dizanja sa sedžde, niti je učio tešehhud i predavao selam.

Potvrđeno je da je činio sedždu kod slijedećih sura: *Es-Sedžda, Sad, El-'Alek, En-Nedžm* i *El-Kamer.*

Ebu Davud prenosi od Amra ibn el-'Asa, ؓ, da je od Poslanika, ﷺ, naučio da postoji petnaest sedždi od kojih su tri u *Mufassal surama*[111] i dvije u suri *El-Hadždž.*

Hadis od Ibn Abbasa, ؓ, u kojem stoji da Poslanik, ﷺ, nije činio sedždu u *Mufassal surama,* otkada se preselio u Medinu, je slab jer se u lancu prenosilaca nalazi Ebu Kudama el-Haris ibn 'Ubejd, čiji se hadisi ne smataju pouzdanim. Ibn Kattan kaže da je ovaj hadis slab zbog drugog prenosioca u lancu, Metara el-Verraka. Za njega je rekao: *Po slabom pamćenju ličio je na Muhammeda ibn Abdurrahmana ibn Ebu Lejlu.* Kritikovao je Muslima zbog pisanja njegovih hadisa u *Sahihu.* Međutim, nema razloga za to, jer Muslim uzima hadise za koje zna da su takvi prenosioci zapamtili, kao što od pouzdanih prenosilaca ne uzima hadise za koje zna da su pogriješli. Neki smatraju da su svi hadisi takvih prenosilaca vjerodostojni, a neki da su svi njihovi hadisi slabi. Prvo mišljenje zastupa Hakim i njemu slični, drugo mišljenje zastupa Ibn Hazm i njemu slični, dok Muslim zastupa stav imama hadiske nauke.

---

[110] Ahmed, *Musned,* 9/24077; Ebu Davud: Kitabu es-salati, poglavlje Ma jekulu iza sedžede, hadis br. 1414; Tirmizi: Kitabu es-salati, hadis br. 580; Nesai: Kitabu et-tatbik, poglavlje Ed-du' a fi es-sudžud, hadis br. 1128.

[111] *Mufessal sure* su sure od *Kaf* ili od *Hudžurat* po nekima do sure *Nas*. (op. rec.)

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI S PETKOM I POSEBNOSTI TOGA DANA

Potvrđeno je da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Allah nije uputio one prije nas na džumu, pa su jevreji imali subotu, kršćani nedjelju, a nas je uputio na petak. Tako su odabrani dani: petak, subota i nedjelja. Kršćani i jevreji će nas slijediti na Sudnjem danu. Mi smo zadnji na Ovom svijetu, a prvi na Sudnjem danu, bit će nam presuđeno prije svih stvorenja.***[112]

Tirmizi prenosi i kaže da je vjerodostojan od Ebu Hurejre, ؓ, da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Najbolji dan u kome se rodi sunce je petak. Toga dana je stvoren Adem, uveden u Džennet i izveden iz njega i na taj će biti Kijametski dan.***[113] Zabilježen je i u *Muvettau.* Tirmizi ga smatra vjerodostojnim i u drugoj verziji: ***Najbolji dan u kome izađe sunce je petak. U njemu je stvoren Adem, spušten na Zemlju, u njemu mu je oprošteno i u njemu je umro, u njemu će biti Kijametski dan i u njemu sva stvorenja osim ljudi i džinna od zore pa do izlaska sunca osluškuju u strahu dolazak Kijametskog dana. U njemu se nalazi čas, ako se rob musliman nađe na namazu i moli Allaha, ﷻ, za nešto, Allah će mu sigurno uslišati njegovu molbu.*** *To se dešava jednom godišnje?* - upita Ka'b. *Ne, već svakoga petka.* - Ebu Hurejre, ؓ, reče. Zatim je učio Tevrat, pa rekao: *Istinu je rekao Poslanik,* ﷺ. Zatim je nastavio: *Potom sam sreo Abdullaha ibn Selama i ispričao mu ono o čemu sam razgovarao sa Ka'bom. Znam i kada je taj sat.* - reče Abdullah. *Reci mi onda koji je* - reče Ebu Hurejre, ؓ. *To je zadnji sat u petku.* - reče mi. *Kako kada je Poslanik,* ﷺ, *rekao:* ***Koji god se musliman tada nađe na namazu****, a u tom satu je zabranjeno klanjati.* - rekoh. Reče Ibn Selam: *Zar nije rekao Poslanik,* ﷺ: ***Ko sjedi na nekom skupu čekajući vrijeme namaza, kao da je na namazu, dok ne klanja.***[114]

---

[112] Buhari, hadis br. 876; Muslim, hadis br. 855; Nesai, hadis br. 1366.

[113] Tirmizi: Kitabu-l-džumu'a, poglavlje Ma džae fi fadli el-džumu'a, hadis br. 488; Ahmed, 1/9218; Muslim: Kitabu-l-džumu'a, poglavlje Fadlu jevmi el-džumu'a, hadis br. 854.

[114] Malik, *Muvetta*: Kitabu-l-džumu'a, poglavlje Ma džae fi es-sa'ati elleti tekunu jevme el-džumu'a, hadis br. 243; Tirmizi, hadis br. 491.

A u rivajetu u Ahmedovom *Musnedu* stoji od Ebu Hurejre, ﷺ: *Upitan je Poslanik,*ﷺ*: Zašto se zove taj dan džum'a* - dan skupljanja? *Poslanik,* ﷺ*, odgovori*: ***Zato što je u njemu oblikovana glina od koje je stvoren tvoj otac Adem, u njemu je čas umrtvljenja i proživljenja, u njemu je Dan žestokog kažnjavanja nevjernika, a na kraju toga dana su tri sata, u jednom od njih Allah,*** ﷻ***, uslišava dovu svakoga ko Mu se obrati.***[115]

Ibn Ishak prenosi da je Abdurrahman ibn Ka'b ibn Malik rekao: *Bio sam vodič svom ocu kada je izgubio vid, pa uvijek kada ga izvedem petkom na džumu i čuje ezan, moli za oprost Ebu Umami Es'adu ibn Zurare. Čuo sam neko vrijeme da to radi i rekoh sam sebi: Nije lijepo da ga ne pitam o tome, pa ga upitah: Oče, zašto učiš istigfar Es'adu bin Zurare kada god čuješ ezan petkom? Sine, Es'ad je bio prvi koji nam je klanjao džumu u Medini prije dolaska Poslanika,* ﷺ*, u dolini En-Nebit, u plemenu Beni Bejada i u Neki'u*[116] *kojeg još zovu Neki'u el-Hadimat.* - reče. *Koliko vas je bilo toga dana?* - upitao sam. *Četrdeset ljudi.* - reče.[117] Rekao je Bejheki: *Predaja je dobra, lanac prenosilaca je vjerodostojan.*

Allahov Poslanik, ﷺ, je došao u Medinu i u mjestu Kuba proveo ponedjeljak, utorak, srijedu i četvrtak. Tu je sagradio džamiju i otišao u petak. Džuma ga je zatekla u plemenu Benu Salim ibn 'Avf, te je klanjao u džamiji koja se nalazi u dolini prije nego što je sagradio svoju džamiju.

Ibn Ishak prenosi od Ebu Seleme ibn Abdurrahmana, ؓ, da je Poslanik, ﷺ, - utječem se Allahu, ﷻ, da kažem na Poslanika, ﷺ, što nije rekao - održao prvu hutbu tako što je stao među njima, zahvalio Allahu, ﷻ, i pohvalio Ga, a zatim rekao: ***A, zatim, o ljudi, spremite se, jer tako mi Allaha, svako od vas će umrijeti, svoju stoku bez pastira ostaviti, a zatim će Gospodar bez posrednika i zastora reći: Zar ti nije došao moj Poslanik i donio ti objavu? Zar ti nisam dao imetak i blagodati? Pa što si za sebe pripremio? Čovjek će gledati desno i lijevo i neće vidjeti ništa, zatim će pogledati ispred***

[115] Hadis je slab.
[116] Nek'i je bara močvara.
[117] Bejheki kaže da je ovo hasen hadis.

sebe i vidjeti samo Džehennem, pa ko može, neka se sačuva pa makar s pola hurme, a ako to ne može, onda lijepom riječju, jer se dobro djelo nagrađuje desetorostruko, pa i sedamsto puta više. Es-Selamu 'alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu!'[118]

Kaže Ibn Ishak: *Zatim je Allahov Poslanik, ﷺ, održao drugu hutbu riječima:* ***Hvala Allahu, Njemu zahvaljujem i od Njega pomoći tražim, utječemo se Allahu od zla nas samih i od zla djela naših, koga Allah uputi na Pravi put, nema toga ko će ga u zabludu odvesti, a koga odvede u zabludu nema toga ko će ga na Pravi put izvesti. Svjedočim da nema drugoga boga osim Allaha koji nema druga. Zaista je najljepši govor Allahova Knjiga. Uspjet će onaj u čijem ga je srcu Allah učinio lijepim, uputio ga na islam nakon nevjerovanja, pa je odabrao taj govor nad ljudskim, on je najljepši i najrječitiji govor. Volite ono što Allah voli, volite Allaha svim srcem, neka vam ne dosadi Allahov govor i zikr, i nemojte da vam srca stvrdnu. Allah od svega što stvara izabere nešto, a učenje Kur'ana je izabrao kao najbolje djelo, najbolji ibadet i govor. U njemu je objašnjeno ono što je halal i haram. Obožavajte Allaha i ne pripisujte Mu ništa. Bojte se Allaha iskrenom bogobojaznošću i budite iskreni prema Allahu u izvršenju onoga što govorite. Volite se međusobno u ime Allaha, Allah mrzi da se ne izvršava Njegovo obećanje. Es-Selamu 'alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu!'***[119]

---

[118] Ibn Hišam, *Sira*, 1/500.
[119] Vidi: *Siretu Ibn Hišam*, 2/500.

VELIČANJE PETKA

Poslanikova, ﷺ, uputa je veličanje ovog dana i davanje tom danu posebno mjesto. Radio je u njemu što nije u drugim danima. U to spada učenje na sabah namazu *Es-Sedžde* i *Ed-Dehr*, jer se u njima govori o onom što je bilo i što će biti toga dana.

U to spada i donošenje salavata na Allahovoga Poslanika, ﷺ, uoči petka i na taj dan, jer je svako dobro i najveća počast koju ima Ummet na Dunjaluku i Ahiretu došla preko njega, a tog dana dobijat će najveće počasti: u njemu se Ummet uvodi u Džennet, taj dan je dan povećanja nagrade u Džennetu, dan u kome će biti blizu svom Gospodaru. Koliko će biti blizu na Dan povećanja zavisit će od njihove blizine imamu na džumi i ranijem dolasku na nju.

U to spada i kupanje, ono je veoma pritvrđeno. Njegova obaveznost je jača od obaveze uzimanja abdesta nakon dodirivanja spolnog organa, curenja krvi iz nosa, povraćanja i donošenja salavata na posljednjem tešehhudu.

U to se ubraja i upotreba mirisa i misvaka. Toga dana oni imaju prednost nad ostalim stvarima.

U posebnost spada i rani dolazak na džumu, što više spominjati Allaha, ﷻ, i klanjanje nafile dok imam ne iziđe na minber.

Od tih posebnosti je i pažljivo slušanje hutbe, i to je dužnost.

U to spada i učenje sure: *El-Džumu'a* i *El-Munafikun*, ili *El-A'la* i *El-Gašije*.[120]

Ubraja se u to i oblačenje najljepše odjeće koju posjeduje.

U posebnosti spada da onaj ko ide na džumu, za svaki korak dobije nagradu kao da je klanjao i postio cijelu godinu.

U posebnosti spada i praštanje grijeha, kao i čas u kome se uslišavaju dove.[121]

---

[120] Poslanik, ﷺ, je učio navedene sure na samoj džumi namazu. Također, u posebnosti petka spada učenje sure *El-Kehf*. Vidi *Zadu-l-me'ad*, 1/377.

[121] Dva su mišljenja najispravnija u vezi s preciziranjem tog časa, prvo je da se nalazi nakon ikindije ili u zadnjem satu nakon ikindije. To zastupa većina učenjaka. Drugo mišljenje je da je nakon sjedanja imama na minberi do kraja namaza. Ovo ispravnim smatraju neki učenjaci.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA HUTBOM

U toku hutbe oči mu se zacrvenile, a glas i ljutnja povećali, pa bi izgledao kao neko ko opominje vojsku: ***Bit ćete napadnuti u zoru ili naveče!***[122]

U hutbi bi rekao: ***Emma ba'd*** - A potom. Hutbu je skraćivao, a namaz produžavao. Hutbom je podučavao ashabe principima i pravilima islama, u slučaju potrebe naređivao je i zabranjivao u toku hutbe, kao što je naredio onome ko je ušao u džamiju u toku hutbe da klanja dva rekata. Kada je vidio među njima nekoga siromaha, naredio bi da mu se da sadaka, podstakao ih na nju. Pri učenju zikra i dove dizao je kažiprst. U toku hutbe je učio dovu za spuštanje kiše ako je suša.

Kada bi se ljudi skupili izašao bi iz kuće, pri ulasku u džamiju nazivao je selam, a zatim se penjao na minber, okrenuo se prema Kibli, nazvao selam, a potom sjeo. Bilal bi tada učio ezan, a nakon toga Poslanik, ﷺ, bi ustao i držao hutbu, oslanjajući se na luk ili motku.

Njegov minber je imao tri stepenice. Prije nego što je uspostavljen minber, Poslanik, ﷺ, je držao hutbu na panju. Minber nije postavljen na sredini džamije, već na njenoj zapadnoj strani, a između minbera i zida je bio prostor veličine prolaza za ovce.

Kada je sjedio na minberu ostalim danima, ili stajao na njemu petkom i držao hutbu, ashabi su bili okrenuti prema njemu.

Ustao bi i držao hutbu, zatim malo sjeo, pa onda ustao i držao drugu hutbu. Nakon toga je Bilal učio ikamet.

Naređivao je da mu se ljudi približe i pažljivo slušaju, rekavši da ko kaže drugom: *Šuti!* - već ne sluša hutbu, a ko ne sluša pažljivo neće imati nagradu za džumu.

Nakon džume je išao kući i klanjao dva rekata džumanskog sunneta, a naredio je da se nakon džuma namaza, klanjaju još četiri rekata. Šejhu-l-islam Ibn Tejmijje kaže: *Ako klanja u džamiji neka klanja četiri rekata, a dva ako će klanjati kod kuće.*

[122] Muslim, hadis br. 867; Nesai, hadis br. 1577; Ibn Madže, hadis br. 45.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA BAJRAMIMA

Bajram namaze je klanjao na musalli, postavljenoj na istočnoj strani grada na koji sada hadžije ostavljaju prtljag.[123]

Nije klanjao bajrame u džamiji osim jednom i to zbog kiše, ako je taj hadis, koji se prenosi u Ebu Davudovom *Sunenu*, tačan.[124]

Oblačio je za tu priliku najljepšu odjeću.

Prije namaza Ramazanskoga bajrama jeo je hurme u neparnom broju, a na Kurbanski bajram nije jeo dok se ne vrati i prvo je jeo kurbansko meso.

Kupao se, ako je ta predaja vjerodostojna,[125] o tome su prenesena dva slaba hadisa. Međutim, to je potvrđeno od Ibn Omera, ﵁, a on poznat po preciznom slijeđenju sunneta.

Na namaz je išao pješke, noseći u rukama kratko koplje,[126] a kada bi stigao do musalle, postavljao ga je kao sutru, jer na musalli nije bilo građevine.

Odgađao je ramazanski, a žurio s kurbanskim bajram namazom.

Ibn Omer, ﵁, koji je poznat po preciznom slijeđenju sunneta, nije izlazio na Bajram prije izlaska sunca, a na putu do musalle učio je tekbire.

Kada bi došao na musallu klanjao je bez ezana, ikameta i poziva riječima ***Es-Salatu džami'aten!*** *Okupite se na namaz!*

Poslanik, ﷺ, i njegovi ashabi nisu ništa klanjali po dolasku na musallu, ni prije ni poslije.

[123] Danas se na toj musalli nalazi džamija poznata po nazivu *El-Gamame*, sjeverozapadno od Poslanikove, ﷺ, džamije. Udaljena je od nje oko pola kilometra.

[124] Ebu Davud, hadis br. 1160; Ibn Madže, hadis br. 1313. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalaze se dva nepoznata prenosioca.

[125] Ibn el-Kajjim hadis je ocijenio vjerodostojnim u originalu ovog djela. Vidi *Zadu-l-me'ad*, 1/426.

[126] Buhari: Poglavlje Hamlu el-'aneze ev el-harbe bejne jedej el-imam jevmel-'id, hadis br. 973.

Namaz je počinjao prije hutbe. Klanjao je dva rekata. Na prvom rekatu je učio sedam tekbira zaredom, zajedno sa početnim, zastajući malo između svaka dva tekbira. Ne prenosi se poseban zikr između tekbira. Međutim, prenosi se da je Ibn Mes'ud, ﷺ, rekao: *Hvali se Allah i veliča i uči salavat na Vjerovjesnika,* ﷺ.

Ibn Omer, ﷺ, je dizao ruke kod svakoga tekbira.

Nakon tekbira učio je Kur'an. Na prvom rekatu učio je *Fatihu*, zatim suru *Kaf*, a na drugom *El-Kamer*. Nekada je učio *El-A'la* i *El-Gašije* i osim ovoga se ništa drugo vjerodostojno ne prenosi.

Nakon učenja rekao bi ***Allahu ekber*** i spustio se na ruku'u.

Na drugom rekatu je učio pet tekbira zaredom, zatim bi učio Kur'an.

Kada bi završio namaz okrenuo bi se ljudima koji su ostajali u saffovima. Savjetovao ih je, naređivao i zabranjivao i ako je htio da šalje vojsku negdje, poslao bi je, ako je htio nešto narediti naredio bi.

Minbera nije bilo, držao je hutbu na zemlji. Što se tiče hadisa, spomenutoga u dva *Sahiha* da je Poslanik, ﷺ, nakon silaska otišao ženama..., vjerovatno znači da je stajao na nekoj uzvišici. Prvi minber u Medini na musalli postavio je Mervan ibn el-Hakem i zbog toga je bio kritikovan, a prvi koji ga je sazidao od kamena i blata je Kesir ibn es-Salt u vrijeme Mervanovog namjesništva u Medini.

Poslanik, ﷺ, je dozvolio da onaj ko dođe na bajram namaz može slušati hutbu ili ići.

Ako je bajram namaz bio u petak, dao je olakšicu onima koji su klanjali da ne moraju klanjati džumu.

Pri povratku sa namaza vraćao bi se suprotnim pravcem.

Prenosi se da je učio tekbire od sabah namaza na Dan Arefata do ikindije zadnjeg dana Kurban-bajrama: ***Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber. La ilahe illallahu, vallahu ekber, Allahu ekber ve lillahi-l-hamd.*** *Allah je najveći, Allah je najveći, Allah je najveći! Nema boga osim Allaha i Allah je najveći! Allah je najveći i Allahu pripada hvala.*[127]

[127] Ibn Ebu Šejbe, *Musannef*, 2/72.; Hakim, 1/299.; Darekutni, 2/182.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI S POMRAČENJEM SUNCA - KUSUF

Kada je bilo pomračenje sunca uplašen požurio je u džamiju vukući ogrtač za sobom. Pomračenje je bilo početkom dana, nakon što bi Sunce izašlo i odskočilo za dva-tri koplja. Stao je pred ljude i klanjao dva rekata.

Na prvom rekatu je učio *Fatihu* i jednu dugu suru, i to naglas, zatim je sišao na ruku'u, produžio ga, digao se i dugo stajao, ali kraće nego prvi put. Pri dizanju sa ruku'a, izgovorio je: ***Semi'allahu limen hamideh, Rabbena ve leke-l-hamd***, a zatim učio. Sišao je na drugi ruku'u koji je bio dug, ali kraći od prvog. Potom je digao glavu sa ruku'a. Nakon toga, spustio se na sedždu i dugo se zadržao na njoj. Drugi rekat je klanjao isto kao i prvi, tako da je u toku dva rekata učinio četiri ruku'a i četiri sedžde.

Na ovom namazu je vidio Džennet i Džehennem, htio je da uzme grozd iz Dženneta i pokaže ga ljudima. Vidio je stanovnike Džehennema među kojima je jedna žena koju grebe mačka zato što je držala vezanu dok nije umrla od gladi i žeđi. Vidio je Amra ibn Malika kako vuče svoja crijeva u Vatri. On je prvi izmijenio Ibrahimovu vjeru. Vidio je pljačkaša hadžija kako se muči.

Nakon namaza održao je rječitu hutbu.[128] Imam Ahmed prenosi da se, nakon predaje selama, zahvalio Allahu, ﷻ, pohvalio Ga i posvjedočio da nema drugoga boga osim Allaha, ﷻ, da je on Njegov rob i Poslanik, ﷺ, a zatim rekao: ***O ljudi, zaklinjem vas Allahom da mi kažete ako sam propustio prenijeti nešto od uputa moga Gospodara!?*** Ustali su neki ljudi i rekli: *Svjedočimo da si prenio upute svoga Gospodara, da si savjetovao svoj Ummet i da si izvršio svoju dužnost.* Zatim je rekao: ***A potom, neki ljudi kažu da pomračenje sunca i mjeseca, padanje zvijezda nastaje zbog smrti velikih ljudi na Zemlji. Oni lažu, to su dokazi Uzvišenoga Allaha, ﷻ, da bi***

[128] Malik, *Muvetta,* hadis br. 444.; Ahmed, *Musned,* 9/25406.; Buhari: Kitabu el-kusuf, poglavlje Es-sadekatu fi el-kusuf, hadis br. 1044.; Muslim, hadis br. 901.

razmislili Njegovi robovi, pa On gleda ko će od njih učiniti tevbu. Tako mi Allaha, od kada sam ustao, vidio sam šta će biti s vama na Ovom i Onom svijetu. Tako mi Allaha, neće nastupiti Sudnji dan dok se ne pojavi trideset lažljivaca, a zadnji je Dedždžal bez lijevoga oka, koje sliči oku Ebu Tahijja - ensarijskog starca. Čim se pojavi, reći će da je on bog, pa ko ga bude vjerovao i slijedio ga, neće mu koristiti sva njegova dobra djela koja je do tada počinio, a onaj ko ga ne vjeruje, neće biti kažnjen za bilo koji prijašnji grijeh. On će se pojaviti na cijeloj zemlji, osim u Haremi-šerifu i Bejtu-l-Makdisu. Vjernike će opkoliti u Kudsu i žestoko potresti, pa će Allah uništiti i njega i njegovu vojsku. Čak će kamen *(ili je rekao drvo),* ***zvati: O vjerniče, o muslimanu, evo jevrejina*** *(ili je rekao kafira),* ***dođi i ubij ga. To neće biti dok ne vidite neke stvari koje ćete prezirati,***[129] ***pa ćete se upitati da je Poslanik baš nešto spomenuo o tome ili ne, i dok neke planine ne nestanu sa svoga mjesta, zatim će nastati Smak svijeta.***[130]

Prenosi da je na svakom rekatu učinio tri ili četiri ruku'a ili jedan, ali veliki imami se ne slažu oko toga smatrajući to pogrješnim.

Naredio je da se pri pomračenju spominje Allah, ﷻ, obavi namaz, uči dova i istigfar, da se podijeli sadaka i oslobode robovi.

---

[129] Hadis ukazuje na prezrene smutnje koje će se dogoditi pred Smak svijeta, to su mali predznaci Smaka svijeta koji su nastupili odavno. Naki od njih su: mnogobrojnost loših, a malobrojnost dobrih ljudi, povjerenje u varalice, predavanje poslova onima koji su ih nedostojni, raširenost razvrata, smrt učenjaka, mijenjanje naziva zabranjenim stvarima, neposlušnost roditeljima, zadovoljavanje muškaraca muškarcima i žena ženama, nedostatak skrušenosti, nadmetanja u gradnji građevina, praktikovanje zabranjenih načina kupoprodaje, nadmoć neprijatelja muslimana itd.

[130] Ahmed, *Musned,* 7/20198.; Ebu Davud, hadis br. 1184.; Tirmizi, hadis br. 562.; Bejheki, *Es-Sunen el-kubra,* 3/339.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA TRAŽENJEM KIŠE - *ISTISKA*

Potvrđeno je da je molio za kišu na više načina:

1. petkom u toku hutbe na minberu učio je dovu za kišu;

2. jednom je tražio od ljudi da izađu na musallu, pa kada je izašlo sunce skrušeno je izašao, skromno obučen, moleći. Kada je stigao na musallu, popeo se na minber - ukoliko je utvrđena autentičnost toga, jer srce nije potpuno mirno u vezi s tim - zahvalio se Allahu, veličao Ga i izgovarao ***Allahu ekber***, a ono što se pamti od njegove hutbe i dove je:

Elhamdu lillahi Rabbi-l-'alemin er-Rahman er-Rahim, Maliki jevmi-d-din. La ilahe illallahu jef'alu ma jurid. Allahumme Ente-Allahu la ilahe illa Ente, tef'alu ma turid. Allahumme la ilahe illa Ente, Ente-l-Ganijju ve nahnu el-fukarau. Enzil'alejna el-gajse ve-dž'al ma enzelte'alejna kuvveten lena ve belagan ila hin.

Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, Milostivom, Samilosnom, Vladaru Sudnjega dana. Nema boga osim Allaha koji čini šta hoće. Allahu, Ti si Allah, nema drugoga boga osim Tebe, Ti činiš ono što hoćeš. Allahu, Ti si Allah, nema drugoga boga osim Tebe, Ti si bogat, a mi smo siromašni, spusti nam kišu i učini da ono što si nam dao bude za nas snaga i opskrba do određenog roka. Zatim je digao ruke i skrušeno molio, tražio i učio dove. Ruke je digao visoko tako da mu se vidjela bjelina pazuha. Okrenuo je leđa ljudima, okrenut prema Kibli, prebacujući desni dio svoga crnoga ogrtača na lijevi i obrnuto. Ogrtač mu je bio crni. Počeo je dovu, okrenut prema Kibli, kao i ljudi iza njega. Zatim je sišao i klanjao dva rekata kao kod bajram namaza, bez učenja ezana. Na prvom rekatu je, nakon *Fatihe*, učio *El-A'la*, a na drugom *El-Gašije*.[131]

3. jednom je učio dovu za kišu na minberu u Medini, a nije za vrijeme džume, i ne prenosi se da je klanjao namaz.

4. jednom je učio dovu za kišu dok je sjedio u džamiji i podignutih ruku molio Uzvišenoga Allaha, ﷻ.

---

[131] Ebu Davud, hadis br. 1173.; Ibn Hibban, *Sahih*, hadis br. 2860.; Bejheki, 3/349.

5. jednom je učio dovu za kišu kod *Ahdžaru-z-zejta*, blizu mjesta *Ez-Zevra* u Medini - izvan džamijskih vrata koja se danas zovu Babu-s-selam, s desne strane tih džamijskih vrata, na udaljenosti koliko se može dobaciti kamenom.

6. učio je dovu za kišu na jednom pohodu kada su mušrici zaposjeli vodu, a muslimani bili žedni, pa su se požalili Poslaniku, ﷺ. Neki licemjeri su rekli: *Da je Allahov Poslanik, ﷺ, tražio bi kišu za svoj narod, kao što je tražio Musa za svoj.* Poslanik, ﷺ, je čuo za to, pa reče: ***Zar su i to rekli? Nadam se da će vam vaš Gospodar spustiti kišu.***[132] Zatim je pružio ruke i učio dovu. Prije nego što ih je spustio, pojaviše se oblaci i pade kiša. Dova Poslanika, ﷺ, je bila uslišana svaki put.

Jednom je učio dovu za kišu, pa ustade Ebu Lubabe i reče: *Allahov Poslaniče, datule su u ostavama.* Poslanik, ﷺ, reče: ***Allahu, spusti nam kišu, sve dok Ebu Lubabe ne bude go i začepi rupu na ostavi svojom odjećom.*** Pala je kiša, pa su se ljudi okupili oko Ebu Lubabe, rekavši: *Kiša neće prestati, dok se ne skineš i ne začepiš svojom odjećom rupu na ostavi.* Uradio je to i kiša je prestala.[133]

Jednom je pala jaka kiša, ljudi su tražili od Poslanika, ﷺ, da moli za razvedravanje. Učio je dovu, rekavši: ***Allahumme havalejna ve la 'alejna. Allahumme 'ala-l-zirabi ve-l-akami ve-l-džibali ve butuni-l-evdijeti ve menabiti-š-šedžer.*** *Allahu, učini da pada oko nas, a ne na nas. Allahu, neka pada na stijene, brda i planine, potoke i tamo gdje niče drveće.*[134]

Poslanik, ﷺ, je pri padanju kiše, govorio: ***Sajjiben nafi'an.*** *Allahu, obilno i korisno!,*[135] zagrnuo je odjeću da ga kiša pokvasi. Upitan je za to, pa je rekao: ***Jer je skoro bila kod svog Gospodara.***[136]

---

[132] Malik, *Muvetta,* hadis br. 449.; Ebu Davud, hadis br. 1176.
[133] Malik, *Muvetta,* hadis br. 450.
[134] Buhari: Kitabu el-istiska, poglavlje 127, hadis br. 1032.; Nesai: Kitabu el-istiska, poglavlje 15, hadis br. 1522.
[135] Muslim: Kitabu el-istiska, poglavlje 2, hadis br. 898.; Buhari, *El-Edebu el-mufredu,* hadis br. 571.; Ebu Davud, hadis br. 5100.
[136] Šaf'i, *El-Ummu,* 1/252.; Bejheki, 3/359.

Rekao je Šafi'i: *Prenio mi je neko, u koga imam povjerenje, od Jezida ibn el-Hada, da je Poslanik,* ﷺ, *kada je tekla bujica, rekao:* ***Izađimo na bujicu koju je Allah učinio čistom, da se njome očistimo i zahvalimo Allahu na tome.***[137] *Prenio mi je neko u koga imam povjerenja, od Ishaka ibn Abdullaha, da je Omer, kada bi tekla bujica, išao sa ashabima na to mjesto govoreći:* ***Šta god da dolazi očisti se njim.***

Prilikom oblačnoga i vjetrovitoga vremena na Poslanikovom, ﷺ, licu se vidjela promjena, izlazio bi i ulazio, a kada bi pala kiša, bilo bi mu lakše. Bojao se da nije u toj kiši kazna.

[137] Šaf'i, *El-Ummu,* 1/251; Bejheki, *Es-Sunenu el-kubra*. Lanac prenosilaca je vjerodostojan.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI S PUTOVANJEM I IBADETOM NA NJEMU

Putovanja Allahovoga Poslanika, ﷺ, su se odvijala u četiri slučaja: radi hidžre, džihada što je bilo najčešće, umre i hadždža.

Kada je htio putovati, izvlačenjem je odlučivao koja će supruga ići s njim, a kada je išao na hadždž, vodio ih je sve.

Na putovanje je polazio početkom dana, a volio je krenuti na put četvrtkom.

Molio je Allaha, ﷻ, da njegovom Ummetu podari berićet u ranom ustajanju, a kada je slao odrede ili vojsku, činio je to početkom dana.

Naredio je putnicima, ako ih je troje, da jedan od njih bude vođa.

Zabranio je čovjeku putovati samom. Rekao je: ***Jedan putnik je šejtan, dva putnika su dva šejtana, a trojica su tek putnici.***[138]

Prenosi se da je kada bi krenuo na putovanje, govorio: ***Allahumme ilejke tevedždžehtu, ve bike i'tesamtu, Allahumme ikfini ma ehemmeni ve ma la ehtemmu lehu! Allahumme zevvidni et-takva vagfir li zenbi, ve vedždžihni li-l-hajri ejnema tevedždžehtu!*** *Allahu, Tebi se obraćam i kod Tebe utočište tražim. Allahu, odstrani od mene ono što me brine i ono što me ne brine. Allahu, snadbij me bogobojaznošću, oprosti mi grijehe i uputi me na dobro, gdje god da se uputim.*[139]

Kada bi mu izveli jahalicu da je uzjaše stavljao bi nogu na uzengiju i rekao: ***Bismillah,*** a kada bi uzjahao: ***El-hamdu lillahi ellezi sehhara lena haza ve ma kunna lehu mukrinin, ve inna ila Rabbina le munkalibun!*** *Hvala Allahu koji nam je dao da se ovim koristimo, i bez čije pomoći ne bismo bili sposobni. Mi se, zaista, svome Gospodaru vraćamo.*

---

[138] Malik, *Muvetta,* hadis br. 1831.; Ebu Davud, hadis br. 2607.; Tirmizi, hadis br. 1673. Lanac prenosilaca je hasen - dobar.

[139] Ibn Sunni, *Amelu el-jevmi ve el-lejle,* hadis br. 495.; Bejheki, 5/250. U lancu prenosilaca nalazi se Amr ibn Misavir, prenosi slabe - munker hadise.

Zatim bi rekao: ***El-hamdu lillah, el-hamdu lillah, el-hamdu lillahi!*** *Hvala Allahu, hvala Allahu, hvala Allahu.*, a zatim: ***Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber!*** *Allah je najveći, Allah je najveći, Allah je najveći,* a zatim: ***Subhaneke inni zalemtu nefsi fagfir li innehu la jagfiru ez-zunube illa Ente!*** *Neka si slavljen Allahu, zaista sam učinio nasilje prema sebi, pa mi oprosti, jer grijehe ne oprašta niko osim Tebe.*[140]

Također je učio: ***Allahumme inna neseluke fi seferina haza el-birra ve et-takva, ve mine-l-'ameli ma terda, Allahumme hevvin alejna seferana haza vetvi 'anna bu'dehu! Allahumme Ente sahibun fi es-sefer, ve el-halifetu fi el-ehl. Allahumme inni e'uzu bike min vi'sai-s-sefer, ve keabeti-l-menzar, ve sui-l-munkalebi fi-l-ehli ve-l-mal!*** *Allahu, molim Te da nas prati dobro na putu našem i bogobojaznost, a od naših djela samo ona kojima si Ti zadovoljan. Allahu, olakšaj nam ovo putovanje, a razdaljinu njegovu učini podnošljivom. Allahu, Ti si Gospodar na putu i Zaštitnik porodice. Allahu, zaštiti me od zamora i nesreće na putu, te tuge koja bi me mogla zadesiti u porodici i imovini.* Kada se vraćao sa puta, učio je istu dovu, dodavši: ***Ajibune, taibune, abidune li Rabbina hamidun.*** *Vraćamo se i kajemo, našem Gospodaru pobožni i zahvalni.*[141]

Prilikom penjanja na uzvišice, Poslanik, ﷺ, i ashabi su izgovarali: ***Allahu ekber***, a prilikom silaska: ***Subhanallah.***

Prije ulaska u neko mjesto učio je: ***Allahumme Rabbe es-semavati es-sebi', ve ma ezlelne, ve Rabbe el-eradine es-sebi' ve ma eklelne, ve Rabbe eš-šejatine ve ma edlelne, ve Rabbe er-rijahi ve ma zerejne, eseluke hajra hazihi el-karjete, ve hajra ehliha, ve hajra ma fiha, ve euzu bike min šerriha ve šerri ehliha ve šerri ma fiha!*** *Allahu, Gospodaru sedam nebesa i onoga što ona natkriljuju, Gospodaru sedam zemalja i onoga što ona drže, Gospodaru šejtana i onoga koga su oni zaveli, Gospodaru vjetrova i onoga što oni nose, molim Te za dobrobit toga mjesta i njegovih mještana, te za dobrobit*

---

140 Ahmed, *Musned,* 1/753.; Ebu Davud, hadis br. 2602.; Tirmizi, hadis br. 3443.; Hakim, 2/98.; Tajalisi, hadis br. 132. Ibn Hibban ga je ocijenio vjerodostojnim i rekao da odgovara uslovima Buharije i Muslima.

141 Ahmed, *Musned,* 2/6319.; Tirmizi, hadis br. 3447.; Darimi, 2/285.; Ibn Huzejme, hadis br. 2542.; Ibn Hibban, hadis br. 2695.

svega što se u njemu nalazi, zaštitu Tvoju tražim od zla ovoga mjesta, od zla njegovih mještana i svega onoga što je u njemu.[142]

Skraćivao je četverorekatne namaze. Umejje ibn Halid kaže: *Znamo da namaz kod kuće i namaz za strah od nečega ima osnova u Kur'anu, ali za namaz putnika ne znamo.* Ibn Omer, ﷺ, je rekao: *Brate, Allah je poslao Muhammeda kada nismo ništa znali, a mi samo radimo onako kako vidimo da Muhammed radi.*

Na putovanju je klanjao samo fard i nije poznato da je klanjao sunnet ni prije, ni poslije, osim sabahskog sunneta i vitr-namaza.

Međutim, nije zabranio da se klanja dobrovoljni namaz prije ili poslije farda, kao svaki drugi dobrovoljni namaz, a ne kao utvrđeni namaski sunnet.

Utvrđeno je da je na dan osvojenja Mekke klanjao osam rekata duha namaza.

Klanjao je dobrovoljni namaz na jahalici, bez obzira na njen smjer kretanja, a ruku'u je činio malo spuštajući glavu.[143]

Ako je htio putovati prije podnevnoga namaza odložio bi podne namaz do ikindije, a ako bi ga zateklo vrijeme podnevskoga namaza, klanjao bi i krenuo na put.

Ako je žurio, odložio bi akšam do jacije, pa ih klanjao zajedno.

Nije praktikovao spajati namaze kada je putovao - ako mu se nije žurilo, niti kada se odmarao - dovoljno dugo da klanja dva namaza u njihovo vrijeme.[144]

---

[142] Nesai, *Amelu el-jevmi ve el-lejle,* hadis br. 543.; Ibn Sunni, *Amelu el-jevmi ve el-lejle,* hadis br. 524.; Hakim, 2/100, i ocijenio ga je vjerodostojnim.

[143] Isto je radio i na sedždi, samo je na sedždi saginjao se više nego na ruku'u.

[144] To je mišljenje Ibn el-Kajjima, a ima učenjaka koji smatraju drugačije. Rekao je šejh Ibn 'Usejmin u svome djelu *Eš-Šerhu-l-mumti'u,* 4/553: *Ispravno mišljenje je da je spajanje namaza na putovanju dozvoljeno svim putnicima, ali onima koji se kreću na putovanju je poželjno, mustehab, a onima koji su odsjeli na nekom mjestu samo je dozvoljeno za njih je bolje da ne spajaju, a ako bi spojili namaze ne bi pogriješili.* (op. rec.)

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA UČENJEM KUR'ANA

Nije nikada izostavljao dnevni dio Kur'ana koji je učio. Učio je Kur'an slovo po slovo, ajet po ajet. Produžio bi učenje kod znaka za produženje, kao kod riječi *er-Rahman er-Rahim*.

Učenje je počinjao riječima: ***E'uzu billahi mine-š-šejtani-r-radžim.*** *Utječem se Allahu od prokletog šejtana,* a nekada bi rekao: ***Allahumme inni e'uzu bike mine-š-šejtani-r-radžim min hemzihi ve nefhihi ve nefsihi.*** *Allahu, utječem Ti se od prokletoga šejtana, njegovog ludila, oholosti i pjesništva.*[145]

Volio je slušati kada neko uči Kur'an, jednom je tražio od Ibn Mes'uda, ؓ, da uči Kur'an, i on je učio, a Poslanik, ﷺ, slušao. Dok je Abdullah ibn Mes'ud, ؓ, učio on je skrušeno slušao i zaplakao.

Učio je Kur'an stojeći, sjedeći, ležeći, sa abdestom i bez njega, ali ga nije učio dok je bio džunub.

Učio je melodično, a ponekada je učio podrhtavajućim glasom. Ibn el-Mugaffel opisao je to podrhtavanje tako što bi produžio glas dužine tri medda, što prenosi Buhari.

Ako se tome doda hadis: ***Ukrasite Kur'an svojim glasovima!,***[146] i ***Allah ništa pomnije ne sluša od poslanika lijepog glasa koji melodično uči objavu.,***[147] jasno je da je Poslanik, ﷺ, to svjesno radio, a ne zbog njihanja dok je jahao devu, inače ne bi Ibn Mugaffel prenio od Poslanika, ﷺ, taj način učenja kako bi se drugi poveli za njim, govoreći: *Učio je podrhtavajućim glasom.*

Dvije su vrste melodičnog učenja:

---

[145] Ibn Hibban, *Sahih,* 5/1779.; Ahmed, *Musned,* 5/16740.; Ebu Davud, hadis br. 764.; Ibn Džarud, hadis br. 180.; Taberani, hadis br. 1568.

[146] Ahmed, lanac prenosilaca je vjerodostojan, 6/18020.; Ebu Davud, hadis br. 1468.; Nesai, hadis br. 1014.; Ibn Madže, hadis br. 1342.; Ibn Ebi Šejbe, 2/521.

[147] Ahmed, *Musned,* 1/1476.; Abdurrezak, hadis br. 4170.; Ebu Jala, hadis br. 689.; Bejheki, 10/231.; Ebu Davud, hadis br. 1471.

- prirodna, neusiljena melodija koja je dozvoljena čak i ako ga malo uljepša, kao što je Ebu Musa, ﷺ, rekao Poslaniku, ﷺ: *Da sam znao da me slušaš, itekako bih uljepšao glas.*[148] Ovako su radili ispravni prethodnici, i sve što govori o lijepom učenju odnosi se na to;

- vještačka melodija, kao što je pjevanje uz upotrebu raznih melodija i nota. To su ispravni prethodnici mrzili, i dokazi koji pokuđuju melodično učenje odnose se na to.

[148] Hejsemi, *Medžmea' ez-zevaidi,* 7/170. Pripisao ga je Ebu Ja'li.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI S OBILASKOM BOLESNIH

Posjećivao je ashabe koji su bili bolesni. Jednom je posjetio dječaka jevrejina, koji ga je služio i svoga amidžu koji je bio mušrik. Pozivao ih je u islam, pa je jevrejin prihvatio.

Prilikom posjete približio bi se bolesniku, sjeo mu pored glave i pitao ga za zdravlje.

Dotakao bi bolesnika desnom rukom i rekao: ***Allahumme Rabbe-n-nasi ezhibi-l-be'se vešfi ente-š-Šafi la šifae illa šifauke šifaen la jugadiru sekamen.*** *Allahu, Gospodaru ljudi, otkloni nevolju i daj lijeka, Ti si Onaj koji liječi, nema lijeka osim Tvoga lijeka. Tvoj lijek ne ostavlja bolest.*[149]

Učio je dovu za bolesnika tri puta, kao što je rekao: ***Allahu, izliječi Sa'da*** - tri puta.[150]

Kada bi došao kod bolesnika, rekao bi: ***La be'se, tahurun in ša-Allah.*** *Ne mari, to je očišćenje, ako Allah da.*[151] Nekada bi rekao: ***Keffaret i tahur.*** *Iskup i čišćenje.*

Učio je rukju onome ko je imao ranu ili neku bolest, pa je stavljao kažiprst na zemlju, zatim ga digao, rekavši: ***Bismillahi, turbetu Rabbina bi rikati ba'dina jušfa sekimuna bi izni rabbina.*** *U ime Allaha, pijesak naše zemlje pomiješan sa pljuvačkom liječi bolesnika uz dozvolu našeg Gospodara.* Ovo se navodi u oba *Sahiha.*[152] To potvrđuje grješku prenosioca hadisa u predaji u kojoj je spomenuto da će u Džennet ući sedamdeset hiljada bez polaganja računa u kojoj stoji ***la jerkun*** *koji ne uče rukju.* To je pogrješno prenio jedan od prenosilaca.

---

[149] Buhari, hadis br. 5675.; Ahmed, 9/24230.; Ibn Madže, hadis br. 3520.; Bejheki, 3/381.

[150] Ahmed, 1/171.; Buhari, hadis br. 5659.; Muslim, 8/1628.

[151] Buhari: Kitab el-merad, poglavlje Ma jukalu li-l-meridi ve ma judžib, hadis br. 5662.

[152] Buhari: Kitab et-tibbu, poglavlje Rukjetu en-Nebijji, hadis br. 575.; Muslim: Kitabu es-selam, hadis br. 2194.

Ne spada u njegovu uputu da se ide u posjetu određenim danima ili u određeno vrijeme i propisao je svom Ummetu da se ide u posjetu danju ili noću.

Posjećivao je onoga ko je imao površnu upalu spojnice oka i ostalo.

Nekada je stavljao ruku na čelo bolesnika, zatim bi mu njome prešao preko prsa i stomaka, govoreći: ***Allahumme-šfihi!*** *Allahu, izliječi ga.*[153]

Također, potirao bi njegovo lice.

Ako je vidio da će bolesnik umrijeti, rekao bi: ***Inna lillahi ve inna ilejhi radži'un!*** *Svi smo Allahovi i Njemu se vraćamo!*[154]

[153] Ahmed, 1/171.; Buhari, hadis br. 5659.; Muslim, 8/1628.
[154] Taberani, *El-Mu'džemu el-kebiru,* hadis br. 12469.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA DŽENAZOM

Njegova uputa u vezi s dženazom je najpotpunija. Razlikovala se od prakse ostalih naroda. Sadrži u sebi dobročinstvo prema umrlom, porodici, rodbini umrloga i obožavanje Allaha, ﷻ, kroz odnos prema umrlom.

Njegova uputa je obožavanje Gospodara na najpotpuniji način, pripremom umrloga za susret sa Allahom, ﷻ, na najljepši način. Poslanik, ﷺ, i njegovi ashabi su stajali u saffovima, hvaleći Allaha, ﷻ, i moleći za oprost grijeha umrlom, potom idu pred njim i spuste ga u kabur, pa bi ostali pored kabura moleći Allaha, ﷻ, da učvrsti umrloga. Redovno je obilazio grob umrloga upućujući selam i dovu za njega.

Sve počinje posjećivanjem bolesnika, podsjećanjem na Ahiret i traženjem od njega da sastavi oporuku i pokaje se, a od prisutnih je tražio da ga podstiču na izgovaranje Šehadeta la ilahe illellah, kako bi mu to bile posljednje riječi.

Potom je zabranio običaje naroda koji ne vjeruju u proživljenje kao što je: udaranje po licu, kukanje, naricanje i sl.

Preporučio je skrušenost kada neko umre, nečujno plakanje i tugovanje sunnetom. To je i sam radio i rekao: ***Oči plaču i srce tuguje, a mi govorimo samo ono čime je Allah zadovoljan.***[155]

Sunnetom je svom Ummetu propisao zahvalu, da kažu *inna lillahi ve inna ilejhi radži'un,* i zadovoljstvo Allahovom voljom.

Njegova uputa je pripremiti umrlog što prije za susret sa Allahom, ﷻ. Umrli se očisti, okupa, namiriše i zamota u bijele kefine.

Potom bi bio donošen Poslaniku, ﷺ, koji je učio dovu za njega na samrti. Ostajao bi kod bolesnika dok ne preseli, prisustvovao bi opremanju umrlog, klanjao bi mu dženazu i ispratio bi ga do kabura. Nakon toga, ashabi su smatrali da je to Poslaniku, ﷺ, teško, pa su sami spremali mrtvaca i donosili ga Poslaniku, ﷺ. Klanjao je dženazu izvan džamije, a ponekada u džamiji, kao što je klanjao Suhejlu ibn Bejda'u i njegovom bratu u džamiji.

---

[155] Ahmed, 5/31013.; Buhari: Kitabu-l-dženaiz, poglavlje Kavlu en-Nebijji: ***inna bike le mahzunun.***, hadis br. 1303.; Muslim: Kitabu-l-fadaili, hadis br. 2315.

Njegova uputa je i pokrivanje lica i tijela umrlog, sklapanje očiju. Rijetko bi poljubio mrtvaca, kao što je poljubio Osmana ibn Maz'una, ﷺ, i zaplakao za njim.

Naredio je da se mrtvac kupa tri, pet, ili više puta, u zavisnosti od toga kako odredi gasal, i da se na zadnjem kupanju namiriše kafurom.

Nije kupao šehide poginule u borbi, a skidao im je kožnu i metalnu opremu. Ukopavao ih je u njihovoj odjeći, bez klanjanja dženaze.[156]

Naredio je da se muhrim okupa[157] vodom i lotosom i da se ukopa u svojim ihramima, a zabranio je njegovo mirisanje i pokrivanje glave.

Tražio je od skrbnika umrloga da pripremi što ljepše kefine i da ga zamota u bijele kefine. Zabranio je pretjerivanje u kefinima. Ako kefini ne mogu prekriti cijelo tijelo onda je njima prekrivao glavu, a na noge umrloga je stavljao travu.

Kada bi mu donijeli umrloga, upitao bi: ***Je li dužan nekome?***[158] Ako ne bi bio, klanjao mu je dženazu, a ako je dužan, ne bi je klanjao, već bi naredio ashabima da to urade. Namaz Poslanika, ﷺ, je šefa'at koji je prihvaćen, a dužnik neće ući u Džennet - dok ne podmiri svoj dug. Kada mu je Allah, ﷻ, omogućio osvajanja, klanjao je dženazu dužnicima i vraćao njihove dugove, a ostavštinu umrlog davao je njihovim nasljednicima.

Dženazu je počinjao sa tekbirom, zahvalom Allahu, ﷻ, i Njegovim veličanjem.

Ibn Abbas, ﷺ, je jednom klanjao dženazu, pa bi nakon prvoga tekbira učio suru *El-Fatiha* naglas, rekavši: *To sam uradio da znate*

[156] U nekim hadisima se navodi da je Poslanik, ﷺ, klanjao dženazu nekim šehidima pa zato Ibnu-l-Kajjim kaže: *Imam ima pravo da izabere hoće li klanjati dženazu ili ne, jer postoje hadisi koji govore da je klanjao i hadisi koji govore da nije klanjao.* (vidi *Tehzibu-s-Sunen*, 4/295)

[157] Buhari: Kitabu džezai el-abdi, poglavlje Ma junha min et-tibi li-l-muhrim ve el-muhrime, hadis br. 1839.; Muslim: Kitabu el-hadždži, poglavlje Ma jufalu bi el-muhrimi iza mate, hadis br. 1206.

[158] Buhari: Kitabu en-nefekat, poglavlje 15, hadis br. 5371.; Muslim: Kitabu el-feraidi, hadis br. 1619.; Tirmizi: Kitabu el-dženaizi, hadis br. 1070.; Ibn Hibban, *Sahih,* hadis br. 3063.

da je sunnet.[159] Šejhu-l-islam Ibn Tejmijje kaže: *Fatiha nije obavezna, nego je sunnet.*

Ebu Umame ibn Sehl, ﷺ, navodi da je grupa ashaba učila salavat na Poslanika, ﷺ, u dženazi.

Prenosi Jahja ibn Se'id el-Ensari od Se'ida el-Makburi, a ovaj od Ebu Hurejre, ﷺ, da je upitao 'Ubadea ibn es-Samita o dženazi namazu, pa mu je rekao: *Tako mi Allaha, obavijestit ću te o tome: počneš sa tekbirom, pa doneseš salavat na Poslanika, ﷺ, i kažeš:* ***Inne abdeke*** - taj i taj - ***kane la jušriku bike, ve Ente e'alemu bihi, in kane muhsinen fe zid fi ihsanihi, ve in kane musien fe tedžavez 'anhu. Allahumme la tehrimna edžrehu, ve la teftinna ba'dehu!*** *Allahu, Tvoj rob taj i taj nije Ti pripisao druga, a Ti ga najbolje znaš. Ako je bio dobročinitelj, povećaj mu dobročinstvo, a ako je bio griješnik, oprosti mu. Allahu, ne uskrati nam nagradu za njega i ne daj da zalutamo s Pravoga puta poslije njega.*

Cilj dženaze namaza je dova, zato se više predaja prenosi o dovi nego o Fatihi i salavatu, a od dova Poslanika, ﷺ, se prenose slijedeće:

- ***Allahumme inne*** - navesti ime - ***fi zimetike ve habli dživarike, fekihi min fitneti-l-kabri ve 'azabe-n-nari, ve Ente ehlu-l-vefai ve-l-hakki, fagfir lehu verhamhu, inneke Ente-l-Gafuru-r-Rahim.*** *Allahu, dotični je u Tvojoj zaštiti i dosegu Tvoje blizine, zato zaštiti ga od stradanja u kaburu i od džehennemske kazne. Ti si Onaj koji posjeduje iskrenost i istinu, te zbog toga oprosti mu i smiluj mu se, jer si Ti, zaista, Oprostitelj i Milosrdni.*[160]

- ***Allahumme Ente Rabbuha, ve Ente halekteha, ve Ente rezakteha, ve Ente hedejteha li-l-islami, ve Eente kabadte ruhaha, ta'lemu sirreha ve 'alanijeteha, dži'na šufe'ae fagfir leha.*** *Allahu, Ti si Gospodar duše, Ti si je stvorio i Ti si je snadbio i uputio je na Islam. Ti si je uzeo i Ti znaš ono što joj je tajno i javno. Došli smo da Te molimo za oprost, pa joj oprosti.*[161]

---

[159] Rekao je San'ani u svome djelu *Subulu-s-selam*, 2/145: *Hadis ukazuje na obavezonost učenja Fatihe u dženazi. To što se spominje sunnet u predaji ne odnosi se na terminološli sunnet koji je nasuprot fardu već na sunnet kao poznati način na koji Poslanik, ﷺ, klanjao dženazu.*

[160] Ahmed, *Musned*, 5/16018, putem Vasila ibn el-Eska'.; Ebu Davud, hadis br. 3202.; Ibn Madže, hadis br. 1499.; Ibn Hibban, 7/3074.

[161] Ebu Davud: Kitabu-l-dženaiz, poglavlje Ed-du'a li-l-mejjiti, hadis br. 3200.

Poslanik, ﷺ, je naredio da se upućuju iskrene dove za umrloga.

Izgovarao je četiri tekbira, a prenosi se u vjerodostojnim predajama da je izgovarao pet. Njegovi ashabi su izgovarali četiri, pet i šest tekbira.

'Alkame kaže: *Rekao sam Abdullahu ibn Mes'udu da su došli neki ljudi* - Mu'azovi prijatelji - *iz Šama i da su učili pet tekbira,* a ovaj je rekao: *Nije određen broj tekbira, izgovori tekbir dok ga imam izgovara, a kada imam završi namaz završi i ti.*

Upitan je imam Ahmed: *Da li znaš da je iko od ashaba predavao dva selama na dženazi?* Rekao je: *Ne, ali znam za šest ashaba koji su predali jedan lagahni selam na desnu stranu,* pa je naveo od njih Ibn Omera, Ibn Abbasa i Ebu Hurejru, ﷺ.[162]

O dizanju ruku Šafi'i kaže: *Ruke treba dići zbog* ***esera i kijasa*** *na dizanje ruku na ostalim namazima.* Pod *eserom* podrazumijeva ono što se prenosi od Ibn Omera i Enesa, ﷺ, da su dizali ruke kod svakoga tekbira na dženazi namazu.

Ako ne bi stigao na dženazu klanjao je pored groba, jednom je klanjao druge noći, jednom treće noći, a jednom nakon mjesec dana i nije određivao vrijeme za to. To je zabranio imam Malik osim staratelju, ako je bio odsutan.

Stajao je pored glave umrlom muškarcu, a u nivou pojasa ženi.

Klanjao je dženazu djeci, a nije klanjao samoubicama, niti kradljivcu ratnoga plijena.

Postoje različita mišljenja oko pitanja da li je klanjao dženazu osuđeniku na smrt, npr. bludniku. Potvrđeno je da je klanjao dženazu Džuhejnijki koja je bila kamenovana; mišljenja se razlikuju u vezi dženaze Maiza koji je učinio zinaluk i bio kamenovan, pa ili se može reći da nema kontradiktornosti u tekstovima rivajeta tog hadisa, jer je cilj dženaze namaza dova, a njegovo napuštanje je opomena i upozorenje drugima, ili da smatramo, ako su rivajeti kontradiktorni, da treba ostavljati takve hadise i gledati druge.Nakon dženaze namaza išao je pješke ispred umrloga prateći ga do groba.

---

[162] Rekao je Ibn el-Kajjim u svom djelu *Zadu-l-me'ad,* 1/509: *U vezi s Poslanikovom, ﷺ, uputom pri predaji selama na dženazi namazu preneseno je da je predavao selam samo na jednu stranu, a preneseno je da je predavao i na obje strane.* (op. prev.)

Preporučio je da jahač ide iza umrloga, a onaj ko ide pješke da bude blizu mrtvaca, ispred ili iza njega, ili s njegove desne, ili sa lijeve strane.

Naredio je da se dženaza brzo nosi, tako da se osjetilo i lagahno trčanje. Išao je pješke za umrlim, rekavši: ***Ne dozvoljavam sebi da jašem, kada meleki idu pješke.***[163] Nekada se vraćao jašući.

Nije sjedao dok umrloga ne bi spustili. Rekao je: ***Kada pratite umrloga, nemojte sjesti dok se ne spusti.***[164]

Nije njegova uputa da se klanja dženaza svakom umrlom u odsutnosti - dženazetu-l-gaib. Potvrđeno je da je klanjao dženazu u odsutnosti Nedžašiju. Neklanjanje ovakve dženaze je sunnet, kao i prakticiranje. Ako je neko umro u stranoj zemlji, pa mu se nije klanjala dženaza, Poslanik, ﷺ, bi je klanjao, kao što je klanjao Nedžašiju koji je umro među kafirima.

Potvrđeno je da je naredio ustajanje prilikom prolaska dženaze, a potvrđeno je i da je sjedio. Neki smatraju da je stajanje ukinuto, a neki da je oboje dozvoljeno. Postupkom je pojasnio da je stajanje poželjno, a neustajanjem da je sjedenje dozvoljeno. Ovo je ispravnije.

Nije prakticirao ukopavanje umrlih prilikom izlaska i zalaska sunca, niti kada je sunce na sredini neba.

Njegove uputa je *lahd* - prokop u strani kabura, da kabur bude dubok, da bude širi kod glave i nogu.

Prenosi se da je prilikom spuštanja umrloga u grob izgovarao: ***Bismillahi ve billahi, ve 'ala milleti Resulillahi.*** *U ime Allaha, i s Allahom, po milletu Allahovog Poslanika,* ﷺ. U drugom rivajetu stoji: ***Bismillah, ve fi sebilillah ve 'ala milleti Resulillah.*** *U ime Allaha, na Njegovom putu i po milletu Allahovog Poslanika,* ﷺ.[165]

Prenosi se da je, prilikom spuštanja umrloga u grob, sipao zemlju preko glave umrlog tri puta.

Nakon ukopa stajao je sa svojim ashabima pored groba i molio Allaha, ﷻ, da učvrsti umrloga, a to je naredio i ashabima.

---

[163] Ebu Davud: Kitabu-l-dženaiz, poglavlje Er-rukubu fi el-dženaze, hadis br. 3177.; Hakim, 1/355.

[164] Ahmed, 5/5677.; Buhari: Kitabu el-dženaiz, poglavlje 46, hadis br. 1307.; Muslim: Kitabu el-dženaizi, hadis br. 985.; Ebu Davud, hadis br. 3172.

[165] Ahmed, 2/4812.; Ebu Davud, hadis br. 3213.; Tirmizi, hadis br. 1046.; Ibn Madže, hadis br. 1550.

Nije sjedio i učio na grobu, niti se talkinom obraćao umrlom.

Nije podizao grobove, niti ih je izgrađivao, niti glinom oblagao, niti stavljao kubbeta. Jednom je poslao Aliju ibn Ebu Taliba, ﵁, da poruši sve kipove i da sravni sa zemljom sve što se izdiže iznad grobova. Sunnet je sravniti grobove.

Zabranio je da se grob ukrašava gipsom ili da se nešto gradi ili piše na njemu, a one koji žele obilježiti svoj grob, podučio je da to učine kamenom.

Zabranio je klanjanje na groblju i paljenje svijeća na njima, proklevši onoga ko to čini. Zabranio je klanjanje prema grobu i uzimanje njegovoga, ﷺ, groba za svetište.

Njegova uputa je da se ne gaze i ne ponižavaju grobovi, da se ne sjedi i oslanja na njih, niti da se uzimaju za bogomolje, obilazišta i idole.

Posjećivao je grobove ashaba, učio dovu za njih i molio Allaha, ﷻ, za Njegov oprost njima. To je obilazak koji je sunnetom učinio. Naredio je da se prilikom posjete groblju kaže: ***Es-selamu 'alejkum ehle-d-dijari mine-l-muminine ve-l-muslimine ve inna inša-Allahu bikum lahikun, neselullahe lena ve lekumu-l-'afije.*** *Neka je mir na vas, stanovnike domova vjernika i muslimana. I mi ćemo vam se, ako Allah da, pridružiti. Allaha molimo da nas i vas sačuva.*[166]

Prilikom posjete groblju, učio je dove slične onim na dženazi namazu, dok mušrici odbijaju sve osim dozivanja mrtvih i činjenje širka, traženje potreba i pomoći od njih i obraćanje njima što je u suprotnosti sa njegovom uputom koja upućuje na tevhid i na dobročinstvo mrtvima.

Poslanik, ﷺ, je izjavljivao saučešće porodici umrloga, a nije praktikovao sakupljanje kod groba ili na nekom drugom mjestu i učenje Kur'ana umrlom.

Njegova uputa je da porodica umrloga ne iznosi hranu posjetiocima, već da posjetioci njima donesu hranu.

Njegova uputa je neoglašavanje smrti,[167] čak ga je i zabranio rekavši: ***To je praksa onih iz džahilijjet a***[168]

[166] Muslim, hadis br. 975.

[167] To se odnosi na javno oglašavanje telala ili na minaretima, dok uobičajeno oglašavanje nije zabranjeno. (op. rec.)

[168] Ahmed, 9/23515.; Tirmizi, hadis br. 986.; Ibn Madže, hadis br. 1476.; Bejheki, 4/74.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA NAMAZOM U STRAHU

Allah, ﷻ, je dozvolio Poslaniku, ﷺ, skraćivanje ruknova namaza i broja rekata u slučaju ako je bio u strahu od nečega, a našao se na putu. Ako je bio na putu i nije ga bilo strah, onda je skraćivao samo broj rekata. A, ako je osjećao strah od nečega, a nije bio na putu, onda je skraćivao samo namaske ruknove. Iz ovoga se spoznaje mudrost vezanja kraćenja namaza sa putovanjem i strahom u ajetu.[169]

Njegova uputa pri klanjanju namaza u strahu, ukoliko bi se neprijatelj našao između njih i Kible, je slijedeća: poredao bi muslimane u dva reda iza sebe, pa bi izgovorio tekbir, a i oni svi za njim. Zatim bi svi sišli na ruku' u i digli se. Onda se prvi saff spuštao na sedždu, dok je drugi stajao usmjeren prema neprijatelju. Čim bi Poslanik, ﷺ, ustao na drugi rekat, drugi saff se spuštao čineći dvije sedžde. Zatim bi ustali i došli na mjesto prvoga saffa. Prvi saff je išao na mjesto drugoga, da bi blagoslov stajanjem u prvom redu, imala oba saffa i da bi i drugi saff učinio dvije sedžde sa Poslanikom, ﷺ, što je vrhunac pravde. Kada bi se spustili na ruku'u, oba saffa su radili isto što i prvi put. A kada je sjeo na tešehhud drugi saff je činio dvije sedžde i nastavljao tešehhud za Poslanikom, ﷺ. Kada bi predao selam i svi bi to činili za njim.[170]

U slučaju da neprijatelj nije u smjeru Kible, dijelio ih je na dvije grupe: jedna grupa prema neprijatelju, a druga je klanjala za njim. Kada bi jedna grupa klanjala jedan rekat iza njega, zamijenila bi se sa

---

[169] Misli na ajet:

﴿وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَقْصُرُواْ مِنَ الصَّلاَةِ إِنْ خِفْتُمْ أَن يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُواْ إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُواْ لَكُمْ عَدُوًّا مُّبِينًا ﴾

Kada idete po Zemlji, nije vam grijeh namaz skratiti, ako se bojite da će vam smutnju nevjernici učiniti, jer nevjernici su vam, doista, otvoreni neprijatelji! - *En-Nisa*, 101

[170] Muslim: Kitabu el-musafirine, poglavlje Salatu el-havfi, hadis br. 840.

drugom grupom, tako da bi druga grupa klanjala za njim drugi rekat. Zatim bi predao selam, a onda je svaka grupa naklanjala po jedan rekat nakon imamove predaje selama.

Ponekada je klanjao jedan rekat sa jednom grupom, zatim ustajao na drugi rekat. Ista grupa bi nastavljala još jedan rekat, dok on stoji, tako da bi predali selam prije nego što Poslanik, ﷺ, siđe na ruku'u. Zatim bi došla druga grupa i za njim klanjala drugi rekat. Dok bi sjedio na tešehhudu, oni bi ustajali i klanjali jedan rekat, dok ih je on čekao na tešehhudu. Kada bi završili tešehhud, Poslanik, ﷺ, bi predao selam i oni za njim.[171]

Nekada je sa jednom grupom klanjao dva rekata, pa bi predao selam.[172] Zatim bi došla druga grupa i klanjala za njim dva rekata, pa bi zajedno predali selam.

Nekada je sa jednom grupom klanjao jedan rekat, i oni bi išli ništa ne naklanjavajući, pa bi došla druga grupa i klanjala za njim jedan rekat, pa bi išla i ne bi naklanjala ništa. Time je klanjao dva rekata, a oni po jedan.

Svi pomenuti načini su ispravni. Imam Ahmed kaže: *Prenosi se šest ili sedam načina i svi su ispravni.*

Iz navedenog se vidi da jedna grupa za imamom može klanjati samo jedan rekat. Ovo smatra Džabir, ﷺ, Ibn Abbas, ﷺ, Tavus, Mudžahid, Hasan, Katade, Hakem i Ishak.

Prenoseno je još nekoliko načina, ali se svi vraćaju na spomenute. Neko kaže da ih je deset, a Ibn Hazm ih je spomenuo petnaest, međutim, ispravno je ono što smo spomenuli. Oni su kad kod bi vidjeli različite predaje od prenosilaca smatrali novim načinom koji je prakticirao Posalnik, ﷺ.

---

[171] Ahmed, 5/15710.; Malik, *Muvetta,* hadis br. 441.; Buhari: Kitabu el-megazi, poglavlje 31, hadis br. 4131.; Muslim: Kitabu el-musafirine, poglavlje Salatu el-havfi, hadis br. 842.

[172] Nesai, hadis br. 1551.; Bejheki, *El-Kubra,* 3/295.; Darekutni, *Sunen,* 1/186.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA ZEKATOM

Njegova uputa je najsavršenija po pitanju njegovoga vremena, iznosa i količine, obveznika i korisnika. Pri tome je vodio računa o interesu imućnih i siromašnih.

Allah, ﷻ, ga je učinio čišćenjem imetka i njegovog vlasnika, ograničio je tu blagodat na imućne, i blagodat imetka stalno se povećava onima koji daju zekat, tako da im povećava i čuva imetak.

Odredio je da se zekat daje na četiri vrste roba, kojima se ljudi najčešće koriste, i koje su za njih neophodne, a to su:

- poljoprivredna dobra - usjevi i voće;
- stoka: deve, krave i bravi;
- dragocijenosti na kojima stoji svijet, to su srebro i zlato;
- trgovačka roba svih vrsta.

Dužnost je davati zekat svake godine, osim za usjeve, za njih se daje kada sazriju, što je najpravednije, jer ako bi se davao mjesečno ili sedmično, to bi štetilo imućnim, a ako bi se davao jednom u životu, štetilo bi siromasima.

Iznos zekata se razlikuje u zavisnosti od čovjekovog truda pri stjecanju, pa se tako daje: petina - za nađeno zakopano blago i ne čeka se godina; desetina za imovinu stečenu na teži način od tog - ako su u pitanju poljoprivredna dobra, uzgajana na zemlji koju čovjek sam obrađuje, a ne zalijeva je; pola desetine - ako su u pitanju proizvodi koje čovjek treba zaliti devama koje nose vodu, i drugim pomagalima za navodnjavanje; te četvrtina desetine - za plodove koji zahtijevaju stalni čovjekov rad i pažnju, putovanje, rukovođenje ili iščekivanje.

Pošto se ne može svaki imetak koristiti za potpomaganje, odredio je određenu količinu tom imetku kojim se može pomoći, tako da ne šteti imućnima, a koristi siromašnim.

Za srebro je odredio dvjesto srebrenjaka,[173] za zlato dvadeset miskala,[174] za poljoprivredne proizvode pet evsuka koji iznose pet

[173] Buhari: Kitabu ez-zekati, poglavlje 56, hadis br. 1484. Ebu Se'id el-Hudri prenio je od Poslanika, ﷺ, da je rekao: ***Zekat se ne daje na manje od pet devinih tovara plodova, niti na manje od pet deva, niti na manje od pet oka srebra.***

[174] Dvadeset miskala iznosi devedeset jedan gram i tri sedmine grama. (op. rec.)

tovara arapskih deva, za brave četrdeset ovaca, za krave trideset, za deve pet. Međutim, pošto se ne može dati od te vrste - deva - odredio je da se daje jedna ovca, ako se nisab poveća za pet puta i broj bude dvadeset pet, može se uzeti jedna od njih.

Osim toga odredio je starost deve koja se daje za zekat u skladu sa brojem deva.[175] Odredio je da se daje *ibn mehad, bint mehad,* stariji od njih su *ibn lebun* i *bint lebun,* iznad njih su *el-hikk* i *el-hikka,* iznad njih je *el-džezu'* i *el-džezea'*.[176] Sve što deva bude više daje se starija deva dok ne dođe do kraja, nakon toga je odredio povećanje broja stoke date za zekat zbog povećanja broja deva.

Njegova mudrost je odredila da se za imetke podložne zekatu odredi količina koja ne pričinjava štetu vlasniku imetka, a zadovoljava potrebe siromašnih.

Nepravdu čine dvije skupine, imućni koji ne daju što moraju dati, i oni koji uzimaju što im ne pripada. To dvoje jako šteti siromašnim.

Uzvišeni Allah, je lično podijelio zekat na osam kategorija koje se mogu podijeliti u dvije grupe:

- **Prva grupa**: Oni kojima je zekat potreban, oni uzimaju u skladu s potrebom. Tu spadaju: siromasi, nevoljnici, robovi i putnici namjernici.

- **Druga grupa**: Oni koji koriste zajednici. Tu spadaju: sakupljači zekata, oni čija srca treba pridobiti za islam, oni koji su zaduženi da izmiruju muslimane i borci na Allahovom, ﷻ, Putu.

Onaj kome zekat nije potreban ili nije u službi zajednice muslimana, nema udjela u zekatu.

[175] Buhari: Kitabu ez-zekati, poglavlje Men belegat 'indehu sadekatun binte mehad, hadis br. 1453.

[176] *Džezea'* je deva koja je napunila četiri i ušla u petu godinu. *Hikka* je deva stara tri pune godine i ušla u četvrtu. *Bint lebun* je deva od dvije godine ušla u treću. *Bint mehad* je jednogodišnja deva, ušla u drugu godinu.

Za koga je znao da zaslužuje zekat dao bi mu, davao je i onima koji su tražili, a nije znao u kakvom su stanju, ali bi ih obavijestio da na zekat nemaju pravo imućni i radno sposobni.

Njegova uputa je podjela zekata u istom mjestu gdje je i prikupljen, a višak se donosio njemu pa je on dijelio.

Slao je sakupljače zekata u pustinju među beduine, što nije slučaj sa stalno nastanjenim mjestima, štaviše, naredio je Muazu da od stanovnika Jemena uzme zekat i podijeli ga njihovim siromasima. Slao je sakupljače zekata samo po vidljivi imetak poput stoke, usjeva i voća.

Slao je procijenjivače onima koji su imali palme i grožđe kako bi procijenili urod u devinim tovarima i na osnovu toga određivao količinu koju moraju dati kao zekat. Naređivao je procijenjivaču da ne uračunava trećinu ili četvrtinu prihoda zbog eventualnih nepogoda koje mogu umanjiti prihod. Razlog procjene je utvrđivanje zekatskih prihoda prije nego plodovi budu pojedeni i razdijeljeni, da vlasnici mogu da rade šta hoće, ili da osiguraju iznos za zekat.

Nije uzimao zekat na konje, roblje, mazge, magarce, povrće, lubenice, krastavce i voće koje se ne važe i ne skladišti. Uzimao je samo zekat za grožđe i svježe hurme, nije pravio razliku između suhih i svježih hurmi.

Učio je dovu onima koji su donosili zekat:

- ***Allahumme barik fihi ve fi ibilihi!*** *Allahu moj, podari mu berićet i u njegovim devama!*[177]

- ***Allahumme salli 'alejhi!*** *Allahu moj, donesi salavat na njega!*[178]

Nije od njegove upute uzimati najbolji imetak za zekat, jer uzimao je osrednji.

[177] Nesai: Kitabu ez-zekati, poglavlje El-džemu' bejne el-muteferrik ve et-tefrik bejne el-mudžtemi', hadis br. 2457. Hadis je prenio Vail ibn Hudžr.

[178] Ahmed, *Musned,* 7/19133.; Buhari: Kitabu ez-zekati, poglavlje 64.; Muslim: Kitabu ez-zekati, poglavlje Ed-dua' limen eta bi sadekatihi, hadis br. 1078.; Ibn Madže: Kitabu ez-zekati, poglavlje Ma jukalu i'nde ihradži ez-zekati, hadis br. 1796.

Zabranjivao je da onaj ko da nešto u zekat ili sadaku ponovo to kupi.

Dozvoljavao je imućnom da jede što mu pokloni siromah od zekata.

Ponekad je uzimao zajam za potrebe muslimana pa vraćao od zekata.

Obilježavao je deve date za zekat svojom rukom.

U teškoći je tražio zekat unaprijed kao u slučaju njegovog amidže Abbasa, od njega je uzeo zekat za dvije godine unaprijed.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA SADEKATU-L-FITROM

Naredio je izdvajanje za sadekatu-l-fitr za sebe i one koje izdržava, bilo da su mali ili veliki, u iznosu od jednoga sa'a hurmi, ječma, suhog sira ili suhoga grožđa. Prenosi se da se sadekatu-l-fitr daje još u iznosu jednoga sa'a brašna, a također u iznosu pola sa'a pšenice umjesto jednoga sa'a pomenutih stvari. To je prenio Ebu Davud. U oba *Sahiha* stoji da je to odredio Muavija.

Od njegove upute je davanje sadektu-l-fitra prije bajram namaza. U dva *Sahiha*[179] stoji da je Ibn Omer, ﷺ, rekao: *Naredio je Poslanik, ﷺ, da se sadekatu-l-fitr daje prije nego što ljudi krenu na namaz.*

U *Sunenu* se, također od Ibn Omera, ﷺ, prenosi da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Ko daje zekat prije namaza, biće mu primljen, a ko da poslije namaza, to je onda obična sadaka.***[180]

Iz toga proizilazi da se sadekatu-l-fitr ne može dati iza bajram namaza, jer postaje nevažeći sa završetkom namaza, kao što klanje kurbana zavisi od toga kada imam počne sa namazom, a ne od namaskoga vremena. Ako se kurban kolje prije namaza, to je obično meso.

Njegova uputa je dijeliti sadekatu-l-fitr siromasima, a nije je dijelio na svih osam kategorija, niti su to radili ashabi i oni poslije njih.

---

[179] Buhari, hadis br. 1503.; Muslim, hadis br. 986.

[180] Ebu Davud: Kitabu ez-zekati, poglavlje Zekatu-l-fitri, hadis br. 1609.; Ibn Madže: Kitabu ez-zekati, hadis br. 1827.; Hakim, 1/409.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI S DOBROVOLJNOM SADAKOM

Bio je najdarežljiviji u davanju sadake. Nije smatrao velikim ništa što mu je Allah, ﷻ, dao, niti je smatrao malim. Kad god bi neko tražio nešto što je imao dao bi mu, bilo malo ili mnogo. Njegova radost kada daje bila je veća od radosti onoga koji uzima. Ako je vidio čovjeka kome je bilo nešto potrebno, dao bi mu ono što je i njemu trebalo, nekada hranu, a nekada odjeću.

Dijelio je sadaku na više načina: nekada kao poklon, nekada kao sadaku, nekada kao nepovratnu pomoć, a nekada bi nešto kupio, pa bi vratio prodavaču ono što je kupio zajedno sa novcem. Nekada bi nešto pozajmio, pa vraćao više.

Primao je hediju i uzvraćao većom od nje. Sve to je radio zbog dobrote i kako bi činio dobročinstvo na što više načina.

Činio je dobročinstvo onim što je posjedovao, svojim primjerom i riječima. Dijelio je ono što je imao i naređivao i podsticao da se dijeli. Kada ga vidi škrtac, osjeti potrebu da dijeli. Ko god se družio s njim, postao je plemenit.

Bio je najširokogrudnije i stvorenje najčišće duše. To je zato što upravo davanje sadake i dobročinstvo imaju čudesan utjecaj na širokogrudnost. To se spojilo sa širokogrudnosti koju mu je Allah, ﷻ, dao sa poslanicom, njenim specifičnostima i popratnim osjećajima, i sa bukvalnim čišćenjem grudi i uklanjanjem šejtanovog udjela u njima.

Najveći uzrok širokogrudnosti je tevhid, pa koliko ga čovjek posjeduje toliko su mu i prsa raširena. Uzvišeni Allah, kaže:

﴿ أَفَمَن شَرَحَ اللهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِّن رَّبِّهِ ﴾

Zar je isti onaj čije je srce Allah učinio sklono islamu, pa on slijedi svjetlo Gospodara svoga.[181]

[181] *Ez-Zumer*, 22

I kaže Uzvišeni:

﴿فَمَن يُرِدِ اللهُ أَن يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلإِسْلاَمِ وَمَن يُرِدْ أَن يُضِلَّهُ
يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ﴾

Onome koga Allah želi da uputi, On srce njegovo prema islamu raspoloži, a onome koga želi da u zabludu odvede, On srce njegovo stegne i umornim učini kao da se na nebo uspinje.[182]

Uzroci širokogrudnosti su:

- svjetlo imana koje Allah, ﷻ, ubaci u srce. Prenosi se od Poslanika, ﷺ, hadis koji bilježi Tirmizi: ***Kada svjetlo uđe u srce, ono se raširi.***;[183]

- znanje. Ali, ne svako znanje, već samo ono koje je naslijeđeno od Poslanika, ﷺ;

- povratak Allahu, ﷻ, i ljubav prema Njemu iz sveg srca. Ljubav ima čudesan utjecaj na širokogrudnost i ljepotu u duši. I sve što je ljubav jača širokogrudnost biva veća, i smanji se samo kada čovjek vidi besposličare;

- stalno spominjanje Allaha, ﷻ. Ono ima nevjerovatan utjecaj na širokogrudnost;

- dobročinstvo i korist stvorenjima imetkom, ugledom ili tijelom koliko se u stanju, na razne načine;

-hrabrost. Duševne radosti su uskraćene: kukavicama, škrticama, onome ko se okrene od Allaha, ﷻ, nemarnom prema zikru, neznalici o Allahu, ﷻ, i Njegovoj vjeri, onome ko je vezao srce za nekog drugog, a ne za Allaha, ﷻ. Kada se ovakvim nekada i desi da osjećaju širokogrudnost zbog nečega, ili kada ovi drugi osjećaju tegobu u grudima zbog vanrednih stanja to se ne uzima u obzir. Jer ti razlozi koji nisu uobičajeni prolaze, prava vaga i ono u što se glada je stalno stanje srca koje osjeća radost i sreću;

- čišćenje srca od svih loših osobina. To spada u najvažnije uzroke;

- ostavljanje suvišnog govora, pogleda, slušanja, miješanja s ljudima, jela i spavanja.

---

[182] *El-An'am,* 125.

[183] Zebidi, *Ithaf sadeti-l-muttekin,* 7/258.; Sujuti, *Ed-Durru el-mensuru,* 5/325.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI S POSTOM

Cilj posta je čovjekovo suzdržavanje od strasti, da bi se tako pripremio za ono što će ga odvesti do vrhunca sreće i prihvatio ono što će dušu očistiti i u čemu je njen vječni život. Glad i žeđ slamaju žestinu u duši i podsjećaju čovjeka na gladne i siromašne. Manjim unosom hrane i pića u tijelo sužava se prolaz šejtanu. Post je uzda za bogobojazne, štit za one koji se bore, trening za dobre vjernike. Post pripada isključivo Allahu, ﷻ, između svih ostalih djela. Postač ne čini ništa, samo ostavlja svoje strasti, ostavlja ono što voli radi Allahove, ﷻ, ljubavi. Post je tajna između roba i njegovoga Gospodara, jer stvorenja mogu vidjeti da se suzdržava od vidljivih stvari koje kvare post, ali, ljudi ne mogu vidjeti da se suzdržava zbog svog Gospodara, a to je suština posta.

Post ima čudesan utjecaj na čuvanje od grijeha dijelova tijela i na očuvanje duhovne snage od mješavina štetnih materija i oslobađanje štetnih materija koje sprječavaju ozdravljenje. On spada u najdjelotvornija sredstva za postizanje bogobojaznosti, a Allah, ﷻ, kaže:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

O vi koji vjerujete, propisan vam je post kao što je bio propisan i onima prije vas, da biste bili bogobojazni.[184]

Naredio je post onima koji imaju jaku potrebu za brakom, a nisu u mogućnosti da se ožene i ukazao da će im post umanjiti tu strast.[185]

---

[184] Sura *El-Bekare*, 183

[185] Autor aludira na hadis: ***O, skupino mladića!, ko od vas može neka se oženi...*** Buhari, hadis br. 5065 i Muslim, hadis br. 1400.

Poslanikova, ﷺ, uputa u vezi s postom je bila najsavršenija, najsvrsishodnija i dušama najlakša.

Pošto je savladavanje strasti jedna od najtežih stvari, naredba posta je došla tek nakon Hidžre. U početku je bila data mogućnost izbora između posta i hranjenja jednog siromaha za svaki dan, a zatim je post propisan kao stroga dužnost, osim starcima i staricama koji ne mogu postiti, te dužni su svaki dan nahraniti jednoga siromaha. Dozvolio je bolesnima i putnicima da ne poste, ali da naposte.

Isto je i sa trudnicama i dojiljama ako se boje za sebe. Ako se boje za dijete, dužne su, osim napaštanja, nahraniti za svaki dan jednog siromaha, jer u tom slučaju ne prekidaju post bojeći se za zdravlje, zato moraju nadoknaditi hranjenjem taj propust kao što su radili zdravi koji nisu postili u početku islama.[186]

Njegova uputa je u mjesecu ramazanu raditi što raznovrsnije ibadete. U ramazanu ga je Džibril, عليه السلام, podučavao Kur'anu; u njemu je povećavao dijeljenje sadake i dobročinstvo, učenje Kur'ana, namaz; pojačano je učio zikr i obavljao itikaf.

Činio je ibadete koje inače nije prakticirao u ostalim mjesecima, pa bi čak nekada nastavio postiti noć i dan, kako bi sate dana i noći proveo u ibadetu.

Ashabima je zabranio neprekidan post, pa su rekli: *Ti neprekidno postiš?* ***Ja nisam kao vi, ja prenoćim kod svoga Gospodara koji me hrani i poji.***- odgovorio je.[187] To je zabranio svom Ummetu iz milosti prema njima, a dozvolio im da mogu postiti do zore.

---

[186] Preneseno je od Ibn Abbasa i Ibn Omera da su dužne samo nahraniti po jednog siromaha za svaki dan koji ne poste, a Allah najbolje zna. (op. rec.)

[187] Ahmed, *Musned,* 4/1822.; Malik, *Muvetta:* Kitabu sijam, poglavlje En-nehju an el-visali fi es-sijam, hadis br. 671.; Buhari, hadis br. 1961.; Muslim: Kitabu sijam, poglavlje En-nehju an el-visali fi es-sijam, hadis br. 1103.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA DA SE RAMAZANSKI POST OTPOČNE VIĐENJEM MLAĐAKA

Od njegove upute je otpočinjanje posta kada se jasno ukaže mlađak ili ako posvjedoči makar jedan svjedok da ga je vidio. U slučaju da mlađak nije viđen i nema svjedoka računao je ša'ban trideset dana. Ako bi tridesete noći bilo oblačno upotpunio bi ša'ban sa trideset dana.

Nije postio prvi dan ako je naveče bilo oblačno niti je naredio da se posti, štaviše, naredio je da se u tom slučaju ša'ban računa trideset dana. I to nije u suprotnosti sa njegovim riječima: ***Ako ga jasno ne vidite onda računajte.***[188] Računanje znači kompletiranje ša'bana na trideset dana.

Od njegove upute je završetak ramazanskog posta kada posvjedoče dva svjedoka da su vidjela mlađak. Ako bi dva svjedoka posvjedočila da su vidjela mlađak nakon izlaska bajramskog vremena, prekinuo bi post i to naredio i ostalima, a drugi dan bi na vrijeme klanjao bajram namaz.

Požurivao je sa iftarom i podsticao na to, ustajao na sehur i podsticao na njega, odgađao ga je i podsticao na to.

Podsticao je na iftar hurmom, a ako to nema, onda vodom.

Zabranio je postaču: bestidan govor, vikanje, proklinjanje i vrijeđanje, odgovaranje na uvrjede, naredivši da se u tom slučaju kaže: ***Ja postim.***

Putovao je u ramazanu, nekada je postio, a nekada nije. Ashabima je dozvolio da izaberu.

Naređivao im je da prekinu post, kada se približe neprijatelju.

Nije njegova uputa određivanje udaljenosti na kojoj putnik ima pravo prekinuti post.

---

[188] Buhari: Kitabu es-sijam, poglavlje Hel jukalu ramadan ev šehru ramadan, hadis br. 1900.; Muslim: Kitabu sijam, hadis br. 1080.; Ebu Davud, hadis br. 2320.; Nesai, hadis br. 2120.; Ibn Madže, hadis br. 1654.

Ashabi su prekidali post kada bi pošli na put, ne uzimajući u obzir izlazak iz naselja, govorili su da je to Poslanikova, ﷺ, praksa.

Nekada bi Poslanik, ﷺ, dočekao zoru džunub zbog odnosa sa suprugom, pa bi se okupao nakon zore i nastavio s postom.

Nekada bi poljubio neku od svojih supruga dok je postio u ramazanu. Za poljubac postača je rekao da liči na ispiranje usta vodom. I nije vjerodostojno da je u tome pravio razliku između mladića i starca.[189]

Njegova uputa je da oni koji nešto pojedu ili popiju iz zaborava ne moraju napostiti, njih je Allah, ﷻ, nahranio i napojio.

Ono što je vjerodostojno preneseno od njega da kvari post je slijedeće: hrana, piće, hidžama[190] i povraćanje.[191] Kur'an je još dodao spolni odnos.

Što se tiče pitanja da li surma kvari post, o tome se ništa vjerodostojno ne prenosi.

Potvrđeno je da je čistio zube misvakom dok je postio, a Ahmed prenosi da je polijevao glavu vodom i ispirao usta i nos, zabranivši da postač pretjeruje u ispiranju nosa.

Nije potvrđeno da je radio hidžamu dok je postio.[192]

Ahmed je rekao: *Preneseno je da je rekao o surmi:* ***Neka je se postač kloni.***[193] Međutim, to nije vjerodostojno. Ibn Me'in kaže da je to slab hadis.

---

[189] Ebu Davud u svom *Sunenu* navodi dobar hadis u kome stoji da je Poslanik, ﷺ, pravio razliku između mladića i starca.

[190] Rekao je San'ani: *Učenjaci su se razišli u vezi s osobom koja uradi hidžamu dok posti da li joj je pokvaren post ili nije. Većina učenjaka smatra da hidžama ne kvari post i kažu da je hadis koji je prenio Šeddad ibn Evs -* ***Pokvaren je post onome ko radi hidžamu i onome kome se radi hidžama*** *- derogiran drugim hadisima.* (op. rec.)

[191] To se odnosi na namjerno povraćanje, a nenamjerno povraćanje ne kvari post.

[192] To nije tačno, potvrđeno je da je uradio hidžamu dok je postio. Predaju o tome zabilježio je Buhari u svome Sahihu, 4/155. Rekao je šejh Arnaut u obradi djela *Zadu-l-me'ad*, 2/59: *Hadis je vjerodostojan, u to nema nikakve sumnje.*

[193] Ebu Davud: Kitabu es-sijam, poglavlje Fi-l-kuhli 'inde en-nevmi li-s-saimi, hadis br. 2377. Ebu Davud je rekao: *Rekao mi je Jahja ibn Me'in da je ovo slab hadis.*

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA DOBROVOLJNIM POSTOM

Postio je toliko da bi neko rekao uvijek posti, a nije postio tako da bi neko rekao nikad ne posti. Osim mjeseca ramazana, Poslanik, ﷺ, nije postio nijedan mjesec u cjelosti. Najviše je postio u ša'banu, a postio je u svakom mjesecu.

Trudio se postiti ponedjeljkom i četvrtkom.

Prenio je Nesai[194] da je Ibn Abbas, ﷺ, rekao: *Poslanik, ﷺ, nije mrsio bijele dane,[195] bilo da je na putu ili kod kuće.* Podsticao je da se bijeli dani poste.

Postoji različito mišljenje u vezi posta prvih deset dana mjeseca zu-l-hidždžeta.

Što se tiče posta šest dana ševvala, vjerodostojno je preneseno da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Ko isposti ramazan i šest dana ševvala kao da je postio cijelu godinu.***

Trudio se postiti Dan ašure više nego bilo koji drugi dan. Kada je došao u Medinu i vidio da jevreji poste i slave taj dan, rekao je: ***Mi smo prječi Musau od vas.***, pa je toga dana postio i naredio da se posti. To je bilo prije nego što je propisan ramazan. Kada je propisan ramazan, rekao je: ***Ko želi neka posti Ašuru, a ko ne želi, ne mora.***[196]

Nije postio na Dan Arefata na Arefatu, što je utvrđeno u dva *Sahiha*, a u *Sunenu* se prenosi da je zabranio postiti taj dan na Arefatu.[197] Potvrđeno je da je rekao: ***Post toga dana briše grijehe prošle i tekuće godine.*** Naveo ga je Muslim.[198]

---

[194] Nesai, 4/198. Hadis je slab.

[195] Rekao je Nevevi u svome djelu Rijadu-s-salihin, str. 383: *Bijeli dani su trinaesti, četrnaesti i petnaesti u hidžretskom mjesecu. Postoji mišljenje da su to dvanaesti, trinaesti i četrnaesti, ali je prvo mišljenje ispravno i općepoznato.* Bijeli dani su tako nazvani zbog mjesečine u tim noćima koja traje do zore.

[196] Buhari: Kitabu-s-sijam, poglavlje Sijamu Jevmi el-ašura, hadis br. 2002.; Muslim: Kitabu sijam, poglavlje Savmu Jevmu el-ašura, hadis br. 1125.

[197] Ebu Davud, hadis br. 2440; Ibn Madže, hadis br. 1732; Ahmed, 2/304. Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab.

[198] Muslim, hadis br. 1162.

Poslanik, ﷺ, nije postio svaki dan, rekavši: ***Ko posti svaki dan kao da nije postio, a nije jeo.***[199]

Nekada je ulazio kod svojih žena i pitao: ***Imate li šta za jelo?***, pa ako kažu ne, rekao bi: ***Onda ja postim.***[200]

Ponekada bi zanijjetio dobrovoljni post i prekidao ga, a što se tiče hadisa koji se prenosi od Aiše da je njoj i Hafsi rekao: ***Nadoknadite jedan dan umjesto toga.***, on je slab.[201]

Ako je išao kod nekoga dok je postio, nastavio bi postiti, kao što je uradio kada je došao kod Ummu Sulejm, ﵂, koja mu je bila kao član porodice. U *Sahihu* se prenosi da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Ako neko od vas posti, pa bude pozvan na jelo, neka kaže: Ja postim.***[202]

Mrzio je da se posti sam petak.

---

[199] Ahmed, 5/16304.; Ibn Huzejme, *Sahih,* hadis br. 2150.; Nesai: Kitabu es-savmi, poglavlje En-nehju an sijami ed-dehri, hadis br. 2379.; Hakim, 1/1590. Hakim je rekao: *Ovaj hadis je vjerodostojan, odgovara uslovima Buharije i Muslima.* S njim se složio Zehebi.

[200] Muslim: Kitabu es-savmi, hadis br. 1151.

[201] Ahmed, *Musned,* 10/26327; Ebu Davud, hadis br. 2457; Tirmizi, hadis br. 735; Malik, *Muvetta,* hadis br. 682; Ibn Hibban, 8/3517. U Ibn Hibbanovoj zbirci prenesen je vjerodostojnim lancima prenosilaca.

[202] Muslim: Kitabu es-savmi, poglavlje Es-saim juda' li et-ta'am fe-l-jekul: ***Inni saimun,*** hadis br. 1150.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA ITIKAFOM

Dobrota srca i njegovo strijemljenje ka Allahu, ﷻ, uslovljeno je potpunim predanjem i posvećivanjem Njemu, a potpuno predanje postiže se cjelokupnim okretanjem prema Allahu, ﷻ.

Prekomijerno uzimanje hrane i pića, pretjerano spavanje, suvišno druženje sa ljudima i suvišan govor srce čini raštrkanim, sprječava ga na putovanju ka Allahu, ﷻ, slabi ga i zaustavlja.

Zato je iz Allahove, ﷻ, mudrosti i milosti prema robovima propisan post koji otklanja suvišne ostatke hrane i pića i čisti srce od strasti koje su smetnja na putu ka Allahu, ﷻ. Isto tako, post je propisan u korisnoj mjeri i na Ovom i na Onom svijetu.

Propisan je i itikaf čiji je cilj posvećivanje srcem samo Allahu, ﷻ, privremeni prekid veze sa ljudima, te zaokupljenost samo Njime, tako da se lijepo osjeća kada se sa Allahom, ﷻ, umjesto sa ljudima, na taj način navikava se na prijatnost Allahove, ﷻ, blizine na dan usamljenosti u kaburu.

Pošto se krajnji cilj itikafa postiže samo uz post, on je i propisan u najboljim danima posta, tj. posljednjih deset dana ramazana. Uzvišeni Allah, spominje itikaf isključivo vezan uz post, a Poslanik, ﷺ, je boravio u itikafu samo u toku ramazana.

Što se tiče govora, Ummetu je naređeno da čuva svoj jezik od svega što nije korisno za Ahiret, a što se tiče spavanja, preporučio je noćni namaz, što je bolje od običnog nespavanja, to je srednja budnost noću korisna i za tijelo i za srce i ne sprječava čovjeka u obavljanju njegovih svakodnevnih poslova.

Ovo četvero je okosnica djelovanja onih koji se bave odgojem i suptilnošću. Najuspješniji su oni koji koriste poslanički metod, ne pretjeruju i nisu nemarni.

Govorili smo o njegovoj uputi u vezi sa postom, noćnim namazom i govorom, sada ćemo nešto reći u vezi sa njegovim itikafom.

Poslanik, ﷺ, je boravio u itikafu zadnjih deset dana ramazana, do svoje smrti. Jednom je izostavio itikaf, pa ga je nadoknadio u ševvalu. Jednom je tražeći Lejletu-l-Kadr boravio u itikafu prvih deset dana ramazana, a jednom drugih deset. Kada je saznao da se Lejletu-

l-Kadr nalazi u zadnjih deset dana ramazana, od tada je boravio u itikafu samo zadnjih deset dana sve do svoje smrti.

Naređivao je da mu se napravi šator u džamiji, da bi se mogao osamiti sa Allahom, ﷻ.

Kada bi htio obaviti itikaf, prvo bi klanjao sabah namaz, a onda otpočinjao itikaf.

Jednom je naredio da mu se napravi šator i napravili su, naredile su i njegove žene pa su napravljeni. Kada je klanjao sabah namaz, i pogledao, vidio je svuda šatore, pa je naredio da se njegov ukloni. Tada nije obavio itikaf u ramazanu već u prvih deset dana ševvala.

Obavljao je itikaf svake godine po deset dana, a u godini u kojoj je umro boravio je u itikafu dvadeset dana.

Svake godine mu je dolazio Džibril, ﷺ, i podučavao ga Kur'anu jednom, a u godini u kojoj je umro podučavao ga je dva puta.

Kada je obavljao itikaf ulazio je u šator sam, a kući nije išao, osim kada je bilo nužno. Izbacio bi glavu u Aišinu kuću, a ona bi ga češljala, a imala je hajz.[203]

Posjećivale su ga neke od njegovih supruga, dok je boravio u itikafu, pa bi je na odlasku ispraćao, a to je sve bilo noću.

Dok je boravio u itikafu, nije imao odnos sa svojim ženama, niti ih je ljubio ili dodirivao.

Kada bi htio boraviti u itikafu, naredio bi da mu se na tom mjestu postavi krevet i postelja.

Kada bi izišao zbog nužde, pa na putu prošao pored nekog bolesnika, ne bi se zaustavljao, samo je pitao za njega.

Jednom je boravio u itikafu u jednom turskom šatoru, u kojem je postavio vrata od trske.

Sve to je radio da bi ispunio cilj itikafa za razliku od današnjih neznalica koji itikaf drže mjestom za druženje i goste. To je jedno, a Poslanikov, ﷺ, itikaf nešto sasvim drugo.

[203] Aišina kuća bila je uz džamiju. (op. rec.)

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA HADŽDŽOM I UMROM

Nakon Hidžre obavio je četiri umre, i to sve u mjesecu zu-l-ka'de.

prva: u šestoj godini po Hidžri, zvana hudejbijska umra. Tada su ga mušrici spriječili od Ka'be, pa je zaklao kurban i ošišao se tamo gdje su on i njegovi ashabi bili zaustavljeni. Tu su izašli iz obreda umre.

druga: umra el-kadijje u slijedećoj godini kada je ušao u Mekku i ostao u njoj tri dana, zatim se vratio.

treća: umra koju je obavio zajedno sa hadždžom.

četvrta: umra na koju je pošao iz mjesta Džu'rane.

Sve njegove umre su bile ulazeći u Mekku, a nijedna izlazeći iz Mekke kao što danas rade mnogi ljudi. Nakon dolaska objave ostao je trinaest godina u Mekki i ne prenosi se da je obavljao umru izlazeći iz Mekke, niti je iko u njegovo vrijeme to radio, osim Aiše koja je dobila menstruaciju, a ušla je u obrede umre, pa joj je Poslanik, ﷺ, naredio da nastavi obrede bez skidanja ihrama - ikran, obavijestivši je da je svojim tavafom oko Ka'be kao i odlaskom na Safu i Mervu učinila i hadždž i umru. Aiša, ﵂, se, međutim, osjećala neugodno što će se druge Poslanikove, ﷺ, supruge vratiti sa odvojeno obavljenim hadždžom i umrom jer su obavile hadždž temetu', nisu imale menstruaciju i nisu spojile umru sa hadždžom, ikran. Poslanik, ﷺ, je, da bi joj učinio po volji, naredio njenom bratu da se vrati s njom u mjesto Teni'm kako bi učinila umru.

Sve njegove umre su bile u mjesecima hadždža,[204] za razliku od prakse mušrika koji su mrzili da se umra obavlja u tim mjesecima. To je dokaz da je, bez sumnje, bolje obaviti umru u mjesecima hadždža, nego u redžebu. Što se tiče umre u ramazanu, tu se postavlja znak pitanja. Potvrđeno je da je rekao: ***Umra u ramazanu vrijedi kao***

---

[204] Rekao je šejh Ibn Usejmin: *Mjeseci hadždža su: ševval, zu-l-ka'de i zu-l-hidždže. Na to ukazuje Kur'an i to je mišljenje imama Malika i ispravno je.* Vidi *Eš-Šerhu el-mumti' 'ala Zadi-l-mustekni'*, 7/62. (op. rec.)

hadždž.[205] Ali, može se reći da je Poslanik, ﷺ, obavljao mnoge važnije ibadete od umre, osim toga, neobavljanje umre u ramazanu je milost prema Ummetu, jer da je tada obavio umru, Ummet bi ga slijedio, pa bi bilo teško i postiti i obavljati umru. Inače, mnoge stvari koje je volio raditi Poslanik, ﷺ, je ostavio da ne bi opteretio svoj Ummet.

Nije preneseno da je obavio umru više od jednom u godini.

Svi se slažu da je nakon Hidžre išao na hadždž samo jednom, i to u desetoj godini po Hidžri. Nakon što je propisan hadždž, Poslanik, ﷺ, ga je odmah, bez odlaganja, obavio.

Hadždž je propisan kao fard u devetoj ili desetoj godini, a što se tiče ajeta:

﴿وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ﴾

Hadždž i umru radi Allaha upotpunite.,[206]

iako je objavljen u šestoj godini, ne znači da je hadždž fard, već da ako se pođe na umru i hadždž, treba ih do kraja izvršiti.

Kada je odlučio da ide na hadždž, obavijestio je ljude, pa su se i oni spremili da krenu sa njim. Također su za to čuli stanovnici naselja oko Medine, pa su došli tražeći da i oni idu na hadždž sa Poslanikom, ﷺ. Na putu su pristizali mnogi ljudi tako da ih je bilo ispred, iza i oko Allahovoga Poslanika, ﷺ, dokle pogled dopire.

Izašao je iz Medine danju šest dana prije završetka mjeseca zu-l-ka'dea nakon što je klanjao četiri rekata podne namaza. Prije namaza održao je govor i podučio ih obredima, što je od njih fard, a šta sunnet. Nakon govora klanjao je podne namaz zatim se počešljao, namazao kosu uljem, obukao gornji i donji ogrtač i putovao dok nije stigao u mjesto Zu-l-Hulejfe. Tamo je klanjao ikindiju dva rekata.

---

[205] Ebu Davud: Kitabu el-hadždži, poglavlje El-u'mretu, hadis br. 1988 i 1989.; Tirmizi: Kitabu el-hadždži, poglavlje 95, hadis br. 939.; Ibn Madže: Kitabu el-menasik, hadis br. 2993.; Darimi: Kitabu el-menasiki, poglavlje 40, hadis br. 1860.

[206] *El-Bekare*, 196

Tu je prenoćio i klanjao akšam, jaciju, sabah i podne. Sve njegove supruge bile su s njim, tu noć ih je sve obišao.[207] Kada je htio ući u obrede hadždža, okupao se i drugi put zbog toga.[208]

Zatim je Aiša, ﵂, namirisala njegovu glavu i tijelo zerirom i miskom, tako da se sjaj miska vidio na razdijeljku kose i bradi. To je ostavio i nije saprao. Nakon toga, obukao je donji i gornji ogrtač. Klanjao je podne namaz dva rekata i ušao u obrede hadždža i umre na mjestu na kojem je klanjao. Ne prenosi se da je klanjao dva rekata zbog oblačenja ihrama.

Devama pripremljenim za hedj objesio je o vratu sandale, obilježio ih na desnoj strani tako što im je zarezao grbe na strani i obrisao krv sa njih.

Rekli smo da je ušao u obrede kiran hadždža jer to potvrđuje dvadeset i nekoliko jasnih vjerodostojnih hadisa.

Nakon kupanja je namazao kosu sredstvom za pranje kose - mješavina od sljeza koja se stavlja na glavu da bi se slegla kosa. Zatim je ušao u obrede hadždža na mjestu na kojem je klanjao. Uzjahao je kamilu i kada se podigla s njim ponovo izgovorio riječi ulaska u obred kada je kamila stigla do pustinje.

Nekada je izgovarao riječi ulaska u obrede hadždža i umre, a nekada samo za hadždž jer je umra dio hadždža. Otuda je došlo razilaženje u vezi sa Poslanikovim, ﷺ, načinom obavljanja hadždža, jedni su rekli temetu', drugi kiran, a treći ifrad.

Ibn Hazmova tvrdnja da je Poslanik, ﷺ, ušao u obrede hadždža malo prije podne namaza je pogrješna. Poznato je da je ušao u obrede hadža nakon podne namaza i apsolutno niko nije rekao da je to bilo prije podne namaza. Ne znam otkud mu to.

Zatim je izgovorio telbiju: ***Lebbejke-llahume lebbejk, lebbejke la šerike leke lebbejk, inne-l-hamde ve-n-ni'mete leke ve-l-mulk, la šerike lek.*** *Odazivam ti se Allahu, odazivam, nema Tebi ravnoga,*

[207] Tj. imao je spolni odnos s njima. (op. rec.)

[208] Prvo kupanje je bilo zbog džunupluka. (op. rec.)

odazivam Ti se, zahvala, blagodat i vlast pripadaju Tebi, Tebi nema ravnoga.[209] Telbiju je izgovarao podignutim glasom tako da su ga čuli ashabi, pa je i njima naredio po Allahovoj, ﷻ, naredbi da podignu glas pri izgovaranju telbije.

Putovao je na jahalici, ispod njega je bio njegov prtljag. Učenjaci su se razišli oko pitanja da li je dozvoljeno osobi koja je ušla u obrede hadždža biti u nosiljci, korpi i sl.

Dao im je da izaberu između tri obreda,[210] ali kada su se približili Mekki pozvao je one koji nisu imali hedj da prekinu hadždž i obave umru. To je i naredio kada su stigli na Mervu.

Esma bint Umejs, ﵂, je rodila Muhammeda Ebu Bekrovog sina. Naredio je da se okupa, stavi krpu kao uložak i uđe u obrede hadždža. Iz toga se vidi da je dozvoljeno muhrimu kupanje i da se žena koja ima menstruaciju može okupati. Dozvoljeno je ženi ući u obrede hadždža iako ima menstruaciju.

Poslanik, ﷺ, je išao, učeći spomenutu telbiju, dok su ljudi išli za njim i ponavljali, dodajući još nešto ili oduzimajući od toga, dok je Poslanik, ﷺ, slušao i odobravao.

Kada je stigao do mjesta Er-Revha, ugledao je ranjenu zebru, pa je rekao: ***Pustite je, jer sad će doći njen vlasnik.*** Stigao je njen vlasnik i rekao: *Učinite šta hoćete.* Poslanik, ﷺ, je naredio Ebu Bekru, ﵁, da je podijeli među putnicima,[211] iz čega se vidi da muhrim može jesti ulovljeno meso od strane osobe koja nije u obredima hadždža ako ga nije ulovio zbog njega. Također, iz ovoga se vidi da ulov pripada onome ko dokaže da je njegov.

Zatim je nastavio dalje, a kada je došao blizu El-Usaje između Er-Ruvejse i El-'Ardža, primijetio je u hladu jednu antilopu probodenu strijelom. Naredio je jednom čovjeku da stoji pored nje kako je niko ne bi dirao. Razlika između antilope i zebre je u tome što Poslanik, ﷺ, nije znao da li je antilopu ulovio neko ko nije muhrim.

---

[209] Buhari: Kitabu el-hadždži, poglavlje 26, hadis br. 1549.; Muslim: Kitabu el-hadždži, hadis br. 1218.; Ebu Davud: Kitabu el-hadždži, hadis br. 1812.; Ibn Hibban, *Sahih*, hadis br. 3799.

[210] To su temettu', kiran i ifrad. (op. rec.)

[211] Ebu Davud, hadis br. 1818.; Ibn Madže, hadis br. 2933.

Nastavio je putovati i odsjeli su u mjestu El-'Ardž. Poslanikov, ﷺ, prtljag je bio sa Ebu Bekrovim prtljagom kod njegovog sluge. Sluga je došao bez kamile, pa ga Ebu Bekr, ؓ, upita: *Gdje ti je kamila? Jučer sam je izgubio.* - rekao je. *Kako si mogao izgubiti jednu kamilu*? - Ebu Bekr, ؓ, mu reče i poče ga tući. Poslanik, ﷺ, se nasmiješio, rekavši: ***Pogledajte šta radi onaj muhrim.***

Nastavili su putovati, kada su stigli do mjesta Ebwa', Sa'b ibn Džusama mu je poklonio but od zebre, što je Poslanik, ﷺ, odbio, ﷺ, rekavši: ***Vraćamo ti to samo zato što smo muhrimi.***[212]

Kada je prošao pored doline Usfana reče: ***O, Ebu Bekre, koja je to dolina?***, pa mu Ebu Bekr, ؓ, reče: *To je dolina 'Usfan.* Poslanik, ﷺ, reče: ***Ovuda su prošli poslanici Hud i Salih jašući dvije mlade crvene kamile, sa uzdama od palminog vlakna, izgovarajući telbiju i obavljajući hadždž prema Ka'bi, na sebi su imali vunene prugaste donje ogrtače i prugaste gornje ogrtače.*** Hadis je zabilježio imam Ahmed.[213]

Kada je stigao u mjesto Serif, Aiša, ؓ, je dobila menstruaciju. Tu je rekao ashabima: ***Ko nema hedj, a želi da obavi umru, neka je obavi, a ko ima hedj, neka ne obavlja umru.***[214]

Ovo je druga mogućnost izbora za one koji nemaju hedj, dok je u Mekki Poslanik, ﷺ, dao strogu naredbu da onaj ko nema hedj učini umru i skine ihram, a onaj ko ga ima da ostane u ihramu.

Nema ništa što bi ovo derogiralo, čak je Suraka ibn Malik pitao o umri u kojoj se naređuje skidanje ihrama: *Da li ta umra važi samo za tu godinu ili zauvijek?*, na šta je Poslanik, ﷺ, odgovorio: ***Zauvijek.***[215]

Zatim je Poslanik, ﷺ, ustao i otišao do mjesta Zu Tuva, poznato po imenu Abaru ez-Zahir. Tamo je prenoćio noć uoči nedjelje četvrtoga dana zu-l-hidždže, klanjao sabah, okupao se istoga dana i krenuo u Mekku, u koju je ušao danju sa gornje strane koje gleda na mjesto Hudžun, a kada je obavljao umru ulazio bi sa donje strane.

---

[212] Buhari, hadis br. 1825 i Muslim, hadis br. 1193.
[213] Ahmed, *Musned*, 1/232. Lanac prenosilaca ovoga hadisa je slab.
[214] Buhari, hadis br. 1785 i Muslim, hadis br. 1216.
[215] Dio prethodnog hadisa. Odnosi se na hadždž temetu'.

Zatim je ušao u mesdžid, prije podne, a Taberani prenosi da je ušao sa ulaza Beni Abdumenaf, poznatoga po imenu Bab Beni Šejbe.[216]

Prenosi Ahmed[217] da je Poslanik, ﷺ, kada bi ulazio u neko mjesto od Daru Ja'lia okretao prema Ka'bi i učio dovu, a Taberani prenosi da je Poslanik, ﷺ, kada bi ugledao Ka'bu, rekao: ***Allahumme zid haze-l-bejte tešrifen ve ta'zimen ve tekrimen ve mehabeten.*** *Allahu, podari ovoj kući čast, ponos, plemenitost i dostojanstvo.*[218] Prenosi se da je Poslanik, ﷺ, kada bi ugledao Ka'bu, dizao ruke i izgovarao tekbir, rekavši: ***Allahumme Ente-s-Selam ve minke-s-selam hajjina Rabbena bi-s-selam. Allahumme zid haze-l-bejte teširifen ve ta'zimen ve tekrimen ve mehabbeten ve zid men hadždžehu evi'temerehu tekrimen ve teširifen ve ta'zimen ve birren.*** *Allahu, Ti si spas i od Tebe je spas. Allahu, daj nam spas! Allahu, podari ovoj kući čast, ponos, plemenitost i dostojanstvo i podari onom ko obavi hadždž ili umru plemenitost, čast, ponos i milost.*[219] Hadis je mursel.

Kada je ušao u Mesdžidu-l-Haram, Poslanik, ﷺ, je odmah otišao do Ka'be i nije klanjao tahijjetu-l-mesdžid, jer je tahijjetu-l-mesdžid kod Ka'be tavaf.

Kada je stigao do Crnoga kamena, dotakao ga je ne gurajući se sa ostalima. Nije mu prišao sa desnoga ugla zvanoga Jemani. Nije digao ruke, i rekao: *Odlučih da u toku tavafa uradim ove sedmice to i to*, niti je otpočeo sa tekbirima. Nije obuhvatio kamen čitavim tijelom, da bi ga napustio s desne strane, već je bio ispred njega, dotičući ga, a onda je išao prema desno.

Nije učio dovu kod ulaza, niti ispod Mizaba, i iznad Ka'be i njenih uglova.

---

[216] Taberani u *El-Evsatu* kako navodi autor djela *Medžmeu' ez-zevaid*, 3/238. Lanac prenosilaca je slab.

[217] Ahmed, *Musned*, 4/61.

[218] Taberani, *El-Kebiru,* hadis br. 3053 i Hejsemi, *Medžmea' ez-zevaid,* 3/5462. Lanac prenosilaca je veoma slab.

[219] Bejheki, *Es-Sunenu el-kubra,* 5/73. Lanac prenosilaca je isprekidan.

Nije naredio neki određeni zikr za tavaf, nego se prenosi da je između dva ugla[220] rekao: ***Rabbena atina fi-d-dunja haseneten ve fi-l-Ahireti haseneten ve kina 'azabe-n-nar.*** *Allahu, daj nam dobro na Ovom svijetu i dobro na Onom svijetu i sačuvaj nas od kazne u Vatri.*[221]

Išao je prva tri kruga sitnim i brzim korakom, prebacivši jedan kraj ihrama preko jednoga ramena, dok mu je drugo bilo golo.

Kada god bi se približio Crnom kamenu, pokazivao je rukom prema njemu, zatim bi ga dotakao svojim kukastim štapom i poljubio ga.

Prenosi se da je dotakao jemenski rukn, a ne prenosi se da ga je poljubio, niti je poljubio ruku nakon doticanja jemenskog ugla.

Međutim, prenosi se da je poljubio Crni kamen, kao i to da ga je dotakao rukom, a zatim poljubio ruku. Također se navodi da ga je dotakao svojim kukastim štapom. To su tri načina.

Taberani prenosi putem pouzdanog lanca prenosilaca da je Poslanik, ﷺ, pri doticanju Crnog kamena izgovarao: ***Bismillah, Allahu ekber!*** *U ime Allaha, Allah je najveći!*[222] i kada god bi prišao Crnom kamenu, rekao bi: ***Allahu ekber!*** *Allah je najveći.*[223]

Poslanik, ﷺ, je doticao isključivo jemenski rukn i Crni kamen.

Kada je obavio tavaf, došao je pozadi Mekami-Ibrahima i učio ajet:

﴿وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبْرَٰهِيمَ مُصَلًّى﴾

Uzmite mjesto na kome je stajao Ibrahim prostor iza koga ćete namaz obavljati.[224]

Svojim postupkom i učenjem ajeta protumačio je ajet i pojasnio šta je Allah, ﷻ, njime htio reći.

Klanjao je dva rekata tako da je mjesto na kojem je Ibrahim, عليه السلام, stajao bilo između njega i Ka'be. Učio je sure *El-Fatiha, El-Ihlas* i *El-Kafirun*. Kada je završio namaz došao je do kamena i dotakao ga, a zatim otišao na Safu sa vrata koja su bila ispred njega.

---

220 To su jemenski ugao i Crni kamen. (op. rec.)

221 Šafija, *Musned,* 1/347 i *El-Ummu,* 2/172; Ahmed, *Musned,* 5/15399; Abdurrezak, hadis br. 8963.; Ebu Davud, hadis br. 1892.

222 Bejheki, *Es-Sunenu el-kubra,* 5/79.

223 Buhari, hadis br. 1613.

224 *El-Bekare*, 125

Kada se približio Safi, učio je:

﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللهِ﴾

Zaista su, Safa i Merva, Allahova obredna mjesta.[225]

I rekao je: ***Počinjem čime je Allah počeo,***[226] a od Nesaije se prenosi da je rekao: ***Počnite!,***[227] u imperativu.

Zatim se penjao na Safu dok nije ugledao Ka'bu, pa se okrenuo prema njoj izgovarajući tevhid i tekbir: ***La illahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehu-l-mulku, ve lehu-l-hamdu ve huve 'ala kulli šejin kadir. La ilahe illallahu vahdehu endžeze va'dehu ve nesare 'abdehu ve hazme-l-ahzabe vahdehu.*** *Nema boga osim jedinoga Allaha koji nema druga. Njemu pripada carstvo i zahvala i On sve može. Nema boga osim jedinoga Allaha koji je izvršio obećanje, pomogao Svom robu i uništio skupine neprijatelja.*[228] A između toga je učio dovu. To je učio tri puta, a zatim je sišao na Mervu pješke i kada se spustio u dolinu, počeo je brže hodati dok nije prešao dolinu. Kada ju je prešao ponovo je hodao uobičajeno, sve to prije dva zelena znaka sa početka i kraja mjesta određenog za saj. Izgleda da se dolina nije izmijenila.

Kada se popeo na Mervu okrenuo se prema Kibli, veličao je Allaha, ﷻ, i potvrđivao Njegovu jednoću i radio isto ono što je radio na Safi.

Kada je završio sa'j, naredio je svakom ko nema hedj da se potpuno oslobodi ihramskih obaveza i ostane tako sve do Jevmi-tervije.[229] Poslanik, ﷺ, nije skinuo ihram, jer je imao hedj. Tada je rekao: ***Kada bih dočekao opet ovo ne bih vodio hedj i učinio bih prvo umru.***[230]

---

[225] *El-Bekare*, 158

[226] Muslim, hadis br. 1218, u podužem hadisu koji je prenio Džabir.

[227] Nesai, 5/237.

[228] Muslim, hadis br. 1218.

[229] Jevmu-t-tervije, Dan napajanja je osmi zu-l-hidždže. Nazvan je tako jer su ljudi u davnim vremenima taj dan koristili za napajanje vodom jer je Mina u to vrijeme bila bez vode kao i Muzdelifa i Arefat. *Eš-Šerhu el-mumtiu'*, 7/317. (op. rec.)

[230] Malik, hadis br. 901.; Ahmed, 2/5507.; Buhari, hadis br. 1727.; Muslim, hadis br. 1301.

Na Mervi je učio dovu za ošišane tri puta, a za one koji su skratili kosu jedanput.

I njegove supruge , su se oslobodile ihramskih obaveza, a sve su obavljale kiran hadždž, osim Aiše zbog toga što je dobila menstruaciju.

Poslanik, ﷺ, je naredio svakom ko je ušao u obrede kao i on da ostane u ihramu ako ima hedj, a ako ga nema da skine ihram.

Klanjao je sa muslimanima u mjestu na kojem su odsjeli cijelo vrijeme boravka u vrhu Mekke.

Četiri dana je skraćivao namaz, a u četvrtak prije podne je krenuo na Minu sa muslimanima koji su bili s njim.

Oni koji su se oslobodili ihramskih obaveza, ponovo su ušli u hadžske obrede, ne ulazeći u mesdžid, već izvan Mekke.

Kada je stigao na Minu, Poslanik, ﷺ, je klanjao podne i ikindiju i tamo prenoćio, a kada je izašlo sunce, otišao je na Arefat putem kroz mjesto Dabb sa desne strane današnjeg puta.

Neki ashabi su učili telbiju, neki tekbir, dok je Poslanik, ﷺ, to slušao i ništa od toga nije zabranio.

Po njegovom naređenju, podignut mu je šator u mjestu Nemira, mjesto istočno od Arefata, koje je danas ruševina.

U šatoru je boravio dok sunce nije prešlo polovinu neba, a onda je pripremljena i dovedena njegova deva Kasva. Zatim je otišao do doline 'Urene.

Dok je bio na jahalici održao je ljudima veliku hutbu, kojom je podučio ljude pravilima islama, a srušio ono što se radilo u širku i džahilijjetu.

Tada je naveo sve ono što je haram i oko čega se slažu sve prethodne vjere, a to je krv, imetak i čast, a poništio sve džahilijjetske principe i kamatu.

Naredio je ljudima da se lijepo ponašaju prema svojim ženama i spomenuo njihova prava i obaveze prema njima kao što su: njihova opskrba, oblačenje i nije odredio za to neku određenu mjeru. Dozvolio je muževima da udare svoje žene[231] ako puste u kuću nekoga koga muž mrzi.

Preporučio je Ummetu da se drži Allahove, ﷻ, Knjige i rekao da jedino tako neće nikada zalutati. Obavijestio ih je da će biti upitani za

[231] Prema šeri'atskim normama. (op. rec.)

njega. Upitao ih je šta će reći i šta će svjedočiti? Rekli su: *Svjedočimo da si prenio, izvršio i savjetovao*. Podigao je prst prema nebu, tražeći da Allah, ﷻ, bude svjedok i učinio to tri puta. Naredio je da prisutni obavijeste odsutne. Ta hutba je bila jedna cjelina, a ne dvije hutbe sa pauzom.

Kada je završio, naredio je Bilalu da uči ezan, a zatim ikamet. Klanjao je dva rekata podne namaza učeći u sebi. Taj dan je bio petak. Iz ovoga se vidi da musafir ne klanja džumu namaz. Zatim je učio ikamet i klanjao dva rekata ikindije namaza. Za njim su klanjali stanovnici Mekke koji su skratili i spojili dva namaza, iz čega se vidi da skraćenje namaza na putu ne zavisi od dužine puta.

Kada je završio namaz, odjahao je do stajališta na Arefatu. Stao je u podnožje planine kod stijena i okrenuo se prema Kibli. Bio je na svojoj jahalici, a put za pješake bio je ispred njega, učio je dovu i molio Allaha, ﷻ, sve do zalaska sunca.

Naredio je ljudima da napuste planinu 'Urene i da stanu na Arefat, rekao je da je čitav Arefat stajalište.[232]

Poslanik, ﷺ, je naredio da svako ostane kod svoga obrednog mjesta,[233] jer je to naslijeđeno od njihovoga pretka Ibrahima, عليه السلام.

Kada je proučio, digao je ruke do prsa kao siromah koji se moli i rekao: ***Najbolja dova je dova u Danu Arefata.***[234]

Prenosi se da je na Arefatu učio slijedeće dove:

- ***Allahumme leke-l-hamdu kellezi tekulu ve hajren mimma nekulu, Allahumme leke salati ve nusuki ve mahjaje ve memati, ve ilejke meabi, ve leke Rabbi turasi. Allahumme inni e'uzu bike min 'azabi-l-kabri ve vesveseti-s-sadri ve šetati-l-emri, Allahumme inni e'uzu bike min šerri ma tedžiu bihi-r-rihu.*** *Allahu, Tebi hvala kako Ti kažeš i bolje od onoga što mi kažemo. Moj namaz, moji obredi, moj život i moja smrt pripadaju samo Tebi. Tebi se vraćam i ono što ostavim pripada Tebi.*[235] *Allahu, utječem Ti se od kazne u grobu, od*

---

[232] Muslim, hadis br. 1218. Dio dužeg hadisa koji je prenio Džabir.

[233] Tj. da stanu na Arefatu van granica harema jer je to stajalište za hadžije i Ibrahimovo obredno mjesto. Kurejšije su stajale unutar granica harema, a to nije obredno mjesto.

[234] Ebu Davud, hadis br. 1919.; Nesai, 5/255.; Malik, hadis br. 963.; Tirmizi, hadis br. 3585.; Bejheki, *El-Kubra*, 5/117.

[235] Tj. Tebi pripada moj imetak nakon moje smrti kao sadaka jer vjerovjesnici se ne naslijeđuju.

sumnje u grudima i nepovezanih misli. Allahu, utječem Ti se od zla onoga što donosi vjetar.[236]

- ***Allahumme inneke tesme'u kelami, ve tera mekani, ve ta'lemu sirri ve 'alanijjeti ve la jahfa 'alejke šejun min emri. Ene-l-baisu-l-fekiru-l-mustegisu-l-mustedžiru-l-vedžilu-l-mušfiku-l-mukirru-l-mu'terifu bi zunubihi. Es'eluke meselete-l-miskini ve ebtehilu ilejke ibtihale-l-muznibi-z-zelili ve ed'uke du'ae-l-haifi-d-dariri men hada'at leke rekabetuhu ve fadat leke 'ajnahu ve zelle džeseduhu ve ragime enfuhu leke. Allahumme la tedž'alni bi du'aike Rabbi šekijja ve kun bi reufen rahimen ja hajre-l-mesuline ve ja hajre-l-mu'tine.*** *Allahu, Ti čuješ moj govor i vidiš moje mjesto. Znaš ono što je kod mene tajno i javno i ništa Ti nije skriveno od mojih poslova. Ja sam bijedan i siromašan, onaj koji traži pomoć i zaštitu, prestrašen i uplašen, onaj koji priznaje i potvrđuje svoje grijehe. Molim Te kao što moli siromah. Skrušeno Te molim kao što moli griješnik ponizni. Molim Te kao što moli uplašeni slijepac. Molim Te kao neko Tebi podređen, kome su oči pune suza zbog Tebe, tijelo skrhano i ponizan Tebi. Allahu, nemoj učiniti da budem nesretan kad Tebi dove upućujem. Budi prema meni samilostan i milostiv, o najbolji od koga se traži i najbolji koji daje.*[237]

- Prenosi Ahmed od 'Amra ibn Šu'ajba, a ovaj od oca, a on od djeda: Poslanik, ﷺ, je na Danu Arefata najviše učio: ***La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehu-l-mulku ve lehu-l-hamdu bi jedihi-l-hajru ve huve 'ala kulli šejin kadir.*** *Nema boga osim Allaha, jedinog bez suparnika, Njemu pripada vlast i hvala, u Njegovoj ruci je vlast i On je svemoćan.*[238] Za sve ove dove lanci prenosilaca su slabi.

Na Arefatu je objavljen ajet:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلاَمَ دِينًا﴾

[236] Tirmizi: Kitabu ed-da'vati, poglavlje 88, hadis br. 3520. Rekao je: *Hadis je prenesen jednim lancem prenosilaca i lanac nije jak.* Hadis je slab.
[237] Taberani, *El-Mu'džemu es-sagiru,* hadis br. 696 i u *El-Kebiru,* hadis br. 11405.; Hejsemi, *Medžmea' ez-zevaid,* 3/5549. Jedan prenosilac je slab.
[238] Ahmed, *Musned,* 2/6979. Hadis je dobar.

Sada sam vam vjeru usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera.[239]

Na ovom mjestu pao je jedan čovjek sa svoje jahalice i umro, pa je Poslanik, ﷺ, naredio da se sahrani u svom ihramu, da se ne miriše, da se okupa vodom i lotosom i da mu se ne pokrije glava i lice. Rekao je da će biti proživljen na Sudnjem danu izgovarajući telbiju.[240]

Iz ovoga proizilazi dvanest propisa:

- umrli se mora okupati;
- smrću čovjek ne gubi čistoću jer da je nečist kupanje bi samo povećalo nečistoću;
- umrli se kupa vodom i lotosom;
- ako se voda pomiješa sa nečim čistim, time ona ne gubi svoju čistoću;
- muhrimu je dozvoljeno kupanje;
- muhrimu nije zabranjena voda i lotos;
- kefini imaju veću prednost od nasljedstva i duga, jer je Poslanik, ﷺ, naredio da se umrli sahrani u svom ihramu, a nije pitao ko ga nasljeđuje i kome je dužan;
- dozvoljeno se ograničiti na dva čaršafa kod kefina;
- zabranjeno je mirisanje muhrima;
- zabranjeno je pokrivanje glave muhrimu;
- zabranjeno je pokrivanje lica muhrimu, dok šest ashaba smatra da je to dozvoljeno. Mišljenje ove šesterice ashaba, kao dokaz, uzimaju oni koji to smatraju dozvoljenim. Na hadis: ***Ne pokrivajte lice***[241] odgovaraju da su ove riječi slabe;
- ihram ostaje i nakon smrti.

Kada je sunce potpuno zašlo tako da je nestalo žutila, Poslanik, ﷺ, je sišao s Arefata, a iza njega je sjedio Usama ibn Zejd, ؓ. Sišao je polahko čvrsto držeći uzde rekavši: ***O ljudi, što sporije, jer skrušenost se ne postiže brzinom.***[242] Sišao je sa puta Ma'zemejn i došao na

[239] *El-Maide*, 3
[240] Buhari, hadis br. 1265 i 1850.; Muslim, hadis br. 1206.
[241] Muslim, hadis br. 1216.
[242] Buhari: Kitabu el-hadždži, poglavlje 94, hadis br. 1671.; Nesai: Kitabu el-menasik, poglavlje 203, hadis br. 3018.

Arefat putem Dabb. Njegova uputa je da se prilikom blagdana, vraća obrnutim putem. Jahao je umjereno. Kada je silazio s brda ubrzao bi, a kada je išao uz njega pomalo bi pustio uzde da bi se deva popela. Cijelim putem je neprekidno učio telbiju.

U toku puta je sišao i mokrio, a zatim uzeo kraći abdest, pa mu je rekao Usama: *Namaz, Allahov Poslaniče.* ***Ispred tebe je mjesto za klanjanje.*** - rekao je Poslanik, ﷺ.[243]

Nastavio je put dok nije stigao do Muzdelife. Uzeo je abdest za namaz i naredio da se uči ezan. Muezzin je učio ezan i ikamet, pa je Poslanik, ﷺ, klanjao akšam prije nego što su se skinule stvari i odmorile kamile.

Nakon što su skinuli stvari, naredio je da se uči ikamet, pa je klanjao jaciju sa ikametom bez ezana. Između akšama i jacije ništa nije klanjao. Spavao je do jutra. Te noći nije klanjao noćni namaz, niti se prenosi da ga je klanjao prve dvije noći oba bajrama.

Dozvolio je slabim iz svoje porodice da krenu ka Mini prije zore, kada je nestalo mjesečine.

Naredio je da se ne bacaju kamenčiči dok sunce ne izađe,[244] a što se tiče hadisa da je Ummu Seleme, ﵦ, bacala kamenčiće prije izlaska sunca, on je netačan. Tako su ga ocijenili Ahmed i drugi. Zatim je spomenuo[245] hadis od Sevde, ﵦ,[246] i drugih: *Detaljno smo razmotrili sve te hadise i zaključili da je Poslanik, ﷺ, naredio mladima da ne bacaju kamenčiće dok ne izađe sunce; a što se tiče žena, one to mogu uraditi prije zbog opravdanoga razloga i da se ne bi miješali u gužvi.*

Sunnet pokazuje da mogu bacati kamenčiće prije izlaska sunca oni koji imaju opravdan razlog, kao što su bolesni, starci, a zdravi i sposobni to ne mogu.

---

[243] Malik, *Muvetta*, hadis br. 914.; Ahmed, *Musned*, 8/21873.; Buhari: Kitabu el-vudui, poglavlje 6, hadis br. 139.; Muslim: Kitabu el-hadždži, poglavlje 47, hadis br. 1280.

[244] Buhari, hadis br. 1677 i Muslim, hadis br. 1293.

[245] Ibn el-Kajjim.

[246] Buhari, hadis br. 1680 i Muslim, hadis br. 1290. Aiša je rekla: *Sevda je tražila dozvolu od Poslanika, ﷺ, u noći na Muzdelifi da krene prije njega...*

Također se iz sunneta vidi da treba što prije krenuti i to odmah, nakon zalaska mjeseca, a ne ponoći i nema dokaza koji to ograničava na pola noći.[247]

Kada je nastupalo vrijeme sabah-namaza, klanjao je u prvom vremenu nikako ranije, počevši ezanom i ikametom, a zatim je odjahao do svoga mjesta kod Meš'aru-l-Harama.

Okrenuo se prema Kibli i počeo učiti dovu, molitve, tekbir, tehlil i zikr, dok se nije razdanilo. Sa tog mjesta rekao je ljudima da je čitava Muzdelifa jedno stajalište.

Nakon toga je krenuo, a iza njega je sjedio Fadl, učio je telbiju. Usame je krenuo pješice da bi sustigao Kurejšije koji su otišli na džemreta ranije.

Tražio je od Ibn Abbasa, ﷺ, da mu donese sedam kamenčića veličine šljunka, što je on i uradio. Nije ih lupao sa stijena te noći kako rade danas oni koji ne znaju. Poslanik, ﷺ, ih je protresao u ruci, rekavši: ***Takve bacajte i nemojte pretjerivati u vjeri, jer je pretjerivanje u vjeri uništilo one prije vas.***[248]

Kada je stigao do doline Muhassir, ubrzao je jahanje, što mu je bio običaj kada bi prolazio kroz mjesta u kojima su kažnjeni Allahovi, ﷻ, neprijatelji, a tu su kažnjeni Ashabu-l-fil. Zbog toga je i nazvana dolina Muhassir jer je slon tu stao i nije mogao dalje. Također je ubrzao dok je prolazio kroz mjesto El-Hidžr.[249]

Muhassir je međuprostor između Mine i Muzdelife i ne pripada ni jednom ni drugom, a Urana je međuprostor između Arefata i Meš'aru-l-Harama.

Između svaka dva obredna mjesta se nalazi međuprostor koji ne pripada nijednom obrednom prostoru. Mina pripada Haremu i ona je obredni prostor; Muhassir pripada Haremu, ali nije obredni prostor. Muzdelifa je i Harem i obredni prostor, a 'Urana nije obredni prostor niti se ubraja u Harem. Arafat je obredni prostor i ne spada u Harem.

---

[247] Rekao je šejh Ibn 'Usejmin u svome djelu *Eš-Šerhu-l-mumti'u 'ala Zadi-l-mustekni'*, 7/341: *Nestanak mjesečine bude otprilike nakon prolaska dvije trećine noći, ponekada manje, a ponekad više. Uzima se u obzir boravak na Muzdelifi većine noći.*

[248] Ahmed, 1/1851.; Nesai, 3029.; Ebu Ja'la, 2427.; Ibn Džarud, 473.; Hakim, 1/466.

[249] Devete godine po Hidžri kada je išao na Tebuk. Tu su bile nastambe Salihovog naroda Semud.

Poslanik je, ﷺ, išao srednjim putem koji vodi do Velikog Džemreta sve dok nije stigao na Minu, pa je stigavši do Džemretu-l-Akabe, stao u dolini tako da mu je Ka'ba bila na lijevoj strani, a Mina na desnoj. Ispred njega je bila Džemretu-l-Akabe, na koju je, dok je sjedio na jahalici, bacao kamenčiće, i to poslije izlaska sunca.

Bacao je kamenčiće jedan po jedan, a kod svakoga bacanja je izgovarao tekbir. Tada je prekinuo sa telbijom dok su Bilal i Usama bili sa njim. Jedan je držao uzde, a drugi ga svojom odjećom štitio od vrućine.[250] U ovome je dokaz da je dozvoljeno praviti hladovinu muhrimu.

Zatim se vratio na Minu, gdje je održao rječitu hutbu. U njoj je obavijestio prisutne o značaju dana klanja, njegovoj veličini i blagodati i prednosti Mekke nad ostalim mjestima.

Naredio im je da budu pokorni i poslušni svom zapovjedniku, ako se pridržava Allahove, ﷻ, Knjige.

Naredio je ljudima da obrede hadždža preuzmu od njega i rekao: ***Vjerovatno više neću ići na hadždž poslije ove godine.***[251]

Pokazao im je mjesta na kojima će vršiti obrede hadždža i ukazao na položaj muhadžira i ensarija.

Tražio je od njih da ne postanu ponovo kafiri nakon njega tako što će ubijati jedni druge i da se prenosi o njemu, rekavši: ***Možda je onaj kome je nešto preneseno bolje razumije od onoga koji prenosi.***[252]

Rekao je u svojoj hutbi: ***Ko čini nepravdu, čini je samo sebi.***,[253] pa je pokazao muhadžirima da idu sa desne strane Ka'be, ensarijama sa lijeve, a ostali su bili oko njih.

Allah, ﷻ, je dao da se hutba tako čuje da su ga čak i stanovnici Mine čuli u svojim kućama.

---

250 Muslim, hadis br. 1298 i Ahmed, 6/402.

251 Muslim, hadis br. 1297; Ebu Davud, hadis br. 1970; Nesai, hadis br. 3026.

252 Buhari: Kitabu el-ilmi, poglavlje 10, hadis br. 67; Muslim: Kitabu el-kasame, poglavlje 9, hadis br. 1679.

253 Tirmizi: Kitabu el-fiteni, poglavlje 2, hadis br. 2159; Ibn Madže: Kitabu el-menasiki, poglavlje 76, hadis br. 3055.

U ovoj je hutbi također rekao: ***Obožavajte vašeg Gospodara, klanjajte pet vakata namaza, postite ramazan i pokoravajte se vašem vođi, ući ćete u Džennet vašeg Gospodara.***[254]

Zatim se oprostio sa ljudima, pa su to nazvali Hadžetu-l-ved'a, oproštajni hadždž.Otišao je u klaonicu na Minu i zaklao svojom rukom šezdeset i tri deve koje su stajale tako da im je prednja lijeva noga bila podavijena i svezana. Zaklao je onoliko deva koliko je imao godina. Zatim je prestao naredivši Aliji da zakolje ono što je ostalo od stotine.

Naredio mu je da podijeli, pokrovce, kožu, meso i ostale dijelove nevoljnicima, ne dajući mesaru ništa od zaklanih životinja kao nadoknadu za klanje, rekavši: ***Mi ćemo mu dati od nas.***[255] Također je rekao: ***Ko želi, neka odsiječe sebi.***[256]

Što se tiče hadisa od Enesa, ﷺ, navedenoga u dva *Sahiha* da je Poslanik, ﷺ, zaklao sedam deva, možemo ga protumačiti na jedan od tri načina:

- da nije zaklao svojom rukom više od sedam deva, ali je naredio onom koji kolje da zakolje samo do šezdeset tri, zatim je otišao i naredio Aliji da zakolje preostalo do sto;
- da je Enes, ﷺ, vidio samo sedam, dok je Džabir gledao klanje do kraja;
- da je Poslanik, ﷺ, svojom rukom zaklao sedam deva, a onda su on i Alija, ﷺ, zajedno klali kratkim kopljem dok nisu stigli do broja od šezdeset tri deve.

To prenosi Garfa ibn el-Haris ibn el-Kindi[257] koji kaže da je tada vidio Poslanika, ﷺ, kako drži gornji kraj kratkog koplja,[258] a Alija, ﷺ, donji; tako su zajedno klali do broja od šezdeset tri deve, a onda je Alija, ﷺ, nastavio sam dok nije namirio na sto, prema Džabirovoj izjavi, a Allah, ﷻ, najbolje zna.

Niko ne prenosi da su Poslanik, ﷺ, i njegovi ashabi klali i hedj i kurban zajedno na hadždžu, ali i izvan njega. Kurban koji se kolje

[254] Ahmed, *Musned,* 8/22223; Tirmizi: Kitabu es-salati, poglavlje 80, hadis br. 616; Hakim, 1/19.
[255] Buhari: Kitabu el-hadždži, poglavlje 113, hadis br. 1707; Muslim: Kitabu el-hadždži, poglavlje 61, hadis br. 1317; Ibn Madže: Kitabu el-menasiki, hadis br. 3099.
[256] Ebu Davud: Kitabu el-hadždži, hadis br. 1765; Hakim: Kitabu el-edahi, 4/7522. Ocijenio ga je vjerodostojnim, a s njim se složio i Zehebi.
[257] Vidi izvornu knjigu *Zadu-l-me'ad* i *Sunen* Ebu-Davuda
[258] Ebu Davud, hadis br. 1766.

na hadždžu, tj. na Mini zove se hedj, a kurban koji se kolje izvan hadždža, zove se kurban. Što se tiče hadisa Aiše: *Zaklao je krave kao kurban na ime svojih žena.*, radi se, zapravo, o hedju. To je zbog toga što su one bile u temettu', pa su bile dužne klati hedj, a Poslanik, ﷺ, je zaklao na njihovo ime.

U tom hadisu se prenosi da je zaklao jednu kravu, a žena je bilo devet. To znači da jedna krava može biti kurban za više od sedam osoba. Taj hadis se prenosi u tri oblika:

- *zaklao je jednu kravu za sve njih;*
- *zaklao je krave na njihovo ime*;
- *neko nam je donio kravlje meso na dan klanja, a ja sam upitala*: *Otkud ovo*? *Allahov Poslanik,* ﷺ, *je to zaklao na ime svojih žena.* - odgovorili su mi.

Postoji različito mišljenje oko pitanja za koliko osoba vrijedi jedna kamila ili krava, pa neko kaže za sedam, a neko za deset osoba. Ovo posljednje je rekao Ishak, prenoseći hadise o tome. Ovi hadisi mogu da znače troje:

- hadisa koji govore da se kolje za sedam osoba ima najviše i vjerodostojniji su;
- jedna kamila vrijedi deset ovaca, ako je u pitanju plijen, a ako je u pitanju hedja ili kurban, njihova se podjela šeri'atski procjenjuje;
- postoji razlika u zavisnosti od vremena, mjesta i vrste stoke, a samo Allah, ﷻ, zna.

Poslanik, ﷺ, je klao u svojoj klaonici na Mini i obavijestio ljude da je čitava Mina klaonica. Također je rekao: ***Putevi Mekke su za prolaz i za klanje.***[259] To je dokaz da se klanje kurbana može vršiti, ne samo na Mini, nego i u svim dijelovima Mekke. Poslanik, ﷺ, je rekao: ***Tu sam stao, a čitav Arefat je stajalište.***[260]

Na Mini su pitali Poslanika, ﷺ, da mu naprave nešto što će ga štititi od vrućine. Muhammed, ﷺ, je na to rekao: ***Ne, Mina pripada onom ko prvi dođe.***[261] To je dokaz da Mina pripada svim muslimanima

---

[259] Ahmed, *Musned,* 5/14505; Ebu Davud: Kitabu el-hadždži, poglavlje 65, hadis br. 1937; Ibn Madže: Kitabu el-menasiki, poglavlje 76, hadis br. 3048.

[260] Ovo bilježi Muslim, a glasi: ***Ja sam kurban zaklao ovdje, a cijela Mina služi za klanje. Zato koljite kurbane tamo gdje ste odsjeli! Stao sam ovdje, a na cijelom Arefatu može se stajati...*** Ebu Davud: Kitabu el-hadždži, poglavlje 57, hadis br. 1907

[261] Ahmed, *Musned,* 9/25598; Ebu Davud, hadis br. 2019; Tirmizi, hadis br. 881; Ibn Madže, hadis br. 3006; Hakim, 1/466. Lanac prenosilaca ovog hadisa učenjaci su kritikovali.

i da onaj koji stigne prvi u neko mjesto ima prednost nad ostalima sve dok ga ne napusti, a to mjesto ne pripada njemu.

Kada je završio klanje, Poslanik, ﷺ, je zvao berberina koji ga je načelavo ošišao, rekavši mu: ***O, Ma'mere, dao ti je Poslanik, ﷺ, svoje uho, a u tvojim rukama je brijač.*** Ma'mer reče: *Allaha mi, Allahov Poslaniče, to je od Allahove milosti prema meni.* Poslanik, ﷺ, reče: ***Jeste.***[262] Ovo bilježi Ahmed. Zatim mu reče: ***Uzmi,*** - pokazavši mu na svoju desnu polovinu glave. Podijelio je svoju ošišanu kosu prisutnima,[263] i rekao berberinu da mu ošiša lijevu polovinu. Ugledavši Ebu Talhu, ؓ, Poslanik, ﷺ, reče: ***Da li je tu Ebu Talha?,*** - pa mu je dao ostatak kose.[264]

Tražio je oprost od Allaha, ﷻ, za one obrijane tri puta, a onima koji su skratili kosu jedanput. Ovo upućuje na to da je brijanje obred, a ne samo oslobađanje ihramskih obaveza.

Poslanik, ﷺ, jašući se vratio u Mekku prije podne, pa je učinio tavafu-l-ifada, ne čineći drugi tavaf i sa'j i to je ispravno.

Nije išao ubrzanim korakom, niti je to učinio u toku tavafu-veda', već jedino u tavafu-l-kudum.

---

[262] Ahmed, *Musned,* 10/27318. Lanac prenosilaca ovog hadisa učenjaci su kritikovali.

[263] Koristili su Poslanikovu, ﷺ, kosu za blagoslov i berićet. To je jedna od Poslanikovih, ﷺ, posebnosti.

[264] Muslim: Kitabu el-hadždži, poglavlje 56, hadis br. 1305; Ebu Davud: Kitabu el-hadždži, hadis br. 1981; Tirmizi: Kitabu el-hadždži, hadis br. 912.

Došao je do Zemzema dok su ga ljudi sipali pa je rekao: ***Da se ne bojim da će vas ljudi nadvladati sišao bih i s vama sipao Zemzem.***[265] Dali su mu posudu, pa je pio stojeći. Neki kažu da je pio stojeći zato što je zabrana da se pije stojeći po izboru, a neki kažu da zavisi od potrebe, što je ispravnije.

U *Sahihu* se prenosi od Ibn Abbasa, ﷺ,: *Allahov Poslanik,* ﷺ, *je učinio tavaf na hidždžetu-l-veda' jašući kamilu i dotičući štapom Crni kamen.*[266] Slično se prenosi u hadisu od Džabira u kojem stoji: *Da bi ga ljudi vidjeli, i da je bio iznad zbog gužve oko njega, te da bi ga pitali pošto ih je mnogo.* To nije tavafu-l-veda', jer je tavafu-l-veda' učinio noću, niti tavafu-l -kudum, jer je tada išao ubrzanim korakom.

Niko ne kaže da mu je deva išla brzim koracima, pa se onda vratio na Minu.

Mišljenja se razlilaze po pitanju da li je podne klanjao na Mini ili u Mekki.

Toga dana je Aiša, ﷺ, učinila jedan tavaf i jedan sa'j, što joj je bilo dovoljno i za hadždž i za umru.[267]

Safija je učinila tavaf taj dan, pa je dobila menstruaciju, tako da joj to vrijedi za tavafu-l-veda'. Uputa Poslanika, ﷺ, je da ako žena dobije menstruaciju prije tavafa, učini jedan tavaf i jedan sa'j, a ako dobije menstruaciju iza tavafu-l-ifada, to joj je dovoljno i za tavafu-l-veda'.

---

[265] Muslim: Kitabu el-hadždži, hadis br. 1218; Hakim: Kitabu el-menasik, 1/1747; Buhari: Kitabu el-hadždži, poglavlje 76, hadis br. 1637.
U komentaru ovoga hadisa Ibn Hadžer navodi više tumačenja, kao što su:
- vi mi ne bi dopustili da zahvatam vodu, a ja ne volim da radim nešto što bi vama bilo mrsko, pa da zbog toga budete nadvladani;
- bojim se da ćete biti nadvladani ako bi vam to postalo obaveza zbog toga što sam to ja učinio;
- bojim se da vas u tome ne nadvladaju vladari nastojeći da oni dobiju ovu počast;
- da se ne bojim da vas ljudi u ovom poslu ne nadvladaju kada me vide da to činim podstaknuo bih ih time da me oponašaju u tome i oni bi vas nadvladali tako što bi to više činili od vas. Ovo zadnje Ibn Hadžer odabire kao najispravnije tumačenje hadisa, a Allah najbolje zna.

[266] Buhari, hadis br. 1207 i Muslim, hadis br. 1272.

[267] Ona je po dolasku u Mekku dobila menstruaciju te nije mogla obaviti hadž temetu'. (op. rec.)

Poslanik, ﷺ, se vratio na Minu tog istoga dana gdje je i prenoćio. Kada je ustao sačekao je do pred podne, a onda otišao pješke, a ne jašući, do prvoga džemreta koje se nalazi odmah kod Mesdžidu-l- hajfa.

Bacio je na njega sedam kamenčića jedan za drugim izgovarajući pri svakom bacanju: ***Allahu ekber***. Otišao je ispred džemreta dok nije stigao u dolinu, okrenuo se prema Kibli, digao ruke i učio jednu dovu dužine sure El-Bekare. Zatim je došao do srednjeg džemreta i bacio kamenčiće na njega na isti način. Spustio se sa lijeve strane pored doline i stao okrenut prema Kibli, podigao je ruke i učio dovu, približne dužine prvoj dovi, zatim došao kod Džemretu-l-Akabe. Bio je okrenut prema dolini, dok mu je s lijeve strane bila Ka'ba.[268] Bacio je sedam kamenčića i vratio se, ne zastavši kod toga džemreta. Neko kaže da nije stajao kod Džemretu-l-Akabe zbog skučenosti prostora, a neko, što je ispravnije, da je on već učio dovu i bacao kamenčiće, pa je time završio, jer je najbolje da se dova uči u toku ibadeta.[269] Stalno se pitam da li je bacio kamenčiće prije ili poslije namaza? Ono što kod mene preovladava je da ih je bacio prije podne, jer su Džabir i drugi kazali: *Bacao je kamenčiće nakon zevala* - prelaska sunca preko polovine neba.

Hadždž Poslanika, ﷺ, sadrži šest mjesta na kojima je učio dovu: Safa, Merva, Arefat, Muzdelifa, kod prvoga i drugoga džemreta.

Na Mini je održao dvije hutbe: jednu na dan klanja, prethodno spomenutu i drugu u sredini dana-tešrika.[270]

---

[268] Buhari, hadis br. 1747 i Muslim, hadis br. 1296.

[269] To je bio njegov sunnet i u dovoma u toku namaza, naime, uvijek je učio dove u toku namaza. Namaska dova nakon namaza nije potvrđena, oni koji su to prenijeli pogriješili su. Doduše, van oba *Sahiha* preneseno je da je učio dovu nakon selama u vanrednim okolnostima, ali vjerodostojnost toga je upitna. *Zadu-l-me'ad*, Ibn el-Kajjim, 2/263.

[270] Neki smatraju da je to bilo drugi dan Bajrama. (op. rec.)

Abbas[271] je zamolio Poslanika, ﷺ, da mu dozvoli da noći koje se provode na Mini, provede u Mekki, da bi opskrbio hadžije sa vodom, što mu je Poslanik, ﷺ, dozvolio.[272]

Upitali su ga čuvari kamila da li mogu prenoćiti izvan Mine kod njihovih kamila, pa im je Poslanik, ﷺ, dozvolio da bacaju kamenčiće na dan klanja i da bacanje kamenčića koje se vrši tokom dva dana, izvrše u jednom od njih.[273]

Malik kaže: *Mislim da je rekao u prvi dan od njih, pa onda da bacaju kamenčiće na Jevmu-n-nefr, tj. na dan kada se hadžije vraćaju s Mine u Mekku.*

Ibn 'Ujejne kaže o tome hadisu: *Dozvolio je pastirima da bacaju kamenčiće jedan dan, a da ne bacaju drugi dan. Po sunnetu je dozvoljeno tim dvjema kategorijama da prenoće izvan Mine, a što se tiče bacanja kamenčića, to se ne može izostaviti, ali se može odložiti do noći ili da se bacanje kamenčića, koje traje dva dana, spoji u jedan. Onaj ko ima imetak, pa se boji da ga izgubi, ko ima bolesnika, ili sam bolesnik koji ne može prenoćiti na Mini, ne moraju prenoćiti tu, analogno spomenutim u hadisu.*

Poslanik, ﷺ, nije požurio da baca kamenčiće u dva dana, već je bacao u sva tri dana. Zatim se vratio u utorak iza podne namaza u mjesto El-Muhassab, a to je pustinja Haif Benu Kinane.

Tu je našao Ebu Rafi'a[274] koji mu je podigao šator bez naredbe Allahovoga Poslanika, ﷺ, a bio je zadužen za Poslanikovu, ﷺ, prtljagu, što mu je Allah, ﷻ, dao iz Svoje milosti. Poslanik, ﷺ, je tu klanjao podne, ikindiju, akšam i jaciju. Malo je spavao, a onda ustao i krenuo u Mekku. Tamo je učinio tavafu-l-veda', noću prije zore.

---

[271] Rekao je Ibn Hadžer: *Rekao je Ezreki: Abdumenaf je donosio vodu u vjedrima i mješinama i sipao je u kožne mješine pored Ka'be kako bi opskrbio hadžije vodom. Nakon njega to je radio njegov sin Hašim, a nakon Hašima Abdulmuttalib. Kada je iskopao izvor Zemzem miješao ga je sa suhim grožđicama i time napajao hadžije. Ishak je dodao da je od Abdulmuttaliba obavezu napajanja hadžija preuzeo njegov najmlađi sin Abbas. Tako je ostalo sve do islama, a Poslanik, ﷺ, je to odobrio i do danas to je ostalo kod njegovih potomaka.* Fethu-l-Bari, 3/574.

[272] Buhari, hadis br. 1635, 1745 i Muslim, hadis br. 1315.

[273] Ebu Davud, hadis br. 1975 i Tirmizi, hadis br. 755.

[274] Ebu Rafia' je bio Kopt, oslobođeni rob Allahovog Poslanika, ﷺ. Vodio je računa o Poslanikovom, ﷺ, prtljagu, porodici i opskrbi na putovanju tokom cijelog oprosnog hadždža.

Te noći je Aiša, ﷺ, tražila dozvolu od Poslanika, ﷺ, da obavi posebno umru, pa joj je rekao da je njen tavaf oko Ka'be, saj na Safi i Mervi, dovoljan za hadždž i umru. Ne prihvatajući to, molila ga je da učini umru posebno, pa je Poslanik, ﷺ, naredio njenom bratu da ide sa njom u Ten'im[275] i da počne sa umrom iz tog mjesta. Završila je umru noću i sa bratom, po noći, došla u mjesto El-Muhassab.

Poslanik, ﷺ, je upitao: ***Jeste li završili?*** Rekla je: *Jesmo.* Tada je naredio da se krene pa su svi krenuli.[276]

U *Sahihu* se prenosi hadis od Esveda u kojem stoji da je Aiša, ﷺ, rekla: *Sreo me je Allahov Poslanik, ﷺ, dok se penjao iz Mekke, a ja silazila ka njoj,* ili *ja se penjala, a on silazio.*,[277] - što znači da su se sreli.

U prvom hadisu stoji da je čekao u šatoru u mjestu El-Muhassab, a ako je hadis od Esveda dobro prenešen, ispravnije bi bilo: *Sreo me je kada sam se penjala iz Mekke, a on silazio* - jer je ona obavila umru i krenula da se sastane s njim, pa ga srela dok se on spuštao prema Mekki radi obavljanja tavafu-l-veď'a. Postoje i drugi načini spajanja ova dva hadisa.

Mišljenja se razilaze po pitanju boravaka na mjestu Muhassab, da li je od sunneta ili je to samo mjesto za sastajanje?

Mnogi ljudi misle da je ulazak u Ka'bu hadžijski sunnet kojim slijede Allahovoga Poslanika, ﷺ, a zna se da on nije ušao u nju u toku obavljanja hadždža, niti u toku umre. Međutim, na dan osvajanja Mekke je ušao u Ka'bu. Isto tako je stajao na Multezemu[278] kao što se prenosi da je to uradio na Dan oslobađanja Mekke. Što se tiče hadisa kojeg prenosi Ebu Davud od Amra ibn Šu'ajba, a on od oca da mu je djed oslonio prsa i lice na Multezem, raširivši ruke i dlanove i rekao:

---

[275] Mjesto blizu Mekke.

[276] Buhari: Kitabu el-umre, poglavlje El-mu'temiru iza tafe tavafe el-umre, hadis br. 1788.

[277] Buhari, hadis br. 1561 i Muslim, hadis br. 1211 i 128.

[278] *Multezem* je mjesto između kabenskih vrata i Crnog kamena. Na tom mjestu se stoji, prislone se grudi i ruke na njega kao vid dove i traženja zaštite. Pohvalno je na tom mjestu proučiti dovu nakon pijenja Zemzem vode. (op. rec.)

Ovako sam vidio da je Poslanik, ﷺ, uradio,[279] to je, vjerovatno bilo u danu oproštajnoga hadždža ili nekoga drugoga dana. Ali, Mudžahid i drugi kažu da je lijepo stati malo na Multezemu iza tavafu-l-ved'a.

Ibn Abbas, ﷺ, je redovno stajao između Crnog kamena i ulaza u Ka'bu. U Buharijinom *Sahihu* se prenosi da je Poslanik, ﷺ, kada je htio otići, a Ummu Selema, ﷺ, još uvijek nije učinila tavaf oko Ka'be, zbog bolesti i želeći da ide, rekao: ***Kada se uči ikamet za sabahski namaz, učini tavaf na kamili, dok su ljudi na namazu.***[280] To je uradila i nije klanjala dok nije završila i izašla iz Mekke. Nemoguće je da je to bilo na dan klanja, nego, bez sumnje, na dan tavafu-l-ved'a.

Vidi se da je Poslanik, ﷺ, tada klanjao sabah namaz u Mekki, a Ummu Selema, ﷺ, je čula kako uči suru *Et-Tur,* a zatim se vratio u Medinu. Kada je stigao do mjesta Er-Revha sreo je neke putnike, poselamio ih i upitao: ***Ko ste vi?*** *Muslimani* - rekli su i upitali: *A ko ste vi?* ***Allahov Poslanik*** - odgovorio je. Tada je jedna žena podigla dijete iz nosiljke i upitala: *Allahov Poslaniče, ﷺ, može li ovo dijete obaviti hadždž?* ***Da, a ti za to imaš nagradu.*** - rekao je.[281]

Kada je stigao do mjesta Zu-l-Hulejfe, tu je prenoćio, a kada je vidio Medinu, izgovorio je ***Allahu ekber*** tri puta, rekavši: ***La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehu-l-mulku ve lehu-l-hamdu ve huve 'ala kulli šejin kadir. Ajibune, taibune, 'abidune, sadžidune li Rabbina hamidun. Sadekallahu va'dehu ve nesare 'abdehu ve hezeme-l-ahzabe vahdehu.*** *Nema boga osim Allaha koji nema druga. Njemu pripada carstvo i hvala i On sve može. Vraćamo se, kajemo se, obožavamo i činimo sedždu i našem Gospodaru zahvaljujemo. Allah je izvršio Svoje obećanje, pomogao Svom robu i Sam uništio skupine neprijatelja.* Zatim je ušao u Medinu danju, putem El-Muarres, a iz nje je izišao putem Eš-Šedžere.[282]

[279] Ebu Davud, hadis br. 1889 i Ibn Madže, hadis br. 2962.

[280] Buhari: Kitabu el-hadždži, poglavlje Men salla reka'tej tavaf haridže el-mesdžid, hadis br. 1626.

[281] Šafija, *Musned,* 1/282; Malik, *Muvetta:* Kitabu el-hadždži, poglavlje 81, hadis br. 961; Ahmed, *Musned,* hadis br. 898; Muslim: Kitabu el-hadždži, poglavlje Sihhatu hadždži es-sabijji, hadis br. 336.

[282] Malik, *Muvetta,* poglavlje 81, hadis br. 960; Ahmed, *Musned,* hadis br. 2/5295; Buhari: Kitabu el-umre, hadis br. 1797; Muslim: Kitabu el-hadždži, hadis br. 1344; Abdurrezak, hadis br. 9235; Ibn Ebi Šejbe, 10/361; Bejheki, 5/259.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA HEDJOM, KURBANOM I AKIKOM

Oni se odnose na osam životinja u četiri para spomenutih u Kur'anu u suri *El-En'am*[283] a zatim i u ova četiri ajeta:

Prvi:

﴿أُحِلَّتْ لَكُم بَهِيمَةُ الأَنْعَامِ﴾

Dozvoljava vam se stoka[284]

Drugi:

﴿لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللهِ عَلَى مَا رَزَقَهُم مِّن بَهِيمَةِ الأَنْعَامِ﴾

Da bi spominjali Allahovo ime prilikom klanja stoke koju im On daje.[285]

Treći:

﴿وَمِنَ الأَنْعَامِ حَمُولَةً وَفَرْشًا﴾

I stoku koja se tovari i kolje.[286]

Četvrti:

---

[283] Misli na ajet:

﴿ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ مِّنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ قُلْ آلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الأُنثَيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الأُنثَيَيْنِ نَبِّؤُونِي بِعِلْمٍ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ وَمِنَ الإِبْلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ .﴾

I to osam životinja u četiri para: par ovaca i par koza. Reci: Da li je On zabranio mužjake ili ženke ili ono što se nalazi u utrobama ženki? Kažite mi, i dokažite, ako je istina to što govorite, i par kamila i par goveda - *El-En'am,* 143.

[284] El-Maida, 1

[285] *El-Hadždž*, 34

[286] *El-En'am*, 142

﴿ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ ﴾

Kao kurban kod Ka'be.[287]

Vidi se da ono što se kolje kod Ka'be pripada ovim osam životinja. To je iz ajeta zaključio Alija ibn Ebu Talib, ﷺ.

Postoje tri vrste zaklanih životinja koje spadaju u ibadet: hedj, kurban i 'akika.

Kao hedj Poslanik, ﷺ, je klao ovcu, kamilu, a na ime njegovih žena je zaklao kravu.

Slao je hedj svejedno bio u mjestu boravka, na hadždžu ili umri, a njegova praksa je da stavi ogrlicu na ovcu bez obilježavanja.

Kada je slao hedj iz mjesta boravka ništa sebi ne bi zabranjivao što je zabranjeno muhrimu.

Ako je slao devu kao hedj, stavio bi ogrlicu i zabilježio je tako što bi odrezao malo desnu stranu njene grbe da curi krv.

Kada bi slao hedj, naredio bi svom izaslaniku da ga, ako se stoka povrijedi, zakolje, zatim da krvlju poškropi sandale koje su stoci obješene o vrat i da ih stavi na jednu stranu hedja, i da on i njegovi prijatelji ne jedu to meso, već da ga podijele drugima. To je preventivna zabrana kako ne bi bili nemarni u čuvanju stoke.

Poslanik, ﷺ, je dozvolio učešće više od jedne osobe u hedju, tako da je deva na sedam osoba, a također i krava.

Dozvolio je onom koji vodi hedj da ga jaše ako je nužno, dok ne nađe drugu jahalicu.[288] Alija, ﷺ, kaže: *Dozvoljeno mu je čak da pije od njenoga mlijeka koje ostaje nakon dojenja njenoga mladunčeta.*

Poslanik, ﷺ, je praktikovao da kolje devu stojeći, dok je njena lijeva prednja noga bila vezana.

Učio je ***Bismillah*** pri klanju, a zatim izgovarao ***Allahu ekber***.

Svoj kurban je klao sam, a nekada bi ovlastio nekoga drugoga.

Pri klanju ovce stavljao je stopalo na njen bok, učio ***Bismillah*** i ***Allahu ekber***, a onda bi je zaklao.

Dozvolio je Ummetu da jede od svoga hedja i kurbana i ostavljaju sebi dio od toga.

---

[287] *El-Maida*, 95

[288] Muslim, hadis br. 1324.

Zabranio je da ostavljaju sebi meso za više od tri dana, jer su te godine imali dosta iseljenika.[289]

Nekada je dijelio meso hedja, a nekada je govorio: ***Ko želi neka sebi odsiječe.***[290]

Ovo su neki uzeli za dokaz da je dozvoljeno uzimati ono što je izloženo za uzimanje na svadbama i sličnim prigodama.[291] Neki su bez razloga napravili razliku između toga.

Njegova praksa je da kolje hedja za umru na Mervi, a hedj za hadždž i umru na Mini.

Klao je hedj jedino nakon skidanja ihrama, i to nakon izlaska sunca i bacanja kamenčića.

Na Danu klanja postoje četiri stvari koje se izvršavaju po redu: bacanje kamenčića, klanje kurbana, brijanje glave i tavaf.

Nikada nije dozvolio klanje kurbana prije izlaska sunca.

---

[289] Te godine u Medini su pristigli brojni osiromašeni beduini, njihovu zemlju je pogodila suša. Zbog njih je zabranio Medinelijama skladištenje kurbanskog mesa te godine s ciljem podjele njima.

[290] Ebu Davud, hadis br. 1765; Ahmed, *Musned,* 7/19097; Hakim, *Mustedrek,* 4/7522.

[291] Naime, prilikom svadbe prisutnima se bace dirhemi, slatkiši i slično, a prisutni to grabe, ponekada se potuku zbog toga. To je nedolično, te je zbog toga pokuđeno.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA KURBANOM

Što se tiče kurbana, Poslanik, ﷺ, ga nikada nije izostavljao i uvijek je klao dvije ovce poslije namaza.

Rekao je da onaj ko kolje prije namaza nema ništa od kurbana, već se, kurban smatra običnim mesom.[292]

Klanje kurbana nije vezano za vrijeme namaza, već za sam namaz.

Poslanik, ﷺ, je naredio da se kolje ovca džezea',[293] a ako je u pitanju druga životinja, treba biti senijje.[294] Prenosi se da je rekao: ***Svi dani tešrika su za klanje.***[295] Međutim, hadis je isprekidanog lanca prenosilaca - *munkati'*.[296] To zastupaju Ata, Hasan, Šafi'i Ibn Munzir.

Poslanik, ﷺ, je odabirao kurban, tako što je uzimao najbolji kurban i bez mahane, a zabranio je da se kolje kurban sa oštećenim uhom ili rogom, ili ako mu je razbijen rog na pola ili više od pola. Prenosi Ebu Davud.[297]

Naredio je da se obrati pažnja na oko i uho, i da se ne kolje kurban bez oka, onaj kome je rasječeno uho sa prednje ili zadnje strane i onaj kome je prepolovljeno ili probušeno uho, prenosi Ebu Davud.

Praktikovao je da kolje kurban na musalli, a Ebu Davud prenosi da je na dan klanja zaklao dvije najljepše, najrogatije i uškopljene ovce. Položio ih je prema Kibli i rekao: ***Veddžehtu vedžhije lillezi fetara-s-semavati ve-l-erda hanifen ve ma ene min-l-mušrikin. Inne salati ve nusuki ve mahjaje ve memati lillahi Rabbi-l-'alemin, la šerike lehu ve bi zalike umirtu ve ene evvelu-l-muslimin. Allahumme minke ve leke 'an Muhammedin ve ummetihi.*** *Upravio sam lice svoje*

[292] Buhari, hadis br. 955; Muslim, hadis br. 1961.

[293] Ovca džezea' je ovca koja je napunila šest mjeseci.

[294] Deva senijje je deva koja je napunila pet godina, a krava i koza senijje koje su napunile dvije godine.

[295] Ahmed, *Musned,* 5/6751; Bezzar, hadis br. 1126; Bejheki, 5/295; Ibn Hibban, 9/3854; Taberani, *El-Mu'džemu el-kebiru,* hadis br. 1583.

[296] Dani tešrika su drugi, treći i šetvrti dani Kurban-bajrama. Hadis je sahih, zabilježili su ga Ahmed, Bezzar i Ibn Hibban. Vidi *Nasbu raje* od Zejleija.

[297] Ebu Davud, hadis br. 2804.

Onome koji je stvorio nebesa i zemlju kao potvrdu svoje istinitosti i ja nisam neznabožac. Zaista moj namaz i moji obredi, moj život i moja smrt pripadaju Allahu, Gospodaru svjetova koji nema Sebi ravnoga. Tako mi je naređeno i ja sam prvi musliman. Allahu, ovo je od Tebe i Tebi od Muhammeda i njegovoga Ummeta. U ime Allaha, Allah je najveći. Zatim je izvršio klanje.[298]

Naredio je ljudima kada kolju ili ubijaju da to urade na lijep način, rekavši: ***Zaista je Allah propisao dobročinstvo u svemu.***[299]

Uputa Poslanika, ﷺ, je da jedna ovca vrijedi za onoga ko je kolje i njegovu porodicu.[300]

[298] Ebu Davud: Kitabu ed-dahaja, poglavlje Ma justehabbu min ed-dahaja, hadis br. 2795.
[299] Ahmed, *Musned,* 6/17116; Muslim, hadis br. 1955; Ebu Davud, hadis br. 2815; Ibn Madže, hadis br. 3170; Tirmizi, hadis br. 1409; Nesai, hadis br. 4417.
[300] Tirmizi: Kitabu el-edahi, poglavlje 10, hadis br. 1505; Ibn Madže: Kitabu el-edahi, poglavlje 10, hadis br. 3147; Malik, *Muvetta:* Kitabu el-edahaja, poglavlje 5, hadis br. 1050.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA 'AKIKOM

Prenosi se u *Muvettau* da je upitan Poslanik, ﷺ, o akiki, pa je rekao: ***Ne volim 'uquq.,*** - u arapskom jeziku uquq znači neposlušnost. Kao da mu se nije svidio ovaj naziv.

U vjerodostojnom hadisu koji se prenosi od Aiše stoji: ***Za muško dijete dvije ovce, a za žensko jedna.***[301]

Također je rekao: ***Svako dijete je zalog svoje 'akike.***[302] ***Ona se kolje sedmi dan, djetetu se šiša kosa i daje ime.***[303] Riječ *rahn* u arapskom jeziku znači haps, zadržavanje. Kaže se da dijete ne može posredovati za svoje roditelje na Sudnjem danu ako mu nije zaklana 'akika. Ali, čini se da mu je uskraćeno samo dobro koje mu se želi. To ne znači da će biti kažnjen na Ahiretu. Dijete može izgubiti mnogo dobroga zbog krivice njegovih roditelja, kao npr. ako ne prouče dovu prilikom snošaja.

Ebu Davud prenosi u svome djelu *El-Merasil*[304] od Dža'fera ibn Muhammeda, a ovaj od njegovoga oca, da je Poslanik, ﷺ, rekao prilikom klanja 'akike Hasanu i Husejnu: ***Neka neko pošalje babicama nogu, a vi jedite i hranite druge, i nemojte od 'akike lomiti kosti.***[305]

Mejmuni kaže: *Pričali smo o tome kada treba dati ime djetetu. Rekao je Ebu Abdullah,* imam Ahmed, *da se prenosi od Enesa,* ؓ, *da se ime daje treći dan po rođenju djeteta. Semure, opet, kaže da se ime daje sedmoga dana.*

---

[301] Malik, *Muvetta:* Kitabu el-akika, poglavlje Ma džae fi el-akika, hadis br. 1802.

[302] To ukazuje na obaveznost. Tu obavezu i vezanost djeteta za nju uporedio je sa zalogom. Ovo može biti dokaz onima koji je smatraju vadžibom, poput Lejsa ibn Sa'da, Hasana Basrija i zahirija. A Allah najbolje zna. *Zadu-l-me'ad,* 2/297 i 298. (op. rec.)

[303] Ahmed, *Musned,* 9/24083; Ibn Ebi Šejbe, 8/239; Abdurrezzak, hadis br. 7956.

[304] Ahmed, *Musned,* 7/20104; Tirmizi: Kitabu ed-dahaja, poglavlje El-'akika, hadis br. 1522; Ebu Davud: Kitabu ed-dahaja, poglavlje El-akika, hadis br. 2837.

[305] Ebu Davud: Kitabu ed-dahaja, poglavlje El-'akika, hadis br. 379; Bejheki, *Es-Sunenu el-kubra,* 9/302.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA IMENIMA I NADIMCIMA

Prenosi se vjerodostojno da je rekao: ***Najponiženije kod Allaha, ﷻ, jeste kada se neko zove imenom Vladar vladara, a nema vladara osim Allaha.***[306]

Potvrđeno je da je rekao: ***Imena koja Allah najviše voli su Abdullah i Abdurrahman, najiskrenija imena Haris i Hemmam, a najružnija Harb i Murra.***[307]

Također je rekao: ***Ne nadijevajte svojoj djeci imena Jesar, Rebah, Nedžih i Efleh, jer kada pitate ima li toga i toga*** (npr. Jesara),[308] ***a nema ga, znači, nema olakšanja.***[309]

Prenosi se da je promijenio ime Asiji, rekavši: ***Ti si Džemila.***[310]

Džuvejriji je bilo ime Berra pa ga je promijenio u Džuvejrija.[311]

Zejneb bint Ummu Seleme, ؓ, kaže: *Allahov Poslanik, ﷺ, je zabranio da se nadije ime Berra, rekavši*: ***Ne hvalite sebe, Allah zna koji su dobročinitelji među vama.***[312]

---

[306] Buhari: Kitabu el-edebi, poglavlje 114, hadis br. 6205; Muslim: Kitabu el-edebi, poglavlje 4, hadis br. 2143; Ahmed, *Musned,* 2/7333.

[307] Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 4950 i Tirmizi: Kitabu el-edebi, hadis br. 2835.

[308] Rekao je Hattabi: *Poslanik, ﷺ, je pojasnio razlog pokuđenosti i zabrane nadijevanja tih imena. Arapi su nadijevali ta imena zbog njihovih lijepih značenja nadajući se njihovom berićetu ili zbog optimizma, ali Poslanik, ﷺ, ih je zabranio da se ne bi dogodilo suprotno. U slučaju da traže osobu sa tim imenom, na primjer Jesara, a jesar znači lahkoća, i kaže se da ga nema izazvalo bi sujevjerje u njima i pesimizam, pa bi u dušama imali osjećaj da poslovi neće ići lahko i uspješno. Zbog toga, Poslanik, ﷺ, je zabranio uzrok lošeg mišljenja o Allahu i gubljenja nade u dobro koje je kod Njega.* Zadu-l-me'ad, Ibn el-Kajjim, 2/305.

[309] Muslim: Kitabu el-edebi, poglavlje 4, hadis br. 2137; Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 4958 i Tirmizi: Kitabu el-edebi, hadis br. 2838.

[310] Ahmed, *Musned,* 2/4682; Muslim, hadis br. 2139; Ebu Davud, hadis br. 4952; Bejheki, 9/307; Buhari, *El-Edebu el-mufred,* hadis br. 820.

[311] Muslim, hadis br. 2140.

[312] Muslim, hadis br. 2142; Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 4953.

Promijenio je ime Ebu-l-Hakem u Ebu Šurejh,[313] ime Esrem u Zur'a, ime Hazen, ime Ibnu-l-Musejjebovog djeda, u Sehl, pa je ovaj to odbio, rekavši: ***Ono što je lahko, to se zgazi.***

Ebu Davud kaže da je promijenio slijedeća imena: El-'As, 'Aziz, 'Atla, Šejtan, El-Hakem, Gurab, Hubbab, Šihab u Hišam.

Promijenio je, također, ime Harb u Silm, Mudtadži' u Munbe'is, ime mjesta Erdu-l-'afra u Hadra, potok Ed-Dalala u potok El-Huda,[314] naziv plemena Benu Magvija u Benu Rušd.

Pošto imena nose određena značenja mudrost nalaže da postoji veza između imena i onih koji ih nose. Nije u skladu sa mudrošću da imena budu poput stranaca što i mudrost potvrđuje.

Imena utječu na one koji ih nose i oni trpe određeni utjecaj, u smislu ljepote i ružnoće, lahkoće i teškoće, simpatičnosti i antipatičnosti. Neko je rekao:

Rijetko ćeš naći da neko nosi ime
a da nema u sebi njegovo značenje.

Volio je lijepa imena i naredio, ako mu se šalje izaslanik, da bude lijepoga imena i lica.

Uzimao je suštinu iz imena, kako na javi tako i u snu. Tako je jednom sanjao da je bio sa ashabima u kući Ukbea ibn Rafi'a, pa su dobile, fine, mekahne, svježe hurme. Poslanik, ﷺ, je to protumačio na slijedeći način: On i ashabi će imati dobar kraj, visok položaj na Ahiretu i da im je Allah, ﷻ, izabrao lahku i lijepu vjeru.[315] Za dan

---

[313] Prenio je Mikdam preko svoga oca od Hanijevog djeda da je on, kada je došao u delagaciji svoga naroda Poslaniku, ﷺ, imao ime Ebu Hakem. To je čuo Poslanik, ﷺ, pa ga je pozvao i rekao: ***Allah je Hakem, Sudac, i Njemu pripada sud. Zašto tebe tako nazivaju?*** Rekao je: *Moj narod, kada se raziđe oko nečega dođe kod mene i ja im presudim na obostrano zadovoljstvo.* Poslanik, ﷺ, je rekao: ***To je veoma lijepo. Imaš li djece?*** Rekao je: *Imam Šurejha, Muslima i Abdullaha.* Poslanik, ﷺ, ga je upitao: ***Ko je najstariji?*** Rekao je: *Šurejh.* Poslanik, ﷺ, je rekao: ***Ti si, onda, Ebu Šurejh.*** Lanac prenosilaca je vjerodostojan, a zabilježili su ga: Ebu Davud, hadis br. 4955, Nesai, 8/226 i 227, te Buhari u svom djelu *El-Edebu el-mufredu.*

[314] Ebu Davud, hadis br. 4956.

[315] Muslim: Kitabu er-ru'ja, poglavlje Ruj'a En-Nebijji, sallallahu alejhi ve sellem, hadis br. 2270; Ebu Davud: Kitabu el-edeb, poglavlje Ma džae fi er-ruja, hadis br. 5205; Ahmed, 3/286.

Hudejbijje protumačio je da će biti lahak, jer im je tada došao Suhejl, što znači lahkoća.[316]

Tražio je da neko pomuze ovcu, pa je ustao jedan čovjek, a Poslanik, ﷺ, ga upita: ***Kako se zoveš?*** Reče: *Mure*. Poslanik, ﷺ, reče: ***Sjedi!*** Ustao je drugi, pa ga upita: ***Kako se zoveš?*** Harb - odgovori. Reče mu Poslanik, ﷺ: ***Sjedi!*** Ustao je treći, pa ga upita: ***Kako se zoveš?*** Odgovori: Jai'š – on odgovori. Poslanik, ﷺ, mu reče: ***Pomuzi je!***[317]

Mrzio je mjesta sa ružnim imenima, pa je mrzio čak i da prolazi kroz njih. Jednom je prolazio između dvije planine, pa je upitao za njihova imena. Rekli su mu da se zovu Fadih i Muhzi, pa je krenuo drugim putem.

Imena su usko povezana sa osobinama onih koji ih nose kao što su vezani duša i tijelo, suština i forma nečega. Na osnovu toga, razum preko jednog dokuči drugo.

Ijas ibn Muavija je, kada bi vidio nekoga, rekao: *Trebalo bi da se zove tako i tako, i skoro nikada nije pogriješio.* Suprotno tome je spoznaja suštine putem imena.

Jednom je Omer, ؓ, upitao jednoga čovjeka za ime. *Zovem se Džemre,* - reče ovaj. *A kako ti se zove otac? Šihab. Gdje živiš? U mjestu Bahretu-n-Nar. Iz kojeg si plemena? Pripadam plemenu Zatu Lezza.* Omer, ؓ, mu reče: *Idi, kuća ti je izgorjela.* Otišao je i našao izgorenu kuću.[318] To je isto kao tumačenje olakšanja na Hudejbijji zbog imena Sehl.

Poslanik, ﷺ, je naredio svom Ummetu da uljepšaju svoja imena i rekao da će na Sudnjem danu biti prozivani po njima.[319]

Pogledaj kako su Poslaniku, ﷺ, izvedena dva imena podudarna značenjima, to su Ahmed i Muhammed. Nazvan je tako zbog brojnih pohvalnih osobina i superiornosti nad drugima. I pogledaj kako je ime Ebu-l-Hakem promijenio u Ebu Džehl, a Allah, ﷻ, je dao ime Abdu-l-Uzzi, Ebu Leheb, jer će ući u Džehennem.

Kada je Poslanik, ﷺ, došao u Medinu, tada se zvala Jesrib,[320]

---

[316] Prenio je Buhari da je Poslanik, ﷺ, rekao kada je došao Suhejl ibn 'Amr: ***Bit će vam olakšano.***

[317] Malik, *Muvetta*, 2/973.

[318] Malik, *Muvetta*, 2/973.

[319] Buhari, hadis br. 1481 i Muslim, hadis br. 1392.

[320] Jesrib znači pokuđeni grad, a Tajjiba znači dobar i lijep grad. (op. rec.)

pa joj je promijenio ime u Tajjiba, nakon uklanjanja razloga prvog naziva.[321]

Lijepo ime zavisi od onoga koji ga daje, a Poslanik, ﷺ, je rekao nekim Arapima: ***O vi Abdullahovi***[322] ***sinovi, Allah je uljepšao vaša imena i ime vašeg oca.***[323] Pa, pogledaj kako se tim imenom ukazuje na obožavanje Allaha, ﷻ.

Pogledaj imena[324] šesterice koji su se borili na Bedru: El-Velid označava slab početak, Šejbe slab kraj i 'Utba - od mušrika, a njihovi protivnici muslimani[325]: Ali, 'Ubejda i El-Haris.[326]

Najljepša imena kod Allaha, ﷻ, su ona koja nose najljepše osobine, a dodavanje riječi 'abd - rob uz ime Allah, ﷻ, i Rahman draže je Allahu, ﷻ, od njenoga dodavanja imenima El-Kadir, El-Kahhar i slično.

Odnos roba prema Gospodaru je jedino čisto obožavanje, a odnos Allaha, ﷻ, naspram roba je jeste čista milost, jer je čovjek stvoren od Njegove milosti i cilj mu je da obožava jednoga Allaha, ﷻ, ljubavlju, strahom i nadom.

Svakog roba pokreće volja, a *hemm* je početak volje, a ona uzrokuje zemljoradnju i privrjeđivanje. Zato su najistinitija imena Haris i Hemmam.

Najmrža imena Allahu, ﷻ: Šahin-šah, meliku-l-mulk i sultanu-s-salatin, što znači vladar vladara, jer istinski vladar je samo Allah, ﷻ, i ovim imenima se niko drugi ne može zvati osim Njega. Nazivanje drugih ovim imenima nije istinito, a Allah, ﷻ, ne voli ono što nije istinito.

Neki su ovome dodali i naziv kadi-l-kudah, sudac sudija. Slijedi ga po ružnoći sejjidu-n-nas, gospodin ljudi, a taj naziv ne može nositi niko osim Muhammeda, ﷺ.

---

[321] Ahmed, *Musned*, 8/21751; Ebu Davud, hadis br. 4948; Ibn Hibban, 12/5818; Begavi, *El-Mirkatu*, hadis br. 3360.

[322] Abdullah znači Allahov rob. (op. rec.)

[323] Taberi, *Et-Tarih*, 2/348 i Ibn Kesir, *El-Bidaje ve en-nihaje*, 3/139.

[324] El-Velid znači novorođenče, Šejbe znači starac, a 'Utbe znači propast. (op. rec.)

[325] 'Ali znači onaj koji je iznad, 'Ubjede znači rob, a El-Haris znači zemljoradnik. (op. rec.)

[326] Tako stoji u originalu, ali 'Ubejde ibn el-Haris je jedna osoba, a treći borac na strani muslimana bio je Hamza ibn 'Abdu-l-Muttalib.

Pošto su najružnije stvari ljudskim dušama rat i gorčina, to su i najružnija imena Harb i Murra, kao i Hanzala, Hazen i tome slično.[327]

Allahovi, ﷺ, poslanici su najčasniji ljudi i njihova imena su najljepša. Stoga je Muhammed, ﷺ, preporučio svom Ummetu da daju imena Allahovih, ﷺ, poslanika kao što se prenosi u *Sunnenu* Ebu Davuda i Nesaija: ***Nadijevajte imena Allahovih poslanika!***[328] Kada bi u tome bila samo korist podsjećanja na onoga ko ga je nosio i povezivanja s njim bilo bi dovoljno.

Što se tiče zabrane nazivanja muške djece imenom Jesar i slično ona je pokuđena zbog drugog razloga na koji je Poslanik, ﷺ, ukazao u hadisu: ***Jer ćeš pitati je li tu...***[329] Da li je ta rečenica dio hadisa ili je dodatak nekog prenosioca, mudredž, samo Allah zna. Ta imena ponekad povlače za sobom sujevjerje, pa je mudrost blagog prema svom Ummetu nalagala da spriječi slušanje svega ružnog ili njegovo dešavanje. Treba dodati da se ta imena nekada daju onima koji ih ne zaslužuju, tako nazovu Jesar najnepristupačnijeg čovjeka, Nedžih neuspješnog ili Rabah gubitnika. Time se iznosi laž na sebe i na Allaha, ﷻ. Ponekad se od njega očekuje da bude u skladu sa svojim imenom, ali ne bude tako, pa ga zbog toga ljudi psuju i kude, kao što je rečeno:

Ne znajući nazvaše te Sedid - razboriti
ali, Allaha mi, ti uopće nemaš razboritosti.

Također, pohvala nekada može postati pokuda, uzrokovati moralni pad u očima ljudi. Ljudi ga hvale, a on nije takav, oni očekuju da bude i misle da jest takav, ali se razočaraju i tako pohvala postane pokuda.

Osim toga, sam nosilac imena može misliti da je takav i pasti u samohvalu. Iz tog razloga Poslanik, ﷺ, je promijenio ime Berra. Prema tome, pokuđena su imena Rašid, Muti', Tai' i slično.

---

[327] Harb znači rat, Murra znači gorčina, Hanzala je gorka tikvica, Hazen je teškoća. (op. rec.)

[328] Ebu Davud, hadis br. 2137.

[329] Muslim, hadis br. 2138. Već je navođen.

Što se tiče nevjernika, nije dozvoljeno dozvoliti im nadijevanje takvih imena niti ih njima zvati.

Što se tiče nadimaka s prefiksom Ebu, Ibn, i sl., to je jedna vrsta počasti, pa je Allahov Poslanik, ﷺ, Suhejbu, ؓ, dao nadimak Ebu Jahja, a Aliji, ؓ, Ebu Turab, Enesovom, ؓ, bratu, dok je bio mali, Ebu 'Umejr.[330]

Njegova praksa je bila da daje nadimak onom ko ima dijete i ko ga nema.

Nije utvrđeno da je zabranio neke nadimke, osim nadimka Ebu-l-Kasim, oko čega se mišljenja razilaze. Neko kaže da ovaj nadimak nije nikako dozvoljeno dati, a neko kaže da nije dozvoljeno dati i ime Muhammed i njegov nadimak Ebu-l-Kasim zajedno. U tom kontekstu je Tirmizi prenio hadis i ocijenio ga vjerodostojnim. Neki smatraju da je dozvoljeno jer u hadisu koji prenosi Alija, ؓ, stoji: *Ako budem imao dijete poslije tebe hoću li mu dati tvoje ime i tvoj nadimak? -* ***Da,***[331] - Poslanik, ﷺ, reče. Tirmizi ga je ocijenio vjerodostojnim. Neki tvrde da je zabrana važila dok je Poslanik , ﷺ, bio živ. Ispravno mišljenje je da je korištenje tog nadimka zabranjeno, naročito za Poslanikovog, ﷺ, života, kao i spajanje njegovog imena i nadimka. Hadis koji je prenio Alija, ؓ, je diskutabilan,[332] a Tirmizi je popustljiv u ocjeni hadisa. Čak je i Alija, ؓ, rekao: *To je olakšica meni.* To ukazuje da je on zabranjen svima ostalima, a Aišin hadis: ***Ono što je dozvoljeno je moje ime, a ono što je zabranjeno je moj nadimak***[333] - to je slab i ne može se njime suprotstavljati vjerodostojnom hadisu.[334]

Neki ispravni prethodnici, selef, nisu voljeli davati nadimak Ebu 'Isa, a drugi su to dozvoljavali. Ebu Davud prenosi od Zejda ibn Eslema da je Omer, ؓ , tukao sina, jer je sebi dao nadimak Ebu 'Isa i da se Mugira, ؓ, nazvao imenom Ebu Isa, pa je Omer, ؓ , rekao: *Nije*

---

330 Ahmed, *Musned*, 4/1200; Buhari: Kitabu el-edebi, hadis br. 6203; Muslim: Kitabu el-mesadžidi, hadis br. 659; Tirmizi: Kitabu es-salati, hadis br. 333.

331 Tirmizi: Kitabu el-edebi, poglavlje Ma džaen fi kerahijeti džemi' ismi en-Nebijji ve kunjetihi, hadis br. 2843.

332 Ne, hadis je vjerodostojan, prenosioci su pouzdani zastupljeni u *Sahihu*, nema nikakve slabosti. Iz recenzije djela *Zadu-l-me'ad*, 2/317.

333 Ebu Davud: Kitabu el-edebi, poglavlje Fi er-ruhsati fi el-džemi' bejne ismihi ve kunjetihi, hadis br. 4968. Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab, u njemu se nalazi Muhammed ibn Imran el-Hadžbi, nepoznat-mestur. Tako je opisan u *Tekribu*.

334 Vidi *Muslimova zbirka hadisa, sažetak*, 2/453, prijevod dr. Šefika Kurdića. (op. rec.)

li ti dovoljno da se zoveš Ebu Abdullah? Poslanik, ﷺ, mi je dao taj nadimak. - on reče. Omer, ﵁, reče: *Allahovom Poslaniku, ﷺ, je Allah oprostio prijašnje i buduće grijehe, a vidiš u kakvoj smo mi neprilici nakon Poslanika, ﷺ.*, pa mu je ostalo ime Ebu Abdullah do smrti.[335]

Zabranio je da se grožđe naziva *keram*, rekavši: ***Kerm - plemenitost je srce vjernika.***[336] Jer riječ kerm označava obilje dobra i koristi.[337]

Rekao je: ***Nemojte da vas beduini nagovore da mijenjate ime vašeg namaza. Vaš namaz je el-'iša' a ne el-'ateme***[338] i dodao je: ***Da znaju šta ima u el-'atemi i na sabahu došli bi, makar puzeći.***[339]

Ispravno je da nije zabranio taj naziv u potpunosti već je htio da se ne zapostavi naziv el-'iša', čuvajući tako nazive ibadeta koje im je Allah, ﷻ, dao, da se ne zapostave i prihvate drugi kao što su radili oni koji su došli kasnije,[340] zanemarili su termine spomenute u ajetima i hadisima i prihvatili neke nove izmišljene što je prouzrokovalo veliki nered i neznanje. Ovo je učinio i dajući prednost onome čemu je Allah, ﷻ, dao prednost.[341] Bajram je otpočinjao namazom, zatim klanjem kurbana; pranje dijelova tijela prilikom abdesta je otpočinjao licem, zatim bi oprao ruke, zatim glavu, a zatim noge. Zekatu-l-fitr je davao prije bajram namaza, jer kaže Uzvišeni:

---

[335] Ebu Davud: Kitabu el-edebi, poglavlje 72, hadis br. 4963. Lanac prenosilac je dobar.

[336] Ahmed, *Musned,* 3/7261; Buhari: Kitabu el-edebi, poglavlje 101, hadis br. 6182; Muslim: Kitabu el-elfaz ve el-edeb, poglavlje 2, hadis br. 2247; Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 4974.

[337] Vidi *Muslimovu zbirku hadisa, izbor*, 2/460. Prijevod dr. Šefik Kurdić.

[338] Muslim: Kitabu el-mesadžidi, hadis br. 644; Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 4984; Ibn Madže: Kitabu es-salati, hadis br. 437.

[339] Malik, *Muvetta*, hadis br. 151; Ahmed, *Musned,* 3/7742; Buhari: Kitabu el-ezan, hadis br. 615; Muslim: Kitabu es-salati, hadis br. 437. Vidi: Buhari, *El-Edebu el-mufred,* hadis br. 76 i Ebu Davud, hadis br. 4977.

[340] U originalu ovoga djela *Zadu-l-me'ad*, 2/350, stoji da je Ibn el-Kajjim rekao: *Kao što su uradili neki u kasnijim generacijama zapostavili su izraze spomenute u šeri'atskim tekstovima, a dali prednost novonastalim terminima.*

[341] U originalu ovoga djela *Zadu-l-me'ad*, 2/350, stoji da je Ibn el-Kajjim rekao: *Također, vodio je računa o onome što je Allah spomenuo prije nečega i dao mu prednost. Jedan primjer za to je počinjanje s'aja sa Safom i rekao je:* ***Počinjem s onim čime je Allah počeo...***

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّىٰ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّىٰ﴾

Postići će šta želi onaj koji se očisti i spomene ime Gospodara svoga pa klanja![342]

Mnogo je sličnih primjera ovim pomenutim.

[342] Sura *El-A'la*, ajet, 14-15.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA GOVOROM I BIRANJEM IZRAZA

Pri govoru je birao riječi, a svom Ummetu je izabrao najljepše izraze, odvraćajući ih od onih prostih i nepristojnih, jer ni sam nije bio galamdžija i osor. Nije volio da se neko ko nije častan nazove časnim imenom i da se oni koji su dobri nazivaju pogrdnim imenima.

U prvo spada zabrana da se munafik naziva gospodinom, da se grožđe naziva kerm i da se Ebu Džehl naziva imenom Ebu-l-Hakem. Također je promijenio ime jednoga ashaba, po imenu Ebu-l-Hakem, rekavši: ***Samo je Allah sudac i Njemu pripada presuda.***[343]

Zabranio je da rob zove svoga gazdu moj gospodar, i da gazda zove svoga roba moj rob ili ropkinja.[344]

Za onoga koji je liječnik, Poslanik, ﷺ, je rekao: ***Ti si prijatelj duše, a njen liječnik je onaj koji je stvorio,***[345] a neznalice zovu nevjernika koji bilo šta zna iz medicine hakim, mudrac.

Za onoga koji je rekao: *Ko im nepokoran bude, propao je,*[346] rekao je: ***Loš si govornik.***[347]

Također je rekao: ***Nemojte govoriti: Kako Allah hoće i kako hoće taj i taj.***[348] Oni koji se ne čuvaju širka kažu: Tako mi Allaha, ﷻ, i tebe, dosta mi je Allah, ﷻ, i ti, imam samo Allaha, ﷻ, i tebe, oslanjam se na Allaha, ﷻ, i tebe, ovo je od Allaha, ﷻ, i tebe, tako mi Allaha,

---

343 Ebu Davud: Kitabu el-edebi, poglavlje 40, hadis br. 4955; Nesai: Kitabu adabi el-kudati, poglavlje 7, hadis br. 5402.

344 Ahmed, *Musned,* 3/9475; Buhari: Kitabu el-itki, hadis br. 2552; Muslim: Kitabu el-elfazi ve el-adabi, hadis br. 2249; Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 4975.

345 Ahmed, *Musned,* 6/17500; Ebu Davud: Kitabu et-teredždžulli, poglavlje Fi el-hidabi, hadis br. 4207.

346 Razlog pokude je spajanje Allahovog i Poslanikovog, ﷺ, imena pod jednom zamjenicom. Time se u isti položaj stavljaju gospodarstvo i robovanje.

347 Ahmed, *Musned,* 7/19399; Muslim: Kitabu el-džumua', hadis br. 870; Ebu Davud: Kitabu es-salati, hadis br. 1099; Nesai: Kitabu en-nikahi, hadis br. 948.

348 Ahmed, *Musned,* 9/23325; Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 4980; Nesai, *El-Jevmu ve el-lejle,* hadis br. 985; Bejheki, 3/216. Lanac prenosilaca je vjerodostojan - *sahih.*

ﷻ, i tvoga života i ostali slični izrazi kojima onaj ko ih upotrjebljava pripisuje Allahu, ﷻ, nekoga ravnoga Njemu. A ako se kaže: Pomogao mi je Allah, ﷻ, a zatim ti, i kako Allah, ﷻ, hoće, a zatim kako ti hoćeš, ne smeta, a što potvrđuje i hadis o trojici iskušanih: ***Nema mi danas dolaska kući osim s Allahovom pomoći, a zatim tvojom.***[349]

U drugo se ubraja zabrana nazivanja nekoga ko to ne zaslužuje pogrdnim imenom, na primjer proklinjanje vremena, rekavši: ***Allah je vrijeme.***[350] U proklinjanju vremena su tri zla:

- proklinjanje onoga ko to ne zaslužuje;
- proklinjanje vremena u sebi nosi širk, jer ga proklinje zato što misli da mu on šteti ili koristi, da je vrijeme nepravedno. Brojni su stihovi u kojima takvi grde vrijeme, a mnoge neznalice javno proklinju;
- proklinjanje se indirektno odnosi na onoga ko upravlja vremenom i događajima, a da Allah, ﷻ, njih sluša propala bi nebesa i Zemlja, a ako im odgovara, pohvale vrijeme i Allaha.

Poslanik, ﷺ, kaže: ***Neka niko od vas ne govori: Neka propadne šejtan, jer se time on povećava dok ne bude kao kuća, pa kaže: Pobijedio sam ga svojom snagom. Zato neka kaže: Bismillah, jer se on tada smanjuje dok ne bude poput muhe.***[351]

U drugom hadisu stoji: ***Kada čovjek proklinje šejtana, on mu kaže: Ti proklinješ onoga ko je već proklet.***[352]

Kletve poput: Neka Allah, ﷻ, ponizi šejtana, ili neka ga učini ružnim, šejtana samo raduju i pomažu mu u zavođenju ljudi, pa on kaže: Zna čovjek da sam ga pobijedio svojom snagom.

Poslanik, ﷺ, je naputio onoga koga je obuzeo šejtan da spominje Allaha, ﷻ, i Njegovo ime i da Mu se utječe od šejtana, jer mu to koristi, a šejtane ljuti.

---

[349] Buhari: Kitabu el-ejmani ve en-nuzuri, poglavlje 8, hadis br. 6653; Muslim: Kitabu ez-zuhdi, hadis br. 2083.

[350] Ahmed, *Musned,* 3/4249; Buhari: Kitabu et-tefsiri, hadis br. 4826; Muslim: Kitabu el-elfazi ve el-edabi, hadis br. 2246; Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 5274.

[351] Ahmed, *Musned,* hadis br. 20614; Nesai, *El-Jevmu ve-l-lejle,* hadis br. 554 i 556; Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 4982. Lanac prenosilaca je vjerodostojan.

[352] Hadis je zabilježio Dejlemi a glasi: ***Kada neko prokune šejtana on kaže: Prokleo si već prokletog. A kada zatraži zaštitu kod Allaha od njega kaže: Slomio si mi leđa.*** Sujuti ga je uvrstio u svoje djelo *El-Džamiu' el-kebiru.*

Zabranio je čovjeku da kaže: *Habuset nefsi,* dok može reći: *Lekiset nefsi.*[353] Značenje ovih izraza je isto: zla mi je duša, ali prvi izraz u sebi sadrži ružnoću i odvratnost.

Zabranio je čovjeku da kaže, nakon što mu se nešto desilo: Da sam uradio tako i tako, rekavši: ***To otvara vrata šejtanu.*** Preporučio je da se u tom slučaju kaže nešto korisnije: ***Allah je odredio i ono što je htio učinio.***[354] Jer, ako čovjek kaže: Da sam uradio to i to, ne bih izgubio što sam izgubio, ili ne bi se dogodilo što se dogodilo - to je govor koji mu ništa ne koristi, jer ne može vratiti prošlost i riječju *da sam* ispraviti postupak. Takav govor u sebi nosi značenje da je bilo kako je on htio ne bi bilo po Allahovom, ﷻ, kaderu, a promjena Allahove, ﷻ, odredbe je nemoguća. Govor takvog čovjeka nosi u sebi laž, neznanje i nemoguće. Ako ne negira Allahovo, ﷻ, određenje, onda mu se riječima *da sam* suprotstavlja.

Ako neko kaže: Pa i te su riječi dio Allahovoga, ﷻ, određenja? To je tačno, ali da je radio u skladu s tim prije nego što ga je pogodila zla sudbina, a kada ga je već pogodila, onda je nemoguće to ukloniti i ublažiti, i ne treba željeti nešto nemoguće, jer je to znak slabosti, a Allah, ﷻ, ne voli slabost, već treba raditi na budućim postupcima koji će ublažiti posljedice kadera. Allah, ﷻ, voli aktivnost, jer ona donosi svako dobro, a slabost omogućava djelovanje šejtana. Ako čovjek ne može da uradi ono što želi, onda ga obuhvate slabost i on se samo nada. Zbog toga je Allahov Poslanik, ﷺ, tražio zaštitu od slabosti i lijenosti[355] koji su ključ svakoga zla, a iz njih proizilazi briga i žalost, strah i škrtost, savladavanje dugova i nadvladavanje ljudi. Izvor svega toga je slabost i lijenost, a njihova parola je: *Da sam uradio i to.* Onaj koji se obmanjuje nadom je najslabiji čovjek i najveći gubitnik, a izvor svih grijeha je upravo slabost, pa je čovjek nemoćan da bude pokoran Allahu, ﷻ, i udalji se od grijeha. Stoga vidimo da je ovaj hadis sakupio korijene zla, njegove izdanke, principe, ciljeve, izvore

---

[353] Buhari, hadis br. 6179 i Muslim, hadis br. 2250.

[354] Ahmed, *Musned,* 3/8799; Muslim: Kitabu el-kaderi, poglavlje 8, hadis br. 2664; Ibn Madže: El-Mukaddime, poglavlje Fi el-kaderi, hadis br. 79.

[355] Ahmed, *Musned,* 4/11992; Buhari: Kitabu ed-da'vati, poglavlje 40, hadis br. 6369; Tirmizi: Kitabu ed-da'vati, poglavlje 71, hadis br. 3484; Nesai: Kitabu el-istiazeti, hadis br. 5465.

i donosioce. Svrstani su u osam kategorija, po parovima, rekao je: ***Utječem Ti se od, brige i žalosti...,*** oni su u paru. Nepoželjnosti koje zaokupljaju srce ili su se desile, one izazivaju tugu, ili očekujemo da se dogode, one izazivaju brigu, a obje spadaju u nemoć jer ono što je prošlo ne otklanja se tugovanjem već zadovoljstvom odredbom, zahvalom, strpljivošću, vjerovanjem u kader i riječima: Allah, ﷻ, je odredio i što je htio uradio. A ono što očekuje da će se dogoditi ne očekuje se brigom već ako postoji način da se to izbjegne treba to uraditi, a ako nema onda neka ne gubi strpljenje i neka se pripremi oblačenjem odjeće tevhida, tevekkula i zadovoljstva Allahom, ﷻ, kao Gospodarom i kad mu je dobro i kad nije. Briga i tuga slabe volju i srce, te se isprječavaju između čovjeka i truda u onome što mu koristi. To dvoje je težak teret na leđima onih koji putuju Allahu, ﷻ.

Iz Svoje mudrosti Snažni i Mudri šalje ova Svoja dva vojnika svim srcima okrenutim od Njega da ih odvrati od mnogih grijeha koje bi inače počinili. Ta srca su u stalnoj tjeskobi dok ne izađu u prostranstvo tevhida i strijemljenja ka Allahu, ﷻ. Srce se jedino tako može spasiti i jedino uz Allahovu, ﷻ, pomoć može tamo doći jer jedino On dovodi do Sebe i na put do Njega ukazuje samo On. I na koji god položaj rob dospije tu je Allahovom, ﷻ, zahvalom i mudrosti postavljen. On ne uskraćuje robu njegovo pravo, već mu uskrati nešto da bi se Njemu rob približio djelima koje voli pa da mu da što traži, da ga vrati Sebi, da ga uzvisi poniznošću prema Njemu, da ga učini neovisnim iskazivanjem potrebe za Njim, da ga utješi iskazivanjem slomljenosti pred Njim, da ga uzme u Svoje okrilje oduzimanjem najvećih funkcija, da mu pokaže mudrost u Svojoj svemoći i milost u Svojoj nadmoći. Njegovo uskraćivanje je dar, kazna odgoj, a davanje neprijateljima vlasti nad vjernicima je vodič Allahu, ﷻ. Allah, ﷻ, najbolje zna kome će šta dati, i kome će povjeriti Svoju poslanicu. Rekao je Uzvišeni:

﴿وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِّيَقُولوا أَهَـؤُلاء مَنَّ اللهُ عَلَيْهِم
مِّن بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ﴾

I tako Mi jedne drugima iskušavamo da bi nevjernici rekli: Zar su to oni kojima je Allah,

između nas, milost ukazao? – A zar Allah dobro ne poznaje one koji su zahvalni?[356]

Allah, ﷻ, najbolje zna šta će kome posebno dati. Koga uskraćenje vrati Njemu - to je dar, a koga davanje udalji od Njega to je uskraćenje. On od nas želi ispravnost, ustrajnost i da idemo prema Njemu i rekao nam je da se to neće dogoditi ako nam ne bude On htio pomoći i uputiti nas da želimo to isto:

﴿وَمَا تَشَاؤُونَ إِلاَّ أَن يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾

A vi ne možete ništa htjeti ako to Allah, Gospodar svjetova, neće![357]

Ako rob ima drugu dušu koja je u odnosu kao prva duša sa tijelom kojom traži Allahovu, ﷻ, volju da mu pomogne da uradi što želi, u suprotnom nije podoban za prihvatanje pomoći, kao da nema posude u koju će staviti to što želi, a ko dođe bez posude bit će mu uskraćeno i neka ne kori nikog osim sebe.

Ono što želimo reći je da se Poslanik, ﷺ, utjecao od brige i tuge koji su u paru. Utjecao se i od nemoći i lijenosti, to dvoje je u paru. Jer rob može propustiti dobrobit ili njenu potpunost zbog nemogućnosti da je postigne. U tom slučaju radi se o nemoći, ili ako je u stanju to uraditi, ali ne želi to je lijenost. Te dvije osobine uzrokuju gubitak svakog dobra i stizanje svakog zla. U to zlo ubraja se nekorištenje tijela što je kukavičluk i nekorištenje imetka što je škrtost. To uzrokuje dva poraza kod čovjeka, jedan s pravom drugi bespravno, prvi je savladavanje duga, a drugi ljudi. Sve su to gorki plodovi nemoći i lijenosti. U tom kontekstu su i Poslanikove, ﷺ, riječi u vjerodostojnom hadisu upućene onome protiv koga je donio presudu. Taj čovjek je rekao: *Dovoljan mi je Allah i divan je On zaštitnik.* Poslanik, ﷺ, mu je rekao: ***Allah pokuđuje za nemoć, budi domišljat, pa kada te savlada stanje reci: Dovoljan mi je Allah i divan je On zaštitnik.***[358] Ovaj je rekao te riječi nakon lične

---

[356] *El-Enam*, 53.
[357] *Et-Tekvir*, 29.
[358] Ahmed, *Musned*, 9/24038; Ebu Davud: Kitabul-ekdije, poglavlje Er-redžulu jehlifu ala hakkihi, hadis br. 3627.

neangožiranosti, a da se angažirao presuda bi bila u njegovu korist. Međutim, da je uradio što je u njegovoj moći, potom bio savladan, ta bi riječ bila na mjestu. Kao u Ibrahimovom slučaju kada je uradio što je mogao, što mu je bilo naređeno i pored toga neprijatelj ga je savladao i bacio u vatru, on je rekao: *Dovoljan mi je Allah i divan je On zaštitnik.* Tada je ta riječ bila na pravom mjestu i imala pravi utjecaj.

Isto je bilo i sa Poslanikom, ﷺ, i ashabama na dan Bitke na Uhudu. Nakon što su otišli sa Uhuda rečeno im je:

﴿إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُواْ لَكُمْ﴾

Neprijatelji se okupljaju zbog vas.[359]

Oni su se spremili, izašli im ususret, pa tek onda rekli tu rečenicu i ona je imala svoj pravi utjecaj. Zbog toga je Allah, ﷻ, i rekao:

﴿وَمَن يَتَّقِ اللهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾

Onome koji se Allaha boji, On će izlaz dati i opskrbit će ga odakle se i ne nada...[360]

Također je rekao:

﴿وَاتَّقُواْ اللهَ وَعَلَى اللهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾

I bojte se Allaha, i neka se vjernici samo u Allaha pouzdaju![361]

Oslanjanje na Allaha, ﷻ, i govor da je Allah, ﷻ, dostatan bez naređenog rada je čista nemoć, iako je pomiješan sa vidom tevekkula. Čovjek ne bi smio svoj tevekkul učiniti nemoći, a nemoć tevekkulom, treba tevakkul biti jedan od neophodnih razloga za postizanje ciljeva.

U vezi s tim zalutale su dvije skupine, jedna koja je tevekkul učinila jedinim uzrokom, a sve ostale zapostavila, a i oni su određeni

[359] *Ali Imran,* 173.
[360] *Et-Talak,* 2 i 3.
[361] *El-Maide,* 11.

Allahovom, ﷻ, mudrošću, i druga koja je uzela druge uzroke, a zanemarila tevekkul. Ono što se želi reći je slijedeće: Poslanik, ﷺ, je uputio čovjeka na ono najbolje, savjetuje ga da uloži svoj maksimalan napor u postizanju onoga što želi i da želi ono što će mu koristiti. Tada će mu koristiti riječi *dovoljan mi je Allah i divan je On zaštitinik*, za razliku od onoga ko je zanemario svoje obaveze, jer u tom slučaju Allah, ﷻ, ga kudi i neće mu biti dovoljan u tom slučaju. Allah, ﷻ, je dovoljan samo bogobojaznim i onoma koji se na Njega oslanjaju.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA ZIKROM

Poslanik, ﷺ, je na najbolji način spominjao Allaha, ﷻ, čak je sav njegov govor bio zikr u vezi sa zikrom. Njegove naredbe, zabrane i propisi Ummetu su zikr, njegovo obavještavanje o Allahovim, ﷻ, imenima i atributima, Njegovim zakonima, djelima, obećanjima i prijetnjama je zikr, njegovo veličanje Allahove, ﷻ, uzvišenosti, tesbih - subhanallah, i tahmid - el-hamdu lillah su zikr, dove i molbe bile su zikr, nade i strahovi i njegova šutnja je spominjanje Allaha, ﷻ, srcem. Činio je zikr, udišući i izdišući, stojeći, sjedeći, ležeći, idući, jašući, kod kuće i na putovanju.

Kada bi se probudio, rekao bi: ***El-Hamdu lillahi ellezi ehjana ba'de ma ematena ve ilejhi en-nušuru.*** *Hvala Allahu koji nas je oživio nakon što nas je usmrtio i Njemu se vraćamo.*[362]

Potom je naveo hadis o zikru Poslanika, ﷺ,[363] pri otpočinjanju namaza, izlasku iz kuće, ulasku u džamiju, zikru kada omrkne ili osvane, zikru pri oblačenju odjeće, ulasku u kuću, ulasku u nužnik, zikru prlikom uzimanja abdesta, zikru prilikom učenja ezana, kada se vidi mlađak, prilikom jela, kihanja.

[362] Ahmed, *Musned*, 9/23429; Buhari: Kitabu ed-da'vati, poglavlje Ma jekulu iza name, hadis br. 6312; Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 5049; Tirmizi: Kitabu ed-da'vati, hadis br. 3417; Ibn Madže: Kitabu ed-dua', hadis br. 3880.

[363] Misli na Ibn el-Kajjima u originalu ovog djela. (op. rec.)

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA PRILIKOM ULASKA U KUĆU

Nije nikada neočekivano ulazio u kuću tražeći mahane ukućana, nego bi ulazio sa njihovim znanjem.

Poselamio bi ukućane, nakon ulaska čistio je zube misvakom i pitao ih kako su.

Ponekada bi upitao: ***Imate li nešto za jelo?***,[364] a nekada bi šutio dok mu ne donesu ono što ima.

Utvrđeno je da mu je jedan čovjek uputio selam dok je mokrio, pa nije uzvratio.

Obavijestio je da Allah, ﷻ, mrzi priču u toku vršenja nužde.

Nije se okretao prema Kibli licem ni leđima dok je vršio malu ili veliku nuždu, to je zabranio i drugima.

---

[364] Muslim: Kitabu es-savmi, poglavlje Dževazu savmi en-nafile bi nijjetin min en-nehari kable ez-zevali, hadis br. 1154; Ebu Davud; Kitabu es-savmi, hadis br. 2455; Tirmizi: Kitabu es-savmi, hadis br. 733; Nesai, hadis br. 2324.

POSLANIKOVA UPUTA U VEZI SA EZANOM

Potvrđeno je da je propisao ezan sa ponavljanjem Šehadeta u sebi od strane muezzina i bez toga.

Ikamet je propisao da se uči po jednom i da se ponavlja, dok je u vezi s riječima *kad kamet es-salatu* preneseno da se uče dvaput i nije preneseno apsolutno ništa vjerodostojno o učenju tog dijela ikameta jednom.

Isto tako, prilikom ezana uvijek je ponavljao tekbir i nije potvrđeno da se ograničavao na izgovaranje dva puta.

Pri ezanu propisao je svom Ummetu petero:

Prvo: Ponavljanje za muezzinom osim kada kaže *hajja ala es-salah* i *haja ala el-felah.* Umjesto toga treba reći *la havle ve la kuvvete illa billahi.*[365]

Nije preneseno da je spajao izgovor toga dvoga niti da se ograničavao na izgovor *hajja ala es-salati.* To nalaže mudrost, jer su riječi ezana zikr, a te riječi pozivaju na namaz, i zbog toga je sunnet da onaj ko ih čuje izgovori riječi koje pomažu u odazovu.

Drugo: Treba reći: ***Raditu billahi rabben, ve bi-l-islami dinen, ve bi Muhammedin resulen.*** *Zadovoljan sam Allahom kao Gospodarom, islamom vjerom i Muhammedom kao poslanikom.*[366] Rekao je da ko to kaže oprostit će mu se grijesi.

Treće: Nakon ponavljanja za mujezinom treba pručiti salavat na Poslanika, ﷺ. Najbolji je salavat kojem je Poslanik, ﷺ, podučio svoj Ummet[367] ma šta neki izmišljali.

Četvrto: Nakon salavata treba reći: ***Allahumme Rabbe hazihi-d-daveti-t-tammeti ve-s-salati-l-kaimeti, ati Muhammeden el-vesilete ve-l-fadilete ve-ba'shu mekamen mahmuden.*** *Allahu moj,*

---

[365] Muslim: Kitabu es-salati, hadis br. 385; Ebu Davud: Kitabu es-salati, poglavlje Ma jekulu iza semi' el-muezzin, hadis br. 527.

[366] Muslim: Kitabu es-salati, hadis br. 386; Ebu Davud: Kitabu es-salati, hadis br. 523; Tirmizi: Kitabu es-salati, hadis br. 210; Nesai: Kitabu es-salati, hadis br. 678; Ibn Madže: Kitabu el-ezani, hadis br. 721.

[367] To je Ibrahimijski salavat koji se uči na zadnjem sjedenju u namazima. Prenesen je u raznim verzijama koje se nalaze u hadiskim zbirkama.

Gospodaru ovog savršenog poziva, i nastupajućeg namaza podari Muhammedu dobro i vesilu[368] *i proživi ga na počasnom položaju.*[369]

Peto: Treba učiti dovu za sebe nakon toga. Preneseno je u *Sunenu* da je rekao: ***Između ezana i ikameta dova se ne odbija.*** Rekli su: *Šta da kažemo, Allahov Poslaniče?* Rekao je: ***Tražite od Allaha blagostanje na Dunjaluku i na Ahiretu.*** Hadis je vjerodostojan.[370]

---

[368] Vesilet je visoki stepen, a *dobro* je stepen iznad svih ljudi. Moguće da je to pojašnjenje tog visokog stepena, ali i da su dva različita stepena. Počasni položaj se odnosi na Veliki šefa'at našeg Poslanika, ﷺ, Vidi *Fethu-l-Bari*, 2/95.

[369] Bejheki, *El-Kubra,* 1/410; Ebu Davud: Kitabu es-salati, hadis br. 529; Tirmizi: Kitabu es-salati, hadis br. 211; Ahmed, *Musned,* 5/14823.

[370] Ne, hadis je slab. Hadis je u ovoj verziji zabilježio Tirmizi, hadis br. 3588. U nešto kraćoj verziji zabilježio ga je i Ebu Davud, hadis br. 521, ali i kod njega je slab. Međutim, dio hadisa: ***Između ezana i ikameta dova se ne odbija.,*** prenio je imam Ahmed u *Musnedu*, 3/155, vjerodostojnim lancem prenosilaca.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA DESET DANA ZU-L-HIDŽDDŽETA

U tim danima često je učio dove. Naređivao je da se što više uči el-hamdu lillahi, Allahu ekber i la ilahe illallah.

Preneseno je da je na Dan Arefata od sabah namaza do ikindije posljednjeg dana Bajrama učio: ***Allahu ekber, Allahu ekber, la ilahe illellahu vallahu ekber. Allahu ekber ve lillahi el-hamdu.*** *Allah je najveći, Allah je najveći, nema boga osim Allaha, Allah je najveći. Allah je najveći i Njemu pripada hvala.*[371]

Iako lanac prenosilaca ovog hadisa nije vjerodostojan, u praksi se tako radi i to prema ovome tekstu u kojem je tekbir učen dvaput, dok učenje tekbira tri puta preneseno je od Ibn Abbasa, ﷺ, i Džabira, ﷺ, kao njihov postupak. Oba postupka su dobra.

Rekao je Šafi'i: *Bilo bi dobro i ako bi dodao* ***Allahu ekberu kebira, ve-l-hamdu lillahi kesira, ve subhanellahi bukreten ve esila.*** *Allah je najveći, Allah je najveći, nema boga osim Allaha, Allah je najveći. Allah je najveći i Njemu pripada hvala.*

[371] Darekutni, *Sunen,* 2/50. Lanac prenosilaca mu je slab jer se u njemu nalazi Amr ibn Šemr. Buhari i drugi su za njega rekli da su njegovi hadisi slabi - *munkeru el-hadisi.*

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA JELOM I PIĆEM

Počinjao je jelo riječima: ***Bismillah,*** i naredio to drugima. Rekao je: ***Ako neko zaboravi neka kaže: Bismillah fi evvelihi ve ahirihi.*** *U ime Allaha, na početku i na kraju ovog jela.*[372] Hadis je vjerodostojan.

Tačno je da je dužnost proučiti Bismillu prilikom započinjanja s jelom, a ko to ne uradi, drug u jelu i piću mu je šejtan. Hadisi koji govore o dužnosti učenja Bismille su tačni i jasni i nema dokaza koji im se suprotstavlja niti konsezusa na suprotnom mišljenju.

Da li šejtan nema pristupa hrani ako samo jedan iz grupe prouči Bismillu? Šafi'i je tekstualno rekao da je Bismilla jednog dovoljna. Ali, može se reći da se šejtan ne povlači dok svi iz grupe ne izgovore Bismillu. Tirmizi je prenio od Aiše hadis i ocijenio ga vjerodostojnim, a glasi: *Allahov Poslanik, ﷺ, je jeo sa šestericom ashaba, došao je jedan beduin i pojeo sve u dva zalogaja.* Poslanik, ﷺ, je rekao: ***Da je proučio Bismillu, bilo bi vam dovoljno.***[373] A poznato je da su Poslanik, ﷺ, i ashabi prije jela izgovarali Bismillu. U istom kontekstu je i hadis koji prenosi Huzejfe u kojem stoji: *Doneseno nam je jelo, pa je došla jedna djevojčica kao da je neko gura. Ispružila je ruku prema hrani, ali je Poslanik, ﷺ, uhvati. Zatim dođe jedan beduin, pa ga Poslanik, ﷺ, uze za ruku i reče:* ***Šejtan jede tamo gdje se ne spomene Allahovo ime, zato je doveo ovu djevojčicu da bi jeo sa njom, a ja sam je uhvatio za ruku. Onda je doveo beduina da bi jeo s njim pa sam i njega uhvatio za ruku, Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, držim šejtanovu ruku zajedno sa njihovim rukama.****, zatim je spomenuo Allahovo ime i nastavio sa jelom.*[374] Može se replicirati da Poslanik, ﷺ, nije bio počeo sa jelom, odnosno nije izgovorio Bismillu kada je robinja pružila ruku.

[372] Ahmed, *Musned,* 10/26148; Ebu Davud: Kitabu el-eti'me, hadis br. 3767; Tirmizi: Kitabu el-eti'me, hadis br. 1858; Nesai, *El-Kubra,* 6/10112; Tahavi, *Muškilu el-asari,* 2/21.

[373] Ahmed, *Musned,* 10/26148; Ebu Davud, hadis br. 3767; Tirmizi, hadis br. 1858.

[374] Muslim: Kitabu el-ešribe, hadis br. 2017; Ebu Davud: Kitabu el-eti'me, hadis br. 3766.

Kada je riječ o odgovaranju na selam i nazdravljanju onome ko kihne, diskutabilno je da li može odgovoriti i nazdraviti samo jedan iz grupe. Potvrđeno je da je rekao: ***Kada neko od vas kihne, pa kaže el-hamdu lillah, obavezan je svako ko ga čuje da mu nazdravi riječima jerhamukellah.***[375] Razlika između ovo dvoje i pitanja jela je jasna. Šejtan pokušava sudjelovati u hrani, pa kada neko u grupi prouči Bismillu smanji se njegovo učešće, ali i dalje sudjeluje u jelu s onim ko nije spomenuo Allahovo, ﷻ, ime.

Prenosi se da je pio tako što bi predahnuo tri puta. Na svakom predahu bi rekao: ***El-hamdu lillah,*** a na zadnjem bi se zahvalio Allahu, ﷻ.[376]

Nikada nije kudio hranu, nego bi je, ako mu se ne sviđa, ostavio i šutio, a nekada bi rekao: ***Ne volim to.***[377]

Nekada bi pohvalio jelo kao npr.: ***Sirće je divan umak.***[378] To je uputio onome ko je rekao da ima samo sirće, da bi mu ugodio, što ne znači da je sirće najbolja hrana.

Kada bi mu iznijeli jelo, a postio je, rekao bi: ***Ja postim,***[379] i naredio onom kome se iznese hrana, a posti, da uči dovu onome ko je iznio, a ako ne posti, da jede s njim.

Ako je bio pozvan na jelo, pa je još neko pošao sa njim, onda bi obavijestio domaćina, rekavši: ***Ovaj je krenuo za mnom, pa ti kako hoćeš, ili da nam se pridruži ili da se vrati.***[380]

Pričao je za vrijeme jela, kao što je rekao svom[381] pastorku: ***Spomeni Allaha i jedi ono što je ispred tebe.***[382]

---

[375] Buhari: Kitabu el-edebi, poglavlje Ma justehabbu min el-utasi, hadis br. 6223.
[376] Pijenje na tri puta potvrđeno je u oba Sahiha, a zahvala svaki put i pohvala na kraju prenesena je u djelu *Amelu-l-jevmi ve-l-lejle* autora Ibn Sunnija. Lanac prenosilaca te predaje je slab.
[377] Buhari: Kitabu el-eti'me, poglavlje 21, hadis br. 5400 i 5409; Muslim: Kitabu el-ešribe, hadis br. 1945 i 2064; Ebu Davud: Kitabu el-eti'me, hadis br. 3793; Tirmizi: Kitabu el-birri ve es-sileti, hadis br. 2031; Ibn Madže: Kitabu el-eti'meti, hadis br. 3259.
[378] Vidi: Muslim: Kitabu el-ešribe, hadis br. 2052.
[379] Buhari, hadis br. 1982; Muslim: Kitabu el-ešribe, hadis br. 2052; Ebu Davud: Kitabu el-eti'me, hadis br. 2820; Tirmizi, hadis br. 1839; Ibn Madže, hadis br. 3317.
[380] Muslim: Kitabu en-nikahi, hadis br. 1430, putem Ebu Hurejre.
[381] On je Amr ibn Ebi Seleme, sin Ummi Seleme, Poslanikove, ﷺ, supruge.
[382] Buhari: Kitabu el-eti'me, hadis br. 5461, putem Ibn Mes'uda.

Nekada je više puta nudio jelo gostima kako rade plemeniti ljudi, kao što se spominje u hadisu Ebu Hurejrea, ﷺ, o mlijeku.[383]

Ako je jeo kod nekoga, ne bi izašao, a da mu ne prouči dovu. Ebu Davud prenosi da u događaju koji prenosi Ebu-l-Hejsem stoji: *Jeli su, pa kada su završili, Poslanik, ﷺ, reče:* ***Nagradite vašeg brata.*** Pitali su: *Allahov Poslaniče, a kojom nagradom?* ***Kada se uđe u nečiju kuću, jede njegova hrana i pije njegovo piće, uči mu se dova, to mu je nagrada.*** - reče Poslanik, ﷺ.[384]

Potvrđeno je da je jednom došao kući uveče i tražio nešto za jelo. Nije bilo ništa, pa reče: ***Allahumme, et'im men at'ameni veski men sekani!*** *Allahu, nahrani onoga ko mene nahrani i napoji onoga ko mene napoji.*[385]

Učio je dovu i hvalio one koji ugoste siromahe.

Nije se oholio i jeo je sa svima, mladima i starima, slobodnim ljudima i robovima.

Naredio je da se jede desnom rukom, a zabranio lijevom, rekavši: ***Šejtan jede i pije lijevom rukom.***[386] To znači da je haram jesti lijevom rukom, što je tačno.

Naredio je onima koji su mu se požalili da se ne mogu zasititi da se skupe oko jela, da ne jedu odvojeno i da kažu Bismillah.

Prenosi se da je rekao: ***Svarite hranu zikrom i namazom, a nemojte spavati siti, pa da vam se srca stvrdnu.***[387] Logično je da je ovo vjerodostojan hadis, a praksa to potvrđuje.

---

[383] Vidi: Buhari, hadis br. 6452.

[384] Ebu Davud: Kitabu el-et'ime, hadis br. 3854; Bejheki, 7/287; Ibn Sunni, *Amelu el-jevmi ve el-lejle,* hadis br. 482. Lanac prenosilaca je dobar. Ima ih koji smatraju da je slab zbog nepoznatog prenosioca u lancu prenosilaca. Vidi *Zadu-l-me'ad,* 2/368.

[385] Ebu Davud: Kitabu el-et'ime, hadis br. 3853. Lanac prenosilaca ne može poslužiti za dokaz zbog nepoznavanja prenosioca od Džabira.

[386] Ahmed, *Musned,* 2/4037; Muslim: Kitabu el-ešribe, hadis br. 2020; Tirmizi, hadis br. 1799; Ibn Hibban, hadis br. 5226.

[387] Ibn Sunni, *Amelu el-jevmi ve-l-lejle,* hadis br. 488; Ibn Hibban, *El-Medžruhine ve ed-du'afa,* 1/199. Hadis je izmišljen. U lancu prenosilaca nalazi se Bezi' ibn Hassan, optužen je za laž.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA SELAMOM I TRAŽENJEM DOZVOLE ZA ULAZAK

U dva *Sahiha* se prenosi: ***Najbolji islam je da nahraniš nekoga i uputiš selam onome koga znaš i koga ne znaš.***[388]

Također u oba *Sahiha* stoji: ***Kada je Allah, ﷻ, stvorio Adema, reče mu: Idi onim melekima, pa ih pozdravi i slušaj kako će oni tebe pozdraviti jer je to tvoj pozdrav i pozdrav tvojih potomaka. Es-selamu alejkum - Adem reče. Es-selamu 'alejkum ve rahmetullah, oni uzvratiše dodavši: ve rahmetullah.***[389]

U dva Sahiha se prenosi da je Poslanik, ﷺ, naredio da se širi selam, jer ako ljudi budu širili selam, voljeće se međusobno i neće ući u Džennet dok ne budu vjerovali, a neće vjerovati dok se ne budu međusobno voljeli.[390]

Bilježi Buharija u svome Sahihu[391] da je 'Ammar rekao: *Ko upotpuni troje upotpunio je iman: da bude pravedan prema sebi, da upućuje selam svim ljudima i da dijeli kada je u oskudici.*

Ove troje sadrži u sebi osnove i ogranke dobra. Pravednost ga obavezuje da potpuno izvrši dužnosti prema Allahu, ﷻ, i prema ljudima, da postupa prema drugim ljudima onako kako bi volio da oni postupaju prema njemu. Tu spada i pravednost prema samom sebi tako što neće pripisati sebi ono što nije i neće prljati svoju dušu grijesima.

Cilj rečenog je da pravednost prema sebi znači spoznaju Gospodara i spoznaju samog sebe. Neće je otimati Vlasniku, i neće dijeliti namjere između sebe i svoga Gospodara, jer je to nepravedna podjela, kao podjela onih što su rekli:

---

388 Buhari: Kitabu el-iman, poglavlje Ita'mu et-ta'am min el-islam, hadis br. 12; Muslim: Kitabu el-iman, hadis br. 39.

389 Buhari: Kitabu el-isti'zan, hadis br. 6227. Putem Ebu Hurejre.

390 Muslim: Kitabu el-iman, hadis br. 54; Buhari, *El-Edebu el-mufred,* hadis br. 260; Tirmizi, hadis br. 2688; Ibn Madže, hadis br. 3692. Hadis se ne nalazi u Buharijevom *Sahihu*.

391 Buhari: Kitab 2, poglavlje 20.

﴿وَجَعَلُواْ لِلّهِ مِمِّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُواْ هَـذَا
لِلّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَـذَا لِشُرَكَآئِنَا فَمَا كَانَ لِشُرَكَآئِهِمْ فَلاَ يَصِلُ إِلَى
اللّهِ وَمَا كَانَ لِلّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَآئِهِمْ سَاء مَا يَحْكُمُونَ﴾

Ovo je za Allaha, tvrde oni, a ovo za božanstva naša. Međutim, ono što je namijenjeno božanstvima njihovim ne stiže Allahu, dok ono što je određeno za Allaha stiže božanstvima njihovim. Kako ružno oni sude![392]

Neka pripazi čovjek da ne bude kao ovi, a da i ne osjeti, jer je čovjek stvoren kao nepravedan i neznalica. A kako da bude pravedan onaj ko je stvoren kao nepravedan i neznalica? Kako da bude pravedan prema ljudima kada nije pravedan prema Stvoritelju? Kao što se spominje u predaji: ***Sine Ademov, prema Meni si nepravedan, Moja dobrota se tebi spušta, a tvoje zlo se Meni diže.*** U drugoj predaji stoji: ***Sine Ademov, nisi bio pravedan prema Meni, stvorio sam te, a ti obožavaš drugoga. Snabdio sam te, a ti zahvaljuješ drugom.***[393] Na kraju, kako neko može biti pravedan prema drugom kada nije pravedan prema sebi? On sebi čini najgnusniju nepravdu, a misli da dobro čini!

Upućivanje selama označava skromnost, i znak da se onaj ko ga naziva ne oholi prema drugim. Dijeliti u oskudici može samo onaj ko posjeduje veliko pouzdanje u Allaha, ﷻ, i čvrsto uvjerenje, tevekkul i milost, skromnost, plemenitost i nevjerovanje onome ko obećaje siromaštvo i navraća na grijeh.

Utvrđeno je da je Poslanik, ﷺ, prošao kraj djece i uputio im selam.[394]

Tirmizi[395] prenosi da je prošao pored grupe žena i podigao

[392] Sura *El-An'am*, ajet, 136.

[393] Vidi: Dejlemi, *Firdevs*, 8048. Lanac prenosilaca je slab.

[394] Vidi: Buhari, hadis br. 6247 i Muslim, hadis br. 2168.

[395] Rekao je Nevevi: *Hadis znači da je spojio pokret rukom i izgovor selama. U prilog tome ide Ebu Davudova predaja u kojoj stoji: Poselamio nas je.* Rijadu-s-salihin, str. 292. (op. rec.)

ruku u znak pozdrava.[396] Ebu Davud prenosi od Esme bint Jezid, ﷺ,: *Prošao je pored nas Allahov Poslanik, ﷺ, a bile smo sve žene, pa nam je uputio selam.* To je isto ono što se prenosi u Tirmizijevom Sahihu i izgleda da je to ista priča i da ih je Poslanik, ﷺ, poselamio rukom. U Buharijinoj zbirci hadisa stoji da su ashabi, vraćajući se sa džume namaza, prolazili pored jedne starice i nazivali joj selam, a ona im davala jelo od korijena repe i ječma.[397] Ispravno je da muškarac može uputiti selam starici i ženskoj osobi kojoj je mahrem.

U Buharijinom *Sahihu* stoji: ***Mlađi upućuje selam starijem, prolaznik onom koji sjedi, onaj koji jaše onome ko ide pješke, a manja grupa većoj.***[398] Tirmizi prenosi: ***Onaj koji ide upućuje selam onome koji stoji.***[399] U *Bezzarovom Musnedu* se prenosi: ***Ko prvi nazove selam od onih koji hodaju, to je bolje.***[400] U *Sunenu* Ebu Davuda se prenosi: ***Najbliži čovjek kod Allaha je onaj ko prvi nazove selam.***[401]

Poslanik, ﷺ, je nazivao selam kada je dolazio kod nekoga i odlazio, a utvrđeno je da je rekao: ***Kada neko od vas sjeda, neka nazove selam, a kada ustane neka i tad nazove selam, jer prvo nema većeg prava od drugoga.***[402]

Ebu Davud prenosi da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Kada neko od vas sretne svoga prijatelja, neka nazove selam, a ako ih razdvoji drvo ili zid, pa ga ponovo sretne, neka opet nazove selam.***[403] Enes, ﷺ, kaže: *Ashabi Allahovoga Poslanika, ﷺ, su išli, pa kada su naišli*

---

[396] Tirmizi: Kitabu el-isti'zani, poglavlje Ma dža fi et-teslimi 'ala en-nisa, hadis br. 2697; Ebu Davud, hadis br. 5204.

[397] Buhari, hadis br. 938, 2349 i 6248.

[398] Buhari: Kitabu el-isti'zani, poglavlje 4, hadis br. 6231 i Muslim: Kitabu es-selami, hadis br. 2160.

[399] Tirmizi: Kitabu el-isti'zani, hadis br. 2705; Buhari, *El-Edebu el-mufredu,* hadis br. 998; Ibn Hibban, hadis br. 497.

[400] Bezzar, hadis br. 2006, putem Džabira. U lancu prenosilaca nalazi se Ebu Zubejr, koji je poznat kao *mudellis* i prenio je hadis rekavši *'an* - od. Ostali prenosioci su pouzdani.

[401] Ebu Davud: Kitabu el-edebi, poglavlje Fadlu men bede bi es-selami, hadis br. 5197. Prenio ga je putem Ebu Umame. Lanac prenosilaca je vjerodostojan.

[402] Ahmed, *Musned,* 3/7145; Buhari, *El-Edebu el-mufredu,* hadis br. 1007, poglavlje Et-teslimu iza džae el-medžlis; Tirmizi: Kitabu el-isti'zan, hadis br. 2706.

[403] Ebu Davud: Kitabu el-edebi, poglavlje Er-redžulu jufariku er-redžule summe jelkahu, e jusellimu 'alejhi?, hadis br. 5200.

na drvo ili neku uzbrdicu, razdvojili su se desno i lijevo. Kada su se ponovo sreli iza toga, nazvali su jedan drugom selam.

Njegova uputa je klanjati dva rekata tahijjetu-l-mesdžid namaza pri ulasku u džamiju, a zatim bi nazvao selam. Time je pozdrav bio prvo upućen džamiji, pa onda prisutnim u njoj. To je Allahovo, ﷻ, pravo, a selam upućen prisutnima je njihovo pravo, a Allahovo, ﷻ, pravo, kao u ovom primjeru, ima veću prednost, što je obrnuto kada su u pitanju materijalne obaveze oko čega ima razilaženja. Razlika među njima je u potrebi čovjeka i nedostatku imetka da se izmire obje obaveze.

Prema tome, onaj ko uđe u džamiju u kojoj ima ljudi treba uputiti tri pozdrava jedan za drugim: Pri ulasku u džamiju kaže: ***Bismillahi ve-s-salatu ve-s-selamu 'ala resulillah.*** *U ime Allaha, neka je salavat i selam na Allahovog Poslanika,* ﷺ, zatim klanja tehijjetu-l-mesdžid, a onda nazove selam ljudima.

Prenio je Muslim da je kada bi došao uveče svojoj kući, nazivao selam, ne budeći onoga ko spava, a onaj ko je budan, čuo bi ga.[404]

Tirmizi prenosi da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Selam prije govora.***[405] A Ebu Ahmed prenosi od Ibn Omera, ؓ, hadis čiji lanac prenosilaca doseže do Poslanika, ﷺ: ***Selam prije pitanja, a ako neko počne s pitanjima prije selama, nemojte mu odgovoriti.***[406] Prenosi se da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Ne dozvolite ulazak onome ko nije počeo sa selamom.***[407]

Kada bi došao kod nekoga, ne bi stao ispred vrata, već sa njihove desne ili lijeve strane, rekavši: *Es-selamu alejkum.*

Nazivao je prvi selam onome koga sretne. Prenosio je selam kao što je prenio selam Hatidži od Allaha, ﷻ.[408] Također je rekao drugoj iskrenoj vjernici: ***Evo, Džibril ti naziva selam.***[409]

---

[404] Muslim, hadis br. 2055.

[405] Tirmizi: Kitabu el-isti'zani, poglavlje Ma džae fi es-selami kable el-kelami, hadis br. 2799. Prenio ga je od Džabira. U lancu prenosilaca nalazi se Anbese ibn Abdurrahman, njegove hadise učenjaci nisu prihvatili i izmišljao je hadise.

[406] Ibn 'Adi, *El-Kamil*, 5/1929. Lanac prenosilaca je slab. Ibn Sunni, *'Amelu el-jevmi ve-l-lejle*, hadis br. 214. Lanac prenosilaca je dobar.

[407] Zabilježio ga je Ebu Ja'la kako navodi Hejsemi u djelu *Medžmeu' ez-zevaid*, 8/12742. Lanac prenosilaca je slab.

[408] Buhari, hadis br. 3815 i Muslim, hadis br. 2432.

[409] Buhari: Kitabu el-isti'zani, hadis br. 6253; Muslim: Kitabu fadailu es-sahabe, hadis br. 2447; Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 5232; Tirmizi: Fadlu Aiše, hadis br. 3882.

Njegova uputa je nazivanje selama do riječi: ***ve berekatuhu.***

Njegova uputa je nazvati selam tri puta, kao što prenosi Buhari do Enesa, ﷺ,.[410] Vjerovatno u slučaju kada je bilo mnoštvo ljudi, pa je mislio da nisu čuli prvi put, kao i kada je mislio da nisu čuli prvi i drugi put. Ko dublje razmotri njegovu uputu, znat će da je ponavljanje selama iznimka.

Prvi je nazivao selam kada bi sreo nekoga, a kada bi mu neko nazvao selam, odgovarao je isto ili još ljepše, i to odmah, osim u slučaju isprike, kao što je npr. obavljanje nužde. Nije odgovarao na selam rukom, glavom niti prstom, osim na namazu, jer je utvrđeno da je na namazu odgovarao išaretom.

Kada bi prvi nazivao selam, rekao bi: ***Es-selamu alejkum ve rahmetullah***, a mrzio je da se kaže: ***alejke selam***. Muslimanu je na selam odgovarao: ***ve alejkumu-s-selam***, sa ***ve***. Za odgovaranje na selam bez veznika ***ve*** jedna grupa kaže da nije izvršen fard odgovora na selam, jer je oprječno sunnetu. Ne zna se da li je to odgovor ili početak selama. Druga grupa, među kojima i Šafi'i, kaže da je to ispravan odgovor, a za dokaz uzimaju Allahove, ﷻ, riječi:

﴿فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ﴾

Rekoše: Selam, i on reče: Selam[411]

Iz ajeta se vidi da prvi selam označava Es-selamu alejkum, a drugi je skraćen zbog skraćivanja prvoga. Također, dokaz ovoj grupi je hadis o odgovoru meleka na Ademov selam.

---

410 Buhari, hadis br. 94 i 6244.

411 *Ez-Zarijat*, 25.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI S NAZIVANJEM SELAMA JEVREJIMA I KRŠĆANIMA

Potvrđeno je da je rekao: ***Ne nazivajte prvi selam, a ako ih sretnete stijesnite im put.***[412] Neki smatraju da je to iznimka koja važi za pleme Benu Kurejze. Taj hadis je rekao kada su krenuli u pohod na pleme Benu Kurejze: ***Ne nazivajte im prvi selam.*** Postavlja se pitanje: Da li to važi za zimije, uopće, ili samo za za one čije stanje je kao njihovo? Međutim, u Muslimovom *Sahihu* stoji: ***Ne nazivajte selam jevrejima i kršćanima, a ako nekoga od njih sretnete, stijesnite im put.*** Čini se da je ovo općeg karaktera.

Mišljenja se razilaze kada je u pitanju odgovor u slučaju da oni upute selam. Ispravno je da je dužnost odgovoriti. Razlika između njih i novotara je u tome da je nama naređeno da bojkotiramo novotare.

Utvrđeno je da je prošao pored mješovite grupe muslimana i mušrika, pa im je nazvao selam.

Napisao je pismo Heraklu i drugima:[413] ***Es-selamu 'ala meni-t-tebe'a-l-huda.*** *Mir i spas onome ko slijedi uputu.*[414]

Preneseno je od Poslanika, ﷺ,: ***Dovoljno je da jedan iz skupine, onih koji hodaju, nazove selam, i dovoljno je da jedan od onih koji sjede odgovori na selam.***[415] Na osnovu toga jedna grupa kaže da je odgovoriti na selam fard-kifaje, kolektivna obaveza. Kako bi to bilo lijepo da je taj hadis utvrđen, ali u lancu prenosilaca nalazi se Se'id ibn Halid. Ebu Zur'a kaže da je slab prenosilac, a isto kaže i Ebu Hatim.

Kada bi neko Poslaniku, ﷺ, prenio selam od nekoga, odgovorio bi i njemu i onom ko mu je uputio selam.[416]

Njegova uputa je nenazivanje selama, niti odgovaranje na njega onome ko je počinio javni grijeh sve dok se ne pokaje.

---

[412] Muslim: Kitabu es-selam, hadis br. 2127; Buhari, *El-Edebu el-mufredu,* hadis br. 1103.

[413] Selam upućen njemu uslovljen je prihvatanjem upute. Međutim, on je zbog očuvanja vlasti ostao na širku, te se i ne odnosi na njega.

[414] Buhari: Kitabu el-isti'zan, poglavlje Kejfe juktebu ila ehli el-kitabi, hadis br. 6260; Muslim: Kitabu el-džihadi, hadis br. 1773.

[415] Ebu Davud: Kitabu el-edebi, poglavlje Ma džae fi reddi el-vahidi 'an el-džema', hadis br. 5210. Hadis je dobar, *hasen li gajrihi.*

[416] Ebu Davud, hadis br. 5231. Hadis je slab.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA TRAŽENJEM DOZVOLE ZA ULAZAK

Potvrđeno je da je rekao: ***Dozvola se traži tri puta, pa ako ti se dozvoli uđi, a ako ne, vrati se.***[417]

Prenosi se da je u drugom vjerodostojnom hadisu rekao: ***Pita se za dozvolu radi pogleda.***[418] Utvrđeno je da je htio iskopati oko onome koji ga je gledao kroz rupu na ulazu u sobu. Kazao je: ***Pita se za dozvolu radi pogleda.***[419]

Poslanik, ﷺ, je prakticirao i podučavao druge da se prvo nazove selam, a onda pita za dozvolu. Jedan čovjek je pitao Poslanika, ﷺ, za dozvolu, rekavši: *Da li da uđem?* Pa reče Poslanik, ﷺ, jednom čovjeku: ***Izađi ovome i nauči ga kako da traži dozvolu i reci mu: Reci: Es-selamu alejkum, mogu li da uđem?*** Čuo je to onaj čovjek i tako postupio, pa mu je Poslanik, ﷺ, dozvolio da uđe i on je ušao.[420] Ovo je ujedno i odgovor za one koji kažu da se prvo traži dozvola i za one koji kažu da u slučaju kada se ugleda domaćin nazove se selam prije traženja dozvole. U suprotnom prvo će tražiti dozvolu.

Njegova uputa je tražiti dozvolu tri puta, pa ako mu se ne odgovori, otišao bi. To je odgovor onima koji kažu da se dozvola traži više od tri puta, ako misli da ga ne čuju i onima koji kažu da se pita za dozvolu na drugi način.

Od Poslanikove, ﷺ, upute je da kada onaj koji traži dozvolu bude pitan: *Ko je?*, kaže: *Ja sam taj i taj, sin toga i toga* ili da navede svoj nadimak., a ne da kaže: *Ja*. Prenosi Ebu Davud da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Izaslanik čovjeka drugom čovjeku je dozvola.***[421] To isto

[417] Buhari, hadis br. 2062; Ahmed, 4/393.

[418] Ahmed, *Musned,* 8/22866; Buhari: Kitabu el-isti'zan, poglavlje El-isti'zanu min edžli el-besari, hadis br. 6241; *El-Edebu el-mufred,* hadis br. 1070; Muslim: Kitabu el-adabi, hadis br. 2156; Tirmizi, hadis br. 2709; Nesai, hadis br. 4874.

[419] Zbog toga što pogled pretječe čovjeka te može vidjeti nešto što nije dozvoljeno.

[420] Ebu Davud: Kitabu el-edebi, poglavlje Kejfe el-isti'zan, hadis br. 5177. Lanac prenosilaca ovog hadisa je vjerodostojan.

[421] Buhari: Kitabu el-isti'zan, poglavlje Iza duije er-redžulu fe džae, hel jeste'zinu?; Ebu Davud: Kitabu el-edebi, poglavlje Fi er-redžuli juda' ejekunu zalike iznuhu?, hadis br. 5189.

prenosi Buhari ne navodeći lanac prenosilaca. Nakon toga, Buhari je spomenuo hadis koji ukazuje da se dozvola traži i nakon poziva, u kojem govori o traženju dozvole nakon poziva, što se prenosi u hadisu koji govori o pozivu u goste stanovnika sofe. U njemu stoji da je Ebu Hurejre, ﷺ, rekao: *Pozvao sam ih, krenuli su i zatražili dozvolu za ulazak.*[422] Jedna grupa kaže da su ova dva hadisa vezana za dva slučaja, pa ako onaj koji je pozvan dođe odmah, ne treba tražiti dozvolu, a ako zakasni, onda treba. Drugi kažu: Ako je onaj koji poziva već prije dao nekima dozvolu, onda pozvani ne treba tražiti dozvolu, dok u drugim slučajevima treba.

Kada bi Poslanik, ﷺ, ušao negdje gdje je želio da bude sam, naredio bi nekome da ne pušta nikoga bez dozvole.[423]

Allah, ﷻ, je naredio robovima i onima koji nisu punoljetni da traže dozvolu za ulazak u tri perioda: prije zore, u podne i prije spavanja.[424] To je naređivao Ibn Abbas, ﷺ, rekavši: *Ljudi su napustili rad po tome.* Jedna grupa kaže: Ajet koji govori o tome je derogiran, ali to nisu dokazali, a druga grupa kaže: To je pohvalna naredba, ali nemaju dokaza da naredba nije obavezna. Neki kažu da se to odnosi samo na žene, što očigledno nije tačno, a neki opet kažu da se odnosi na muškarce na osnovu zamjenice muškoga roda *oni koji.* Međutim, sam kontekst ajeta negira ovo mišljenje, pa ga treba sam dobro

---

[422] Buhari, hadis br. 5375 i 6452.
[423] Vidi: Ebu Davud, hadis br. 5188.
[424] Misli na ajet:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنكُمْ
ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِن قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُم مِّنَ الظَّهِيرَةِ وَمِن بَعْدِ
صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَّكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَّافُونَ
عَلَيْكُم بَعْضُكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾

O vjernici, neka od vas u tri slučaja zatraže dopuštenje da vam uđu oni koji su u posjedu vašem i oni koji još nisu spolno zreli: prije jutarnjeg namaza, i kada u podne odložite odjeću svoju, i poslije obavljanja noćnog namaza. To su tri doba kada niste obučeni, a u drugo doba nije ni vama ni njima grijeh, ta oni kod vas često ulaze, a i vi jedni kod drugih ulazite. Tako vam Allah objašnjava propise! A Allah sve zna i Mudar je. - *En-Nur,* 58.

razmotriti. Neki kažu da je naredba donešena zbog određenoga razloga, a njegovim nestankom je prestala biti važeća.

Ebu Davud u svom *Sunenu*[425] prenosi da su neki ljudi pitali Ibn Abbasa, ﷺ,: *Kako gledaš na taj ajet kojim mu je Allah naredio šta je naredio, a po kojem niko ne postupa? Allah, ﷻ, je Blag i Milostiv prema vjernicima i voli da pokrije njihove mahane. Tada ljudi nisu imali u svojim kućama zastore, ni vrata, pa bi možda ušao sluga, dijete ili sirotica, dok je čovjek sa svojom ženom. Zato im je Allah, ﷻ, naredio traženje dozvole u ova tri perioda, a kada im je dat zastor i svako dobro, nisam vidio da je iko poslije radio po tome.* - on reče. Neki su neosnovano negirali pouzdanost toga hadisa jer se u lancu prenosilaca toga hadisa nalaze 'Ikrima i Amr ibn Ebi 'Amr, dok Muslim i Buhari uzimaju taj hadis kao dokaz, a njegovo negiranje, zaista, nema nikakvoga osnova. Drugi kažu da je ajet jasan, bez ikakvoga pogovora. Zaključak je da je propis donijet iz razloga na koji ukazuje ajet, pa ako postoji nešto što bi spriječilo direktan ulazak, kao vrata ili zastor, onda nema potrebe za traženje dozvole, a ako ne, onda se mora tražiti dozvola. Znači, ako postoji razlog, onda postoji i propis, a njegovim nestankom prestaje i potreba za tim propisom.

[425] Ebu Davud, hadis br. 5192.

O NAZDRAVLJANJU PRI KIHANJU

Utvrđeno je da je rekao: ***Allah voli kihanje, a mrzi zijevanje, pa ako neko od vas kihne i kaže el-hamdu lillah, dužnost je svakoga muslimana koji ga čuje da mu kaže: Jerhamukellah, a što se tiče zijevanja, ono je od šejtana, pa ako se nekome od vas zijeva, neka to spriječi koliko može, jer kada neko od vas zijeva, šejtan mu se smije.***[426] - Buhari.

U njegovom *Sahihu* također stoji: ***Kada neko od vas kihne, neka kaže: El-hamdu lillah, a njegov brat ili drug neka mu na to kaže: jerhamukellah. A kada mu se kaže: jerhamukellah, on će reći: jehdikumullahu ve juslihu balekum.***[427]

U Muslimovom *Sahihu* stoji: ***Ako neko kihne, pa kaže: El-hamdu lillah, odgovorite mu, a ako to ne učini, nemojte mu reći jerhamukellah.***[428]

U njegovom *Sahihu* stoji: ***Musliman je muslimanu dužan činiti šest stvari: Kada ga sretne da nazove selam, kada bude pozvan da se odazove, ako traži savjet da ga posavjetuje, kada kihne i kaže el-hamdu lillah, da mu kaže: jehamukellah, kada umre da mu ide na dženazu i kada je bolestan da ga obiđe.***[429]

Prenosi Tirmizi od Ibn-Omera, ﷺ : *Podučio nas je Allahov Poslanik, ﷺ, da pri kihanju kažemo:* ***El-hamdu lillahi 'ala kulli hal.*** *Hvala Allahu u svakoj situaciji.*[430]

Prenosi Malik od Nafi'a, a on od Ibn Omera, ﷺ : *Kada neko od vas kihne, pa mu se kaže: jerhamukellah, neka kaže: Jerhamunallahu*

---

[426] Buhari: Kitabu el-edeb, poglavlje Iza tesavebe fel-jeda' jedehu ala fihi, hadis br. 6226; Ahmed, *Musned,* 3/7602; Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 5038; Tirmizi, hadis br. 2747.

[427] Buhari: Kitabu el-edeb, poglavlje Iza atase kejfe jušemmet, hadis br. 6224.

[428] Muslim: Kitabu ez-zuhdi ve er-rekaiki, poglavlje Tešmitu el-atisi, hadis br. 2992; Ahmed, *Musned,* 7/19716.

[429] Buhari, hadis br. 1240; Muslim, Kitabu hadis br. 2162.

[430] Ebu Davud: Kitabu el-edeb, poglavlje Ma džae fi tešmiti el-atisi, hadis br. 5033; Tirmizi: Kitabu el-edeb, poglavlje Ma jekulu el-atisu iza atase, hadis br. 2738.

ve ijjakum ve jagfiru lena ve lekum. Neka se Allah, ﷻ, smiluje i nama i vama i neka i nama i vama oprosti.[431]

Iz prvog pomenutog hadisa se vidi da je nazdravljanje fard-'ajn, kako kaže Ibn Ebu Zejd i to se ne može osporiti.

Pošto onaj koji kiše postiže blagodat i korist izbacivanjem štetnih nakupljenih materija, Poslanik, ﷺ, mu je propisao da se zahvali Allahu, ﷻ, na toj blagodati i što je ostao čitav nakon potresa od kihanja koji je za tijelo isto što i potres zemlje za zemlju.

Poslanik, ﷺ, je pri kihanju stavljao ruku ili odjeću na usta, stišavajući time svoj glas, a prenosi se da je rekao: ***Široko zijevanje, snažno kihanje su od šejtana.***[432]

Prenosi se da je neki čovjek kihnuo, pa mu je Poslanik, ﷺ, rekao: ***jerhamukellah,*** zatim je kihnuo drugi put, pa mu je rekao: ***Ti si prehlađen.*** Tako prenosi Muslim, dok Tirmizi kaže da je to Poslanik, ﷺ, rekao nakon što je čovjek kihnuo treći put, rekavši da je to vjerodostojan hadis.

Ebu Davud bilježi od Ebu Hurejre, ؓ, da je rekao: *Reci svom bratu: jerhamukellah, tri puta, pa ako nastavi i dalje s kihanjem, onda je prehlađen.* Ako neko kaže da je onaj ko je prehlađen prječi da mu se uči dova, kažemo da se za njega uči dova kao što se uči bolesniku, a što se tiče sunneta u vezi s kihanjem koje voli Allah, ﷻ, i u kome je blagodat, to je kihanje do tri puta, a riječi Poslanika, ﷺ: ***Čovjek je prehlađen*** su napomena da se uči dova za spas, a da se ostavi nazdravljanje. Hadis je dokaz za opravdanje onome ko ne nazdravlja nakon trećeg kihanja.

Kada onaj koji kiše kaže el-hamdu lillah, pa ga neki čuju, a ostali ne, ispravno je da mu nazdravi i onaj ko ga nije čuo, ako se ispostavi da nije rekao el-hamdu lillah, a Poslanik, ﷺ, kaže: ***Ako kaže el-hamdu lillah, recite mu: jerhamukellah.***

A ako zaboravi da kaže el-hamdu lillah, Ibn el-Arebi kaže da ga ne treba podsjećati. Potvrda za ove riječi se nalazi u praksi Poslanika,

---

[431] Malik, *Muvetta*: Kitabu el-isti'zan, poglavlje Et-tešmitu fi el-utas, hadis br. 1800. Lanac prenosilaca jr vjerodostojan - *sahihun.*

[432] Ibn Sunni, hadis br. 264. Prenio ga je putem Ummu Seleme, a lanac prenosilaca je slab.

ﷺ. On nije podsjećao onoga koji kiše da se zahvali Allahu, ﷻ, a on najbolje podučava i praktikuje sunnet.

Potvrđeno je da su jevreji koji su došli kod Poslanika, ﷺ, namjerno kihali, želeći da im Poslanik, ﷺ, kaže: *Jerhamukumullah,* Allah, ﷻ, vam se smilovao, a on im je samo rekao: *jehdikumullah ve juslihu balekum,* Allah, ﷻ, vas uputio i stanje vam popravio.[433]

[433] Ebu Davud: Kitabu el-edeb, hadis br. 5037; Muslim: Kitabu ez-zuhdi, hadis br. 2993; Tirmizi: Kitabu el-edeb, hadis br. 2743.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI S PONAŠANJEM NA PUTOVANJU

Potvrđeno je da je rekao: ***Ako neko od vas nešto hoće uraditi, neka klanja dva rekata...***[434]

Ovim je nadomjestio svom Ummetu ono što su radili u periodu džahilijjeta, kao što je tjeranje ptica, bacanje strjelica s ciljem gatanja i sujevjerja. Zamijenio im je ovom dovom, koja predstavlja tevhid, oslanjanje na Allaha, ﷻ, i traženje od Onoga koji samo donosi dobro i samo On otklanja zlo, a ne bacanje strjelica, proricanje, gledanje u zvijezde i dr. Ova dova je osobina srećnih, a ne onih koji čine širk. Allah, ﷻ, je za njih rekao:

﴿ الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللهِ إِلـهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْمَلُونَ ﴾

Koji pored Allaha drugoga boga uzimaju, i znaće oni![435]

Ona sadrži priznanje Allahovih, ﷻ, atributa, Njegovoga savršenstva, Njegovoga gospodarstva, tevekkul i priznanje roba da je nemoćan da spozna šta je za njega korisno, njegovu snagu i želje.

[434] Buhari, 11/156, 158. Hadis u cijelosti glasi: ***Ako neko od vas nešto hoće uraditi, neka klanja dva rekata nafile, potom neka kaže: Allahumme inni estehiruke bi 'ilmike, ve estekdiruke bi kudretike, ve eseluku min fadlike el-'azimi, fe inneke tekdiru ve la ekdiru, ve t'alemu ve la e'alemu, ve Ente 'allamu-l-gujub. Allahumme in kunte ta'lemu enne haze-l-emra hajrun li fi dini ve ma'aši ve 'adžili emri va adilihi, fekdurhu li ve jessirhu li, ve barik li fihi, ve in kute ta'lemehu šerren li fi dini ve me'aši ve 'adžili emri ve adžilihi fesrifhu 'anni vesrifni 'anhu vekdir lije-l-hajra hajsu kane summe raddini bihi.*** *Allahu moj, molim te Tvojim znanjem da za mene odabereš najbolje i da mi ga Svojom svemoći omogućiš jer Ti možeš, a ja ne. Ti znaš, a ja ne znam, Ti poznaješ sve nepoznato. Allahu moj, ako znaš da je ovaj postupak dobar za mene, moju vjeru, moj dunjalučki život, u bližoj i daljoj perspektivi, omogući mi ga, olakšaj i blagoslovi, a ako znaš da je loš za mene, moju vjeru, dunjalučki život, bližu i dalju perspektivu, otkloni ga od mene i otkloni mene od njega i odredi mi dobro ma gdje bilo i učini me zadovoljnim njime.*

[435] *El-Hidžr*, 96.

Prenosi Ahmed od Sa'da, čiji lanac prenosilaca doseže do Poslanika, ﷺ: ***Od sreće čovjeka je da se obrati Allahu za pravo rješenje i bude zadovoljan onim što mu Allah odredi, a od nesreće čovjeka je da ne traži pravo rješenje od Allaha i ne zadovolji se onim što mu On odredi.***[436]

Promotri kako je odredba vezana za dvije stvari: oslanjanje na Allaha, ﷻ, koje je srž istihare - prije i zadovoljstvo onim što Allah, ﷻ, odredi - poslije nje.

Kada bi uzjahao jahalicu izgovorio bi ***Allahu ekber*** tri puta, a zatim rekao: ***Subhanellezi sehhare lena haza ve ma kunna lehu mukrinine ve inna ila Rabbina le munkalibun.*** *Slavljen neka je Onaj koji nam je dao da se ovim koristimo i bez čije pomoći ne bismo bili sposobni za put. Mi se, zaista svome Gospodaru vraćamo.* Zatim je učio: ***Allahumme inni es'eluke fi seferi haze-l-birre, ve-t-takva ve mine-l-'ameli ma terda. Allahumme hevvin 'alejna-s–sefere vetvi 'anna bu'dehu. Allahume ente-s-sahibu fi–seferi ve-l-halifetu fi-l-ehli. Allahumme-shabna fi seferina vahlufna fi ehlina.*** *Allahu, molimo Te da nas na našem putu prati dobro i odanost Tebi, a od naših djela samo ona kojima si Ti zadovoljan. Allahu, olakšaj nam putovanje, a razdaljinu učini podnošljivom. Allahu, Ti si Gospodar na putu i Zaštitnik u porodici. Allahu, budi naš Pratilac na putu i Zaštitnik u porodici.* A kada bi se vratio s puta, rekao bi: ***Ajibune, taibune, -'abidun, li Rabbina hamidune.*** *Vraćamo se i kajemo, našem Gospodaru pobožni i zahvalni.*[437]

Prenosi Ahmed da bi prilikom ulaska u neki grad, rekao: ***Tevben, tevben, li Rabbina evben, la jugadiru havben.*** *Kajemo se, kajemo, našem Gospodaru od svih grijeha.*[438]

Kada je stavljao nogu na uzengiju da uzjaše jahalicu, rekao bi: ***Bismillah,*** a kada bi uzjahao, rekao bi: ***El-hamdu lillah,*** a zatim: ***Subhanellezi sehhare lena haza ve ma kunna lehu mukrinine.*** *Slavljen neka je Onaj koji nam je dao da se ovim koristimo i bez čije pomoći ne bismo bili sposobni za put.*

---

[436] Buhari: Kitabu et-tehedždžud, hadis br. 1161; Ahmed, 5/14713; Ebu Davud: Kitabu es-salati, hadis br. 1538; Ibn Madže: Kitabu es-salati, hadis br. 1383.

[437] Ahmed, 1/1444; Tirmizi: Kitabu el-kaderi, hadis br. 2151; Bejheki, *Šua'b el-iman,* hadis br. 203; Ebu Ja'la, hadis br. 701.

[438] Ahmed, 2/6319; Muslim: Kitabu el-hadždži, poglavlje 75, hadis br. 1342; Ebu Davud: Kitabu el-džihadi, hadis br. 2599; Tirmizi: Kitabu ed-da'vati, hadis br. 3447.

Kada bi pratio ashabe na put, rekao bi nekom od njih: ***Estevdi'ullahe dineke ve emaneteke ve havatime 'amelike.*** *Neka Allah čuva tvoju vjeru, tvoj emanet i kraj tvojih djela.*[439]

Jedan čovjek mu je rekao: *Hoću da idem na put.*, pa Poslanik, ﷺ, reče: ***Preporučujem ti bogobojaznost i učenje Allahu ekber na svakoj uzvisini.***[440]

Kada su se peli uz brdo, Poslanik, ﷺ, i ashabi su izgovarali ***Allahu ekber***, a kada su silazili, izgovarali su subhanallah, na čemu se i namaz zasniva.[441] Enes, ﷺ, kaže: *Kada bi se Poslanik, ﷺ, popeo na neku uzvisinu, rekao bi:* ***Allahumme leke-š-šerefu 'ala kulli šerefin ve leke-l-hamdu 'ala kulli hamdin.*** *Allahu, Tebi pripada uzvišenost na svakoj uzvisini i zahvala nad svakom zahvalom.*[442]

Rekao je: ***Meleki se ne druže sa skupinom u kojoj je pas ili zvono.***[443]

Mrzio je da putnik sam putuje noću, rekavši: ***Da ljudi znaju šta se krije u samoći, ne bi niko putovao sam noću.***[444]

Mrzio je, inače, da čovjek putuje sam, rekavši da je ***jedan putnik šejtan, dva su dva šejtana, a trojica su tek putnici.***[445]

Rekao je: ***Kada neko od vas ode negdje, neka kaže: E'uzu bi kelimatillahi tammati min šerri ma halek.*** *Utječem se u s Allahovim savršenim riječima od zla onoga što je stvorio,* pa mu ništa neće moći naškoditi sve dok ne ode odatle.[446]

---

[439] Ahmed, 1/2311; Ibn Ebi Šejbe, 10/358; Ebu Ja'la, hadis br. 2353; Ibn Hibban, hadis br. 2716.

[440] Ahmed, 2/4524; Ebu Davud: Kitabu el-džihadi, hadis br. 2600; Tirmizi: Kitabu ed-da'vati, hadis br. 3443; Nesai, *El-Kubra,* 3/10341.

[441] Aludira na klanjačevo izgovaranje tesbiha: *Subhane Rabbi el-'Azim* na ruku' i *Subhane Rabbije-l-A'la* na sedždi. A na ostalim namaskim ruknovima izgovara Allahu ekber.

[442] Ahmed, 3/8317. Lanac prenosilaca je slab.

[443] Ahmed, *Musned,* 4/12283. Lanac prenosilaca je slab.

[444] Ahmed, *Musned,* 4/12283; Muslim: Kitabu el-libasi ve ez-zineti, poglavlje Kerahetu el-kelbi ve el-džerasi fi es-seferi, hadis br. 2113; Ebu Davud: Kitabu el-džihadi, hadis br. 2555; Bejheki, 5/254.

[445] Ahmed, *Musned,* 2/4748; Buhari: Kitabu el-džihadi, hadis br. 2998; Tirmizi, Kitabu el-džihadi, hadis br. 1673; Nesai, *El-Kubra,* 3/8851; Ibn Madže, hadis br. 3768.

[446] Malik, *Muvetta:* Kitabu el-isti'zani, poglavlje Ma džae fi el-vihdeti fi es-seferi, hadis br. 1831; Ebu Davud: Kitabu el-džihadi, poglavlje Fi er-redžuli jusafiru vahdehu, hadis br. 2607. Lanac prenosilaca je dobar - *hasenun.*

Rekao je i slijedeće: ***Ako putujete plodnim tlom, dajte devi da pase, ako putujete po kamenjaru ubrzajte, a ako se odmarate noću, sklonite se s puta, jer je to put životinja i boravište zvijeri - po noći.***[447]

Zabranio je da čovjek putuje u neprijateljsku zemlju, noseći Kur'an, iz straha da ga ne oskrnavi neprijatelj,[448] i zabranio je da žena putuje bez mahrema, pa makar na udaljenosti od dvanaest milja.

Naredio je putniku kada završi sa poslom na putu, da požuri svojoj supruzi, a zabranio da se vrati po noći, ako je duže vrijeme odsutan od njih.[449]

Kada bi se vratio s puta, djeca bi ga dočekala, a zagrlio bi i poljubio onoga ko dođe s puta, ako je iz njegove familije.[450]

Ša'bi kaže: *Ashabi Allahovoga Poslanika, ﷺ, su se grlili kada bi se vratili s puta.*[451]

Poslanik, ﷺ, bi, po povratku, prvo otišao u džamiju i klanjao dva rekata.[452]

---

[447] Ahmed, *Musned,* 2/4748; Muslim: Kitabu el-imare, hadis br. 1926; Ebu Davud: Kitabu el-džihadi, hadis br. 2569; Tirmizi, hadis br. 2858; Ibn Hibban, hadis br. 12703; Ibn Huzejme, hadis br. 2550.

[448] Buhari, hadis br. 2990 i Muslim, hadis br. 1869.

[449] Buhari, hadis br. 1081, 1804 i Muslim, hadis br. 1927. Hadis se odnosi na slučaj kada se ne zna kada će doći kako ne bi zatekao suprugu u nezgodnom stanju te kako bi se ona mogla spremiti za doček.

[450] Tirmizi, hadis br. 2733. Lanac prenosilaca je slab.

[451] Ebu Davud, hadis br. 5220. Lanac prenosilaca je isprekidan, ali drugi hadisi ga pojačavaju.

[452] Buhari, hadis br. 2757 i Muslim, hadis br. 2769.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA ZIKROM PRI SKLAPANJU BRAKA

Utvrđeno je da je podučio ashabe hutbi u slučaju potrebe: ***Inne-l-hamde lillahi nahmeduhu ve neste'inuhu ve nestagfiruhu ve ne'uzu billahi min šururi enfusina*** u drugoj predaji: ***ve sejji'ati e'amalina, men jehdihillahu fe la mudille lehu ve men judlil fela hadije lehu ve ešhedu en la ilahe ilallah vahdehu la šerike lehu, ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu.*** *Hvala pripada samo Allahu, Njemu se zahvaljujemo, od Njega pomoć tražimo i Njemu se molimo za oprost. Utječemo se Allahu od zla nas samih* - u drugoj predaji: *i od zla djela naših. Koga Allah uputi na Pravi put, nema toga ko će ga zavesti, a koga u zabludu odvede, nema toga ko će ga uputiti. Svjedočim da nema drugoga boga osim Allaha jedinog koji nema suparnika i da je Muhammed Njegov rob i Poslanik.* Zatim je učio[453] tri ajeta:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلاَ تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ﴾

O, vjernici, bojte se Allaha onako kako se treba bojati i umirite samo kao muslimani.[454]

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُواْ رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالاً كَثِيرًا وَنِسَاء وَاتَّقُواْ اللّهَ الَّذِي تَسَاءلُونَ بِهِ وَالأَرْحَامَ إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾

---

[453] Ahmed, *Musned,* 2/4115; Ebu Davud: Kitabu en-nikahi, poglavlje Hutbetu en-nikahi, hadis br. 2118; Ibn Madže, hadis br. 1892; Abdurrezzak, hadis br. 10449. Lanac prenosilaca je dobar.

[454] *Ali 'Imran*, 102.

O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas je stvorio od jedne osobe, od koje je njen par stvorio, a od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao! Bojte se Allaha, čijim imenom jedni druge molite, i čuvajte rodbinske veze! Allah doista nad vama bdije![455]

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَن يُطِعِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾

O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo istinu, On će vas za vaša dobra djela nagraditi.[456]

Kaže Šu'be: Pitao sam Ebu Ishaka: *Da li je ovo hutba samo za vjenčanje ili i za nešto drugo? - Ovo je hutba za sve potrebe.* – reče on.

Rekao je Poslanik, ﷺ,: ***Kada dovodite sebi ženu, ili kupite stoku ili slugu stavite ruku na njihovu glavu i recite: Bismillahi, Allahumme inni eseluke hajreha ve hajra ma džubilet 'alejhi, ve e'uzu bike min šerriha ve šerri ma džubilet 'alejhi.*** *U ime Allaha, Allahu moj, molim Te za dobro u njoj i za dobro s kojim je rođena, a utječem Ti se od zla u njoj i zla s kojim je rođena.*[457]

Govorio je mladencima: ***Barekellahu leke, ve bareke 'alejke, ve džeme'a bejnekuma fi hajr.*** *Neka ti Allah da blagoslov, neka blagoslovi i tebe i neka vas spoji u svakom dobru.*[458]

---

[455] *En-Nisa*, 1.

[456] *El-Ahzab*, 70 i 71.

[457] Ebu Davud: Kitabu en-nikahi, poglavlje 46, hadis br. 2160; Buhari, *Halku efa'li el-ibadi,* hadis br. 77; Ibn Madže: Kitabu en-nikahi, hadis br. 1918.

[458] Ahmed, *Musned,* 3/7965; Ebu Davud: Kitabu en-nikahi, poglavlje Ma jukalu li-l-mutezevvidž, hadis br. 2130; Tirmizi: Kitabu en-nikahi, hadis br. 1091. Tirmizi je rekao: *Hadis je dobar, vjerodostojan.*

ŠTA TREBA REĆI KADA VIDIMO NEKOGA U ISKUŠENJU

Potvrđeno je da je rekao: ***Ko god vidi nekog u nevolji i kaže: El-hamdu lillahi ellezi 'afani mima ibtelake bihi, ve faddaleni 'ala kesirin mimen haleka tefdila.*** *Hvala Allahu koji me je poštedio onoga čime te na iskušenje stavio i što me je odlikovao nad mnogima koje je stvorio.,* ***nikada ga neće zadeseti taj belaj.***[459]

459 Ibn Sunni, *Amelu el-jevmi ve-l-lejle,* poglavlje Ma jekulu men ra'a mubtelen, hadis br. 308; Tirmizi: Kitabu ed-da'vati, hadis br. 3431; Ibn Madže: Kitabu ed-dua, poglavlje Ma jedu' bihi iza nezera ila ehli el-bela, hadis br. 3892.

ŠTA TREBA REĆI KO U SEBI OSJETI SUJEVJERJE

Jednom su u Poslanikovom, ﷺ, prisustvu spomenuli sujevjerje, pa je rekao: ***Najbolje u tome je optimizam, a sujevjerje ne odvraća muslimana, stoga kada vidite nešto zbog čega se pobudi sujevjerje, recite: Allahumme la je'ti bi-l-hasenati illa Ente, ve la jedfeu'-s-sejjiati illa Ente, ve la havle ve la kuvvete illa bike.*** *Allahu moj, samo Ti daješ dobro i samo Ti otklanjaš zlo, nema ni snage ni moći osim s Tobom.*[460]

[460] Ebu Davud: Kitabu et-tibbi, poglavlje Et-tijera, hadis br. 3919. Lanac prenosilaca je slab.

O SNOVIMA

Potvrđeno je da je rekao: ***Lijep san je od Allaha, a ružan od šejtana, pa ko sanja nešto ružno, neka puhne na lijevu stranu i kaže: Euzu billahhi mine - š-šejtani - r-radžim, pa mu neće naškoditi. Neka nikom ne priča ružan san, a ako sanja nešto lijepo neka se raduje i to isprića samo onome koga voli.***[461]

Naredio je da se onaj ko sanja nešto ružno okrene na drugu stranu i naredio je i da se klanja namaz.

Znači, naredio je da onaj ko usnije nešto ružno učini pet stvari:

- puhne na lijevu stranu;
- kaže: ***Euzu billahhi mine-š-šejtani-r-radžim***;
- da san ne priča nikome;
- da se okrene na drugu stranu;
- da ustane i klanja.

Rekao je: ***San lebdi sve dok se ne protumači, pa kada se protumači, tada se desi. Zato, pričajte san samo voljenoj osobi ili tumaču.***[462]

Prenosi se da bi rekao onome ko je nešto usnio: ***Dobro si sanjao***, a zatim mu protumačio san.

---

[461] Malik, *Muvetta*: Kitabu er-ru'ja, poglavlje Ma džae fi er-ru'ja, hadis br. 1784; Ahmed, *Musned*, 8/22646; Buhari: Kitabu bedi' el-halki, poglavlje Sifeti Iblisi ve džunudih, hadis br. 2292; Muslim: Kitabu er-ru'ja hadis br. 2262.

[462] Ahmed, *Musned*, 5/16182; Ebu Davud: Kitabu el-edebi, poglavlje Ma džae fi er-ru'ja, hadis br. 5020; Tirmizi: Kitabu er-ru'ja, poglavlje 6, hadis br. 2279. Tirmizi je rekao: *Hadis je dobar, vjerodostojan.*

ŠTA TREBA UČITI I RADITI ONAJ KO JE POGOĐEN ŠEJTANSKOM VESVESOM

Prenosi Abdullah bin Mes'ud da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Melek ima utjecaj na čovjekovo srce, a i šejtan ima svoj utjecaj. Utjecaj meleka se izražava u vršenju dobra, očitovanjem istine i nadom u lijepu nagradu, a utjecaj šejtana se manifestira u rađenju loših djela, poricanju Istine i gubljenju nade u Allahovu milost. Pa kada, u sebi osjetite utjecaj meleka, zahvalite Allahu i tražite od Njegove dobrote, a kada osjetite utjecaj šejtana, utječite se Allahu od njega i molite za oprost.***[463]

Reče mu Osman ibn Ebu el-'As, ؓ,: *Šejtan me sprječava od namaza i učenja.* Poslanik,ﷺ, reče: ***Toga šejtana zovu Hinzeb, pa kada ga osjetiš, prouči: E'uzu billahi mine-š-šejtan er-radžim.*** - *Utječem se Allahu od prokletog šejtana* ***i pljucni tri puta na lijevu stranu.***[464]

Ashabi su se žalili Poslaniku, ﷺ, da jedan od njih osjeća sumnju u sebi, tako da više voli da sagori nego da priča o tome. Poslanik, ﷺ, reče: ***Allahu ekber, Allahu ekber! Hvala Allahu koji je od šejtanove spletke napravio samo vesvesu.***[465]

Poslanik, ﷺ, je uputio onoga koga je šejtan navratio da se pita odakle potiče, kada mu se kaže: *Allah je stvorio ljude, a ko je stvorio Allaha? da uči:*

---

[463] Tirmizi, fi tefsiri sureti-l-Bekare, hadis br. 2988; Nesai, *El-Kubra,* hadis br. 11051. Lanac prenosilaca ovoga hadisa je slab, ali je vjerodostojno prenesen kao izreka Abdullaha ibn Mes'uda.

[464] Muslim: Kitabu es-selami, poglavlje Et-teavvuz min šejtani el-vesvese fi es-salati, hadis br. 2203.

[465] Ahmed, *Musned,* 1/2097 s lancem prenosilaca odgovarajućim uslovima Buharije i Muslima; Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 5112; Nesai, *El-Kubra,* hadis br. 6/10505 i *Amelu el-jevmi ve-l-lejle,* hadis br. 672.

﴿ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾

On je Prvi i Posljednji i Zahir i Batin, i On zna sve.[466]

Prenosi se da je Ebu Zumejl pitao Ibn Abbasa, ﵁: *Šta je to što osjećam u prsima? A šta to*? - upita Ibn Abbas, ﵁. *Tako mi Allaha neću da pričam o tome* - reče. Ibn Abbas, ﵁, upita: *Je li to sumnja*? *Da* - odgovorio je. *Niko se toga nije spasio, čak je Allah objavio:*

﴿ فَإِن كُنتَ فِي شَكٍّ مِّمَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ فَاسْأَلِ الَّذِينَ يَقْرَؤُونَ الْكِتَابَ مِن قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴾

A ako sumnjaš u ono što ti objavljujemo, upitaj one koji čitaju Knjigu, prije tebe objavljenu. Tebi Istina od Gospodara tvoga dolazi, i nikako ne budi od onih koji sumnjaju.[467]

Kada osjetiš nešto od toga u sebi, reci: On je Prvi i Posljednji... - reče Ibn Abbas, ﵁,.

Tim ajetom Poslanik, ﷺ, je podučio ashabe da neprekidni beskrajni lanac stvaranja nije ispravna teorija prema zdravom razumu i da stvorenja potiču od Prvog prije koga nije bilo ništa, a završavaju kod Posljednjeg iza koga nema ništa.

Allahovo, ﷻ, ime *Zahir* znači da je On uzvišen iznad kojeg nema ništa. *Batin* označava obuhvatanje svih stvari na način da mu ne promiče ništa, a da postoji nešto prije Njega što ima svoj utjecaj, onda bi to bilo gospodar koji stvara. Zato se sve vraća Tvorcu koji je neovisan od drugih, a sve je ovisno o Njemu. Onome ko Sam Svojom voljom vlada, a sve se vlada po Njegovoj volji, koji Sam po Sebi postoji, Beskrajni koji nema početka, a sve ostalo je nastalo iz ništa, koji Sam po Sebi živi, a sve živi po Njegovoj volji.

---

[466] *El-Hadid*, 3.
[467] *Junus*, 94.

Poslanik, ﷺ, kaže: ***Ljudi raspravljaju dok neko od njih ne kaže: Allah je stvorio stvorenja, a ko je stvorio Allaha?, pa ko bude to pitao, neka se utječe Allahu od prokletoga šejtana***[468] ***i neka prekine.***[469] Uzvišeni Allah, kaže:

﴿وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾

A kada šejtan pokuša da te na zle misli navede, ti zatraži utočište u Allaha.[470]

Postoje dvije vrste šejtana: jedni koji se vide očima i pripadaju ljudima, a zatim i oni drugi nevidljivi - koji pripadaju džinnima.

Zato je Allah, ﷻ, naredio Svom Poslaniku, ﷺ, da otklanja ljudsko zlo izbjegavanjem, isprikom i činjenjem dobra, a šejtansko zlo traženjem utočišta kod Allaha, ﷻ. O ovim dvjema vrstama se govori u suri *El -A'raf,*[471] *El-Mu'minun*[472] i *Fussilet.*[473]

Samo skrušeno treba zaštitu tražiti ili
dobrim uzvratiti to je dobro koje se traži.

Jedno je lijek za bolest koja se vidi
a drugo lijek za bolest nevidljivu.

---

[468] Neka kaže: *E'uzu billahi mine-š-šejtan er-radžim.*

[469] Buhari: Kitabu bedi' el-halki, poglavlje Sifeti Iblisi ve džunudih, hadis br. 3276; Muslim: Kitabu el-iman, hadis br. 135; Ebu Davud: Kitabu es-sunne, poglavlje Fi el-džehmijje, hadis br. 4721; Nesai, *El-Kubra,* hadis br. 6/10499.

[470] *Fussilet,* 36.

[471] Ajet 199 i 200.

[472] Ajet 96-98.

[473] Ajet 34-36.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA SRDŽBOM

Preporučio je da onaj ko se rasrdi ugasi žar svoje srdžbe abdestom, a ako stoji, da sjedne, a ako sjedi, da legne i kaže: ***E'uzu billahi mine-š-šejtani-r-radžim.***[474]

Pošto su srdžba i strast dvije žeravice u srcu čovjeka, Poslanik, ﷺ, je naredio da se gase onim što je naveo, a Allah, ﷻ, kaže:

﴿أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنسَوْنَ أَنفُسَكُمْ﴾

Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate.[475]

Ovo se odnosi na strasti, pa je Poslanik, ﷺ, naredio da se one ugase strpljenjem i namazom, a Uzvišeni je Allah, ﷻ, to naredio traženjem zaštite od šejtanovoga navraćanja na zlo. Svi grijesi potječu od srdžbe i strasti, a pošto je rezultat srdžbe - ubojstvo, a rezultat strasti - zinaluk, zato se i spominju zajedno u surama: *Al-An'am, Al-Isra' i Al-Furqan.*

[474] Buhari i drugi. Hadis je prenio Sulejman ibn Serd i on glasi: Posvađali su se dvojica ljudi, a mi smo sjedili s Poslanikom, ﷺ. Jedan je bio toliko ljut da se sav zacrvenio u licu, Poslanik, ﷺ, reče: ***Ja znam riječi. Ako bi ih neko rekao otišlo bi od njega ono što ga snašlo: E'uzu billahi min eš-šejtan er-radžim.*** Rekli su tom čovjeku: *Čuješ li ti šta govori Poslanik, ﷺ?* Rekao je: *Nisam ja lud!*

[475] *El-Bekare*, 44.

Kada bi vidio nešto što voli, rekao bi: ***El-hamdu lillahi-llezi bi ni'metihi tetimmu-s-salihatu.*** *Hvala Allahu Čijom se blagodati upotpunjuju dobra djela.* Kada bi vidio nešto što mrzi, rekao bi: ***El-hamdu lillahi 'ala kulli halin.*** *Hvala Allahu na svakom stanju.*[476]

Kada bi mu se približio neko sa nečim što voli, učio bi mu dovu, kao što je učio Ibn Abbasu, ﷺ, kada mu je donio vodu za abdest: ***Allahu, daj mu znanje u vjeri i tumačenju Kur'ana!***[477] Kada ga je Ebu-Katade pridržao da ne padne s jahalice dok su putovali u toku noći, rekao je: ***Neka te Allah čuva što si ti sačuvao Njegovoga Poslanika.***[478]

Rekao je: ***Kada se neko od vas zahvali na nekom učinjenom dobru, riječima: Džezakellahu hajren!*** *Neka te Allah nagradi dobrim,* ***time je učinio potpunu zahvalu.***[479]

Rekao je onome ko mu je nešto pozajmio pri vraćanju: ***Barekallahu leke fi ehlike ve malike.*** *Neka Allah podari blagoslov tebi, tvojoj porodici i imetku,* ***nagrada za dug je zahvala i njegovo vraćanje.***[480]

Kada bi mu neko dao poklon, uzvratio bi većim, a ako bi ga odbio, izvinio bi se onom koji poklanja, kao što se izvinuo Sa'bu riječima: ***Ne primamo to samo zato što smo muhrimi.***[481]

---

476 Ibn Madže, *Sunen,* hadis br. 3803.

477 Ahmed, *Musned,* 1/2397. Lanac prenosilaca je vjerodostojan, odgovara Muslimovim uvjetima. Taberani, *El-Mu'džem el-kebir,* hadis br. 10614.

478 Ahmed, *Musned,* 8/22640.; Muslim: Kitabu el-mesadžidi, poglavlje 55, hadis br. 681.; Ibn Hibban, hadis br. 5338.

479 Tirmizi: Kitabu el-birru ve es-siletu, poglavlje Ma džae fi el-mutešebbi' bi ma lem ju'tahu, hadis br. 2035; Nesai, *El-Kubra,* 6/10008.

480 Ibn Madže, hadis br. 2424; Ahmed, 4/36.

481 Buhari: Fi džezai es-sajdi, hadis br. 1825; Muslim: Fi el-hadždži, hadis br. 1193; Ahmed, *Musned,* 5/16687; Šafi', *Musned,* 2/103; Malik, *Muvetta,* hadis br. 793.

Preporučio je svojim sljedbenicima kada čuju revanje magarca da uče: *E'uzu billahi mine-š-šejtan e-r-radžim,* a kada čuju kukurijekanje pijevca da kažu: *Es'elullahe min fadlihi!* Molim Allaha, ﷻ, iz Njegove dobrote![482]

Prenosi se da je naredio da se uči ***Allahu ekber*** u slučaju požara, jer se time on gasi.[483]

Mrzio je da neki skup bude bez spominjanja Allaha, ﷻ, rekavši: ***Ko sjedi na nekom mjestu na kome se ne spominje Allah, žalit će za tim, a ko leži na nekom mjestu na kome se ne spominje Allah, žalit će za tim.***[484]

Rekao je: ***Ko sjedi na nekom skupu na kome se mnogo priča, pa kaže prije nego što ode: Subbahneke-llahumme ve bihamdike, ešhedu en la ilahe illa Ente, estagfiruke ve etubu ilejke.*** *Neka si slavljen i hvaljen samo Ti Allahu, svjedočim da nema drugoga boga osim Tebe, molim Te za oprost i Tebi se kajem.* ***Allah će mu oprostiti grijehe učinjene na tom skupu.***[485]

U *Sunnenu* Ebu-Davuda se prenosi da je Poslanik, ﷺ, ovo govorio kada bi ustao sa nekoga skupa, pa je bio upitan o tome. Rekao je: ***To je iskup za ono što je bilo na skupu.***[486]

[482] Buhari, hadis br. 3303 i Muslim, hadis br. 2729.

[483] Ibn Sunni, hadis br. 295. Lanac prenosilaca je slab.

[484] Ebu Davud: Kitabu el-edebi, poglavlje 31, hadis br. 4856. Hadis sličnog značenja naveo je Tirmizi pod brojem 3377 i Hakim 1/496.

[485] Tirmizi: Kitabu ed-da'vati, hadis br. 3433; Ibn Hibban, hadis br. 594; Hakim, 1/1969.

[486] Lanac prenosilaca je dobar - *hasen.* Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 4859; Darimi, 2/283; Hakim, 1/1971. Hadis su prenijeli putem Ebu Berze el-Eslemija.

O RIJEČIMA I IZRAZIMA KOJE JE MRZIO DA SE GOVORE

Tu spadaju: Habuset nefsi,[487] da se grožđe naziva plemenitim, da neko kaže: Propali su ljudi, o čemu Poslanik, ﷺ, kaže: ***Ako neko kaže propali su ljudi, on je onaj koji je najviše propao.***[488] U njihovom značenju su i riječi: Pokvarili se ljudi, pokvarilo se vrijeme i sl.

Zabranio je da se kaže: *Pala nam je kiša zahvaljujući zvijezdama*[489] i *ono što Allah hoće i ti*;[490] da se zaklinje nečim drugim osim Allahom, ﷻ, i da se kaže: *Ako uradim tako, onda sam jevrejin ili slično*; da se vladar naziva car careva; da čovjek kaže onome ko ga služi: *Moj robe ili moja ropkinjo*;[491] da se proklinje vjetar, groznica, pijevac; da se poziva onako kao što su činila plemena u prijeislamsko doba, kao što je poziv na plemenski nacionalizam; slično tome je pristrasnost prema mezhebima, tarikatima ili šejhovima; da se namaz jacija naziva 'atema, čime se napušta naziv 'iša.

Zabranio je proklinjanje muslimana; da dvojica pričaju sami u prisustvu trećeg; da žena priča mužu o ljepotama druge žene; da se kaže: *Allahu, oprosti mi ako hoćeš.*; da se mnogo kune; da se za dugu kaže Kazhova duga;[492] da se traži od nekoga nešto riječima: *Tako ti Allahovoga lica*;[493] da se Medina naziva Jesrib; da se pita čovjek zašto je tukao svoju ženu, osim ako je to nužno;[494] da se kaže: *Ispostio sam cijeli ramazan i klanjao sam cijelu noć.*

Pokuđeno je otvoreno govoriti o stvarima za koje treba koristiti prenesena značenja.

---

[487] Taj izraz Poslanik, ﷺ, je zabranio i zamijenio drugim *lekiset nefsi* samo zbog ružnog izražavanja u prvom izrazu. Inače, oba izraza znače isto, zla mi je duša i loše se ponaša. *Zadu-l-me'ad*, 2/325.
[488] Muslim: Kitabu el-birru ve es-siletu, poglavlje En-nehju 'an kavlin heleke en-nasu, hadis br. 2623.
[489] Treba reći: *Kiša je pala Allahovom dobrotom i milošću.*
[490] Treba reći: *Što hoća Allah potom ti.*
[491] Treba reći: *Moj mladić i djevojka.*
[492] Kazh je šejtanovo ime, a duga je, kao i sve drugo, Allahova. Hadis o tome je slab.
[493] Ebu Davud, hadis br. 1621. Lanac prenosilaca je slab.
[494] Ebu Davud, hadis br. 2147. Hadis je slab.

Pokuđeno je reći: *Neka ti Allah produži život* i slično; da postač kaže: *Kunem se onim čiji će pečat biti na nevjerničkim ustima*; da nepravedne namete naziva pravima; da se za ono potrošeno u pokornosti, kaže: *Izgubio sam toliko i toliko.*; da se kaže: *Potrošio sam dosta para na Ovom svijetu*; da muftija kaže: *Dozvolio je Allah to, a zabranio to,* u vezi s pitanjima podložnim idžtihadu;[495] zabranjeno je da se dokazi Kur'ana i Sunneta imenuju u prenesenom smislu, *medžazom,* pogotovo kada sumnje skolastičara naziva nepobitnim razumskim dokazima. Samo Allah, ﷻ, zna koliko su ova dva naziva prouzrokovala štete u vjeri i na Dunjaluku.

Zabranio je da čovjek priča ono što se dešava između njega i njegove supruge, kao što to rade bezobrazni.

Zabranio je da se kaže: Smatrali su, rekli su, kazali su i slično.;[496] da se vladar naziva Allahovim, ﷻ, namjesnikom jer je namjesnik onaj koji zamjenjuje nekoga u odsustvu, a Uzvišeni Allah, je zaštitnik porodice onoga ko je odsutan.

Treba izbjegavati prečestu upotrebu riječi *ja, ja imam* ili *meni pripada,* jer su time bili uništeni Iblis, Faraon i Karun.

- Iblis je rekao: *Ja sam bolji od njega;*[497]
- Faraon je rekao: *Meni pripada carstvo Egipta;*[498]
- Karun: *Zahvaljujući znanju kojeg imam.*[499]

Najbolje je da se riječ *Ja* upotrijebi u rečenici: *Ja sam griješni rob koji priznaje i moli za oprost* i slično; izraz *meni pripada* u slijedećem: Meni pripadaju grijesi i nedostaci, a izraz *ja imam* i *kod mene se nalazi* u riječima: *Oprosti mi moju zbilju, moju šalu, moje grješke i ono što namjerno uradim, a sve se to kod mene nalazi.*

---

[495] To treba reći za ono za što su šeri'atski tekstovi jasni.

[496] Pokuđeno je koristiti te izraze onome ko ih koristi u nepotvrđenom govoru bez lanca prenosilaca kao što su priče koje kruže kod ljudi pa izazovu time ružno mišljenje o ljudima i sumnjičenje.

[497] *El-A'raf,* 12.

[498] *Ez-Zuhruf,* 51.

[499] *El-Kasas,* 78.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA BORBOM NA ALLAHOVOM, ﷻ, PUTU I VOJNIM POHODIMA

Džihad je vrhunac islama, a položaj mudžahida najveći je položaj u Džennetu, kao što je i na Dunjaluku, zato Allahovom Poslaniku, ﷺ, pripada najčasnije mjesto u odnosu na ostale ljude. On se borio na sve načine u ime Allaha, ﷻ, i iskrenim džihadom i srcem i dušom, i da'vom i prenošenjem i mačem i sabljom. Svoje vrijeme je provodio u džihadu i zato je najveći čovjek kod Allaha, ﷻ. Uzvišeni Allah, je naredio džihad od početka njegovoga poslanstva, rekavši:

﴿فَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُم بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا﴾

Zato ne čini nevjernicima ustupke i Kur'anom se svim silama protiv njih bori.[500]

Ovom surom, objavljenom u Mekki, Poslanik, ﷺ, dobija naredbu da se bori objašnjenjem Kur'ana, a isto tako da se bori protiv licemjera, i to dokazima, što je teže od borbe sa kafirima. To je džihad posebne grupe ljudi, pa iako su malobrojni oni koji učestvuju u njemu i pomažu ga, oni su najplemenitiji kod Allaha, ﷻ.

Najbolji džihad je reći Istinu pred onim ko je žestoko negira, kao npr. da se ona kaže pred nekim pred kojim se čovjek boji da će biti kažnjen. Poslanici su u tome imali najveći udio, a najviše Muhammed, ﷺ.

Džihad protiv Allahovih, ﷻ, neprijatelja je jedan dio džihada sa samim sobom, kao što je rekao Poslanik, ﷺ: ***Mudžahid je onaj ko se bori sam sa sobom radi Allaha,***[501] zato je ta borba na prvom mjestu.

Čovjek se iskušava džihadom protiv ova dva neprijatelja, koje ne može pobijediti - osim, ako ne pobijedi trećega koji stoji između njih - a to je šejtan. Uzvišeni Allah, kaže:

---

500 *El-Furkan*, 52.

501 Ahmed, *Musned,* 9/24022; Ibn Hibban, hadis br. 4862; Bezzar, hadis br. 1143; Hakim, 1/24; Ibn Madže, hadis br. 3934; Taberani, *El-Kebiru,* 8/312.

﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾

Šejtan je, uistinu, vaš neprijatelj, pa ga takvim i smatrajte. On svoje pristalice vodi u džehennemsku patnju.[502]

Ta naredba je upozorenje da se čovjek bori svim silama, jer se radi o tri neprijatelja protiv kojih mu je naređena borba i u kojima mu je dato iskušenje od Allaha, ﷻ. A s iskušenjem dolazi Njegova snaga i pomoć. Allah, ﷻ, je dao da jedna grupa bude napadnuta drugom, da jedni drugima čine fitnu, kako bi ih iskušao.

Dao je Svojim robovima sluh, vid, razum i snagu, spustio im Svoje objave, poslao im Svoje poslanike, pomogao ih melekima i naredio im da izvršavaju ono od čega će imati najveću pomoć u borbi protiv neprijatelja. Obavijestio ih je da će biti pobjednici sve dok to budu izvršavali, a ako ih šejtan pobijedi, to je zato što su ostavili nešto što im je naređeno.

Nije im dao da očajavaju nakon poraza, već je naredio da zaliječe svoje rane i vrate se u borbu protiv neprijatelja svojim strpljenjem, obavještavajući ih da je On sa bogobojaznima, dobročiniteljima, strpljivima i vjernicima i da brani Svoje robove više nego što sami sebe brane, pa će uz Allahovu, ﷻ, odbranu, na kraju i pobijediti, a da nije toga savladao bi ih neprijatelj. Allahova, ﷻ, zaštita zavisi od njihovoga imana, pa ako je jak iman, jaka je i Njegova zaštita. Zato ko nađe neko dobro, neka se zahvali Allahu, ﷻ, a ko nađe neko zlo, neka krivi samo sebe.

Allah, ﷻ, je naredio vjernicima da se bore na Njegovom Putu iskrenim džihadom,[503] kao i da budu bogobojazni iskrenom

---

[502] *Fatir*, 6.

[503] Misli na ajet:

﴿وجاهِدُوا في اللهِ حَقَّ جِهَادِهِ﴾

I borite se, Allaha radi, onako kako se treba boriti! - *El-Hadždž*, 78.

bogobojaznošću,[504] što znači da budu pokorni bez griješenja, da spominju Allaha, ﷻ, bez zaboravljanja i da zahvaljuju bez poricanja.

Iskreni džihad znači boriti se sa sobom da bi predao svoje srce, jezik i tijelo Allahu, ﷻ, i u ime Allaha, ﷻ, a ne radi i u ime sebe.

Borba protiv šejtana znači negiranje njegovoga obećanja, nepokoravanje njegovoj naredbi, jer on donosi lažne nade i obećanja, naređuje zlo, odvraća od Pravoga puta i svih imanskih načela.

Iz ova dva džihada razvija se snaga i spremnost za borbu protiv neprijatelja srcem, jezikom, rukom i imetkom, kako bi Allahova, ﷻ, riječ bila gornja.

Ispravni prethodnici, selef, se razilaze po pitanju definicije istinskog džihada:

- Ibn Abbas, رضي الله عنه, kaže: *To je trošenje cjelokupne snage u borbi na Allahovom Putu, ne bojeći se pri tome ničijeg prijekora.*

- Ibn el-Mubarek kaže: *To je borba protiv požude i strasti.*

Nije u pravu onaj koji kaže da su pomenuta dva ajeta derogirana, zato što u sebi sadrže ono što čovjek ne može ispuniti: iskrenu bogobojaznost i iskreni džihad. Ove dvije stvari čovjek ispunjava koliko je u njegovoj moći i to se razlikuje kod svakoga ponaosob, zato pogledaj sljedeći ajet u kome iza naredbe stoji:

﴿هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾

On vas je izabrao i u vjeri vam nije ništa teško propisao.[505]

Poslanik, ﷺ, kaže: ***Poslan sam sa pravom i lahkom vjerom.***[506] Prava je zbog tevhida, a lahka u izvršavanju. Allah, ﷻ, je Svojim robovima olakšao vjeru, opskrbu i postizanje Njegove milosti

---

[504] Misli na ajet:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ﴾

O vjernici, bojte se Allaha istinskom bogobojaznošću i nipošto ne umirite osim kao muslimani! - *Ali 'Imran*, 102.

[505] *El-Hadždž*, 78.

[506] Ahmed, *Musned*, 8/22354. Putem Ebu Umame.; Ibn Sa'd, *Tabekat*, 1/128.; Zubejdi, *Ithaf es-sadeti-l-muttekin*, 9/184.

i oprosta, omogućivši im da učine tevbu sve dok je duša u tijelu i da učine otkup za svaki grijeh, sve ono što je haram nadomjestio je halalom i za svaku poteškoću kojom ih iskušava učinio olakšicu i prije i poslije, pa kako onda da ih zaduži onim što ne mogu izvršiti i što je iznad njihove moći?!

O STUPNJEVIMA DŽIHADA

Na osnovu rečenog kažemo da postoje četiri stupnja džihada: džihad sa samim sobom, protiv šejtana, protiv nevjernika i licemjera, te džihad protiv nasilnika i novotara.

Prvi je borba sa samim sobom, koja opet ima četiri stupnja:

- borba sa samim sobom radi stjecanja ispravnoga znanja;
- rad po tom znanju;
- da poziva druge u vjeru, ili će u suprotnom biti od onih koji kriju ono što je Allah, ﷻ, objavio;
- da strpljenjem savlada sve ove teškoće poziva, podnoseći ih radi Allaha.

Kada ispuni ova četiri stupnja čovjek postaje Allahov miljenik. Svi ispravni prethodnici, selef, slažu se u tome da učenjak ne može biti Allahov miljenik sve dok ne spozna istinu, radi po njoj i podučava druge.

Drugi stupanj džihada je borba protiv šejtana. Ova borba ima dva stupnja:

- borba koja se vodi da bi se pobijedila sumnja koju ubacuje;
- borba protiv strasti.

Prvi se vodi čvrstim uvjerenjem, a drugi strpljenjem, kao što kaže uzvišeni Allah:

﴿ وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ ﴾

Između njih smo Mi vođe određivali i oni su, odazivajući se zapovijesti Našoj, na Pravi put upućivali, jer su strpljivi bili i u dokaze Naše čvrsto vjerovali.[507]

Treći stupanj džihada je borba protiv kafira i munafika i, ona sadrži četiri stupnja:

[507] *Es-Sedžda*, 24.

- srcem;
- jezikom;
- imetkom;
- tijelom.

Borba protiv nevjernika se, uglavnom, vodi oružjem, dok se borba protiv licemjera, uglavnom, vodi jezikom.

Četvrti stupanj džihada je borba protiv onih koji čine nepravdu, nasilje i unose neku novotariju u vjeru, a ona se dijeli na tri stepena:

- rukom, ako je to moguće, ako ne;
- onda jezikom, a ako ne može ni tim;
- onda srcem.

Ovdje je nabrojano trinaest stupnjeva džihada, pa ***ko umre, a nije se borio niti je pomišljao na borbu, umro je noseći u sebi jednu osobinu licemjera.***[508]

Džihad nije potpun bez hidžre, a hidžra i džihad bez vjerovanja, oni koji se nadaju Allahovoj milosti izvršavaju ovo troje. Allah kaže:

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُواْ وَالَّذِينَ هَاجَرُواْ وَجَاهَدُواْ فِي سَبِيلِ اللهِ أُوْلَـئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللهِ وَاللهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾

Oni koji vjeruju i koji se isele i bore na Allahovom Putu, oni se mogu nadati Allahovoj milosti. A Allah prašta i Samilostan je.[509]

Kao što je vjerovanje naređeno svakom čovjeku, tako su mu naređene i dvije hidžre u svako doba: hidžra uzvišenom Allahu - iskrenošću, i hidžra Poslaniku, ﷺ - njegovim slijeđenjem, a također i borba sa samim sobom i šejtanom u kojoj niko nikoga ne može zamijeniti. A što se tiče borbe protiv nevjernika i licemjera, može je voditi dio Ummeta.

---

[508] Ahmed, *Musned*, 3/8874.; Muslim, hadis br. 1910.; Ebu Davud: Kitabu el-džihadi, poglavlje Kerahijetu terki el-gazvi, hadis br. 2502.; Nesai: Kitabu el-džihadi, poglavlje Et-tešdidu fi terki el-gazvi, hadis br. 3097.

[509] *El-Bekare*, 218.

Najsavršeniji čovjek kod Allaha je onaj ko izvršava sve stupnjeve džihada. Zato je najsavršeniji i najčasniji kod Allaha - posljednji Allahov poslanik Muhammed, ﷺ, koji je izvršavao sve to, boreći se na Allahovom Putu iskrenom borbom, otkada ga je Allah poslao pa sve do svoje smrti. Kada mu je objavljeno:

﴿ يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنذِرْ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ﴾

O ti, pokriveni, ustani i opominji, i Gospodara svoga veličaj, i haljine svoje očisti.[510]

Poslanik, ﷺ, se odmah prihvatio pozivanja u vjeru, izvršavajući to na najbolji način. Pozivao je u Allahovu vjeru danju i noću, tajno i javno, a kada mu je objavljen ajet:

﴿ فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ ﴾

Ti javno ispovijedaj ono što ti se naređuje[511]

odmah se pokorio Allahovoj naredbi, ne bojeći se ničijeg prijekora. Pozivao je u vjeru i stare i mlade, slobodne i robove, muško i žensko, džinne i ljude. Kada se pokorio Allahovoj naredbi, javno pozivajući narod u vjeru, proklinjujući njihova božanstva, kritikujući njihovu vjeru, napad na njega i one koji su ga slijedili se pojačao. To je Allahov Zakon u Njegovim stvorenjima, kao što Uzvišeni kaže:

﴿ مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِن قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴾

Tebi se neće reći ništa što već nije rečeno poslanicima prije tebe.[512]

---

510 *El-Muddasir*, 1-4.
511 *El-Hidžr*, 94.
512 *Fussilet*, 43.

Allah, kaže:

﴿ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الإِنسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴾

Tako smo svakom vjerovjesniku neprijatelja određivali šejtane u vidu ljudi i džinnova.[513]

Uzvišeni kaže:

﴿ كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّن رَّسُولٍ إِلاَّ قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ أَتَوَاصَوْا بِهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴾

I tako je bilo, ni onima prije ovih nije došao nijedan poslanik, a da nisu rekli: čarobnjak je!, ili: lud je! Zar su to jedni drugima u amanet ostavljali? Nisu, nego su oni ljudi koji su u zlu svaku mjeru bili prevršili.[514]

Time je Allah tješio Svoga Poslanika, ﷺ, ukazujući mu da ima primjer u onima prije njega i podstičući njegove sljedbenike riječima:

﴿ أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُواْ الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُم مَّثَلُ الَّذِينَ خَلَوْاْ مِن قَبْلِكُم مَّسَّتْهُمُ الْبَأْسَاء وَالضَّرَّاء وَزُلْزِلُواْ حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُواْ مَعَهُ مَتَى نَصْرُ اللهِ أَلا إِنَّ نَصْرَ اللهِ قَرِيبٌ ﴾

Zar mislite da ćete ući u Džennet, a još niste iskusili ono što su iskusili oni koji prije vas minuše, pogađala ih je neimaština i bolest, i

[513] *El-An'am*, 112.
[514] *Az-Zarijat*, 52-53.

toliko su bivali potresani da bi i Poslanik, i oni koji su s njim vjerovali, govorili: Kada će doći Allahova pomoć!? Eto, Allahova pomoć je doista blizu![515]

Također ga je tješio riječima:

﴿ الم أَحَسِبَ النَّاسُ أَن يُتْرَكُوا أَن يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَن يَسْبِقُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ مَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ وَمَن جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِن جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِن جَاءَ نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ ﴾

Elif-lam-mim. Zar misle ljudi da će biti ostavljeni na miru ako kažu: Mi vjerujemo! i da u iskušenje neće biti dovedeni? A mi smo u iskušenje doveli i one prije njih, pa će Allah, sigurno, znati ukazujući na one

[515] *El-Bekare*, 214.

koji govore istinu i one koji lažu. Zar misle oni koji zla djela rade da će Nama umaći? Loše li je ono što prosuđuju! A ko se nada susretu s Allahom, pa od Allaha određeno vrijeme će doći, a On sve čuje i sve zna! A onaj ko se bori – bori se samo za sebe, doista, Allah je nezavisan od svih svjetova. Onima koji vjeruju i dobra djela čine, prijeći ćemo, sigurno, preko hrđavih postupaka njihovih, i za ono bolje što su radili, doista ćemo ih nagraditi. Mi smo svakog čovjeka zadužili da bude dobar prema roditeljima svojim. Ali, ako te oni budu nagovarali da Meni bilo šta ravnim smatraš, o čemu ti nemaš znanja, onda ih ne slušaj. Meni ćete se vratiti, pa ću vas Ja o onome što ste radili obavijestiti. One koji vjeruju i dobra djela čine sigurno ćemo među one koji su dobri uvrstiti. Ima ljudi koji govore: Vjerujemo u Allaha!, a kad neki Allaha radi bude na muke stavljen, on drži da je ljudsko mučenje isto što i Allahova kazna. A ako pobjeda dođe od Gospodara tvoga, sigurno će oni reći: Bili smo uz vas! A zar Allah ne zna dobro ono što je u grudima svačijim?[516]

Neka čovjek dobro promotri smisao ovih ajeta, pouku i mudrost koju u sebi sadrže. Kada se pošalju vjerovjesnici, ljudi se nađu između dvije stvari: vjeruju ili ne, pa nastavljuju sa griješenjem. Ko kaže: *Vjerujem!*, njegov Gospodar ga stavlja u iskušenje da bi se jasno razlikovao onaj koji govori istinu od onoga koji laže. A onaj ko ne kaže: *Vjerujem!*, neka ne misli da će dobro proći kod Allaha.

Onoga ko vjeruje u Allahove poslanike napadaju i muče njegovi neprijatelji i biva iskušavan onim što mu donosi bol – i njega čeka

---

[516] *El-Ankebut*, 1-10.

nagrada kod Gospodara njegovoga, a ko im se ne pokorava - on biva kažnjen, i na Ovom i Onom svijetu. Svako mora osjećati bol, ali vjernik osjeća bol samo na početku, a zatim postiže dobar kraj i na Ovom i Onom svijetu. Onaj koji ne vjeruje, na početku osjeća užitak koji se kasnije pretvaru u vječnu patnju.

Upitan je Šaf'ija: *Šta je bolje za čovjeka, da mu se da vlast i namjesništvo ili da bude iskušan?* Rekao je: *Neće mu se dati vlast i namjesništvo dok ne bude iskušan.*

Uzvišeni Allah je iskušao odabrane poslanike, ulu-l-azmi, pa pošto su se strpili, dao im je namjesništvo, i neka niko ne misli da će biti pošteđen patnje. Razlika je samo u razboritosti onih koji osjećaju bol. Najpametniji je onaj ko trajnu patnju zamijeni kratkotrajnom, a najgljuplji onaj ko kratkotrajnu i lahku patnju zamijeni za vječnu i veliku. Može neko pitati: *Kako će pametni izabrati ovo*? Kažemo da ono što ga potiče na to je preferiranje onoga što je blizu nad onim što će doći kasnije. A duša voli ono što je blizu:

﴿ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ﴾

Uistinu, vi Ovaj prolazni svijet volite, a o Onom drugom brigu ne vodite.[517]

﴿ إِنَّ هَٰؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ﴾

A ovi, oni život na Ovom svijetu vole doista.[518]

Ovo se dešava svakome, jer čovjek mora da živi sa drugim ljudima, a oni imaju svoje zahtjeve i traže od čovjeka da se i on složi sa njima, pa ako to ne uradi, muče ga i kažnjavaju, a ako se složi s njima, to mu donosi patnju i kaznu od njih, a drugi put od nekih drugih. Pogledajmo onoga ko posjeduje vjerovanje i bogobojaznost, a živi među nepravednima i grješnima. Oni mogu činiti nepravdu samo ako se on složi s njima ili šutke prelazi preko toga, pa ako tako uradi,

[517] *El-Kijame*, 20-21.
[518] *Ed-Dahr*, 27.

spasio se njihovoga zla samo na početku. Zatim ga oni ponižavaju i muče više nego što bi ga mučili da im se suprostavio na početku. Ako se spasi od njih, onda mora biti ponižen od nekih drugih. Zato se čvrsto držite onoga što kaže Aiša, ﷺ, Muaviji: *Ko naljuti ljude da bi zadovoljio Allaha, On će učiniti da mu ljudi nisu potrebni, a ko naljuti Allaha da bi zadovoljio ljude, ništa ga neće spasiti od Allaha.*[519]

Ko posmatra svijet, vidjet će ovakvih primjera ima mnogo. Naročito su brojni oni koji pomažu predsjednike i one sa novotarijama bojeći se njihove kazne. Koga Allah čuva od zla njega samoga, on odbija da se složi sa onim što je zabranjeno i trpi njihovo neprijateljstvo, pa postiže dobar kraj na Ovom i na Onom svijetu, kao što su bili iskušavani poslanici, njihovi sljedbenici, učenjaci i ostali.

Pošto se bol ne može nikako izbjeći, Uzvišeni Allah daje utjehu onome ko izabare prolaznu, a ne veliku bol, rekavši:

﴿ مَن كَانَ يَرْجُو لِقَاء اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴾

Onaj ko se boji i nada se susretu sa Allahom, pa doći će, sigurno, Dan obećani, a On sve čuje i sve zna![520]

Odredio je tom prolaznom bolu kraj, a to je Dan susreta sa Allahom, ﷻ, pa neka se rob naslađuje bolom koji je podnosio u ime Allaha. Ovu utjehu je potvrdio nadom u taj susret, kako bi rob, podnoseći bol, u sebi nosio želju za susretom sa Njim, čak ta želja za susretom potiskuje prisutnu bol. Zato je Poslanik, ﷺ, molio Allaha, ﷻ, da mu da želju za susretom s Njim,[521] koja je jedna od najvećih blagodati. Ali, ova blagodat traži riječi i djela, a Uzvišeni Allah je Onaj koji čuje te riječi i zna za ta djela i zna ko zaslužuje tu blagodat.

---

[519] Tirmizi, *Sunen,* 2416. Aiša je napisala pismo Muaviji u kojem je stajalo: *Selamun alejk, a potom, Čula sam Allahovog Poslanika,* ﷺ, *kada je rekao:* ***Ko zadovolji ljude u Allahovoj srdžbi...***

[520] *El-Ankebut*, 5.

[521] Nesai, *Sunen,* 3/54 i 55.

Kao što je rekao:

﴿ وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ ﴾

I tako Mi jedne drugima iskušavamo.[522]

A ako čovjek propusti neku blagodat, neka prouči slijedeći ajet:

﴿ أَلَيْسَ اللهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ﴾

A zar Allah dobro ne poznaje one koji su zahvalni.[523]

Uzvišeni Allah vjernicima daje drugu utjehu, a to je da je njihov džihad u ime Allaha samo za njihovu korist, a Allah je neovisan od svijeta i nema koristi od njega. Zatim ih obavještava da će ih džihadom i imanom uvesti u grupu dobrih. Potom je obavijestio da Onaj koji prihvata vjeru bez znanja smatra ljudsku fitnu i patnju, koja je neizbježna, jednakom Allahovoj kazni. Tako, kada nekoj vojsci dođe pobjeda od Allaha, taj kaže: *Ja sam s vama*, a Allah najbolje zna kakvo se licemjerje krije u njegovim prsima.

Ono što se može zaključiti jeste da je Allahova mudrost to što iskušava ljude da bi se razlikovao dobar od lošega. Pošto je duša u osnovi griješna i nepravedna, u nju se uvlači određena količina zla koja treba da se očisti, a ako se ne očisti na Ovom svijetu, očistiće se u vatri džehennemskoj. Tek kada se čovjek očisti, može ući u Džennet.

---

[522] *El-An'am*, 53.
[523] *El-An'am*, 53.

POČETAK DA'VE

Kada je Poslanik, ﷺ, počeo pozivati u vjeru, odazvali su se Allahovi robovi iz svih plemena, pa prvi koji je imao čast da prijeđe na islam je najiskreniji čovjek Ummeta, Ebu Bekr, ؓ, koji je pomagao Poslaniku, ﷺ, u pozivanju u vjeru. Ebu Bekru, ؓ, su se odazvali Osman, Talha i Sa'd, ؓ,. Tom pozivu se odmah odazvala i najiskrenija među ženama, Hatidža, ؓ, koja je podnosila sve teškoće iskrenosti. Poslanik, ﷺ, joj je rekao: ***Bojim se za sebe.***[524] *Raduj se, jer tako mi Allaha, On te nikada neće osramotiti.* - Ona reče. Ona je dokazala da onaj ko ima takve osobine ne može nikada biti osramoćen od Allaha, spoznavši svojom prirodom i savršenim razumom da dobrim djelima i izvanrednoj naravi Poslanika, ﷺ, odgovara Allahova plemenitost i dobročinstva, a ne sramota. Takvim razumom Hatidža, ؓ, je zaslužila da joj Allah, ﷻ, uputi selam preko Svojih poslanika Džibrila, ؑ, i Muhammeda, ﷺ.[525]

Odmah je prihvatio islam i Ali ibn Ebu Talib, ؓ, kada je imao osam godina, a neki kažu i više. Za njega se brinuo Allahov Poslanik, ﷺ, uzevši ga od svoga amidže da bi mu pomogao, jer je bila godina oskudica.

Zatim je na islam prešao Zejd ibn Haris, ؓ, ljubimac Poslanika, ﷺ, koji je služio kod Hatidže, ؓ, pa ga je ona poklonila Poslaniku, ﷺ. Došli su Zejdov otac i amidža da ga otkupe, pa Poslanik, ﷺ, reče: ***Može li ovako: Dat ću mu da izabere, pa ako izabere vas, eto vam ga, a ako izabere mene, tako mi Allaha, ja nisam od onih koji izaberu nešto drugo osim onoga koji je mene izabrao.*** *Natjerao si nas da budemo pravedni i u pravu si.* - Rekoše oni. Pozvao je Zejda, pa je on izabrao, rekavši: *Ja nisam onaj koji je izabrao nekoga drugoga osim tebe. Teško tebi, Zejde, zar si izabrao ropstvo umjesto slobode i tvoje porodice?* - Rekoše Zejdov otac i amidža. *Da, jer sam kod ovoga*

[524] Ahmed, *Musned,* 10/25923, putem Lejs ibn Sa'da.; Buhari: Kitabu bedi' el-vahji hadis br. 3.; Muslim: Kitabu el-imani, poglavlje Bedu' el-vahji ila resulillahi, hadis br. 160.

[525] Vidi: Buhari, hadis br. 3820 i Muslim, hadis br. 2432.

čovjeka vidio nešto zbog čega ne bih nikada izabrao nekoga drugoga. – odgovori im Zejd, رضي الله عنه. Kada je to čuo Poslanik, ﷺ, izvede ga u neizgrađeni dio Ka'be[526] i reče: ***Budite svjedoci da je Zejd moj sin kojeg naslijeđujem i on mene naslijeđuje.*** Kada su vidjeli to, otac i amidža se smiriše i odoše. Zejd, رضي الله عنه, je nosio ime Zejd Muhammedov sin sve do početka Objave, kada je objavljen ajet:

﴿ ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِندَ اللَّهِ فَإِن لَّمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُم بِهِ وَلَٰكِن مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴾

Zovite ih po očevima njihovim, to je kod Allaha pravednije! A ako ne znate imena očeva njihovih, pa oni su braća vaša po vjeri i štićenici su vaši. Nije grijeh ako u tome pogriješite, grijeh je ako to vaša srca smjeraju; a Allah prašta i Milostiv je.[527]

Od tada se zvao Zejd ibn Harise, رضي الله عنه.[528] Prenosi Muammer da je Zuhri rekao: *Ne znamo da je iko prije Zejda prešao na islam.*

Zatim je na islam prešao Vereka ibn Nevfel, رضي الله عنه. U Tirmizijevom *Sunenu*[529] stoji da ga je Poslanik, ﷺ, usnio lijepoga izgleda.

Ljudi su jedan za drugim prelazili u Allahovu vjeru. Kurejšije se nisu tome protivili sve dok Poslanik, ﷺ, nije počeo kritizirati njihovu vjeru i proklinjati njihova božanstva, kada su njemu i njegovim ashabima postali neprijatelji.

Allah, سبحانه وتعالى, je štitio Poslanika, ﷺ, preko Ebu Taliba, jer je on među njima bio poštovan i ugledan čovjek, a Allahova mudrost je to što je on ostao u vjeri svoga naroda, u čemu ima mnogo koristi koje su jasne onome ko malo bolje pogleda.

A što se tiče njegovih ashaba, njih su štitila njihova plemena,

---

526 Na tom mjestu su se okupljali kurejšijski velikani.
527 *El-Ahzab*, 5.
528 Ibn Hadžer, *El-Isabetu,* 3/25.; Ahmed, *Musned,* 2/5480, putem Ibn Omera u skraćenoj verziji.; Buhari, hadis br. 4782.; Muslim, hadis br. 2425.
529 Tirmizi, *Sunen,* hadis br. 2289.

a mnogi su bili izloženi mučenju, kao Ammar, ﵁, njegova majka i porodica. Oni su mučeni zbog Allaha, ﷻ, a kada je Poslanik, ﷺ, prošao pored njih, dok su bili mučeni, rekao je: ***Strpite se Jasirova porodico, jer vas čeka Džennet.***[530]

Među njima je i Bilal koji je zbog Allaha, ﷻ, bio žestoko mučen. Nije mario za njih, niti je štedio sebe radi Allaha, ﷻ. Kada bi muke postale veće, govorio je: Allah je Jedan, Allah je Jedan!

Prošao je pored njega Vereka ibn Nevfel, rekavši: *Tako je, tako mi Allaha, Bilale, On je Jedan, On je Jedan. Tako mi Allaha, ako ga ubijete, to je milost za njega.*

A kada je mučenje vjernika postalo jače i kada su bili iskušani, Allah, ﷻ, im je naredio da učine hidžru, i to prvo u Abesiniju.

Prvi koji je učinio hidžru je Osman, ﵁, a sa njim i njegova žena Rukajja, ﵂, - kćerka Allahovoga Poslanika, ﷺ. U tajnosti je izašla grupa od dvanaest muškaraca i četiri žene. Kada su došli na obalu, Allah, ﷻ, ih je pomogao dvjema lađama u koje su se ukrcali, a iz njih su izašli u redžebu, pete godine po poslanstvu. Za njima su, sve do obale, izašle Kurešije, ne mogavši ih uhvatiti. Nakon što su čuli da su Kurejšije odustale od Poslanika, ﷺ, vratili su se. Na sat vremena prije nego su stigli u Mekku, čuli su da se neprijateljstvo još više pojačalo, pa su neki od njih ušli u Mekku pod zaštitom. Tada je došao Ibn Mes'ud, ﵁, i nazvao selam Poslaniku, ﷺ, na šta mu Poslanik, ﷺ, nije odgovorio,[531] jer je bio na namazu - što je poznato.

Ibn Ishak kaže: Kada su čuli da nije istina da su Kurešije odustali od Poslanika, ﷺ, niko nije ušao u Mekku bez zaštite, ili u tajnosti. Oni koji su ušli u Mekku, odustali su sve do hidžre u Medinu, učestvovali su u borbi na Bedru i Uhudu, a među njima se spominje i Ibn Mes'ud, ﵁,.

Što se tiče hadisa Zejda ibn Erkama, ﵁,[532] na njega postoje dva odgovora:

---

530 Hakim, *Marifetu es-sahabe,* 3/5666, od Džabira. Hakim je rekao: *Sahih, odgovora Muslimovim uvjetima.*

531 Buhari, hadis br. 1199, 3875 i Muslim, hadis br. 538.

532 Odnosi se na hadis prenesen od Zejda ibn el-Erkama: *Pričali smo u namazu. Razgovarali su dvojica koji su klanjali jedan do drugog u saffu sve dok nije objavljen ajet:*

﴿وقوموا لله قانتين﴾

Stojte pred Allahom ponizno!

- El-Bekare, 238 - *Tada nam je naređeno da šutimo i ne pričamo.*

- zabrana pričanja u namazu je donešena u Mekki, a zatim je Poslanik, ﷺ, to dozvolio u Medini, pa opet zabranio;

- Zejd je bio jedan od mlađih ashaba, pa su on i njegovi prijatelji pričali u namazu, kao i obično - ne čuvši tu zabranu. Kada su saznali za to, napustili su pričanje u namazu.

Pojačalo se nasilje Kurejšija nad onima koji su došli iz Abesinije i ostalima, pa su ih napala njihova plemena.

Poslanik, ﷺ, im je naredio da po drugi put isele u Abesiniju, što je za njih bilo mnogo teže nego prvi put, jer su naišli na žestoku prepreku od strane Kurejšija i bilo im je teško zbog onoga što su čuli o Nedžašiji i njegovom gostoprimstvu.

Grupa koja je izašla ovog puta je brojala osamdeset i tri čovjeka, ako je među njima bio Ammar ibn Jasir, ﷺ. S tom grupom ljudi bilo je i devetnaest žena.

U ovoj drugoj grupi bili su i Osman, ﷺ, i nekoliko ljudi koji su učestvovali na Bedru. Postoji mogućnost da je to grješka, ili su oni došli prije Bedra, što bi označilo hidžru u tri navrata. Zbog toga, Ibn Sa'd, ﷺ, i ostali kažu da kada su čuli da je Poslanik, ﷺ, učinio hidžru, vratilo se od njih trideset i troje muškaraca i osam žena. U Mekki su umrla dva čovjeka, a uhvaćena sedmerica, a od njih je na Bedru učestvovalo dvadeset i četvero ljudi.

Mjeseca rebiu-l-evvela, sedme godine po hidžri, Poslanik, ﷺ, je napisao pismo Nedžašiji, u kojem ga poziva u islam preko Amra ibn Umejja, ﷺ, pa je Nedžašija prihvatio i rekao: *Da mogu ići njemu, išao bih.*

Napisao mu je da za njega oženi Ummu Habibu, koja je učinila hidžru sa svojim mužem Ubejdullahom ibn Džahšom, ﷺ. On je tamo primio kršćanstvo i umro kao kršćanin. Nedžašija je oženio za Poslanika, ﷺ, davši joj mehra u vrijednosti četiri stotine dinara. Izvršilac vjenčanja je bio Halid ibn Said ibn el-'As.

Napisao mu je da pošalje ashabe koji su ostali kod njega. Nedžašija ih je ukrcao u dvije lađe sa 'Amrom ibn Umejjom, ﷺ, pa su došli Poslaniku, ﷺ, na Hajber i saznali da ga je osvojio. Na osnovu toga, nestaje dileme oko hadisa Ibn Mes'uda, ﷺ, i hadisa

Zejda ibnEkrema, ﷺ.[533] Time je zabrana govora u namazu donešena u Medini, pa ako neko kaže: Kako bi bilo dobro da Ibn Ishak nije rekao da je Ibn Mes'ud boravio u Mekki, može se reći da je Ibn Sa'd, ﷺ, rekao da je Ibn Mes'ud, ﷺ, malo boravio u Mekki, a zatim otišao u Abesiniju - što je ispravnije - jer nije imao nikoga da ga zaštiti u Mekki. Ibn Ishak nije bio upoznat sa izvorom hadisa. Međutim, Ibn Sa'd, ﷺ, spominje da hadis potiče od El-Mutaliba ibn Abdullaha ibn Hanteba, pa je, hvala Allahu, nestalo dileme.

Ibn Ishak spominje da je u ovoj hidžri bio Ebu Musa el-Eš'ari, ﷺ. Međutim, to negiraju El-Vakidi i drugi, rekavši: *Kako to nisu znali drugi?* Smatramo da su znali, ali nesporazum je bio u tome što je Ebu Musa, ﷺ, učinio hidžru iz Jemena do Džа'fera i njegovih ashaba, ﷺ, a zatim se vratio sa njime. Tako ga je Ibn Ishak uvrstio u one koji su obavili hidžru, ne rekavši, pri tome, da je učinio hidžru iz Mekke. Zato ga ne možemo kritizirati.

Muslimani su otišli kod Nedžašije osjećajući se sigurnim. Kurejšije su poslale za njima Abdullaha ibn Ebu Rebi'a i Amra ibn el-'Asa sa poklonima za Nedžašiju da bi ih vratio. Kurejšije su otišli Nedžašiji preko njegovih vojnih glavešina. Nedžašija je odbio vratiti muslimane, pa su mu rekli da oni govore ružno o Isau, ﷺ, kao da je on rob. Nedžašija ih je pozvao. Na čelu muslimana bio je Džafer ibn Ebu Talib. Kada su htjeli da uđu kod Nedžašije, Džafer, ﷺ, reče: *Može li ući Allahova skupina?* Nedžašija mu reče da ponovo pita za dozvolu, pa je ponovio to isto. Kada su ušli, upita ih: *Šta kažete o Isau?* Tada mu je Džafer proučio početak sure *Merjem.* Nedžašija uze štap sa poda i reče: *Isa nije više rekao od onoga što vi kažete, ni koliko je ovaj štap.* Velikani oko njega su se bunili, pa on reče: *Bunite se koliko hoćete.* Okrenu se i reče muslimanima: *Idite, vi ste sigurni u*

---

533 U originalu ovoga djela *Zadu-l-me'ad*, 3/27, stoji da je Ibn el-Kajjim rekao: *Tj. Ibn Mes'ud je došao po drugi put nakon hidžre u Medinu prije Bedra i poselamio ga dok je bio u namazu, a Poslanik, ﷺ, mu nije odgovorio. Zabrana govora u namazu bila je malo prije toga objavljena kako prenosi Zejd ibn Erkam.*

mojoj zemlji. Ko vas bude psovao, biće kažnjen. Reče dvojici izaslanika Kurejšija: *Da mi date planinu od zlata, ne bih vam ih predao.* Zatim je naredio da im se vrate pokloni, pa su se oni vratili posramljeni.

Na islam su prešli Hamza i mnogi drugi. Kada su Kurejšije vidjeli da stvar sa Poslanikom, ﷺ, postaje sve ozbiljnija, dogovorili su se da ne biraju za starješine nikoga iz plemena Benu Hašim i Beni el-Mutalib, da ne trguju s njima, da ne stupaju u bračnu vezu s njima, da ne pričaju niti sjede sa njima, sve dok im ne predaju Allahovoga Poslanika, ﷺ. To su napisali na jedan list i zakačili ga na Ka'bu, a to je napisao Begid ibn Amir ibn Hašim, protiv koga je Poslanik, ﷺ, učio dovu, pa mu se oduzela ruka.

Vjernici i nevjernici ta dva plemena su otišli u ši'ab Beni Hašim,[534] osim Ebu Leheba, koji je podržavao Kurejšije protiv njih. To je bilo sedme godine po poslanstvu. Vjernici, muslimani, ostali su zatvoreni pod jakim obručem oko tri godine, dok se nisu izmorili i dok se plač njihove djece nije čuo iza brda. Tada je Ebu Talib napisao jedan proglas, Kasidetu-l-lamija, kojim su neke Kurejšije bili zadovoljni, a neke ne, pa su ga, onako nezadovoljni, počeli kritizirati.

Allah je obavijestio Poslanika, ﷺ, o sadržaju njihovoga lista i tome da ga je izgrizao crv, tako da je nestalo sve ono što je bilo nepravednoga sadržaja, osim Allahovoga imena. Poslanik, ﷺ, je obavijestio svoga amidžu o tome, pa je on otišao među Kurejšije i sve im ispričao, rekavši: *Ako Muhammed laže, predat ćemo vam ga, a ako govori istinu, prekinite blokadu.* Oni rekoše: *To je pravedno.* Uzeli su list sa Ka'be i kada su vidjeli da je sve izgriženo osim Allahovoga imena, njihovo nevjerovanje se još više povećalo.

Poslanik, ﷺ, se vratio s brda sa onima koji su bili s njim. Šest mjeseci poslije toga umro je Ebu Talib, a Hatidža, ﵂, tri dana iza njegove smrti, a prenosi se i drugačije.

Nasilnici su pojačali napad na Allahovoga Poslanika, ﷺ, pa je otišao u Taif u nadi da će tamo dobiti pomoć protiv njegovih neprijatelja.

Pozivao ih je Allahu ﷻ, ali niko ga nije prihvatio, niti mu pomogao. Žestoko su ga uznemiravali, čak više nego njegov narod. Sa njim je bio Zejd ibn Haris, ﵁. Ostali su u Taifu deset dana i kojeg god

[534] Ši'ab su planinski putevi u njima su živjeli.

uglednika je pozvao u islam, ovaj bi mu rekao: *Izlazi iz naše zemlje!*, huškajući nasilnike protiv njega. Poredali su se u dva reda i gađali su ga kamenjem, dok mu noge nisu prokrvarile. Zejd ga je štitio svojim tijelom dok nije zadobio ranu na glavi, pa se tužan vratio u Mekku.

Po povratku je proučio svoju poznatu dovu: ***Allahu, Tebi se žalim na svoju slabost, nemoć i poniženje pred ljudima...***[535] Allah, ﷻ, je tada poslao meleka brda da od Poslanika, ﷺ, traži dozvolu da sruši najveće dvije planine, dvije planine između kojih je smještena Mekka, na stanovnike Mekke. Poslanik, ﷺ, reče: ***Pusti ih, možda će Allah učiniti da Ga neko od njihovih potomaka obožava i da Mu ne pripisuje druga.***[536]

Kada je stigao u mjesto Nahla, klanjao je noćni namaz, pa mu je Allah poslao jednu skupinu džinna, koji su slušali njegovo učenje. Nije znao za njih dok mu nije objavljen ajet:

﴿ وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِم مُّنذِرِينَ قَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ مِن بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقٍ مُّسْتَقِيمٍ يَا قَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرْ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ وَمَن لَّا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴾

Kada ti poslasmo nekoliko džinna da Kur'an slušaju, kada dođoše da ga čuju, oni rekoše: Šutite i slušajte! A kad se završi, vratiše se narodu svome da opominju. O narode naš – govorili su – mi smo slušali Knjigu koja se poslije Musaa objavljuje, koja potvrđuje da su istinite i one prije nje, i koja ka Istini i na

[535] Ibn Kesir, *El-Bidaje ve en-nihaje*, 3/133.
[536] Buhari: Kitabu bedi' el-halki, poglavlje Iza kale ehadukum: Amin!, hadis br. 3231 i Muslim: Kitabu el-džihadi, hadis br. 1795.

Pravi put upućuje. O narode naš, odazovite se Allahovu glasniku i vjerujte u Allaha, On će vam neke grijehe vaše oprostiti i od patnje vas neizdržive zaštititi! A oni koji se ne odazovu Allahovu glasniku, takvi Mu na Zemlji neće umaći i mimo Njega neće zaštitnika naći. Oni su u velikoj zabludi.[537]

Ostao je u mjestu Nahla nekoliko dana. Zejd mu reče: *Kako ćeš ići njima, kada su te istjerali?* - misli se na Kurejšije, pa Poslanik, ﷺ, reče: ***O, Zejde, Allah će za ono što vidiš učiniti izlaz i olakšicu i Allah će pomoći Svoju vjeru i uzdići svoga Poslanika,*** ﷺ. Kada su stigli do Mekke, poslao je jednoga čovjeka, iz plemena Huza'a, Mut'imu ibn 'Adiiju da ga pita može li ući u Mekku pod njegovom zaštitom. On je pristao. Pozvao je sinove i svoj narod rekavši im da se naoružaju i budu kod Ka'be, jer on štiti Muhammeda. Došao je Poslanik, ﷺ, sa Zejdom ibn Harisom, 'anhu, stigavši do Ka'be. Mut'im je sjedio na jahalici povikavši: *O, Kurešije, ja štitim Muhammeda, pa neka ga niko do vas ne psuje!* Poslanik, ﷺ, je dodirnuo ćošak Ka'be i klanjao dva rekata, a zatim se uputio svojoj kući, dok su ga Mut'im i njegovi sinovi pratili s oružjem sve dok nije ušao u kuću.[538]

---

[537] *El-Ahkaf*, 29-32.
[538] Ibn Kesir, *El-Bidaje ve en-nihaje*, 3/135.

ISRA' I MI'RADŽ

Poslanik, ﷺ, je uzdignut tjelesno, po ispravnom mišljenju, iz Mesdžidu-l-Harama do Mesdžidu-l-Aksaa na buraku[539] zajedno sa Džibrilom, عليه السلام. Tamo je spušten, pa je kao imam obavio namaz sa vjerovjesnicima, dok je burak bio svezan za halku na vratima mesdžida. Neki kažu da je spušten i u Bejtu-l-Lahm, ali to uopće nije utvrđeno. Zatim je te noći uzdignut iz Kudsa do dunjalučkoga neba. Džibril, عليه السلام, je zatražio da se nebo otvori, pa im se otvorilo. Tamo je Poslanik, ﷺ, vidio Adema, عليه السلام, oca ljudskoga roda, pa mu je uputio selam. Adem, عليه السلام, mu je uzvratio, poželio mu dobrodošlicu i priznao njegovo poslanstvo. Allah je dao Poslaniku, ﷺ, da vidi duše sretnih na desnoj strani i duše nesretnih na lijevoj strani. Zatim je uzdignut na drugo nebo na kojem je vidio Jahjaa, عليه السلام, i Isaa, عليه السلام,. Na trećem je vidio Jusufa, عليه السلام, na četvrtom Idrisa, عليه السلام, na petom je sreo Haruna, عليه السلام, na šestom Musaa, عليه السلام, a kada ga je prošao, Musa, عليه السلام, je zaplakao. Upitan je: *Zašto plačeš?* Reče: *Zato što je poslije mene poslan jedan čovjek iz čijeg će Ummeta biti više onih koji će ući u Džennet, nego iz moga.* Na sedmom nebu je sreo Ibrahima, عليه السلام, vidio Sidretu-l-Munteha i El-Bejtu-l-Ma'mur, a zatim se uzdigao do Uzvišenoga Allaha, ﷻ, i Džibril, عليه السلام, se približio

﴿ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ مَا أَوْحَى ﴾

blizu koliko dva luka ili bliže i objavio robu Njegovu ono što je objavio.[540]

Tada mu je naređeno pedeset namaza, pa je Poslanik, ﷺ, otišao. Kada je prošao pored Musaa, عليه السلام, on ga upita: *Šta ti je naređeno?* ***Pedeset namaza.*** - reče. Musa, عليه السلام, reče: *Tvoj Ummet to ne može podnijeti. Vrati se svom Gospodaru i zamoli Ga da olakša tvom Ummetu.* Poslanik, ﷺ, pogleda u Džibrila, عليه السلام, kao da hoće savjet.

[539] Burak je bijela životinja manja od mazge, a veća od magarca.
[540] *En-Nedžm*, 9 i 10

Može, ako želiš. - Džibril, ﷺ, reče. Džibril, ﷺ, se uzdigao s njim do uzvišenoga Allaha, a Džibril, ﷺ, je ostao na svome mjestu. To prenosi Buhari u svom *Sahihu.* Prenosi se i slijedeća predaja: Broj namaza se smanjio za deset, zatim se Poslanik, ﷺ, spustio i prošao pored Musaa, ʋ, obavijestivši ga o tome. *Vrati se svom Gospodaru i zamoli za olakšanje.* - Musa, ﷺ, reče. Poslanik, ﷺ, se vraćao od Musaa, ﷺ, do Allaha, ﷻ, sve dok broj namaza nije određen na pet. Musa, ﷺ, mu je rekao da se opet vrati Gospodaru i zamoli za olakšanje. Poslanik, ﷺ, reče: ***Stidim se svoga Uzvišenoga Gospodara, zadovoljan sam i Njemu se predajem.*** Kada je otišao Uzvišeni reče: ***Propisao sam Svoj fard i olakšao Svojim robovima.***[541]

Ashabi se razilaze u tome da li je Poslanik, ﷺ, vidio svoga Gospodara te noći ili ne. Ibn Abbas kaže da jeste i prenosi se da je rekao da je Poslanik, ﷺ, vidio Allaha srcem.[542] Prenosi se da su Aiša, ﷺ, i Ibn Mes'ud to negirali rekavši da se riječi:

﴿ وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَى ﴾

On Ga je i drugi put vidio.,

odnose na Džibrila, .[543]

Prenosi se vjerodostojno od Ebu Zerra, ﷺ, da je pitao Poslanika, ﷺ: *Jesi li vidio svoga Gospodara*? Poslanik, ﷺ, reče: ***Svjetlo, kako ću Ga vidjeti,*** tj. Isprriječilo se između mene i Njegovog viđenja svjetlo. A u drugoj predaji stoji: ***Vidio sam svjetlo.***[544] Darimi kaže da su ashabi saglasni u tome da Poslanik, ﷺ, nije vidio Allaha. Šejhu-l-islam kaže: *Riječi Ibn Abbasa se ne suprotstavljaju tome, niti njegove riječi* ***Vidio Ga je srcem.*** Prenosi se u vjerodostojnoj predaji da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Vidio sam svoga Uzvišenoga Gospodara,***[545] *ali to je bilo u Medini, u snu.* Na osnovu toga imam Ahmed kaže da je Poslanik, ﷺ, vidio Allaha, jer je san Poslanika, ﷺ, istina i tako mora biti, a nije rekao da Ga je vidio na javi. Međutim, jedanput je rekao: *Vidio Ga je, a drugi put da Ga je*

[541] Ahmed, *Musned,* 6/17850, od Enesa.; Buhari, hadis br. 7517.; Muslim, hadis br. 164.; Nesai, hadis br. 447.; Tirmizi, hadis br. 3346.
[542] Vidi: Muslim, hadis br. 176 i Tirmizi, hadis br. 3275 i 3277.
[543] Vidi: Buhari, hadis br. 3233, 3234, 4858.; Muslim, hadis br. 177 i 873.
[544] Muslim: Kitabu el-iman, poglavlje Fi kavlihi: ***Nurun enna erahu!,*** hadis br. 178.
[545] Ahmed, *Musned,* 1/3484, od Ibn Abbasa putem Ibn Kilabe.

vidio srcem. Prenešena je od njegovih drugova po njihovom nahođenju predaja da Ga je vidio svojim očima koje se nalaze na njegovoj glavi. Evo predaja prenešenih o tome, a u njima nema tih riječi. Što se tiče riječi Ibn Abbasa da Ga je vidio srcem dva puta, on se izgleda oslanja na ova dva ajeta:

﴿ مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى أَفَتُمَارُونَهُ عَلَى مَا يَرَى ﴾

Srce nije poreklo ono što je vidio. On ga je i drugi put vidio.[546]

Međutim, prenosi se od Poslanika, ﷺ, da je Džibril, ﵇, taj koji je viđen u pravom obliku dva puta. Imam Ahmed se oslanja na riječi Ibn Abbasa da Ga je vidio srcem. A što se tiče ajeta:

﴿ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى ﴾

Zatim se približio pa nadnio.,[547]

to nije ono što se spominje u priči o israu. Ono što je spomenuto u Kur'anu odnosi se na Džibrila, ﵇, kao što kaže Aiša, ﵂, i Ibn Mes'ud, a kontekst upućuje na to. Kaže Uzvišeni:

﴿ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى ﴾

Uči ga jedan ogromne snage.[548]

Što se tiče riječi: ***Približio se*** i ***nadnio*** spomenute u priči o israu, jasno je da se one odnose na Uzvišenoga Allaha.[549]

Kada se Poslanik, ﷺ, našao ujutro među svojim narodom, obavijestio ih je o svom putovanju. Oni su ga još više optužili za laž tražeći da im opiše Bejtu-l-Makdis. Allah mu je tada predočio Bejtu-l-Makdis, pa im je Poslanik, ﷺ, opisao. Nisu mogli ništa odgovoriti na to. Obavijestio ih je o njihovoj karavani, dolasku i odlasku, vremenu stizanja i kamili koja je na čelu karavane. Sve je bilo onako kako je rekao, a to je povećalo njihovo poricanje.

---

[546] *En-Nedžm*, 11-13.

[547] *En-Nadžm*, 8.

[548] *En-Nedžm*, 5.

[549] Učenjaci kažu da je približavanje i nadnošenje spomenuto u hadisu Šerikova greška, jednog od prenosilaca hadisa. Ispravno je da se ajet odnosi na Džibrila.

Ibn Ishak prenosi od Aiše i Muavije da su rekli da je Poslanik, ﷺ, obavio isra duhovno, ali treba znati da postoji velika razlika između toga i kada se kaže da je učinio isra u snu. Aiša, ﵂, i Muavija nisu rekli da je Poslanik, ﷺ, učinio isra u snu, jer ono što čovjek vidi u snu može biti samo opis nečeg neosjetnoga, pa vidi kao da je uzdignut na nebo ili odveden u Mekku, dok se njegova duša nije uzdigla, niti je on fizički išao, nego mu je melek sna predočio takvu sliku. A oni koji kažu da je uzdignut duhovno, ne misle da se to desilo u snu, već na javi, pa se duša ponovo vratila u tijelo. Pošto je Poslanik, ﷺ, imao nadnaravne sposobnosti, čak da se otvorio njegov stomak ne osjetivši bol, tako ga je i duša napustila bez njegove smrti, što se nekom drugom može desiti jedino kada umre. Duše poslanika su u uzvišenom društvu nakon njihove smrti, ali su im duše povezane s tijelima. Oni uzvraćaju na selam onoga ko ga uputi, pa je tako Poslanik, ﷺ, vidio Musaa, ﵇, kako klanja u kaburu, a također ga je vidio i na nebu.

Poznato je da ga nije uzdigao iz kabura i ponovo vratio, to je mjesto boravaka njegove duše, a kabur je mjesto boravka tijela do dana kada će se spojiti duša i tijelo. Ko to ne može pojmiti neka pogleda sunce koliko je visoko, a ipak utječe na život na zemlji, duša je uzvišenija od sunca.

Reci očima slaba vida, nipošto ne
gledaj sjaj sunca i ne poredi tamu noći.

Ibn 'Abdu-l-Berr kaže: *Razmak između israa i hidžre je bio godina i dva mjeseca.*

Isra' se desio jednom, a neko kaže dva puta: jednom na javi, a drugi put u snu. Oni koji to kažu kao da hoće da naprave spoj između Šerikovog hadisa i ostalih. U njemu stoji: *Zatim sam se probudio dok sam bio u džamiji. I to prije nego što mu je objavljeno.*, a neko kaže tri puta. Sve je to netačno i potiče od slabih prenosilaca zahirija. Ono što je tačno i o čemu se slažu imami prenosilaca jeste da se isra desio jednom. Čudno je kako oni mogu pomisliti da mu je svakoga puta bilo propisano pedeset namaza. Hafizi za Šerikov hadis kažu da nije tačan, a Muslim u svom *Sahihu* kaže: *Nešto je dodao, a nešto oduzeo.*, zato ga Muslim nije naveo u cjelosti. Neka ga Allah nagradi, dobro je uradio.

POČETAK HIDŽRE KOJOM JE ALLAH RAZDVOJIO SVOJE SLJEDBENIKE OD NEPRIJATELJA I UČINIO JE TEMELJEM ZA UČVRŠĆENJE SVOJE VJERE I POBJEDE POSLANIKA, ﷺ

Zuhri kaže: Pričao mi je Muhammed ibn Salih da su Asim ibn Omer ibn Katade, Jezid ibn Ruman i ostali rekli: *Poslanik, ﷺ, je boravio u Mekki tri godine u tajnosti od početka poslanstva, u četvrtoj godini je javno obznanio poziv i to je trajalo deset godina, dočekujući hadždž svake godine prateći hadžije na sajmovima u Ukazu, Medženni i Zul-Medžazu, tražeći od njih da mu pruže zaštitu, da prenesu Allahovu objavu, za što će imati Džennet kao nagradu, ali niko ga nije pomogao, niti mu se odazvao. Poslanik, ﷺ, je išao od plemena do plemena, govoreći:* ***O ljudi, recite: Nema drugoga boga osim Allaha, pa ćete biti spašeni i zavladat ćete Arapima i ne-Arapima, a kada umrete, bićete carevi u Džennetu.****, dok je Ebu Leheb za njim govorio: Ne pokoravajte mu se, on je otpadnik i lažov. Uzvratili su na riječi Poslanika, ﷺ, na najružniji način, ponižavajući ga i govoreći: Tvoje pleme te najbolje poznaje, pa te zato nisu ni slijedili, a on ih je pozivao Allahu, rekavši:* ***Allahu, da Ti hoćeš, oni ne bi bili takvi.***[550] *Među plemenima kojima se obratio Poslanik, ﷺ, su: Benu 'Amir ibn S'asa'a, Muharib ibn Hasfa, Fezara, Gassan, Murra, Hanifa, Sulejm, 'Abs, Benu Nadr, Benu-l-Bekka, Kinda, Kelb, El-Haris ibn Ka'b, 'Uzra, i El-Hadarima i niko mu se nije odazvao.*[551]

Allah, ﷻ, je učinio Svom Poslaniku, ﷺ, da pleme Evs i Hazredž čuju od svojih saveznika, jevreja u Medini, da će se pojaviti jedan poslanik u ovom vremenu kojeg će oni slijediti, pa će ih uništiti, kao što su uništeni 'Ad i Irem. Ensarije su obavljale hadždž, kao i Arapi, a jevreji nisu.

Kada su Evs i Hazredž vidjeli da Allahov Poslanik, ﷺ, poziva ljude Allahu, osmotrili su situaciju, rekavši jedan drugom: *Tako nam Allaha, znajte, narode, da je ovo onaj o kome su govorili jevreji, pa ne dajte da mu se pridruže prije vas.*

[550] Ahmed, *Musned,* 7/19026.; Ibn Hibban, hadis br. 6562.; Darekutni, 3/44.; Taberani, *El-Kebiru,* hadis br. 8175.; Bejheki, *Sunen,* 5/380.
[551] Ibn Sa'd, *Et-Tabekatu el-kubra,* 1/216, 217.

Suvejd ibn es-Samit iz plemena Evs došao je u Mekku, pa ga je Poslanik, ﷺ, pozvao u islam, ali se on nije odazvao ni odbio.

Zatim je u Mekku, zajedno sa mladićima plemena Beni Abdu-l-Ešhel, koji su tražili svoje saveznike, došao Enes ibn Rafi'.

Poslanik, ﷺ, ih je pozvao u islam, pa mladić po imenu Ijas bin Muaz reče: *Narode, tako mi Allaha, ovo je bolje od onoga zbog čega smo došli.* Enes ga je udario i kritizirao, a ovaj je ušutio, pa su se vratili u Medinu.

Poslanik, ﷺ, je na sajmu kod 'Akabe sreo šestero ljudi iz plemena El-Hazredž: Es'ada ibn Zurara, Džabira ibn Abdullaha, Avfa ibn el-Harisa, Rafi'a ibn Malika, Kutba ibn Amira i 'Ukbea bin 'Amira. Pozvao ih je Poslanik, ﷺ, u islam, pa su se odazvali. Zatim su se vratili u Medinu i pozivali ljude u islam. Vjera se širila, ulazeći u svaku kuću.

Slijedeće godine je došlo dvanaest ljudi, među kojima i šesterica pomenutih, osim Džabira.

Među njima su bili: Mu'az ibn el-Haris, Avfov brat, Zekvan ibn Abdukajs, koji je ostao u Mekki sve dok nije učinio hidžru, te tako je on i muhadžir i ensarija, 'Ubade ibn Samit, Jezid ibn S'aleba, Ebu-l-Hejsem ibn et-Tejihan i 'Uvejmir ibn Sa'ida. Ebu Zubejr prenosi da je Džabir rekao: *Allahov Poslanik, ﷺ, je ostao u Mekki deset godina, gdje je pozivao ljude u islam u njihovim kućama, na sajmovima Medženne i 'Ukaza riječima:* ***Ko me prihvati i pomogne da prenesem objavu, dobit će Džennet.*** *Niko se nije odazvao. Čak su ljudima, koji su putovali iz Mudara ili Jemena rodbini, njihovi saplemenici govorili: Čuvajte se toga čovjeka iz Kurejša.*

Poslanik, ﷺ, je išao među njihove ljude, pozivajući ih u islam, a oni su prstom pokazivali na njega. Bilo je tako sve dok nas Allah nije poslao iz Jesriba, pa je neko od nas odlazio nekome, a taj bi prihvatio vjeru i podučavao se Kur'anu. Onda se vraćao svojima, pa bi oni prihvatili islam.

Sakupili smo se i rekli: *Dokle će Poslanik, ﷺ, živjeti kao prognanik na brdima Mekke. Došli smo Poslaniku, ﷺ, na sajam, pa smo se dogovorili o sporazumu kod 'Akabe. Ja ne znam koji su ovo ljudi, iako dobro poznajem stanovnike Jesriba.* - Abbas mu reče.

Sastali smo se sa Poslanikom, ﷺ, i to po jedan ili dva čovjeka, pa kada nas je ugledao Abbas, reče: *Ove ljude ja ne poznajem, ovi*

su mladi. O, Allahov Poslaniče, na čemu da ti se zavjetujemo? - rekli smo. Poslanik, ﷺ, reče: ***Da budete poslušni i pokorni i kad imate volju za radom i kad nemate, da dijelite u teškoći i blagostanju, da naređujete dobro i odvraćate od zla, da krenete u ime Allaha ne bojeći se ničijeg prijekora, da me pomognete kada dođem kod vas i da me štitite od čega štitite sebe, svoje žene i djecu pa ćete imati Džennet.***

Taman smo htjeli pristati kada ga Es'ad ibn Zurare uze za ruku i reče: *Polahko, stanovnici Jesriba, nismo se toliko mučili da nismo uvjereni da je on Allahov Poslanik, ﷺ. Njegov današnji izlazak znači prekid sa svim Arapima i oružani sukob, pa ako to možete izdržati, povedite ga, a nagrada vam je kod Allaha, a ako se bojite za sebe, ostavite ga, to vam je bolje kod Allaha.* Oni rekoše: *Skloni ruku, jer tako nam Allaha, nećemo napustiti ovaj sporazum, niti ćemo ga prekršiti.* Ustajali smo jedan po jedan, a Poslanik, ﷺ, nam je za to obećao Džennet.[552]

Zatim smo otišli u Medinu, a Poslanik, ﷺ, je s njima poslao Ibn Ummi Mektuma i Mus'aba ibn 'Umejra, koji su podučavali Kur'anu i pozivali u Allahovu vjeru. Njih dvojica su bili gosti kod Es'ada ibn Zurare, a Mus'ab ibn 'Umejr ih je predvodio, klanjao je s njima džumu kada ih je bilo četrdeset.[553]

Mnogo ljudi je pred ovom dvojicom prešlo na islam. Među njima su Usejd ibn Hudajr i S'ad ibn Muaz, a toga dana, kada su njih dvojica prešli na islam, svi iz plemena Beni Abdu-l-Ešhel su prešli na islam, osim Usajrima koji je primio islam na dan Bitke na Uhudu. Borio se dok nije poginuo, ne učiniviši ni jednu sedždu Allahu, pa je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Malo je radio, a veliku nagradu dobio.***[554] Tako se islam proširio i objelodanio u Medini.

[552] Ahmed, *Musned,* 5/14463.; Bezar, hadis br. 1756.; Bejheki, *El-Kubra,* 9/9.; Ibn Hibban, hadis br. 6274. Lanac prenosilaca je vjerodostojan, odgovara Muslimovim uvjetima.

[553] Ibn Hišam, *Es-Sira,* 2/42.; Ebu Davud: Kitabu es-salati, poglavlje El-džumuatu fi el-kura, hadis br. 1069.; Bejheki, 3/176.

[554] Buhari: Kitabu el-džihad, poglavlje Amelun salihun kable el-kital, hadis br. 2808.; Muslim, hadis br. 1900.; Ibn Hibban, hadis br. 4601.

Mus'ab, ﷺ, se vratio u Mekku. Te godine je na sajam došlo mnogo ensarija i muslimana i mušrika, na čijem je čelu bio El-Bera' ibn Ma'rur.

Tad je postignut sporazum kod 'Akabe, a El-Bera' je bio prvi koji je pristao na njega.

Imao je veoma važnu ulogu, jer je zaključio sporazum i bio prvi koji se složio s njim. Te noći je Poslanik, ﷺ, između njih izabrao dvanaest izaslanika. Pošto je zaključen sporazum, tražili su od Poslanika, ﷺ, da im dozvoli napad na stanovnike Mine, pa im nije dozvolio.

Šejtan je na 'Akabi vikao najjačim glasom koji se mogao čuti: *O, stanovnici Džebadžiba,*[555] *želite li Muhammeda i otpadnike od vjere koji su se sakupili da se bore protiv vas.* Poslanik, ﷺ, reče: ***To je šejtan Ezeb sa 'Akabe. Tako mi Allaha, Allahov neprijatelju, s tobom ću se posebno obračunati.***[556] Naredio im je da odu svojim jahalicama, a ujutro su im došle starješine Kurejša, rekavši: *Čuli smo da ste se sastali sa našim prijateljem juče i obećali mu da ćete s njim trgovati protiv nas, a tako nam Allaha, ako želimo da ratujemo protiv nekoga, najmanje bismo željeli da to budete vi.* Prisutni mušrici su se zaklinjali Allahom da to nije istina. Ibn Ubejj reče: *To nije istina, moj narod ne bi učinio tako nešto, a da me ne obavijesti. Čak da sam u Jesribu, ne bi to uradili bez moje dozvole.*

Kurejšije su se vratile, a El-Bera' je otišao u Je'dždž, dok su njegovi prijatelji pristizali. Kurejšije su pošle u potragu za njima, pa su uhvatili Sa'da ibn 'Ubada, tukavši ga sve dok nisu stigli u Mekku. Došli su Mut'im ibn Adijj i El-Haris ibn Harb ibn Umejje i oslobodili ga. Ensarije su se dogovorili kada su ga izgubili da napadnu Kurejšije kako bi oslobodili Sa'da, međutim, on se pojavio među njima, te nakon toga su svi zajedno otišli.

Poslanik, ﷺ, je muslimanima naredio da učine hidžru u Medinu, što su odmah poslušali. Prvi koji je učinio hidžru je Ebu Seleme, ﷺ, sa svojom ženom, ali je ona bila uhvaćena i spriječena godinu dana,

[555] Džebadžib je naziv za naselja na Mini. Neki kažu da se naziv koristi za brdašca odnosno brda po nekima. Pozivom je ciljao Kurejšije i prisutne na Mini u to vrijeme.
[556] Ahmed, *Musned,* 5/15798.; Hejsemi, *Medžmea'ez-zevaid,* 6/9880.; Ibn Hišam, *Es-Sira,* 2/51.

razdvojena od svoga djeteta. Nakon toga je sa djetetom preselila u Medinu pod pratnjom Osmana ibn Ebu Talhe. Ljudi su izlazili u grupama. U Mekki su ostali samo Allahov Poslanik, ﷺ, i, po njegovoj naredbi, Ebu-Bekr i Alija, ﵄, te oni koje su mušrici zadržali silom. Poslanik, ﷺ, se spremio, čekajući naredbu, a s njim i Ebu Bekr, ﵁.[557]

Kada su mušrici vidjeli da su ashabi Poslanika, ﷺ, napustili Mekku odnijevši sa sobom svoj imetak i djecu, da je Medina sigurno boravište, a njeni stanovnici oštri, bojali su se da ne izađe i Poslanik, ﷺ, pa da ojača. Sakupili su se u mjestu Daru-n-Nedva, gdje im je došao Iblis u liku starca iz Nedžda, bio je obučen u ogrtač bez rukava. Svako je iznio svoje mišljenje, ali se starac nije zadovoljio ni sa jednim, sve dok Ebu Džehl nije rekao: *Predlažem da iz svakoga plemena izaberemo po jednoga snažnoga mladića. Daćemo im oštre mačeve, pa neka svi jednim udarcem ubiju Muhammeda. Benu-Abdu Manaf neće znati šta da rade poslije toga, a mi ćemo platiti otkup za njega.* Starac reče: *Tako mi Allaha, to je dobar plan.* Razišli su se, a Džibril, ﵇, je došao kod Poslanika, ﷺ, i obavijestio ga o njihovom planu, naredivši mu da te noći ne spava na svom ležaju.[558]

Allahov Poslanik, ﷺ, je maskiran došao u podne kod Ebu Bekra, ﵁, a inače nije dolazio u to vrijeme i rekao mu: ***Neka izađu oni koji su kod tebe.*** *Ovdje je samo tvoja porodica, Allahov Poslaniče,* - reče Ebu Bekr, ﵁. Poslanik, ﷺ, reče: ***Allah mi je dozvolio da izađem iz Mekke.*** *Hoću li i ja s tobom, Allahov Poslaniče?*, - upita Ebu Bekr, ﵁. ***Da*** - reče Poslanik, ﷺ. *Žrtvovao bih za tebe i oca i majku, uzmi jednu od ove dvije jahalice.* - reče Ebu Bekr, ﵁. ***Platit ću za to.*** - Poslanik, ﷺ, reče.[559]

Poslanik, ﷺ, je naredio Aliji da te noći spava na njegovom ležaju. Mladići koji su trebali ubiti Poslanika, ﷺ, sakupili su se ispred njegovih vrata, vireći kroz ključaonicu i čekajući da zaspi s namjerom da ga ubiju te noći. Dogovarali su se ko će biti najveći nesretnik, Poslanik, ﷺ, je izišao, uzeo šaku prašine i bacio na njihove glave, učeći:

---

[557] Ibn Kesir, *El-Bidaje ve en-nihaje*, 3/167.
[558] Ibn Hišam, *Es-Sira*, 2/93.
[559] Buhari, hadis br. 3905.

﴿ وَجَعَلْنَا مِن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لاَ يُبْصِرُونَ ﴾

I kao oni ispred kojih i iza kojih smo pregradu metnuli i na oči im koprenu stavili, zato oni jasno ne vide.[560]

Prošao je pored kuće Ebu Bekra, ﷺ, pa su njih dvojica te noći izašla kroz jedna mala vrata. Došao je jedan čovjek i vidio mladiće ispred vrata Poslanika, ﷺ, pa ih upita: *Šta čekate? Muhammeda!*, - rekoše oni. Čovjek reče: *Izgubili ste i propali, jer tako mi Allaha, on je već prošao pored vas, i bacio prašinu na vaše glave.* Oni tada počeše stresati prašinu sa glave, a ujutro, kada je ustao Alija, ﷺ, upitaše ga o Allahovom Poslaniku, ﷺ, a on reče: *Ne znam ništa o njemu.*[561]

Poslanik, ﷺ, i Ebu Bekr, ﷺ, su došli do pećine Sevr i ušli u nju, a na ulazu pećine je pauk ispleo mrežu.[562]

Unajmili su kao vodiča sina Urejkita el-Lejsija, koji je dobro poznavao put i nije bio musliman. Povjerili su mu taj zadatak i dali njihove jahalice koje treba dovesti u pećinu nakon tri dana.

Kurejšije su se ozbiljno dale u potragu za njima, vodeći sa sobom one koji čitaju tragove, sve dok nisu stigli do ulaza u pećinu. Tu je Amir ibn Fuhejre čuvao Ebu Bekrove ovce.

Poslanik, ﷺ, i Ebu-Bekr, ﷺ, su ostali u pećini tri dana, sve dok Kurešije nisu odustale od potrage. Došao im je Urejkit sin el-Lejsija sa njihovim jahalicama, pa su krenuli dalje.

Ebu Bekr, ﷺ, je pozvao Amira ibn Fuhejru da uzjaše sa njim, pa su, uz Allahovu pomoć, krenuli sa vodičem.

Kada su mušrici već počeli očajavati, objavili su da će onaj ko ih bude doveo, za svakoga od njih dobiti nagradu. Ljudi su se dali u potragu za njima, ali Allah je jači od svijju.

Dok je potjernica prolazila kroz naselje Benu Mudlidža, penjući se iz Kudejda, ugleda ih neki čovjek iz toga naselja i reče: *Vidio sam*

---

[560] *Ja-sin*, 9.

[561] Abdurrezzak, 5/385.; Ahmed, *Musned*, 10/25683. Vidi: Ibn Hišam, *Es-Sira*, 2/127.

[562] Ahmed, *Musned*, 1/5241.; Hatib Bagdadi, *Tarihu el-Bagdad*, 13/191.; Ibn Sa'd, *Et-Tabekat*, 1/229.; Ebu Nuajm, *Delailu en-nubuvve*, 2/481.

na obali neke osobe iz daleka, mislim da su to Muhammed i njegovi ashabi.

Suraka je shvatio, pa je želeći da on dobije nagradu, ali mu je bila određena nagrada o kojoj nije ni mislio. Rekao je: *Znam ih, to su ti i ti koji su otišli svojim poslom.* Zadržao se malo, a onda ušao u svoj šator, rekavši sluškinji: *Izvedi konja iza šatora i čekaj me iza brežuljaka.* Uzeo je svoje koplje i okrenuo ga tako da mu se vrh vukao po zemlji.[563] Uzjahao je, a kada se približio Poslaniku, ﷺ, i Ebu Bekru, ؓ, čuo je kako Poslanik, ﷺ, uči Kur'an, ne okrećući se. Ebu Bekr, ؓ, se stalno okretao, pa reče: *Allahov Poslaniče, stigao nas je Suraka.* Poslanik, ﷺ, je učio dovu protiv njega, pa mu je konj propao u pijesak. Suraka reče: *Znam da mi se ovo desilo zbog vaših dova, učite dovu da se spasim, a ja ću zauzvrat odvraćati ljude od vas.* Poslanik, ﷺ, je uputio dovu za njega, pa mu se konj izvukao iz pijeska. Suraka je zatražio da Poslanik, ﷺ, napiše ugovor sa njim,[564] pa ga je Ebu Bekr, ؓ, napisao na komadu kože, kojeg je Suraka nosio sve do dana osvajanja Mekke, kada je došao Poslaniku, ﷺ. Poslanik, ﷺ, je ispunio obećanje, rekavši: ***Danas je dan ispunjenja obećanja i dobročinstva.*** Suraka im je ponudio opskrbu i jahalice što oni odbiše riječima: ***Ne treba nam ništa, samo nas nemoj odati.*** *Bit će tako* - on reče, pa se vrati. Vidjevši da su ljudi u potrazi za njima, reče im: *Ja sam već provjerio.* - pa je početkom dana tragao za njima, a krajem dana ih je štitio.

Poslanik, ﷺ, i Ebu Bekr, ؓ, su idući putem prošli pored dva šatora Ummu Ma'bed el-Huzaijje. Tražili su nešto za jelo, ali nije bilo ništa, ta godina je bila sušna. Poslanik, ﷺ, je pogledao u ovcu koja je bila u šatoru i upitao: ***Daje li mlijeko?*** Rekla je: *Ona je preslaba za to. Nije otišla ni na ispašu zbog slabosti sa ostalim ovcama.* Poslanik, ﷺ, je proučio dovu, potrao njeno vime i rekao: ***Bismillah.*** Mlijeko je odjednom nadošlo te je zatražio posudu veličine da može podmiriti grupu ljudi. Pomuzao je mlijeko tako da se pjena podigla na vrhu. Prvo je ponudio ženu, potom ashaba, a on je zadnji pio. Ostatak je ostavio njoj. Njih dvojica su nastavili dalje.

---

563 Vukao ga je da ne bi svjetlucalo zbog odsjaja sunčeve svjetlosti i da ga tako ne bi primijetili drugi jer je želio nagradu samo za sebe.

564 Buhari, hadis br. 3906.; Muslim, hadis br. 2009.; Ahmed, 6/17602.; Ibn Madže, hadis br. 3686.

Ibn el-Kajjim je nastavio dalje govoriti. Tada se u Mekki začuo jak glas koji je izgovarao stihove hvale za Muhammeda i njegovoga prijatelja, a ljudi nisu vidjeli ko je to.

Neka Allah, Gospodar ljudi, najboljom nagradom nagradi
dvojicu saputnika odsjelih kod šatora Ummu Ma'beda.

Došli su kopnom, odmorili se pa nastavili
uspio je ko omrkne kao drug Muhammedu.

O, Kusaj, šta vam je Allah uskratio
da vidite njime od djela i velike vlasti.

Pitajte vašu sestru o ovci i mlijeku
ako i ovcu pitate potvrdit će.

Tražio je ovcu bez mlijeka, i ono nadođe
I poteče jasno kao iz ovce mlijeka pune.

Vjerovjesnik vidi što ljudi ne vide
Uči Kur'an gdje god stigne.

Ako nešto kaže da će nešto u budućnosti
biti ubrzo se pokaže ispravnim i tačnim.

Otišao je od ljudi, pamet im je nestala, a
odsjeo kod drugih s obnovljenim svjetlom.

Njihov Gospodar nakon zablude uputi ih
njime Pravi put pokaza onima koji ga žele.

Neka je prijatno Ebu Bekru i sretno
A, sretan je samo onaj koga Allah usreći.

Neka je prijatno mjesto djevojke iz
Benu Ka'ba i čekanje dolaska vjernika.

Esma, ﵂, kaže: *Nismo znali u kojem je pravcu išao Muhammed, ﷺ, dok nije došao jedan džinn iz doline Mekke i počeo izgovarati stihove, pa su ljudi pratili njegov glas, ne vidjevši ga, sve dok nije izišao sa drugoga kraja. Kada smo čuli njegove stihove, znali smo da se Poslanik, ﷺ, uputio prema Medini.*[565]

[565] Ibn Sa'd, *Et-Tabekat,* 1/230.; Hakim, 2/4274 i kaže: *Lanac prenosilaca ovog hadisa je vjerodostojan, a Buhari i Muslim nisu ga uvrstili u svoje zbirke.* Zehebi se složio s njim.

POSLANIKOV, ﷺ, DOLAZAK U MEDINU

Ensarije su čuli da je Poslanik, ﷺ, izišao iz Mekke, pa su svakoga dana išli u pustinju, čekali ga i vraćali se kućama kada je sunce bilo najjače.

U ponedjeljak, dvanaestoga rebiu-l-ewela, trinaeste godine po poslanstvu, izišli su kao i obično u pustinju. Kada je sunce postalo jako, vratili su se.

Neki jevrejin se popeo na jednu od zidina Medine radi neke svoje potrebe i ugledao Allahovoga Poslanika, ﷺ, i njegove ashabe u bijelom kako dolaze izdaleka, pa povika najjače što je mogao: *O Benu Kajla,*[566] *dolazi vam vaš prijatelj, to je onaj koga čekate.* Ensarije skočiše sa oružjem da ga dočekaju, a u plemenu 'Amr ibn 'Awf se začuše zveckanje oružja i tekbiri. Muslimani su učili tekbire radujući se njegovom dolasku. Izišli su mu ususret i dočekali ga na najljepši način koji dolikuje Poslaniku, ﷺ, okruživši ga i skrušeno prateći. Tada mu je objavljeno:

﴿ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَٰلِكَ ظَهِيرٌ ﴾

Allah je zaštitnik njegov, i Džibril, i čestiti vjernici, najposlije i svi meleki će mu na pomoći biti.[567]

Poslanik, ﷺ, je došao u mjesto Kubba u pleme Beni 'Amr ibn 'Awf. Odsjeo je kod Kulsuma ibn el-Hidma, a neki kažu kod Sa'da ibn Hajseme. Boravio je među njima četrnaest noći[568] i izgradio džamiju koja je bila prva džamija podignuta po poslanstvu.[569]

---

[566] Odnosi se na Evs i Hazredž. Oni se pripisuju Kajli bint Kahil.

[567] *Et-Tehrim*, 4.

[568] Preneseno je u drugoj predaji da je u Kubau proveo četiri dana. Predaja u kojoj stoji četrnaest dana je ispravnija.

[569] Ibn Sa'd, *Et-Tabekat,* 1/233.; Hakim, 3/4277.

U petak je, po Allahovoj naredbi uzjahao i krenuo. Zatekao ga je džuma namaz u plemenu Benu Salim ibn 'Awf, gdje je klanjao džuma namaz skupivši ljude u mesdžidu koji se nalazi u dolini.

Nakon toga je uzjahao, a ljudi su držali uzdu njegove jahalice rekavši mu: *Hajde s nama, mi smo brojni, snažni i oštri.* Poslanik, ﷺ, reče: ***Pustite devu da ide gdje joj je određeno.*** Deva je još uvijek išla, ne prošavši ni pored jedne kuće ensarija, a da nisu zvali Poslanika, ﷺ, da bude njihov gost. On je, ﷺ, govorio: ***Pustite je ona će stati gdje joj je naređeno.*** Deva je išla sve dok nije stigla do mjesta na kome se nalazi današnja Poslanikova, ﷺ džamija. Tada je klekla, a Poslanik, ﷺ, nije sišao sa nje dok nije ustala, išla malo, zatim se, okrenula i vratila na mjesto na kome se zaustavila. Poslanik, ﷺ, je tada sišao s jahalice i to među pleme Benu en-Nedždžar koji su mu bili daidže.[570]

To je Allahova milost, jer ih je Poslanik, ﷺ, želio počastiti svojim boravkom kod njih. Govorili su mu da ostane kod njih, a Ebu Ejjub je uzeo njegove stvari i odnio ih svojoj kući. Tada Poslanik, ﷺ, reče: ***Čovjek je tamo gdje su mu stvari.*** Došao je Es'ad ibn Zurare i odveo jahalicu Poslanika, ﷺ, kod sebe.[571]

Tada je Kajs ibn Sirme el-Ensari sastavio stihove, a Ibn Abbas, ﷺ, mu je često dolazio da bi ih zapamtio.

Proveo među Kurejšijama desetak hadždžova,
opominjao u nadi da nađe voljenog istomišljenika.

Izlagao se hadžijama svim u vrijeme hadždža,
ali zaštitu i razumijevanje nije našao.

Kada nam je došao i plod se ustabilio,
i postao zadovoljan lijepom Tajjibom.

Nije se bojao nasilja nasilnika,
stranaca, niti se bojao ljudskog nasilja.

---

570 Ibn Sa'd, *Et-Tabekat,* 1/233.; Hakim, 1/237.; Ibn Hišam, *Es-Sira,* 2/112.; Ibn Kesir, *El-Bidaje ve en-nihaje,* 3/194.

571 Buhari, hadis br. 3932, putem Enesa ibn Malika.

Ponudili smo mu naš halal imetak i naše
živote kada je trebalo i teškim borbama.

Borimo se protiv svih protiv kojih se i on bori,
makar nam nekada bili najbolji prijatelji.

I znamo da je jedino Allah Gospodar i
da je Allahova Knjiga došla kao upućivač.

Ibn Abbas, ﷺ, kaže: *Poslanik, ﷺ, je bio u Mekki kada mu je naređena hidžra. Tada mu je objavljeno:*

﴿ وَقُل رَّبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ
وَاجْعَل لِّي مِن لَّدُنكَ سُلْطَانًا نَّصِيرًا ﴾

I reci: Gospodaru moj, daj mi da uđem sretnim ulaskom i da izađem sretnim izlaskom, i daj mi sa Tvoje strane snagu da me pomaže.[572]

Katade kaže: *Allah, ﷻ, je učinio da Poslanik, ﷺ, izađe iz Mekke u Medinu sretnim izlaskom. Znao je Vjerovjesnik, ﷺ, da nema sposobnosti za to bez snage, molio je Allaha da mu da snagu i pomoć. Allah mu je pokazao mjesto hidžre, dok je bio u Mekki, rekao je Poslanik, ﷺ,:* ***Pokazano mi je mjesto vaše hidžre, to je sušna i slana zemlja između dva brda, obiluje palmama.***[573]

Berra kaže: *Prvi koji su nam došli od ashaba Allahovoga Poslanika, ﷺ, jesu Mus'ab ibn 'Umejr i Ibn Ummi Mektum koji su podučavali ljude Kur'anu, a zatim Ammar ibn Jasir, Bilal i Sa'd, pa Omer ibn el-Hattab sa dvadeset konjanika, i na kraju, Allahov Poslanik, ﷺ. Nisam vidio da su se ljudi ikada toliko radovali nekome kao što su se radovali njemu, čak sam vidio i žene, djecu i ropkinje kako*

---

572 *El-Isra'*, 80

573 Buhari, hadis br. 3905, putem Aiše.; Abdurezzak, *Musannef,* 5/385.; Hakim, *Mustedrek,* 3/4262.

govore: ***Došao nam je Allahov Poslanik,*** *ﷺ. Poslanik, ﷺ, je boravio u kući Ebu Ejjuba dok nije izgradio svoju džamiju i svoje kuće.*

Dok je bio kod Ebu Ejjuba, poslao je u Mekku Zejda ibn Harisa, ﵁, i Ebu Rafi'a, davši im dvije kamile i petsto dirhema, pa su doveli kćerke Poslanika, ﷺ, Fatimu, ﵂, i Ummu Kulsum, ﵂, i njegovu ženu Sevdu, ﵂, Usamu ibn Zejda, ﵁, i njegovu majku Ummu Ejmen. Što se tiče njegove kćerke Zejnebe, ﵂, njen muž Ebu-l-'As, ﵁, nije joj dao da izađe iz Mekke.

Abdullah ibn Ebi Bekr, ﵁, je izašao sa porodicom Ebu Bekra, ﵁, u kojoj je bila Aiša, ﵂, pa su otišli u kuću Harisa ibn en-Nu'mana.

IZGRADNJA POSLANIKOVE, ﷺ, DŽAMIJE

Zuhri kaže: Deva Poslanika, ﷺ, je klekla kod mjesta njegove džamije na kome su toga dana klanjali muslimani. U dvorištu Es'ada ibn Zurare je bila jedna sušionica za hurme koja je pripadala dvojici jetima, koje je odgajao Es'ad, pa ih je Poslanik, ﷺ, pitao za njenu cijenu. Oni rekoše: *Poklanjamo ti je,* što je Poslanik, ﷺ, odbio, pa im je dao za nju deset dinara. Imala je jedan zid, bez krova, a Kibla je bila okrenuta prema Bejtu-l-Makdisu. Es'ad ibn Zurare je tu klanjao i sakupljao ljude prije dolaska Allahovoga Poslanika, ﷺ. Tu su bili: stabla, palme i grobovi mušrika, pa je Poslanik, ﷺ, naredio da se grobovi izvade, da se palme i druga stabla posijeku i postave na stranu okrenutu prema Kibli. Dužina mesdžida je bila sto aršina, a širina isto toliko ili nešto manje. Njen temelj je iznosio oko tri aršina, a građena je glinom. I Poslanik, ﷺ, je učestvovao u gradnji, prenoseći sam glinu i kamenje i izgovarajući stihove:

Allahu, ne postoji život osim onaj vječni,
Ti oprosti ensarijama i muhadžirima.

Ovaj teret, a ne teret Hajbera
Bolji je i čistiji kod našega Gospodara.

Neki su, prenoseći glinu, izgovarali stihove u redžezu:

Da mi sjedimo, a Poslanik radi,
Taj naš postupak bi bio pogrješan.

Kibla je bila postavljena u pravcu Bejtu-l-Makdisa. Džamija je imala troja vrata: jedna pozadi, druga koja su zvali vrata milosti i treća kroz koja je ulazio Poslanik, ﷺ. Njeni stubovi su bili od stabala palme, a krov od njenih listova.

Rekli su Poslaniku, ﷺ: *Zar nećeš podići krov?*, na što Poslanik, ﷺ, odgovori: ***Nema hlada kao Musaovoga.***

Pored džamije je sazidao svoje sobe i sobe za svoje žene, podigavši im krov od palminoga stabla i lišća.

Kada je završio gradnju, podigao je jednu kuću za Aišu, istočno od džamije, a jednu za Sevdu, ﵁.[574]

Poslanik, ﷺ, je tada zbratimio muhadžire i ensarije. Ukupno je bilo devedeset ljudi. Polovicu te grupe činili su muhadžiri, a pola ensarije. Svi su potpomagali jedni druge. Oni su dobili pravo međusobnog naslijeđivanja nakon smrti do Bitke na Bedru. A onda, kada je objavljen ajet:

﴿وَأُوْلُو الأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللهِ﴾

A srodnici, po Allahovoj Knjizi, preči su jedni drugima.,[575]

pravo naslijeđivanja se vratilo na srodnike.

Neki kažu da je Poslanik, ﷺ, zbratimio muhadžire po drugi put, a on se sam zbratimio sa Alijom,[576] a prvo je sigurnije. Da je bilo tako, onda bi najveće pravo na bratimljenje s Poslanikom, ﷺ, imao Ebu-Bekr, ﵁, za kojeg je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Da sam ikoga iz moga Ummeta uzeo za prisnoga prijatelja, uzeo bih Ebu Bekra, ali on je moj brat i drug.***[577]

Iako je ovo bratimljenje bilo opće, kao što kaže Poslanik, ﷺ: ***Želio bih da smo vidjeli našu braću.*** Rekli su: ***Zar mi nismo tvoja braća?*** Poslanik, ﷺ, reče: ***Vi ste moji ashabi, a moja braća su oni koji će doći poslije mene, vjerovat će u mene, a nisu me vidjeli.***[578]

Ebu Bekr, ﵁, ima najveće mjesto u tom bratstvu, kao što ima najveći stepen, što se tiče prijateljstva.

---

574 Ibn Sa'd, *Et-Tabekat*, 1/240.

575 *El-Ahzab*, 6.

576 Svi hadisi koji govore o bratimljenju s Alijom su slabi. *El-Alai el-mesnu'a*, 191-194; *El-Medžmea'*, 9/111.

577 Ahmed, *Musned*, 1/2432.; Buhari, hadis br. 467.; Nesai, hadis br. 1, poglavlje Fadailu es-sahabe.; Ibn Ebu Asim, *Es-Sunne*, hadis br. 1228.

578 Ahmed, *Musned*, 3/7999.; Malik, *Muvetta:* Kitabu et-tahare, poglavlje Džamiu' el-vudui, hadis br. 60.; Muslim, hadis br. 249.

Poslanik, ﷺ, se pomirio sa jevrejima iz Medine, sklopivši sporazum s njima. Njihov učenjak Abdullah ibn Selam primio je islam, a većina njih je to odbila. Bila su tri plemena: Benu Kajnuka', Benu Nedir i Benu Kurejza. Sva tri plemena su napala muslimane, pa je Poslanik, ﷺ, poštedio pleme Benu Kajnuka',[579] pleme Benu Nedir je protjerao, a pleme Benu Kurejza je uništio, uzevši njihove žene i djecu kao plijen. Tako sura *El-Hašr* govori o plemenu Benu Nedir, a sura *El-Ahzab* o plemenu Benu Kurejza.

Poslanik, ﷺ, je klanjao prema Bejtu-l-Makdisu, pa reče Džibrilu: ***Želio bih da Allah promijeni moju Kiblu, da se ne okrećem tamo gdje se okreću jevreji.*** Džibril, عليه السلام, reče: *Ja sam samo rob, zovni svoga Gospodara te Ga zamoli.* Poslanik, ﷺ, je sa žudnjom okrenuo lice prema nebu, pa mu je Allah objavio:

﴿قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا
فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّوا
وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ
مِن رَّبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ﴾

Mi vidimo kako okrećeš lice svoje prema nebu i Mi ćemo ti sigurno dati da se okrećeš prema kibli koju ti želiš; pa, okreni lice svoje prema Mesdžidi-Haramu! I gdje god bili, lice svoje okrenite prema njemu. Doista oni kojima je data Knjiga znaju da je to istina od Gospodara njihova. A Allah nije nemaran prema onome što oni rade.[580]

Kibla je promijenjena prema Musdžidu-l-Haramu šesnaest mjeseci nakon njegovoga dolaska u Medinu, odnosno dva mjeseca prije Bedra.[581] U čemu se nalaze velike mudrosti. U tome je bila velika mudrost i iskušenje muslimanima, mušricima, jevrejima i munaficima.

---

[579] Protjerao ih je iz Medine druge hidžretske godine.
[580] *El-Bakare,* 144.
[581] Ibn Sa'd, *Et-Tabekat,* 1/241.

Muslimani su govorili: *Vjerujemo u to, jer je sve od našeg Gospodara.* To su oni kojim je Allah ﷻ ukazao na Pravi put i to im nije bilo teško. Mušrici su govorili: *Kao što se vratio našoj Kibli izgleda da će se vratiti i našoj vjeri, a vratio se našoj Kibli samo zato što je ona istina.* Jevreji su govorili: *Promijenio je Kiblu prijašnjih poslanika.* Munafici su rekli: *Ne zna gdje da se okrene, ako je prva bila ispravna, onda je govorio istinu, a ako je druga istina, onda on cijelo vrijeme nije bio u pravu.* Širile su se priče bezobraznih, ali je bilo onako kao što je Allah, ﷻ, kaže:

﴿وَإِن كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلاَّ عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللهُ﴾

Nekima je to bilo doista teško, ali ne i onima koje je Allah uputio na Pravi put.[582]

Promjena Kible je iskušenje od Allaha da bi ukazao na one koji će slijediti Poslanika, ﷺ, i one koji će se vratiti svojim stopama.

Pošto je pitanje Kible velika stvar, u ajetu koji prethodi spomenutom, Uzvišeni Allah nas obavještava da ako nešto zamijeni nečim drugim, to je bolje ili isto za one koji vjeruju, a zatim upozorava one koji prkose Poslaniku, ﷺ, i ne pristaju na to.

Allah, ﷻ, navodi razilaženje između kršćana i jevreja i njihova svjedočenja jednih protiv drugih da nisu na Pravom putu i upozorava Svoje robove da se ne povode za njima i njihovim željama, govoreći o njihovom kufru i riječima da Uzvišeni Allah ima dijete.

Allah, ﷻ, obavještava da su Njegov istok i zapad, pa gdje god se okrenu Njegovi robovi, tamo je Allahovo lice, a On je Onaj koji je neizmjerno dobar i sve zna.

Njegova Uzvišenost, prostranost i sveobuhvatnost je tamo gdje god se rob okrene, pa okreni svoje lice prema Allahu.

Uzvišeni dalje kaže da Poslanik, ﷺ, neće biti pitan za one koji ga ne slijede i koji će biti u Džehennemu, i da ni jevreji, ni kršćani neće biti zadovoljni Poslanikom, ﷺ, sve dok ne prihvati njihovu vjeru.

Allah, ﷻ, podsjeća sljedbenike knjige na blagodat koju im je darovao, upozoravajući da se boje dana kada im niko neće moći pomoći.

---

[582] *El-Bekare*, 143.

Uzvišeni spominje Svoga Halila koji je podigao Njegovu kuću, hvaleći ga i učinivši ga uzorom za ljude. Zatim govori o Ka'bi i njenoj izgradnji, a između ostaloga da, kao što je Ibrahim, ﷺ, predvodnik ljudi, tako je i Ka'ba mjesto koje predvodi sve ljude i prema kome se svi okreću.

Uzvišeni Allah, kaže da samo oni koji su kratke pameti neće prihvatiti Ibrahimovu vjeru, a Svojim robovima je naredio da klanjaju za njim i vjeruju u ono što je objavljeno njemu i poslanicima; zatim, odgovara onima koji kažu da su Ibrahim, ﷺ, i njegova porodica bili jevreji ili kršćani.

Uzvišeni je ovo učinio uvodom za promjenu Kible, koju je potvrdio više puta i naredio Poslaniku, ﷺ, da okrene svoje lice prema Kibli, ma gdje da se nalazi.

Allah, ﷻ, kaže da je On Onaj koji upućuje na Pravi put onoga koga On hoće; On je Onaj koji ih je uputio na ovu Kiblu i da ona pripada njima i oni njoj, jer je Ka'ba najbolja Kibla, a muslimani najbolji Ummet, kao što im je izabrao najboljeg Poslanika, ﷺ, najbolju Knjigu, učinio ih je najboljom generacijom, odredio im je najbolje propise i najbolji ahlak, naselio ih u najbolju zemlju i učinio da im Džennet bude najljepše boravište, njihov položaj na Sudnjem danu bit će najbolji, bit će na uzvisici, a ljudi ispod njih. Uzvišeni je Onaj koji daruje Svoju milost i blagodat kome hoće, Allah, ﷻ, je Onaj koji posjeduje veliku blagodat.

Allah, ﷻ, daje uvod za promjenu Kible da ne bi nevjernici imali argumenta protiv njih, ali ipak su silnici navodili dokaze pritiv njih kao što je to spomenuto. Suprotstavljali su se poslanicima ovim i njima sličnim argumentima.

Svaki govor koji bi neko pretpostavio govoru Poslanika, ﷺ, bio bi argument iste vrste kao njihovi argumenti. Slavljeni Allah nas obavještava da je to uradio kako bi upotpunio Svoju blagodat prema njima i kako bi ih uputio.

Nakon toga je spomenuo Svoju blagodat prema njima slanjem Svoga Poslanika, ﷺ, objavljivanjem Knjige kako bi ih očistio i podučio Kur'anu i Sunnetu i onom što nisu znali.

Uzvišeni je naredio vjernicima da Ga spominju i da Mu zahvaljuju, jer time postižu cjelokupnu blagodat i još više, dobijaju

Allahov spomen i ljubav, a zatim im je naredio ono što se može postići samo traženjem pomoći od Njega, a to su sabur (strpljenje) i namaz.

Allah obavještava da je sa strpljivima i da je upotpunio Svoju blagodat prema muslimanima Kiblom i naredbom da se ezan uči pet puta u toku dana i noći. Dodao im je kod podne, ikindije i jacije zadnja dva rekata, a do tada su bila naređena samo dva, a ne četiri rekata. Sve to je bilo naređeno nakon dolaska Poslanika, ﷺ, u Medinu.

DOZVOLA VOĐENJA ORUŽANE BORBE

Kada se naselio u Medini i kada ga je Allah, ﷻ, pomogao Svojom pomoći i vjernicima, sjedinivši njihova srca nakon neprijateljstva, Allahovi pomagači i Njegova vojska branili su ga i od Arapa i od ne-Arapa, ne štedeći sebe i pružajući mu ljubav koja je bila veća od ljubavi prema očevima, sinovima i ženama. Bio im je priječi od njih samih. Jevreji i Arapi su ih zajedno napali sa svih strana, a Allah,ﷻ, im je naredio strpljenje, dobročinstvo i praštanje sve dok nisu ojačali. Tada im je dozvolio borbu, ali im je nije propisao kao fard. Allah,ﷻ, kaže:

﴿ أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللهَ عَلَى نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ﴾

Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu, zato što im se nasilje čini, a Allah je, doista, kadar da ih pomogne.[583]

Neki kažu da je to bilo u Mekki, jer je to mekkanska sura. To je pogrješno iz više razloga:

1. Allah, ﷻ, nije dopustio borbu u Mekki;

2. kontekst ukazuje na to da je dozvoljena borba onima koji su bez ikakva prava prognani iz svoga zavičaja;

3. ajet:

﴿ هَذَانِ خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ ﴾

Ovo su dva neprijatelja koja se međusobno bore zbog Allaha.[584]

je objavljen o onima koji su učestvovali u dvoboju na Bedru;

4. Allah, ﷻ, im se obraća sa: ***O vi, koji vjerujete...***, a svi ajeti koji tako počinju su medinski;

[583] *El-Hadždž*, 39.
[584] *El-Hadždž*, 9

5. Allah, ﷻ, je naredio borbu u Medini oružjem i ostalim sredstvima i nema sumnje u to da je naredba za borbu došla nakon hidžre;

6. Hakim u svom *Mustedreku*[585] prenosi od Ibn Abbasa, čiji lanac prenosilaca ispunjava šartove Buharije i Muslima, da je rekao: Kada je Poslanik, ﷺ, izišao iz Mekke, Ebu Bekr, ؓ, je rekao: *Istjerali su svoga Poslanika, mi smo Allahovi i Njemu se vraćamo, bit će upropašteni.* Tada je Allah, ﷻ, objavio ajet:

﴿ أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا ﴾

Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu...,

a to je prvi ajet koji je objavljen o borbi.

Sadržaj sure ukazuje na to da u njoj ima i mekkanskih i medinskih ajeta, jer priča o šejtanskom ubacivanju u Vjerovjesnikove riječi[586] je mekkanska, a Allah, ﷻ, najbolje zna.

Zatim je Allah, ﷻ, naredio borbu protiv onih koji ih napadnu, kao što kaže:

﴿ وَقَاتِلُواْ فِي سَبِيلِ اللهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلاَ تَعْتَدُواْ إِنَّ اللهَ لاَ يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴾

I borite se na Allahovom Putu protiv onih koji se bore protiv vas![587]

Zatim je naredio borbu protiv svih mušrika.

U početku je borba bila zabranjena, pa dozvoljena, pa naređena i to protiv onih koji prvi napadnu. Na kraju je došla naredba za borbu protiv svih mušrika, za šta neki kažu da je fardi-ajn, a neki, , da je fardi-kifaje. Ispravno je da je džihad kao pojam fardi-ajn, nekada srcem, nekada jezikom, rukom ili imetkom. Svaki musliman je dužan

---

[585] Hakim, *Mustedrek,* 2/66.; Tirmizi, *Sunen,* hadis br. 3170.

[586] Za više informacija o tome vidi *Tefsir Ibn Kesir, prijevod,* str. 878, ajet 52, sura *El-Hadždž.*

[587] *El-Bekare,* 190.

da se bori na neki od ovih načina, a što se tiče borbe životom, ona je fardi-kifaje.

O obaveznosti borbe imetkom postoje dva mišljenja, a tačno je da je ona vadžib, jer je naredba za borbu imetkom i životom u Kur'anu zajedno spomenuta, a spas od Vatre, oprost i ulazak u Džennet je vezan za to. Uzvišeni kaže:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنجِيكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ تُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِّنَ اللهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴾

O vjernici, hoćete li da vam ukažem na trgovinu koja će vas spasiti patnje nesnosne. U Allaha i Poslanika Njegova vjerujte i imecima svojim i životima svojim na Allahovu Putu se borite – to vam je, da znate, bolje, On će vam grijehe vaše oprostiti i u džennetske bašče vas, kroz koje rijeke teku, uvesti, i u divne dvorove u vrtovima Adna; to će biti uspjeh veliki, a dat će vam i drugu blagodat koju volite: Allahovu pomoć i skoru pobjedu! Zato obraduj radosnom viješću vjernike![588]

Uzvišeni obavještava da je vjernicima u zamjenu za njihove živote i imetke dao Džennet i da se ovaj sporazum i obećanje koje je dao nalazi u najboljoj Knjizi.

To podvrđuje obavještavajući ih da niko drugi ne ispunjava svoje obećanje kao Uzvišeni i govori im da se raduju tome, jer će imati veliku pobjedu.

[588] *Es-Saff*, 10-12.

Neka onaj, koji ima razuma, dobro pogleda kakvu veličinu ima taj sporazum – Allah, ﷻ, je kupac, cijena je Džennet, onaj na čijim rukama se izvršava sporazum je najčasniji od svih Allahovih poslanika, meleka i ljudi, a roba je pripremljena za veliku stvar.

Pripremljen si za veliku stvar, kad bi samo znao
zato nemoj biti sa onima koji su nisko pali.

Žrtvovanje sebe i svoga imetka radi Gospodara donosi Džennet i ljubav, a to ne mogu dobiti oni koji su plašljivi i nesposobni da plate tu cijenu.

Tako mi Allaha, to nije pokvarena, niti propala roba, pa da je kupe bankroti ili siromašni na odgodu, to je roba koja je izložena onima koji dadnu više, pa oni plašljivi zaostaju, a oni koji vole Allaha, ﷻ, čekaju da vide koji od njih zaslužuje da plati svojim životom. Ova roba se vrti među njima i dograbiće je

﴿ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴾

ljudi koje voli i koji Njega vole, prema vjernicima ponizni, a prema nevjernicima ponosni.[589]

Kada su se mnogi pojavili koji kažu da vole Allaha, ﷻ, od njih je zatražen dokaz za to. Kada bi se ljudima davalo samo na osnovu tvrdnji sve što traže, onda bi onaj ko je bezbrižan tvrdio da pati kao onaj ko je ganutljiv i bilo bi mnogo onih koji svjedoče. Oni koji to tvrde pozivali su razne svjedoke, pa je rečeno da za to ima samo jedan dokaz:

﴿ قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾

Reci: Ako vi Allaha volite, onda mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti! A Allah prašta i milostiv je!?[590]

---

[589] *El-Maide,* 54.
[590] *Ali Imran,* 31.

Tada je većina onih koji kažu da vole Allaha, ﷻ, stala, a došli su Poslanikovi, ﷺ, sljedbenici u riječima, djelima, ahlaku i uputi. Tada je od njih traženo da potvrde svoj dokaz, pa im je rečeno da se potvrda ne prima bez preporuke koja glasi:

﴿يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ وَلاَ يَخَافُونَ لَوْمَةَ لآئِمٍ﴾

Bore se na Allahovom Putu i ne boje se ničijeg prigovora.[591]

Ponovo je većina koja je rekla da voli Allaha stala, ustali su samo mudžahidi. Tada im je rečeno da duše i imeci onih koji vole Allaha, ﷻ, ne pripadaju njima, i moraju izvršiti ono što je u ugovoru, jer se na to obavezuju obje strane.

Kada su trgovci vidjeli veličinu kupca i cijene, čast onoga ko je donio ugovor i veličinu Knjige u kojoj je on utvrđen, znali su da roba sadrži nešto što druge nemaju. Shvatili su da je velika šteta prodati tu robu u bescijenje za nekoliko dirhema. Nakon toga slast prođe i posljedice nastupe. Zbog toga, dali su prisegu zadovoljstva kupcu svojevoljno ličnim izborom i to bez mogućnosti izbora. Kada su utanačili ugovor predali su robu. Tada im je rečeno: Vaši životi i imeci sada pripadaju Nama, a Mi vam za to vraćamo živote i imetke mnogostruko veće.

﴿وَلاَ تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُواْ فِي سَبِيلِ اللهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاء عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ﴾

Nikako ne smatrajte mrtvima one koji su na Allahovu Putu izginuli...[592]

Tj. nismo kupili vaše živote i imetke da zaradimo na vama, već da se pokaže plemenitost i dobrota zbog prihvatanja kupoprodaje plaćanja najboljom cijenom, i nakon toga dali vam sve zajedno i robu i cijenu.

---

[591] *El-Maide*, 54.
[592] *Ali Imran*, 169.

Razmisli o Džabirovom događaju! Poslanik, ﷺ, mu je platio devu, više dodao i vratio mu devu! Time ga je podsjetio na ono što je Allah, ﷻ, dao njegovom ocu. Obavijestio ga je da je Allah, ﷻ, proživio i s njim direktno razgovarao i rekao mu: ***Robe Moj, poželi šta hoćeš dat ću ti!***[593] Subhanallah!, Stvorenja ne mogu shvatiti njegovu plemenitost i dobrotu. Dao je robu i platio je, uputio ga upotpunjavanju ugovora, prihvatio robu iako je manjkava, platio najvećom cijenom, kupio od roba život i imetak, dao mu i robu i cijenu, pohvalio ga zbog tog ugovora, a on ga je uputio na njega i Njegovom voljom se dogodio.

Bujrun, ako si ambiciozan,
pozvao te pozivač pa kreni.

Odazovi se s ljubavlju i radošću,
kad te pozovu hiljadu puta odazivam se.

Ne gledaj u ostavštinu ispred sebe
jer postat će ti prepreka na tom putu.

Uzmi od njih opskrbu za put njima,
i idi putem upute i ljubavi stići ćeš.

Ne čekaj društvo onih koji sjede,
ostavi ih, želja za susretom dovoljna je.

Oživi sjećanje na njih kad se umoriš,
sjećanje na njih vratit će ti moral.

Ako se bojiš zamora na tom putu,
reci sebi pred tobom je izvor susreta.

Uzmi baklju iz njihova svjetla i idi tim putem,
njihovo svjetlo će te uputiti, a ne druge vatre.

---

593 Tirmizi u tefsiru sure Ali Imran, hadis br. 3010.; Hakim, *Marifetu es-sahabe*, 3/4914.; Ibn Madže, hadis br. 2800.

Kreni u Mekku i odspavaj malo,
možda ih vidiš ako budeš zaspao.

Ako ne onda u Numanu[594] *sastajalištu voljenih*
traži ih i pitaj za njih ako već pitaš.

Ako ne onda na Muzdelifi te noći, ako
prođe, onda na Mini, teško nemarnima.

Kreni ka neprolaznim džennetima, oni su
tvoje prvo boravište, u njima si boravio.

Ali, gubitnici zbog toga stali su
na ruševini i plakali za kućom.

Kreni ka Danu dodatka u vječnom Džennetu,
podari i svoj život zato ako već daješ.

Ostavi Dunjaluk kao uspomene, jer nema na njemu
ostanka i prijeđi ga, jer nije stalno mjesto boravka.

Idi desnom stranom, putem kojim
su išli voljeni Allahovi gosti.

Reci: Pomozi mi, dušo, da se strpim nakratko,
kada se sretneš sa Gospodarom taj napor će proći.

Nakon malo vremena sve će proći i onaj
ko je tugovao radostan će i veseo postati.

Pozivač Allahu, pokrenuo je ponosne i časne duše, visokog morala, prema Kući mira. Taj poziv je čuo svako ko ima uši i, Allaha mi, ko god je živ, a ono što je čuo vodi ga na Pravi put do vječne kuće.

---

[594] Najveća mekkanska dolina, prostire se do Arefata.

Poslanik, ﷺ, rekao u slijedećim hadisima:

- Allah, ﷻ, obećava onom ko se bori na Njegovom Putu, vjeruje u Njega i Njegove poslanike da se neće vratiti, a da ne zaradi jedno od ovo troje: sevab, ratni plijen ili Džennet. Da se ne bojim da ću opteretiti svoj Ummet, išao bih u svaku borbu želeći da budem ubijen na Allahovom Putu, pa proživljen, pa opet ubijen, pa opet proživljen, pa opet ubijen.[595]

- Primjer onoga koji se bori na Allahovom Putu je kao primjer onoga koji posti, klanja i pokorava se Allahovim riječima sve dok se ne vrati.[596]

- Da osvaneš ili omrkneš u borbi na Allahovom Putu, bolje je od Dunjuluka i svega što on sadrži.[597]

- Borba na Allahovom Putu je jedan od načina da se zaradi Džennet. Njime Allah, ﷻ, spašava od brige i tuge.[598]

- Garantiram vjerniku koji vjeruje u mene i bori se na Allahovom Putu kuću na početku Dženneta, kuću u sredini Dženneta i kuću na vrh Dženneta, pa ko se bude borio, dobiće svako dobro, spasit će se svakoga zla i umrijet će tamo gdje bude htio.[599]

- Ko se bude borio na Allahovom - čovjek musliman - Putu makar toliko koliko je vremena između stiskanja i širenja prstiju pri muzenju, dobit će Džennet.[600]

- Džennet ima sto deredža koje je Allah pripremio za one koji se bore na Njegovom Putu, a razmak između dvije deredže je kao između zemlje i neba, pa kada molite Allaha, molite Ga za

---

[595] Malik, *Muvetta*: Kitabu el-džihad, poglavlje 1, hadis br. 974.; Buhari: Kitabu el-iman, poglavlje 26, hadis br. 36.; Muslim: Kitabu el-imara, hadis br. 1876.

[596] Buhari, 6/5 i 6

[597] Buhari, 6/11

[598] Buhari: Kitabu el-iman, poglavlje 26, hadis br. 36.; Malik, *Muvetta*: Kitabu el-džihad, hadis br. 973.; Muslim: Kitabu el-imara, hadis br. 1878. Nesai: Kitabu el-džihadi, poglavlje 14, hadis br. 3122.

[599] Nesai: Kitabu el-džihadi, poglavlje Limen esleme, ve hadžere, ve džahede, hadis br. 3133.

[600] Ahmed, *Musned*, 8/22075.; Ebu Davud, hadis br. 2541.; Tirmizi, hadis br. 1657.; Nesai, hadis br. 3141.; Ibn Madže, hadis br. 2792.

Firdevs, jer je on središte Dženneta, i vrh Dženneta iznad njega je Arš Milostivoga, i iz njega izbijaju džennetske rijeke.[601]

- Ko pomogne borca na Allahovom Putu, ili plati dug za dužnika, ili plati otkup za oslobađanje roba, Allah, ﷻ, će ga zaštititi Svojim hladom onoga dana kada neće biti drugoga hlada osim Njegovoga hlada.[602]

- Onome čije se noge upraše na Allahovom Putu, Allah će ih zaštititi do Vatre.[603]

- Ne mogu biti zajedno u čovjekovom srcu iman i škrtost kao što ne mogu biti zajedno na licu roba prašina dobijena na Allahovom Putu i džehennemski dim.[604]

- Ko provede jedan dan i jednu noć na straži, bolje mu je nego da posti i klanja čitav mjesec, pa ako umre, njegova djela i opskrba ne prestaju i bit će siguran od ispitivanja u kaburu.[605]

Poslanik, ﷺ, je rekao onome ko je na konju čuvao stražu muslimanima od početka noći do jutra, ne silazeći s konja osim radi namaza i obavljanja nužde: ***Obavezan ti je Džennet, pa ne moraš raditi ništa poslije toga.***[606]

Ebu Davud prenosi da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Ko se ne bude borio, niti opremio borca, ili se ne bude brinuo o njegovoj porodici, Allah će ga pogoditi katastrofom prije Sudnjeg dana.***[607]

---

601 Ahmed, *Musned,* 3/8427.; Ibn Hibban, hadis br. 4611.; Bejheki, *El-Esmau ve es-sifatu,* hadis br. 398.; Hakim, 1/80.

602 Ahmed, *Musned,* 5/15986.; Hakim, 2/2860.

603 Ahmed, *Musned,* 5/15935.; Buhari: Kitabu el-džumua, poglavlje El-mešju ila el-džumua, hadis br. 907.; Tirmizi: Kitabu fadaili el-džihadi, hadis br. 1632.; Nesai: Kitabu el-džihadi, hadis br. 3116.

604 Ahmed, *Musned,* 3/7485.; Nesai: Kitabu el-džihadi, poglavlje Fadlu men amile fi sebilallahi ala kademihi, hadis br. 3110.; Hakim: Kitabu el-džihadi, 2/2394. Ocijenio ga je vjerodostojnim prema kriterijima Muslima.

605 Muslim: Kitabu el-imara, hadis br. 1913, putem Selmana el-Farisije.; Nesai: Kitabu el-džihadi, poglavlje Fadlu er-ribati, hadis br. 3167.

606 Ebu Davud: Kitabu el-džihadi, poglavlje Fadlu el-haresi fi sebilillah, hadis br. 2501.; Hakim, *Mustedrek,* 1/865. Ocijenio ga je vjerodostojnim, s njim se složio Zehebi.

607 Ebu Davud: Kitabu el-džihadi, poglavlje Kerahijetu terki el-gazvi, hadis br. 2503. Prenio ga je od Ebu Umame.

Ebu Ejjub el-Ensari tumači bacanje svojim rukama u propast ostavljanjem džihada.[608]

Potvrđeno je da je rekao: ***Prvi koji će gorjeti u Vatri biće učenjak, onaj koji dijeli i onaj koji pogine u borbi, ako su to radili da bi se pričalo o njima.***[609]

---

[608] Misli na ajet:

﴿ وَأَنفِقُواْ فِي سَبِيلِ اللهِ وَلاَ تُلْقُواْ بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوَاْ إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴾

I trošite imetak na Allahovom Putu, i svojim rukama se u propast ne bacajte, i dobro činite, Allah doista voli dobročinitelje. - *El-Bekare,* 195.

[609] Muslim, hadis br. 1905.; Tirmizi, hadis br. 2382.; Nesai, hadis br. 31317.; Ibn Hibban, hadis br. 408.; Bejheki, 9/168.

KAKO SE POSLANIK, ﷺ, PONAŠAO U BORBI

Poslanik, ﷺ, je volio boriti se početkom dana, kao i putovati početkom dana, a ako ne bi počeo borbu tada, onda bi je odgodio do poslije podne do puhanja povjetarca i spuštanja pobjede.

Ashabi su se u borbi zavjetovali Poslaniku, ﷺ, da neće bježati, a nekada su se zavjetovali na smrt ili džihad, kao što su se zavjetovali na islam, hidžru, tevhid, pokornost Allahu i Njegovom Poslaniku, ﷺ.

Neki njegovi ashabi su se zavjetovali da neće nikoga moliti ni za šta, pa čak, kada bi nekome od njih ispao bič iz ruke, on bi sišao i uzeo ga, ne rekavši nikome: *Daj mi bič.*

Poslanik, ﷺ, se dogovarao sa ashabima o borbi, susretu sa neprijateljima i izboru poprišta.

Išao je na kraju kolone, pomažući slabe i nejake, a bio je najmilostiviji među njima.

Kada bi htio da napadne, koristio bi se varkom, rekavši: ***Rat je varka.***[610]

Slao je špijune koji su ga obavještavali o neprijatelju. Slao je izvidnicu i postavljao je stražu, a kada bi se susreo sa neprijateljem, stao bi, uputio dovu Allahu, i molio Ga za pomoć, pa je zajedno sa ashabima tihim glasom što više spominjao Allaha.

Redao je vojsku i borce, svakom vojnom krilu određivao je dostojnog vođu.

Pred njim su se s njegovom naredbom odvijali dvoboji. Oblačio je ratnu opremu, a nekada i pancir jedan na drugi. Nosio je zastave, a kada bi došao s vojskom nekom narodu, boravio bi na tom mjestu tri dana, a zatim se vraćao.

Kada je htio da napada neko mjesto, sačekao bi, pa ako bi se u njemu čuo ezan, ne bi napadao - u suprotnom bi napao. Nekada bi napao neprijatelja noću, a nekada bi ih iznenadio danju.

Volio je da polazi u borbu četvrtkom ujutro, a kada bi stigla vojska, zbijali bi se međusobno tako da bi ih mogao prekriti jedan prekrivač.

---

[610] Buhari, hadis br. 3030.; Muslim, hadis br. 1739.

Poslanik, ﷺ, je postavljao redove i lično podsticao na borbu govoreći: ***Ti naprijed, ti nazad.***

Volio je da se čovjek bori pod zastavom svoga naroda.

Kada bi susreo neprijatelja, rekao bi: ***Allahumme munzile-l-kitab, ve mudžrije es-sehab, ve hazime el-ahzab, ihzimhum ve unsurna 'alejhim!*** Allahu, Ti koji spuštaš Knjigu, pokrećeš oblake i porazuješ skupove, porazi ih i nas protiv njih pomozi;[611] nekada bi, pak, učio:

﴿سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرُّ﴾

Skup će sigurno poražen biti, a oni će se u bijeg dati. Međutim Smak svjeta im je rok, a Smak svijeta je užasniji i gorči.[612]

Nekada je govorio: ***Allahumme, enzil nasreke!*** *Allahu, spusti Svoju pobjedu,* a također: ***Allahumme, Ente 'adudi, ve Ente nasiri, bike ukatilu.*** *Allahu, Ti si mi snaga i pomagač, u Tvoje ime se borim.*[613]

Kada bi borba bila žestoka, a neprijatelj navalio na njega, predstavljao bi se, rekavši: ***Ja sam Allahov Poslanik, u to nema sumnje, ja sam Ibn Abdu-l-Muttalib.***[614]

Kada bi se borba rasplamsala sakrivali bi se za njega. Stajao je najbliže neprijatelju.

On i ashabi su imali lozinku po kojoj su se raspoznavali. Nekada je lozinka bila: *Ubij, ubij,* nekada: *O, pobjedniče,* a nekada: *Ha-mim neće pobijediti.*[615]

Nosio je pancir i šljem, a od oružja mač, sablju, luk i štit.

Volio je oholost u borbi, rekavši: ***U oholosti ima nešto što Allah voli i nešto što mrzi: Ono što voli je oholost prilikom susreta s***

611 Ahmed, 7/19129.; Buhari, hadis br. 1600.; Muslim, hadis br. 1332.; Ibn Madže, hadis br. 1990.; Ibn Hibban, hadis br. 3843.

612 *El-Kamer*, 45-46.

613 Ahmed, 4/12908.; Tirmizi, hadis br. 3584.; Ibn Hibban, hadis br. 4761.

614 Buhari, hadis br. 6863.; Muslim, hadis br. 1776.; Tirmizi, hadis br. 1688.

615 Buhari, hadis br. 2864, 2874.; Muslim, hadis br. 1776.

neprijateljem i sadaki, a ono što Allah ne voli je oholost u nasilju i nemoralu.[616]

Jednom prilikom postavio je katapult u borbi sa stanovnicima Taifa.

Zabranio je da se ubijaju žene i djeca, a kada bi zarobio protivnike, kod koga vidi dlačice, ubija ga, a onoga kod koga nema dlačica, ostavljao bi u životu.[617]

Prilikom slanja vojske na bojno polje, savjetovao im je bogobojaznost rekavši: ***Idite u ime Allaha i radi Allaha, borite se protiv onih koji ne vjeruju u Allaha, nemojte masakrirati ni prekršiti obećanje, ne pretjerujte i ne ubijajte djecu.***[618]

Zabranio je da se putuje u neprijateljsku zemlju noseći Kur'an sa sobom.[619]

Naređivao je zapovjedniku vojske da pozove neprijatelja prije borbe ili na islam i na hidžru, ili na islam bez hidžre, pa će imati položaj kao beduini koji nemaju pravo na ratni plijen osvojen bez borbe, ili da plaćaju džizju. Ako bi pristali primao ih je, a ako ne, oslonio bi se na Allaha i borio protiv njih.

Kada bi Poslanik, ﷺ, pobijedio neprijatelja, naredio bi da se skupi sav ratni plijen, pa bi prvo podijelio selb[620] onima kojima pripada, zatim bi izdvojio jednu petinu i dijelio tamo gdje mu je Allah naredio i u korist muslimana.

Od ostatka je dijelio ženama, djeci i robovima, a preostali dio plijena vojsci i to: konjanicima tri dijela, a pješadiji jedan dio, što je ispravno.

Nekome je od osnovice ratnoga plijena davao više, kako je smatrao da je korisno, pa je za Selemu ibn el-Ekvea' u nekim pohodima sakupio plijena kao za pješadinica i konjanika zajedno, od čega mu je dao jednu petinu, jer je dao veliki doprinos borbi.[621]

---

[616] Ahmed, 9/23808.; Ebu Davud, hadis br. 2659.; Nesai, hadis br. 2557. S ciljem zastrašivanja neprijatelja i podsticanja drugih na borbu.

[617] Misli se na dlačice koje su znak punoljetnosti.

[618] Ahmed, 9/23039.; Muslim, hadis br. 1731.; Ebu Davud, hadis br. 2612.

[619] Vidi prethodno spomenuto pojašnjenje u vezi s tim.

[620] *Selb* - silom uzete lične stvari u borbi. Borcu koji ubije neprijatelja pripada sve ono što ubijeni neprijatelj posjeduje: novac, pancir, oružje, odjeća, obuća itd.

[621] To se dogodilo u bici Zi Kared. Seleme ibn el-Ekve'a se suprotstavio četrdeseterici konjanika. Tjerao ih je, umorio i pokazao tom prilikom veoma rijetku hrabrost.

Podjednako je dijelio slabima i jakima, osim kada je u pitanju dodatak na ratni plijen.

Kada bi napao neprijatelja u njegovoj zemlji, od prikupljenoga plijena bi izdvojio jednu petinu, a četvrtinu preostaloga bi dijelio borcima koji su učestvovali u napadu. Preostali dio je dijelio borcima koji su učestvovali u napadu i ostaloj vojsci.

Kada bi se vratio iz neprijateljske zemlje sa cijelom vojskom, podijelio bi borcima, učesnicima u napadu još trećinu kao dodatak.

I pored toga mrzio je dodatak rekavši: ***Neka onaj koji je snažan daje slabom.***[622]

Poslanik, ﷺ, je imao svoj dio plijena koji se zove safijj,[623] pa prije nego što bi počeo dijeliti ratni plijen, uzimao bi svoj safijj u obliku roba ili konja. Aiša, ﵂, kaže: *Safija je bila Poslanikov,* ﷺ, *safijj.* Prenosi Ebu Davud.[624] Njegov mač zulfikar je bio safijj.[625]

Poslanik, ﷺ, je davao dio onome ko je odsutan radi koristi muslimana kao što je dao dio Osmanu, ﵁, kada je bio odsutan sa Bedra radi liječenja njegove kćerke, rekavši: ***Osman je otišao radi služenja Allahu i Poslaniku,*** ﷺ, pa mu je dao dio plijena i nagradu.[626]

Kupovali su i prodavali u pohodima, a Poslanik, ﷺ, ih je gledao i nije im to zabranjivao.

Iznajmljivali su najamnike za borbu, i to na dva načina:

1. da onaj koji odlazi u borbu unajmi nekoga ko će mu služiti;
2. da opremi onoga ko je krenuo u borbu i o njemu vodi potpunu brigu. To su nazivali *džeʼail.* Poslanik, ﷺ, kaže: ***Borac ima svoju nagradu, a onaj koji opremi borca ima svoju nagradu i nagradu kao da se borio.***[627]

---

[622] Ahmed, *Musned,* 8/22826. Lanac prenosilaca je slab.

[623] Safijj znači nešto odabrano. To znači da je Poslanik, ﷺ, imao pravo na odabrani dio ratnog plijena.

[624] Ebu Davud, hadis br. 2994.

[625] Vlasnik mača prije njega bio je El-'As ibn Munebbih. Ubijen je u Bici na Bedru kao mušrik.

[626] Ebu Davud, hadis br. 2726.; Tirmizi, hadis br. 3706.; Ibn Hibban, hadis br. 6909.; Hakim, 3/98.; Ibn Ebi Šejbe, 12/46.

[627] Ahmed, *Musned,* 2/6635.; Ebu Davud, hadis br. 2526. Lanac prenosilaca je vjerodostojan.

Dijelili su ratni plijen na dva načina:

1. tako da čovjek opremi nekoga za odlazak u borbu s tim da na kraju međusobno dijele ratni plijen;

2. tako da čovjek da borcu svoju kamilu ili konja za borbu s tim da dobije polovinu od njegovoga ratnoga plijena. Čak su dijelili i mač tako da jedan dobije sječivo, a drugi njegov držak i futrolu. Ibn Mes'ud kaže: *Ja, Ammar i Sa'd smo učestvovali u podjeli ratnoga plijena nakon Bitke na Bedru, pa je Sa'd uzeo dva zarobljenika, a ja i Ammar nismo uzeli ništa.*[628]

Poslanik, ﷺ, je nekada u borbu slao konjanike, a nekada pješadiju.

Nije davao ratni plijen onome ko je došao nakon pobjede, a dijelio ga je rodbini iz Beni Hašima i Beni el-Muttaliba, izostavljajući njihovu braću iz Abdi-š-Šemsa i Nevfela. Poslanik, ﷺ, je rekao: ***Benu el-Muttalib i Benu Hašim su kao jedno**, pa je isprepleo svoje prste, rekavši: **Oni nas nisu napustili ni u džahilijjetu, niti u islamu.***[629]

Muslimani su s Poslanikom, ﷺ, u pohodima nalazili med, grožđe i hranu, pa su jeli, ne računajući to kao ratni plijen. Upitan je Ibn Ebi Evfa: *Jeste li hranu ubrajali u podjelu?* On reče: *Našli smo hranu u Bici na Hajberu, pa bi neko došao, uzeo od toga koliko mu je dovoljno i otišao.* Neki ashabi su rekli: *U borbi smo uzimali orahe i nismo ih dijelili, pa su nam čak, kada smo se vraćali našim stvarima, prtljage bile pune oraha.* [630]

Zabranio je pljačku i masakriranje, rekavši: ***Ko nešto ukrade, nije od nas.***[631]

Zabranio je da se čovjek koristi jahalicom iz ratnoga plijena, pa kada je iscrpi da je vrati, a isto tako da čovjek nosi nešto od odjeće iz ratnoga plijena, pa kada je istroši da je vrati, ali nije zabranio da se to koristi u toku rata.

---

[628] Ebu Davud. Lanac prenosilaca je isprekidan.

[629] Ahmed, *Musned,* 5/6782.; Buhari, hadis br. 3140.; Nesai, hadis br. 4147.; Ibn Madže, hadis br. 2881.; Taberani, *El-Kebir,* hadis br. 1593.

[630] Ebu Davud. Lanac prenosilaca je slab.

[631] Ahmed, *Musned,* 4/12325.; Tirmizi, hadis br. 1601.; Ebu Davud, hadis br. 4391.; Ibn Madže, hadis br. 3935. Lanac prenosilaca je dobar.

Strogo je zabranio krađu iz ratnog plijena rekavši: ***Bit će sramota, ljaga i vatra na onoga koji krade do Sudnjeg dana.***[632]

Kada je poginuo dječak koji je služio Poslanika, ﷺ, po imenu Mid'am, neki ashabi rekoše: *Blago njemu, ide u Džennet*, a Poslanik, ﷺ, reče: ***Ne, tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, ukrao je na dan Hajbera iz ratnoga plijena ogrtač koji će pod njim paliti vatru.*** Dođe jedan čovjek noseći jedan ili dva kožna kaiša, kada je to čuo Poslanik, ﷺ, reče: ***Ova dva kaiša ili ova dva opasača su iz vatre.***[633]

Rekao je za onoga ko je umro noseći svoj prtljag: ***On je u vatri.*** Ljudi su zatim otišli tamo i vidjeli ogrtač kojeg je ukrao.[634] Nakon jedne bitke muslimani su govorili: Taj i taj je šehid, sve dok nisu prošli pored jednoga čovjeka, pa su opet rekli: *Ovaj je šehid.* Poslanik, ﷺ, reče: ***Ne, vidio sam ga u vatri zbog ogrtača kojeg je ukrao.*** Zatim reče: ***Sine Hattabov, idi i reci ljudima da će u Džennet ući samo vjernici, tri puta.***[635]

Kada bi uzeo ratni plijen naredio bi Bilalu da pozove ljude, pa bi oni došli sa svojim plijenom. Od toga je uzimao petinu i dijelio je. Dođe jedan čovjek nakon toga noseći povodac za devu od dlake, pa mu Poslanik, ﷺ, reče: ***Jesi li čuo Bilala kako zove?*** *Jesam* - odgovori on. Poslanik, ﷺ, upita: ***Pa, što nisi došao i donio povodac?*** Tada je ovaj zatražio oprosta, a Poslanik, ﷺ, reče: ***Donesi to na Sudnjem danu, sad ga neću primiti od tebe.***[636]

Naredio je da se spale stvari onoga ko je ukrao, a onaj koji je ukrao da se udara. To su radila i dvojica halifa nakon njega.[637] Neko kaže da su pomenuti hadisi derogirani i da se u njima ne spominje paljenje, a neko kaže, što je ispravno, da se radi o prijetnji i kazni, kao što se izvršava smrtna kazna nad onim koji pije alkohol po treći ili četvrti put.

---

[632] Ahmed, *Musned,* 2/6741, putem Amra ibn Šuajba od njegovog oca od djeda, i 6/17154, od Irbada es-Sarije.

[633] Malik, *Muvetta*: Kitabu el-džihad, poglavlje Ma dža fi el-gululi, hadis br. 997.; Buhari: Kitabu el-megazi, hadis br. 4234.; Muslim: Kitabu el-iman, hadis br. 115.; Ebu Davud: Kitabu el-džihad, hadis br. 6711.; Nesai: Kitabu el-iman, hadis br. 3836.

[634] Ahmed, *Musned,* 2/6503.; Buhari: Kitabu el-džihad, poglavlje El-kalilu min el-gululi, hadis br. 3074.

[635] Ahmed, *Musned,* 1/203.; Muslim: Kitabu el-iman, hadis br. 114.; Tirmizi, hadis br. 1574.; Bejheki, 9/101.

[636] Malik, *Muvetta*: Kitabu el-džihad, poglavlje Ma dža fi el-guluili, hadis br. 995.; Ahmed, *Musned,* 6/17028.; Ebu Davud, hadis br. 2710.; Nesai, hadis br. 1958.

[637] Tirmizi, hadis br. 1461; Ebu Davud, hadis br. 2713 i 2714. Lanci prenosilaca tih hadisa su slabi.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI S RATNIM ZAROBLJENICIMA

Neke zarobljenike je bezuvjetno oslobađao, neke je ubijao, neke je oslobađao uz otkup, a neke je razmjenjivao za zarobljene muslimane. Sve je to radio kako je smatrao da je od koristi.

Ensarije su tražili dozvolu od Poslanika, ﷺ, da vrate otkup njegovom amidži Abbasu, kojeg je platio radi svoga oslobađanja, pa je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Nemojte mu vratiti ni dirhem.***[638]

Vratio je zarobljenice njihovom plemenu Hevazin nakon što ih je podijelio, pa je, da bi udobrovoljio borce i nadoknadio onima koji nisu bili time zadovoljni, svakom čovjeku podijelio po šest poklona.

Ahmed[639] prenosi od Ibn Abbasa da neki zarobljenici nisu imali da plate za svoj otkup, pa im je Poslanik, ﷺ, kao otkup odredio da nauče ensarije pisanju, što ukazuje na to da se otkup može platiti radom.

Ispravno mišljenje po kojem su radili on i njegovi ashabi je da su zarobljavali Arape i spolno općili sa njihovim ženama kao robinjama, bez uslovljavanja islamom, a zabranio je da se vrši razdvajanje zarobljenica od njihove djece. Sve članove porodice je dodjeljivao zajedno da ih ne bi razdvajao.

Utvrđeno je da je Poslanik, ﷺ, ubio jednoga špijuna mušrika, a nije ubio Hatiba zbog špijuniranja, spominjući njegovo sudjelovanje u Bici na Bedru. Na osnovu toga hadisa neko smatra da ne treba ubiti špijuna ako je musliman, a neko - kao Malik, smatra da treba, rekavši da Poslanik, ﷺ, nije ubio ovoga zato što je bio musliman, već zato što je bio učesnik u Bici na Bedru. Inače, da je razlog to što je musliman ne bi spominjao drugi razlog. A propis ako je donesen zbog općeg razloga onda posebni bi bio bez efekta.

Poslanik, ﷺ, je oslobađao robove mušrika koji su prilazili muslimanima i prihvatali islam. Oni koji su prešli na islam i imali nešto kod sebe, to bi ostajalo njima, a Poslanik, ﷺ, nije vraćao muslimanima njihov imetak kojeg su uzeli nevjernici prije prelaska na islam.

---

[638] Buhari: Kitabu el-itki, poglavlje Iza usira ehu er-redžuli ev ammuhu hel jufada iza kane mušriken, hadis br. 2537.; Ibn Hibban, hadis br. 4794.

Utvrđeno je da je podijelio zemlju plemena Benu Kurejze i Benu Nedira; isto tako jednu polovinu Hajbera borcima, a drugu polovinu je ostavio predstavnicima muslimana, delegacijama, prognanicima, ako ih je bilo, i ostalima. Nije dijelio Mekku, pa neki kažu zato što je Mekka mjesto obreda i vakuf od Allaha Njegovim robovima. Neki kažu da vođa ima pravo da izabere hoće li dijeliti zemlju ili će je ostaviti kao vakuf, kao što je radio Poslanik, ﷺ, i da zemlja ne ulazi u ratni plijen čija je podjela obavezna, te da u plijen čija je podjela obavezna spadaju životinje i pokretna imovina, jer tu vrstu plijena Allah, ﷻ, nije dozvolio, osim ovom Ummetu. Allah, ﷻ, je i drugima dozvolio zemlju nevjernika, kao što kaže:

﴿ كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴾

I Mi dadosmo da to naslijede sinovi Israilovi.[640]

Poslanik, ﷺ, je nekada dijelio zemlju, a nekada nije, a Omer, ؓ, je nije dijelio, nego je stavljao u vakuf i naplaćivao stalnu zemljarinu za korist boraca. Međutim, to ne znači da taj vakuf nije mogao prijeći u vlasništvo nekog drugog, već je bilo dozvoljeno prodati ga kao što je bila praksa Ummeta, a složili su se da se može i naslijeđivati.

Ahmed je rekao da je dozvoljeno vakuf dati kao mehr, a zabranjeno prodavati zbog onih koji imaju pravo na njega, čijom prodajom bi izgubili to pravo. Borci imaju pravo na zemljarinu, a prodajom proizvoda zemlje to pravo ne gube. To sliči propisu u vezi sa prodajom roba koji ima ugovor o oslobađanju na otplatu. Ugovor o oslobađanju putem otplate je punovažan, te kod novog vlasnika prelazi s tim istim ugovorom.

---

[639] Ahmed, 1/247. Hadis je slab.
[640] *Eš-Šu'ara*, 59.

Zabranio je da muslimani žive među nevjernicima ako mogu učiniti hidžru, rekavši:[641] ***Odričem se svakog muslimana koji živi među nevjernicima.*** *O, Allahov Poslaniče, a zašto?* - pitali su ga. Poslanik, ﷺ, odgovori: ***Vide jedni drugima ognjište.***[642]

Rekao je: ***Ko se druži s nevjernikom i stanuje s njim, on je poput njega.***[643]

I rekao je: ***Hidžra neće prestati sve dok traje pokajanje, a pokajanje neće prestati sve dok sunce ne izađe sa zapada.***[644]

Također je rekao: ***Bit će hidžra za hidžrom, najbolji ljudi na zemlji bit će oni koji učine hidžru tamo gdje je i Ibrahim učinio. A na njoj će ostati nasilnici koje zemlja ne prihvata, koje Allah prezire i koje će On skupiti u društvu majmuna i svinja.***[645]

---

[641] Ebu Davud: Kitabu el-džihad, poglavlje En-nehju an katli men i'tesame bi es-sudžud, hadis br. 2645.; Nesai: Kitabu el-kasame, poglavlje, 27, hadis br. 4794.

[642] Aludira na blizinu i boravak jednih pored drugih. Iz toga zaključujemo da je dužnost udaljiti se od mušrika i ne boraviti u njihovoj blizini, jer oni ne poštuju dogovore niti ugovore o sigurnosti.

[643] Ebu Davud: Kitabu el-džihad, poglavlje El-ikametu bi erdi eš-širki, hadis br. 2787.; Hakim, 2/2627. Lanac prenosilaca je vjerodostojan, odgovara Buharijinim i Muslimovim uslovima.

[644] Ahmed, *Musned,* 6/6906, putem Muavije. Svi prenosioci su pouzdani, osim Ebu Hinda el-Bedželija on je nepoznat. Ebu Davud: Kitabu el-džihad, poglavlje Fi el-hidžreti hel inkatat, hadis br. 2479.;

[645] Ahmed, *Musned,* 5/5565, putem Šehr ibn Havšeba od Abdullaha ibn Omera. Šehr ibn Havšeb je nepouzdan prenosilac. Ebu Davud: Kitabu el-džihad, poglavlje 3, hadis br. 2482. Hadis je slab.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA GARANCIJOM BEZBIJEDNOSTI, PRIMIRJEM, U VEZI ODNOSA PREMA NEMUSLIMANSKIM DELEGACIJAMA, UZIMANJU DŽIZJE, ODNOSA PREMA SLJEDBENICIMA KNJIGE I MUNAFICIMA, TE POŠTIVANJU UGOVORA

Utvrđeno je da je rekao:

- ***Ugovor o sigurnosti muslimana je jednak, na njega ima pravo i najslabiji musliman, pa ko prekrši ugovor muslimana na njega je Allahovo prokletstvo, prokletstvo meleka i svih ljudi, a Allah neće primiti na Sudnjem danu ni pokajanje, niti otkup.***[646]

- ***Ako neko sklopi ugovor s nekim, neka ga ne prekrši i neka ne proglašava suprotno dok ne istekne ili dok ne uzvrati na njihovo kršenje.***[647]

- ***Ko ponudi sigurnost nekome, pa ga ubije, ja se odričem ubojice.***[648]

- ***Koji god narod prekrši ugovor, njegovom neprijatelju bit će data pobjeda.***[649]

Kada se doselio u Medini s nevjernicima je imao tri vrste odnosa:

1. sa nekima je sklopio ugovor da ga neće napadati, niti pomagati neprijatelju protiv njega;
2. neki su ga napadali i
3. neki su bili neutralni i čekali da vide šta će biti s njim. Neki od ovih su u sebi željeli da Poslanik, ﷺ, pobijedi, a neki da pobijedi njegov neprijatelj. Neki su prelazili na njegovu stranu, ali su u sebi gajili neprijateljstvo, a Poslanik, ﷺ, je sa svakom grupom postupio onako kako mu je naredio Uzvišeni Gospodar.

[646] Ahmed, *Musned,* 1/615.; Buhari: Kitabu-l-ilmi, poglavlje Kitabetu-l-ilmi, hadis br. 111.; Muslim: Kitabu-l-hadždži, hadis br. 1370.
[647] Ahmed, *Musned,* 6/17012.; Ebu Davud: Kitabu el-džihadi, hadis br. 2759.; Tirmizi: Kitabu es-sijeri, hadis br. 1580. Lanac prenosilaca je sahih.
[648] Ahmed, *Musned,* 8/22005.; Taberani, *El-Mu'džem es-sagir,* hadis br. 584.
[649] Taberani, *El-Mu'džem el-kebir,* 11/54.; Munziri, *Et-Tergibu ve et-terhibu,* 1/544.; Hakim, 2/2577.

Sklopio je mir sa jevrejima Medine, a nakon Bedra ga ja napalo pleme Benu Kajnuka'a pokazavši nasilje i zavidnost. Zatim je pleme Benu Nedir prekršilo ugovor, pa ih je Poslanik, ﷺ, napao i opkolio, spalivši im palme. Pristali su da napuste Medinu bez oružja, a od stvari su mogli ponijeti samo ono što kamila može nositi. Allah, ﷻ, govori o njima u suri *El-Hašr*. Zatim je pleme Benu Kurejza prekršilo ugovor, a oni su bili najgori jevreji po kufru. Poslanik, ﷺ, im je uradio ono što nije uradio njihovoj braći. Ovako je Poslanik, ﷺ, postupio sa jevrejima Medine, a rat sa svakim njihovim plemenom bi uslijedio nakon velike bitke: rat sa Benu Kajnuka'a nakon Bitke na Bedru, sa Benu Nedir nakon Uhuda, a sa Benu Kurejzom nakon Hendeka. Što se tiče jevreja Hajbera, o njima će biti riječi kasnije.

Kada bi sklopio mir sa jednim narodom, pa neki od njih prekrše ugovor, a ostali se slože i budu zadovoljni tim, Poslanik, ﷺ, bi ih napao sve kao što je napao pleme Benu Kurejza, Benu Nedir i stanovnike Mekke, što je bila njegova praksa sa onima s kojima je sklopio ugovor.

Isto tako treba postupiti sa zimijama oko čega se slažu sljedbenici Ahmeda i drugi, dok se sljedbenici Šafi'ije ne slažu s tim, ograničavajući taj postupak samo na one koji prekrše ugovor, razdvojivši zimije od ostalih, jer je ugovor sa zimijama stabilniji. Međutim, prvo je ispravnije, pa smo na osnovu toga dali fetvu kada su kršćani zapalili imetak muslimana u Šamu, a neki od njih su znali za to, pa su prešutjeli, ne obavijestivši namjesnika o tome, pa bi kazna za to obavezno bila smrtna, i imam je nema pravo mijenjati kao što ima pravo kada su u pitanju zarobljenici.

Islam ne mijenja smrtnu kaznu zimijama koji su pristali na propise koji važe za cijeli ummet, za razliku od ratnih zarobljenika koji podliježu drugom zakonu i zimija koji prekrše ugovor, i za koje se, opet, primjenjuje drugi zakon. Tako kaže Ahmed, a šejhu-l-islam Ibn Tejmijje je dao fetvu u skladu s tim na nekoliko mjesta.

Kada bi sklopio mir sa nekim narodom, pa se njima priključi njegov neprijatelj, a Poslaniku, ﷺ, se priključe neki drugi nevjernici, pa budu napadnuti, onda bi Poslanik, ﷺ, postupio kao da je on napadnut. Iz toga razloga je napao Mekku, a na osnovu toga je šejhu-l-islam Ibn Tejmijje dao fetvu da se napadnu kršćani sa istoka koji su pomogli neprijatelje muslimana, Tatare, imetkom i oružjem, smatrajući da su

time prekršili ugovor, a kamoli tek da su zimije podržale mušrike u borbi protiv muslimana.

Poslaniku, ﷺ, su dolazili izaslanici njegovih neprijatelja neprijateljski raspoloženi, i on ih nije provocirao. Kada su mu došla dvojica izaslanika Musejleme i prenijeli mu ono što je naređeno[650] on reče: ***Da se izaslanici ne ubijaju, sad bih vam skinuo glave.***[651]

Njegov sunnet je da ne ubija izaslanike, niti da ih hapsi, čak i ako prihvate islam vraća ih, kao što kaže Ebu Rafi': *Kurešije su me poslale njemu, pa je u moje srce ušao islam. O, Allahov Poslaniče, neću da se vratim.* - rekoh. ***Ja ne kršim ugovor, niti zadržavam izaslanike, vrati se njima, pa ako osjetiš u svom srcu ono što osjećaš sada, vrati se.*** - reče Poslanik, ﷺ.[652] Ebu Davud kaže: *Ovo je bilo u vrijeme kada se postavljao uslov za vraćanje Kurejšija koji su prešli na islam, na osnovu sporazuma na Hudejbijji. To danas ne važi.*

Poslanikove, ﷺ riječi: ***Ja ne zadržavam izaslanike***, odnose se na sve izaslanike uopće. Što se tiče vraćanja onoga ko dođe kao musliman, vraćaju se ako postoji taj uslov u ugovoru. Kada je riječ o ostalim izaslanicima, nad njima se primjenjuje drugi propis.

Ako neprijatelji Poslanika, ﷺ, sklope ugovor s nekim od njegovih ashaba koji ne šteti muslimanima, Poslanik, ﷺ, bi to dozvolio, kao što su sklopili ugovor sa Huzejfom i njegovim ocem da neće napadati mušrike s muslimanima i Poslanikom, ﷺ, pa je rekao: ***Idite, pridržavaćemo se ugovora i neka nas Allah pomogne protiv njih.***[653]

---

[650] Tj. prenijeli su Musejlemine riječi da dijeli poslanstvo s njim.

[651] Ebu Davud: Kitabu el-džihad, poglavlje Fi er-rusul, hadis br. 2761.

[652] Ahmed, *Musned,* 9/23918.; Ebu Davud: Kitabu el-džihad, hadis br. 2758.; Bejheki, 9/145.; Hakim, 3/598.

[653] Ahmed, *Musned,* 9/23414.; Muslim: Kitabu el-džihadi ve es-sijeri, poglavlje El-vefa bi el-ahdi, hadis br. 1787. Rekao je Huzejfe ibn Jeman: Od Bitke na Bedru spriječilo me obećanje dato mušricima. Naime, krenuo sam sa ocem Huzejlom prema Medini, ali su nas zaustavili Kurejšije nevjernici i rekli: *Vi želite otići Muhammedu?!* Rekli smo: *Ne, mi želimo samo stići u Medinu.* Uzeli su od nas ugovor da ćemo otići u Medinu i da se nećemo priključiti Poslaniku, ﷺ, u borbi. Kada smo došli i Poslaniku, ﷺ, ispričali šta se desilo rekao je: ***Idite, pridržavat ćemo se ugovora i neka nas Allah pomogne protiv njih.***

Poslanik, ﷺ, je sklopio mir sa Kurejšijama na deset godina, s tim da vrati onoga ko mu dođe kao musliman, a ako neko od Poslanika, ﷺ, dođe njima, oni ga ne vraćaju. To je važilo za muškarce i za žene, pa je Allah, ﷻ, to ukinuo, kada su u pitanju žene. Allah, ﷻ, je naredio da se žene, koje dođu Poslaniku, ﷺ, ispitaju. Ako se sazna da su vjernice, ne vraćaju se, nego se vraća njihov mehr.

Allah, ﷻ, je naredio muslimanima da vraćaju mehr onome koga je žena napustila i prešla Poslaniku, ﷺ, i da je ne vraćaju mužu. To je vrsta kazne, a ne mučenje.

Iz toga zaključujemo slijedeće propise:

- zbog nemogućnosti spolnog odnosa sa suprugom mora se vratiti vrijednost mehra;
- mehr treba platiti onoliki koliki je dogovoren, a ne uobičajeni za žene njenog staleža;
- brak između nevjernika je ispravan;
- nije dozvoljeno vratiti muslimanku koja je učinila hidžru, pa makar to bio uslov;
- muslimanki nije dozvoljeno da se uda za nevjernika;
- musliman može oženiti onu koja je učinila hidžru, i to onda kada joj istekne iddet i odredi mehr;
- iz ovoga se vidi da se brak raskida hidžrom i ostavljeni muž nevjernik gubi pravo na spolni odnos s njom;
- zabranjen je brak sa mnogoboškinjom.

Ovi propisi su zaključeni na osnovu ajeta.[654] U vezi s nekim postoji konsenzus, a oko nekih se učenjaci razilaze. Onaj koji kaže da je taj ajet derogiran, nema dokaza za to, jer ako se uslov odnosi na muškarce, a ne na žene, onda ih je zabranjeno vratiti.

Allah, ﷻ, je naredio vraćanje mehra koliko je dao onome čija je žena prešla kod muslimana, obavještavajući da je to Njegov zakon kojim upravlja Svojim robovima i koji proizilazi iz Njegovoga znanja i mudrosti i koji se ne može ukinuti.

Kada se Poslanik, ﷺ, dogovorio sa nevjernicima oko vraćanja muškaraca, dozvolio im je da vrate one koji su prešli kod njega, nije im to naređivao niti ih je prisiljavao. Ako bi neko od tih muslimana ubio mušrika ili mu uzeo imetak, a nije kod Poslanika, ﷺ, niti se vratio mušricima ne bi ga korio i ne bi garantirao za njega, jer taj nije pod nadzorom Poslanika, ﷺ i nije mu on to naredio. Ugovor nije sadržavao sigurnost života i imetka, osim za onoga koji je pod njegovim nadzorom. Tako je, recimo, nadoknadio Benu Džuzejmi ono

---

[654] Misli na ajet:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَآتُوهُم مَّا أَنفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَن تَنكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَاسْأَلُوا مَا أَنفَقْتُمْ وَلْيَسْأَلُوا مَا أَنفَقُوا ذَٰلِكُمْ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ وَإِن فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَآتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُم مِّثْلَ مَا أَنفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنتُم بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴾

O vi koji vjerujete, kad vam vjernice kao muhadžirke dođu, ispitajte ih, a Allah dobro zna kakvo je vjerovanje njihovo, pa ako se uvjerite da su vjernice, onda ih ne vraćajte nevjernicima; one njima nisu dopuštene, niti su oni njima dopušteni; a njima podajte ono što su potrošili. Nije vam grijeh da se njima ženite kad im vjenčane darove njihove date. U braku nevjernice ne zadržavajte! Tražite ono što ste potrošili, a neka i oni traže ono što su potrošili! To je Allahov sud, On sudi među vama, a Allah sve zna i mudar je. A ako neka od žena vaših nevjernicima umakne, i ako vi poslije u borbi plijen zarobite, onda onima čije su žene umakle vjenčane darove koje su im dali namirite. I bojte se Allaha, u koga vjerujete! - *El-Mumtehine*, 10 i 11.

što je Halid uništio, zbog čega mu je Poslanik, ﷺ, prigovarao odbacivši sa sebe svaku odgovornost za to. Pošto je Halid pogrješno razumio i napao ih pod naredbom Poslanika, ﷺ, on im je platio pola otkupa zbog pogrješnoga razumijevanja. Postupio je tada sa njima kao sa sljedbenicima knjige koji su zaštićeni kao zimije, a ne kao muslimani. U ugovoru ne stoji da je Poslanik, ﷺ, dužan da im pomogne protiv onoga ko ih napadne, a taj nije pod njegovim nadzorom. Iz toga se vidi da ako dvije strane sklope ugovor, pa jednu stranu napadne neki musliman koji nije pod kontrolom imama, onda imam nije dužan da mu se suprotstavi, niti da njima nadoknadi štetu.

Propise vezane za rat, interese i politiku je najbolje uzimati iz upute Poslanika, ﷺ, a ne iz nečijih mišljenja. Na osnovu toga, ako neki vladari muslimana sklope ugovor sa nekim zimijama, dozvoljeno je drugom vladaru koji nije sklopio ugovor sa njima da ih napadne. Kao primjer za ovo imamo situaciju u kojoj je Šejhu-l-islam Ibn Tejmijje dao fetvu u vezi kršćana Malte oslanjajući se na priču Ebi Besira.[655]

Poslanik, ﷺ, je sklopio ugovor sa stanovnicima Hajbera nakon pobjede da se isele noseći sa sobom samo ono što mogu nositi njihove jahalice. Poslaniku, ﷺ, pripada zlato, srebro i oružje. Uslovio im je da ništa ne skrivaju, jer ako bi to uradili, onda više ne bi bili pod njegovom zaštitom. Jevreji su sakrili jednu kutiju u kojoj je bio novac Hujejja ibn Ahtaba kojeg je nosio kada se iseljavalo pleme Benu Nadir. Poslanik, ﷺ, je Hujajovog amidžu pitao za nju. On reče: *Kutija je nestala dijeljenjem i ratovanjem.* Poslanik, ﷺ, odgovori: ***Prošlo je malo vremena, a novca ima mnogo više od toga*** - pa ga je predao Zubejru. Kada ga je Zubejr počeo mučiti, on reče: *Vidio sam Hujejja da se vrti oko jedne ruševine ovdje.* - pa su u njoj našli kutiju. Tada je Poslanik, ﷺ, zbog prekršenoga ugovora, ubio oba sina Ebu Hukajka, od kojih je jedan bio muž Hujejjove kćerke Safijje, zarobio im žene i djecu i podijelio njihov imetak. Htio je da ih protjera, pa su rekli: *Pusti nas da ostanemo ovdje i obrađujemo zemlju, jer je mi najbolje poznajemo.* Pošto Poslanik, ﷺ, i njegovi ashabi nisu imali sluge koji će obrađivati zemlju, dao im je zemlju pod uslovom da od svega što posade daju polovinu, da ih ostavi koliko hoće. Nije ih ubio kao što je zbog prekršaja ugovora uništio pleme Benu Kurejze.

[655] Vidi: Buhari, hadis br. 6194.

Što se tiče ovih koji su ostali, to su oni koji su znali za kutiju i sakrili je, a uslov dogovora je bio da, ako se nađe kutija, onda oni više neće biti pod zaštitom, što se ne odnosi na sve stanovnike Hajbera, jer nisu svi znali za kutiju. To isto se odnosi i na zimije i one koji sklope ugovor, a prekrše ga bez pomoći drugih.

Što se tiče zemlje, Poslanik, ﷺ, im je dao pod uslovom da mu daju polovinu svih poljoprivrednih proizvoda, a uslov je sadržavao i njeno zalijevanje i sađenje. Neko kaže da se to isključivo odnosi na palme, a za to nema nikakve osnove, jer sud o nečemu možemo donijeti na osnovu nečeg sličnoga, pa i da su bile samo palme, one podliježu istom zakonu kao i grožđe.

Iz toga zaključujemo slijedeće:

- nije bio uslov da vlasnik zemlje nabavi sjeme, jer im Poslanik, ﷺ, u to nema sumnje, nikada nije dao sjeme. Neki učenjaci kažu da bi bilo tačnije reći da je jedan od uslova bio da onaj koji obrađuje zemlju nabavi sjeme. Oni koji tvrde da je uslov da vlasnik zemlje nabavi sjeme nemaju drugog dokaza osim analogije na *mudarebu.* I u tom pogledu dokaz nije na njihovoj strani jer u mudarebi osnovica imetka pripada vlasniku, a po njihovim pravilima kada bi bilo uslovljeno u zemljoradnji bila bi neispravna. Time su uporedili sjeme sa ostalom robom. Međutim, sjeme ima propis vode i drugih koristi, jer se usjevi ne sastoje samo od sjemena, moraju se napajati i obrađivati. Od sasušenih usjeva Allah, ﷻ, stvori nove pomoću vjetra, kiše, sunca, zemlje i obrade, tako da nosi propis tih elemenata. Osim toga, zemlja je isto kao glavnica imetka, to nalaže da je onaj ko obrađuje zemlju i sije prječi za nabavku sjemena. Stoga smatramo da je propis prenesen u sunnetu podudaran analogiji;

- ugovor o sklapanju mira nije se odnosio na određeni vremenski rok, nego kako vođa odredi, a poslije nije došlo ništa što bi ga derogiralo. Međutim, nije bilo dozvoljeno napasti dok ih ne bi obavijestio o prekidu ugovora, kako bi bili jednaki u odnosu na znanje o prekidu ugovora;

- dozvoljeno je kazniti osumnjičenog. Allah, ﷻ, je mogao uputiti Poslanika, ﷺ, tamo gdje je bila kutija, međutim, htio je da uputi Ummet na kažnjavanje osumnjičenih, povećavajući broj načina dolaska do propisa dajući im iz Svoje milosti i kao olakšicu propise po kojima će suditi.

- iz riječi Poslanika, ﷺ: ***Prošlo je malo vremena, a novca ima mnogo više od toga.***, se vidi da se sud o nečemu može donijeti na osnovu indicija, kao što je uradio Allahov poslanik Sulejman kada je odredio majku djeteta.[656] Poslanik, ﷺ, nam nije ispričao tu priču da bismo se zabavljali slušajući je nego da uzmemo propise iz nje. I kasame kao propis, prihvatanje zakletvi onih koji optužuju za ubistvo, spada u rad po jasnim indicijama. Presuda da se kamenuje žena koja je išla na proklinjanje s mužem je rad po tome, jer je njegovo proklinjanje, a njeno odustajanje jasna indicija priznanja krivice. U to se ubraja prihvatanje svjedočenja sljedbenika knjige protiv muslimana u vezi sa pismenom oporukom čovjeka koji je umro na putovanju i kada odgovorni za umrloga otkriju prjevaru kod onih koji treba da izvrše oporuku. Odgovorni za umrloga imaju pravo da se zakunu i dobiju ono što su tražili. Indicije u vezi s materijalnim prjevarama iste su kao i kod ubistva, čak je ovo prvo preče da bude dozvoljeno. Na osnovu toga, ako neko ko je pokraden vidi jedan dio od onoga ukradenoga kod nekoga za koga se zna da je lopov, a nije utvrđeno da je taj kupio ukradeno, dozvoljeno je da se zakune da je ostatak ukradenoga kod ovoga osumnjičenoga i da je on taj lopov - oslanjajući se na ono što je vidio. Isto kao u slučaju kasame, štaviše to je još lakše zato je dovoljno da se zakune i dovede jednog svjedoka ili jednog muškarca i dvije žene za razliku od krvnih parnica. Na oboje ukazuju

[656] Dvije žene su se sporile čije je dijete pa je Sulejman rekao: ***Donesite mi nož da ga prerežem napola!*** Jedna je rekla: *Ne radi to! On je njen sin.* Presudio je da dijete pripada njoj na osnovu samilosti i sažaljenja koje je nosila u srcu te nedozvoljavanja da ga ubije. Sve su to bile indicije da je bio njen sin.

i Kur'an i Sunnet i oni koji se pozivaju na derogaciju nemaju apsolutno nikakvog dokaza, jer ti propisi su objavljeni u suri *El-Maide*,[657] a ona je objavljena među posljednjim surama. Osim toga, po tome su sudili ashabi nakon Poslanika, ﷺ. U to se ubraja i uzimanje u obzir poderane košulje od strane Jusufovog svjedoka. Allah, ﷻ, nam je to ispričao da se povedemo za njim, a mi se povodimo za Allahovom potvrdom takvog postupka, a ne samo za pričom.

Pošto se Poslanik, ﷺ, dogovorio sa sljedbenicima knjige oko zemlje, slao je svake godine čovjeka koji je procjenjivao urod, pa je polovinu uroda koji pripada muslimanima davao na korištenje sljedbenicima knjige, ali opet za korist muslimana.

Bio je dozvoljen jedan procjenjivač koji je procjenjivao urod i dijelio ga dok je još bio na stablu, pa se svakom, otprilike, znao njegov dio.

---

[657] Misli na ajet:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الأَرْضِ فَأَصَابَتْكُم مُّصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْبِسُونَهُمَا مِن بَعْدِ الصَّلاَةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللهِ إِنِ ارْتَبْتُمْ لاَ نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى وَلاَ نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللهِ إِنَّا إِذًا لَّمِنَ الآثِمِينَ فَإِنْ عُثِرَ عَلَى أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا فَآخَرَانِ يِقُومَانُ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الأَوْلَيَانِ فَيُقْسِمَانِ بِاللهِ لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِن شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَا إِنَّا إِذًا لَّمِنَ الظَّالِمِينَ ﴾

O vi koji vjerujete, kada vam se približi smrt, prilikom davanja oporuke neka vam posvjedoče dvojica pravednih od vas, ili neka druga dvojica, koji nisu vaši – ako ste na putu, a pojave se znaci smrti. A ako posumnjate, zadržite ih poslije obavljenog namaza i neka se Allahom zakunu: Mi zakletvu ni za kakvu cijenu nećemo prodati makar se radilo i o kakvu rođaku i svjedočenje koje je Allah propisao nećemo uskratiti, jer bismo tada doista bili grijeešnici. A ako se dozna da su njih dvojica zgriješila, onda će njih zamijeniti druga dvojica od onih kojima je šteta nanesena, i neka se Allahom zakunu: Naše su zakletve vjerodostojnije od zakletvi njihovih, mi se nismo krivo zakleli, jer bismo tada, zaista, nepravedni bili. - *El-Maide*, 106 i 107.

Iz ovoga zaključujemo slijedeće:

- dozvoljeno je procijeniti urod palmi i podijeliti ih na osnovu procjene. Tako svi znaju svoj udio iako plodovi nisu sazreli, a sve u korist rasta plodova;

- podjela je sortiranje, a ne prodaja;

- dozvoljeno je da bude samo jedan procjenjivač i jedan koji dijeli;

- onaj koji posjeduje udio u urodu može ga koristiti nakon procjene, s tim da obezbijedi udio suvlasniku.

U vrijeme halife Omera, ﷺ, otišao je njegov sin Abdullah, ﷺ, na svoje imanje u Hajberu, pa su ga napali jevreji i bacili sa kuće, slomivši mu ruku. Tada ih je Omer, ﷺ, protjerao u Šam, razdijelivši zemlju među vlasnicima.[658]

[658] To su učesnici u Bici na Hajberu.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA UGOVOROM S NEMUSLIMANIMA KOJI ŽIVE U MUSLIMANSKOJ ZEMLJI I DŽIZJI

Što se tiče ugovora o zaštiti nemuslimana koji žive u muslimanskoj zemlji i uzimanja džizje, Poslanik ﷺ, je počeo uzimati džizju nakon objavljivanja sure Et-Tevbe, u osmoj godini. Kada je objavljen ajet o džizji, Poslanik, ﷺ, je počeo uzimati džizju od medžusija i sljedbenika knjige, a nije uzimao od jevreja Hajbera. Neko pogrješno misli da su stanovnici Hajbera bili oslobođeni džizje, što proizilazi iz nepoznavanja fikha. Poslanik, ﷺ, je sklopio sa njima mir prije nego što je ajet objavljen, a zatim mu je Allah naredio da se bori protiv sljedbenika knjige, dok mu ne plate džizju. To se nije odnosilo na stanovnike Hajbera, jer je ugovor između njih i Poslanika, ﷺ, sklopljen prije objavljivanja ajeta. Poslanik, ﷺ, nije ništa više tražio od njih osim što stoji u ugovoru, dok je od drugih s kojima nije sklopio ugovor tražio plaćanje džizje. Kada ih je Omer, ؓ, protjerao, taj ugovor se promijenio, pa je i za jevreje Hajbera važio isti zakon kao i za sljedbenike knjige.

U nekim državama u kojima se slabo poznaje Sunnet pojavila se jedna grupa, noseći sa sobom nekakvo krivotvoreno staro pismo. U njemu stoji da je Poslanik, ﷺ, odustao od džizje nad stanovnicima Hajbera, a također, se u njemu nalazi i svjedočenje Alije ibn Ebu Taliba, Sa'da ibn Mu'aza i grupe ashaba, ؓ. Pismo se pročulo među onima koji ne poznaju Sunnet, pa su, smatravši ga ispravnim, postupali po njemu, sve dok nije došlo do šejhu-l-islama Ibn Tejmije, pa je traženo od njega da ga podrži. Pljunuo je na njega i naveo deset dokaza koji ukazuju na to da je pismo lažno, među kojima su:

- Sa'd je umro prije Hajbera;
- ajet o džizji nije bio još objavljen;
- Poslanik, ﷺ, im je ukinuo porez i prinudni rad kojeg nije bilo za njegovo vrijeme, već za vrijeme nepravednih vladara;
- ovo pismo ne spomnje ni jedan učenjak, niti poznavalac bografija, niti poznavalac hadisa, niti bilo ko drugi. Nisu ga pokazivali u vrijeme ispravnih prethodnika, selefa, jer su znali da je lažno.

A kada je oslabilo znanje o Sunnetu, krivotvorili su pismo, u čemu su im pomogli neki izdajnici Allaha, ﷻ, i Poslanika, ﷺ. To nije dugo potrajalo, jer je Allah, ﷻ, to pokazao, pa su sljedbenici Poslanika, ﷺ, ukazali na lažnost tog pisma.

Nije uzimao džizju od idolopoklonika. Šafi'ija i Ahmed u jednoj predaji kažu da se džizja uzima samo od njih, povodeći se za Poslanikovim, ﷺ, uzimanjem i neuzimanjem, dok Ebu Hanife i Ahmed, u drugoj predaji, kažu da se džizja uzima od idolopoklonika koji nisu Arapi. Kažu da Poslanik, ﷺ, nije uzimao džizju od Arapa, jer je ona propisana nakon njihovoga prihvatanja islama, tako da na arapskoj zemlji nije ostao nijedan idolopoklonik. Zbog toga je Poslanik, ﷺ, nakon oslobođenja Mekke napao Tebuk, a da je na arapskoj zemlji bilo nevjernika, napao bi njih prije nego one iz udaljenih mjesta. Ko malo bolje promotri, znat će da je tako. Kažu da je Poslanik, ﷺ, uzimao džizju od medžusija, a oni nemaju knjigu, niti su je imali, a nema razlike između idolopoklonika i obožavalaca vatre. Štaviše, idolopoklonici se nekako drže Ibrahimove vjere, što nije slučaj sa obožavaocima vatre koji su Ibrahimovi neprijatelji. Sunnet na to ukazuje, kao što stoji u Muslimovom *Sahihu*: ***Kada sretneš neprijatelja mnogobošca, pozovi ga na jedno od troje...***[659]

Mugire je rekao onome ko je služio kod Kisre: ***Naredio nam je Poslanik, ﷺ, da se borimo protiv vas dok ne počnete obožavati Allaha ili plaćati džizju.***[660]

Poslanik, ﷺ, je rekao Kurejšijama: ***Hoćete li da vam kažem riječi kojima ćete pridobiti Arape, a od ostalih će vam donijeti džizju?*** *Koje su to riječi?* – pitali su. Poslanik, ﷺ, reče: ***La ilahe illellah!*** *Nema drugoga boga osim Allaha.*[661]

Sklopio je mir sa stanovnicima Nedžrana, s tim da daju dvije hiljade ogrtača i na zajam trideset pancira, trideset konja, trideset deva i trideset komada od svake vrste oružja kojeg će koristiti u borbi, a muslimani im garantiraju povrat pozajmljenoga, u slučaju iznenadnog napada ili prjevare od strane stanovnika Jemena.

---

[659] Muslim: Kitabu el-džihadi ve es-sijer, poglavlje Te'miru el-imami el-umera ala el-bus, hadis br. 1731.; Ebu Davud, hadis br. 2612.; Tirmizi, hadis br. 1617.; Ibn Madže, hadis br. 2858. Naredio je da ih pozove u islam, plaćanje džizje ili rat.

[660] Vidi: Buhari, hadis br. 3159.

[661] Ahmed, *Musned*, 1/2008.; Nesai, *El-Kubra*, hadis br. 11436.; Ibn Hibban, hadis br. 6686.; Taberi, 23/125.; Ibn Ebi Šejbe, 3/359.

Muslimani su im garantirali da neće sruštiti njihove crkve, niti protjerivati svećenike i da ih neće odvraćati od njihove vjere sve dok ne naprave neki javni prekršaj ili dok se ne budu služili kamatom.

Iz ovoga se vidi da se ugovor sa zimijama prekida ako urade neki javni prekršaj ili uzimaju kamatu, ako je to postavljeno kao uslov.

Poslanik, ﷺ, je uputio Mu'aza u Jemen, naredivši mu da od svakoga punoljetnoga muškarca uzme jedan dinar ili jemenske odjeće u toj vrijednosti.

Iz toga se vidi da nije bila određena vrsta i iznos džizje, nego se određivala na osnovu potrebe muslimana i stanja onoga koji plaća.

Poslanik, ﷺ, i njegove halife nisu pravili razliku između Arapa i ostalih. Uzimali su džizju od medžusija Hedžera, koji su bili Arapi, a svako pleme Arapa je imalo vjeru svojih komšija, npr. Arapi Bahrejna bili su medžusije, a Tenuh, Buhra i Benu Teglib su bili kršćani. Poslanik, ﷺ, nije gledao koje su vjere bili njihovi očevi, niti kada su prihvatili vjeru sljedbenika knjige.

Utvrđeno je da su sinovi nekih ensarija primali jevrejsku vjeru nakon ukidanja propisa od Musaa, ﷺ, pa su ih očevi prisilili da prijeđu na islam. Tada je Allah, ﷻ, objavio ajet:

﴿ لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ﴾

Nema prisile u vjeru.[662]

Riječi Poslanika, ﷺ: ***Uzmi od svakoga punoljetnoga dinar.***,[663] ukazuju na to da se džizja nije uzimala od žena i djece. Riječi koje se prenose: *Od svakoga punoljetnoga i punoljetne,* nisu prenesene spojenim lancem prenosilaca, nego je lanac prekinut. Ovaj dodatak ne prenose ostali prenosioci nego je to vjerovatno tumačenje nekih od njih.

---

[662] *El-Bekare*, 256.
[663] Ebu Davud, hadis br. 3038. Lanac prenosilaca je vjerodostojan.

POSTUPAK ALLAHOVOGA POSLANIKA, ﷺ, PREMA NEVJERNICIMA I LICEMJERIMA OD KADA JE POSLAN PA SVE DO NJEGOVE SMRTI

Prvo što mu je Uzvišeni Gospodar objavio bilo je da uči u ime svoga Gospodara, koji ga je stvorio i to je bio početak njegovoga vjerovjesništva. Zatim mu je Allah, ﷻ, objavio:

﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنذِرْ﴾

O ti, pokriveni, ustani i opominji.[664]

Time je postao poslanik. Naredio mu je da opomene svoje bližnje, svoje pleme, Arape koji su bili blizu njih, a zatim sve Arape, i na kraju, cijeli svijet.

Deset godina i nešto je opominjao bez borbe. Naređeno mu je strpljenje, a zatim mu je dopuštena hidžra.

Onda mu je naređeno da se bori i to prvo protiv onih koji se bore protiv njega, a zatim da se bori protiv svih mušrika dok ne bude zavladala Allahova vjera.

Nakon što je naređena borba, Poslanik, ﷺ, se našao sa tri vrste kafira: prvi, sa kojima je sklopio mir; drugi, sa kojima se borio; i treći, koji su bili pod zaštitom muslimana, zimije.

Allah, ﷻ, mu je naredio da se pridržava sporazuma postignutog sa nevjernicima sve dok ga se oni pridržavaju, a ako se boji da će ga prekršiti, onda neka ih obavijesti o raskidanju sporazuma.

Naređeno mu je da se bori protiv onih koji prekrše sporazum, a sure *Et-Tavbe* ukazuje na ove tri vrste nevjernika.

Uzvišeni Allah mu je naredio da se bori protiv sljedbenika knjige sve dok ne plate džizju, i da se bori protiv nevjernika i licemjera. Protiv nevjernika se borio mačem, a protiv licemjera dokazom.

Naređeno mu je da odbaci sporazume sa nevjernicima, te ih je podijelio u tri grupe:

---

[664] *El-Muddessir*, 1-2.

- jedni, koji krše sporazum i protiv kojih mu je naređena borba;

- drugi, s kojima je sklopio privremeni sporazum kojeg nisu prekršili, pa mu je naređeno da ga izvrši do ugovorenoga roka;

- treći, s kojima ima vremenski neodređen sporazum, ili ga uopće nema, i oni se nisu borili protiv Poslanika, ﷺ. Naređeno mu je da ovima mora dati rok od četiri mjeseca, pa kada rok istekne - da se bori protiv njih, kao što je spomenuto u Kur'anu:

﴿ فَإِذَا انسَلَخَ الأَشْهُرُ الْحُرُمُ ﴾

Kada prođu sveti mjeseci...[665]

Početak tih mjeseci se računa od desetoga dana mjeseca zu-l-hidždžeta, a završava se desetoga rebiu-l-ahira na dan kada je proglas izrečen. To nisu oni mjeseci koji se spominju u ajetu:

﴿ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ﴾

A četiri su sveta.,[666]

oko kojih nije imao dogovor sa nevjernicima, jer oni ne slijede jedan za drugim.

Uzvišeni Allah mu je naredio da se bori protiv nevjernika nakon isteka ugovora. Onima sa kojima nije imao ugovor, ili je imao vremenski neograničen ugovor dao je rok od četiri mjeseca. Naređeno mu je da se pridržava sporazuma do ugovorenoga roka, pa su svi nevjernici prihvatili islam prije isteka toga roka.

Zimijama je naredio davanje džizje, tako da je sada bilo tri grupe nevjernika:

- oni koji su ratovali,
- oni koji su sklopili sporazum i
- nemuslimani pod zaštitom muslimana, zimije.

Oni koji su imali sporazum s muslimanima prešli su na islam, tako da su ostale dvije grupe nevjernika: oni koji su ratovali i zimije, pa se cijelo čovječanstvo podijelilo na tri dijela: muslimani, neutralni

---

[665] *Et-Tevbe*, 5.
[666] *Et-Tevbe*, 36.

i oni koji su strahovali, ratovali.

Što se tiče postupanja sa munaficima, Poslaniku, ﷺ, je naređeno da ih prihvati onakve kakvim se pokazuju, da se protiv njih bori dokazima i da ih se kloni. Obraćao im se grubim i teškim riječima i zabranio da im se klanja dženaza i obilaze grobovi. Allah, ﷻ, je obavijestio Poslanika, ﷺ, da je svejedno bude li tražio oprost za njih ili ne, jer im Allah, ﷻ, neće nikada oprostiti.

POSTUPAK ALLAHOVOG POSLANIKA, ﷺ, PREMA ALLAHOVIM DOBRIM ROBOVIMA I SVOJIM PRISTALICAMA

Što se tiče ponašanja prema Allahovim dobrim robovima, naređeno mu je da se strpi zajedno sa onima koji obožavaju svoga Gospodara ujutro i naveče želeći Njegovo lice, da ne gleda u druge mimo njih, da im oprašta, moli oprost za njih, savjetuje se s njima i uči dove za njih.

Naređeno mu je da izolira one koju su mu nepokorni i koji s njim u bitku nisu krenuli dok im ne bude oprošteno, kao u slučaju trojice čiji je slučaj odgođen[667] i naređeno mu je izvršavanje šeri'atskih kazni bez obzira na ugled i položaj.

Naređeno mu je da neprijateljstva od strane ljudskih šejtana uzvraća dobrom, na ružno da uzvrati lijepim, na neznanje blagošću, na nepravdu oprostom, na kidanje veze spajanjem. Rečeno mu je ako tako postupi neprijatelj će mu prijatelj postati.

U vezi s neprijateljstvom džinna naređeno mu je da se štiti *isti'azom*. To dvoje spomenuto je zajedno na tri mjesta u Kur'anu, u suri *El-A'raf, El-Mu'minun, Es-Sedžde*.

U suri *El-A'raf*[668] spomenuo je svo lijepo ponašanje, jer vladar sa onima kojima vlada ima tri stanja: dužni su ispuniti njegovo pravo prema njima, naređeno mu je da im naređuje, i neminovno je neispunjenje nekih prava s njihove strane i činjenje nekih nepravdi. Allah, ﷻ, mu je naredio da prihvati od tih prava što mu drage volje daju, da im naređuje dobro, a dobro - 'urf - je sve ono što prihvata zdrava ljudska priroda i razum, i nije im naredio nasilje, i naredio mu je da njihovo neznanje prihvati ignoriranjem.

Tako je postupao sa svim stanovnicima Zemlje, džinnima i ljudima, vjernicima i nevjernicima.

---

[667] Oni koji su izostali iz Bitke na Tebuku.

[668] Misli na ajet:

﴿ خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴾

Ti uzmi od njih što ti pruže!, i traži da se čine dobra djela, a neznalica se kloni! - *El-A'raf*, 199.

O POHODIMA ALLAHOVOGA POSLANIKA, ﷺ

Na čelu prve muslimanske vojske je postavljen Hamza, u mjesecu ramazanu, sedam mjeseci nakon hidžre, a sa njim je bilo trideset muhadžira. Imali su zadatak da zaustave karavanu Kurejšija koja je dolazila iz Šama. U njoj je bio Ebu Džehl sa tri stotine ljudi. Kada su presreli karavanu Medždi ibn 'Amr el-Džuheni ih je razdvojio, a on je bio saveznik muslimana i mušrika.

Zatim je poslao 'Ubejdu ibn el-Harisa na čelu izvidnice sa šezdeset muhadžira prema dolini Rabig u mjesecu ševvalu. Sreo se sa Ebu Sufjanom koji je bio na čelu dvjesto ljudi. Između njih je počela borba strijelama, a nisu upotrjebljavali mačeve. Sa'd je bio prvi koji je bacio strijelu na Allahovom Putu, a Ibn Ishak kaže da se ovaj događaj desio prvi, a ne događaj sa Hamzom, ؓ.

Nakon devet mjeseci poslao je Sa'da u El-Harar sa dvadeset konjanika da presretnu karavanu Kurejšija. Kada su stigli saznali su da je karavana već prošla prethodnoga dana. Onda je Poslanik, ﷺ, lično učestvovao u pohodu El-Ebva koji je prvi pohod u kome je učestvovao. Presreo je zajedno sa muhadžirima karavanu Kurejšija, ne nailazeći na otpor.

Zatim je išao u pohod na Ebva, u mjesecu rebi'u, sa dvije stotine ashaba. Cilj je bio - presresti karavanu Kurejšija. Kada su stigli u Ebva nisu naišli na otpor, pa su se vratili.

Nakon trinaest mjeseci Poslanik, ﷺ, je izišao da traži Kurza ibn Džabira, koji je napao medinsku stoku na ispaši. Kada je stigao do Safvana, u pravcu Bedra, Kurz je već bio otišao.

Nakon šesnaest mjeseci krenuo je sa stotinu i pedeset muhadžira da bi presreo karavanu Kurejšija koja je išla u Šam. Stigao je u mjesto zvano Zu-l-'Ušejra. Tada je karavana već bila otišla; to je bila ona ista karavana za kojom je išao u potragu kada se vratila, pa se desila Bitka na Bedru.

Poslao je Abdullaha ibn Džahša u Nahlu sa dvanaest muhadžira, a svaka dvojica su naizmjenično jahali jednu kamilu. Kada su stigli u dolinu Nahle osmatrali su karavanu Kurejšija.

Sa'd i 'Utbe ibn Gazvan su izgubili kamilu, pa su, tražeći je, zaostali. Ostali su otišli duboko u dolinu. Tada je pored njih prošla karavana Kurejšija, pa su rekli: *Mi smo sada u posljednjem danu mjeseca redžeba, pa ako ih ostavimo večeras,ući ćemo u harem* - sveto mjesto. Složili su se da ih napadnu, pa je jedan od njih bacio strijelu, usmrtivši 'Amra ibn el-Hadremija. Zarobili su Osmana i Hakema, dok je Nevfel uspio pobjeći. Izdvojili su petinu i to je bila prva petina u islamu. Poslanik, ﷺ, ih je ukorio, a Kurejšije su ih još više korili. Muslimanima je to teško palo, pa je Allah, ﷻ, objavio:

﴿ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ
عَن سَبِيلِ اللهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ
عِندَ اللهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلاَ يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّىَ
يَرُدُّوكُمْ عَن دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُواْ وَمَن يَرْتَدِدْ مِنكُمْ عَن دِينِهِ
فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُوْلَـئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ
وَأُوْلَـئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴾

Pitaju te o svetom mjesecu, o ratovanju u njemu! Reci: Ratovanje u njemu veliki je grijeh; ali, odvraćanje od Allahova Puta i nevjerovanje u Njega, te od Mesdžidi-Harama i izgonjenje stanovnika njegovih iz njega, još je veći grijeh kod Allaha. A smutnja je gora od ubijanja! Oni će se neprestano boriti protiv vas dok vas ne odvrate od vjere vaše, ako budu mogli! A oni među vama koji od vjere svoje otpadnu i kao nevjernici umru – njihova djela bit će poništena na Ovome i Drugome svijetu. Oni će stanovnici Vatre biti i tamo će vječno ostati.[669]

---

[669] *El-Bekare*, 217.

Allah, ﷻ, kaže da je ratovanje u njemu veliki grijeh, ali je nevjerovanje u Allaha, odvraćanje od Njegovoga Puta i časnih mjesta, protjerivanje muslimana sa njihovih ognjišta, još veći grijeh kod Allaha. Većina tumači riječ *fitnu*, koja se spominje u nastavku ajeta, širkom. To se odnosi na širk kojem poziva mušrik, i kažnjava se onaj ko njime nije iskušan. Zato će im se reći u vatri:

﴿ ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ ﴾

Iskusite vašu fitnu[670]

Ibn Abbas kaže da je značenje toga ajeta: *Iskusite ono što ste lagali, tj. rezultate vaših laži, kao što Allah, ﷻ, kaže:*

﴿ ذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ ﴾

Iskusite ono što ste zaslužili.[671]

Riječi Uzvišenoga:

﴿ إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ﴾

One koji vjernike i vjernice budu na muke stavljali,[672]

tumače sa spaljivanjem vjernika, a te riječi su općenite. To, u stvari, znači da su mučili vjernike da bi ih odvratili od njihove vjere.

A što se tiče fitne, pripisane Allahu, ﷻ, kao što stoji u Njegovim riječima:

﴿ وَكَذَٰلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ ﴾

I tako Mi jedne drugima iskušavamo.[673]

---

[670] *Ez-Zarijat*, 14.
[671] *Ez-Zumer*, 24.
[672] *El-Burudž*, 10.
[673] *El-An'am*, 53.

﴿ إِنْ هِيَ إِلاَّ فِتْنَتُكَ ﴾

To je samo iskušenje Tvoje[674]

ona znači iskušenje vjernika blagodatima i nesrećama, i to je jedna vrsta fitne, a fitna mušrika je nešto drugo. Postoje još neke vrste fitne, kao što je iskušenje vjernika djecom, imetkom i komšijom. Fitna među pripadnicima islama, kao što je bila fitna između učesnika bitaka El-Džemel i Siffin je posebna vrsta fitne. Poslanik, ﷺ, naredio je da se ne pridružuje ni jednom taboru.

Fitna može doći u namjeri da se učini grijeh, kao što Uzvišeni kaže:

﴿ أَلاَ فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُواْ ﴾

Eto, baš u iskušenje su pali.[675]

To znači da su pali u iskušenje licemjerstva, bježeći od iskušenja Bizantijkama.

Iz ovoga se vidi da Allah, ﷻ, sudi pravedno i Svojim sljedbenicima i Svojim neprijateljima, ne dajući da Njegovi sljedbenici padnu u očaj zbog tevhida, pokornosti i hidžre.

---

[674] *El-A'raf*, 155.
[675] *Et-Tevbe*, 49.

O VELIKOJ BICI NA BEDRU - *BEDR EL-KUBRA*

U ramazanu iste, druge, godine Poslaniku, ﷺ, su stigle vijesti o karavani, koja dolazi iz Šama, pa je naredio da se ona odmah presretne, ali nije tome pridavao veliku važnost.

Krenuo je nabrzinu sa tristo i nešto ljudi i sedamdeset deva, slijedeći karavanu.

Izaslanik karavane stigao je u Mekku zapomažući, pa su mušrici krenuli, kako kaže Allah, ﷻ,:

﴿وَلاَ تَكُونُواْ كَالَّذِينَ خَرَجُواْ مِن دِيَارِهِم بَطَرًا وَرِئَاء النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللّهِ وَاللّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ﴾

I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izašli da bi od Allahova Puta odvraćali. A Allah Svojim znanjem obuhvata ono što oni rade.[676]

Allah, ﷻ, ih je suočio u vrijeme koje nije bilo dogovoreno, kao što Uzvišeni kaže:

﴿وَلَوْ تَوَاعَدتَّمْ لاَخْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ﴾

O vremenu borbe ne biste se dogovorili i da ste se dogovarali.[677]

Kada je Poslanik, ﷺ, čuo da su mušrici krenuli iz Mekke, posavjetovao se sa ashabima. Muhadžiri su govorili o tome i složili se s Poslanikom, ﷺ, o napadu. Onda se Poslanik, ﷺ, opet posavjetovao sa ashabima, pa su opet muhadžiri iznijeli svoje mišljenje. Kada je treći put tražio savjet, ensarije su shvatile da se to odnosi na njih, pa je Sa'd ibn Muaz održao svoj poznati govor. Rekao je: *Želiš da i mi govorimo, Allahov Poslaniče? Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja*

676 *El-Enfal*, 47.
677 *El-Enfal*, 41.

duša, kada bi nam naredio da pregazimo more mi bismo poslušali. Kada bi nam naredio da jašemo na devama do mjesta Berku-l-gamad uradili bismo i to. Mikdad je tada održao poznati govor.[678] Poslanik, ﷺ, se obradovao onim što je čuo od ashaba, pa je rekao[679]: ***Idite i radujte se, Allah mi je obećao jednu od dvije skupine, a već sam vidio mjesta pogibije neprijatelja.***[680]

Krenuo je na Bedr i kada su se suočile dvije vojske, Poslanik, ﷺ, je digao ruke, moleći Allaha za pomoć zajedno sa muslimanima, pa mu je Uzvišeni tada objavio:

﴿أَنِّي مُمِدُّكُم بِأَلْفٍ مِّنَ الْمَلآئِكَةِ مُرْدِفِينَ﴾

Poslat ću vam u pomoć hiljadu meleka koji će jedni za drugima dolaziti.[681]

Riječ ***murdifin*** se čita i sa kesrom i sa fethom ***murdefin***. To znači poslali smo ih za vama. A neki kažu da to znači: Poslali smo ih jedne za drugima i nisu došli svi odjednom.

Ako bi neko rekao: Ovdje se spominje hiljadu meleka, a u suri *Alu Imran* tri i pet hiljada, o tome postoje dva objašnjenja:

1 - to se odnosi na Bitku na Uhudu gdje je ta pomoć bila uslovljena, pa pošto uslov nije ispunjen, nije ni pružena pomoć;

2 - to se odnosi na Bedr, a dokaz za to je kontekst ajeta:

﴿وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللهُ بِبَدْرٍ وَأَنتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُواْ اللهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ
إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَن يَكْفِيكُمْ أَن يُمِدَّكُمْ رَبُّكُم بِثَلاَثَةِ آلاَفٍ
مِّنَ الْمَلآئِكَةِ مُنزَلِينَ بَلَى إِن تَصْبِرُواْ وَتَتَّقُواْ وَيَأْتُوكُم مِّن فَوْرِهِمْ
هَـذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُم بِخَمْسَةِ آلافٍ مِّنَ الْمَلآئِكَةِ مُسَوِّمِينَ وَمَا
جَعَلَهُ اللهُ إِلاَّ بُشْرَى لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُم بِهِ وَمَا النَّصْرُ إِلاَّ
مِنْ عِندِ اللهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾

[678] Govorio o pružanju pomoći Poslaniku, ﷺ, u svakom slučaju i stanju.

[679] Ibn Hišam, *Es-Sira,* 2/248.; Ahmed, *Musned,* 1/182.; Buhari, hadis br. 3976.; Muslim, hadis br. 2873.

[680] Allah mu je pokazao mjesta pogibije mušrika, a on je o tome obavijestio ashabe i pokazao im ta mjesta

[681] *El-Enfal*, 9.

Allah vas je i na Bedru pomogao, kada ste bili malobrojni! Zato se Allaha bojte, da biste bili zahvalni! Kada ti reče vjernicima: Zar vam nije dovoljno da vas Gospodar vaš pomogne sa tri hiljade poslanih meleka? Dakako! Ako strpljivi i bogobojazni budete; i ako vas oni napadnu naglo, Gospodar vaš će vam osigurati pomoć od pet hiljada meleka obilježenih! To je Allah učinio samo da vas obraduje i da se time srca vaša smire! A pomoći nema osim od Allaha, Silnog i Mudrog![682]

Kada su se molili Allahu za pomoć, On ih je pomogao sa hiljadu meleka, zatim sa tri hiljade i pet hiljada, a ta pomoć koja je dolazila jedna za drugom je još jače utjecala na muslimane i pružala im radost.

Oni koji kažu da se ajet odnosi na Uhud objašnjavaju time da kontekst ajeta ukazuje na to, a da je Bedr spomenut samo da bi ih Allah, ﷻ, podsjetio na Svoju blagodat, a onda se ponovo vraća na priču o Uhudu, navodeći riječi Poslanika, ﷺ, upućene muslimanima: ***Zar vam neće biti dovoljno...***

Zatim je obećao muslimanima da će, ako budu čvrsti i bogobojazni, biti pomognuti sa pet hiljada meleka.

Ovo je govor Allahovoga Poslanika, ﷺ, a ono što se navodi o Bedru su riječi Allaha, ﷻ, koje se ostvaruju bezuslovno, dok je drugo uslovljeno. Priča o Uhudu je kompletna[683] i objašnjava riječi Allaha, ﷻ: ***Doći će vam odmah...*** Mudžahid kaže da se to odnosi na Uhud, a ne može se reći da je pomoć pružena na Bedru, stigla tek na Uhudu.

Kada su mušrici odlučili da izađu iz Mekke, sjetili su se sukoba između njih i Benu Kinane.[684]

---

[682] *Ali Imran*, 123-126.

[683] Rekao je Ibn el-Kajjim u *Zadu-l-me'ad*, 3/178: *U suri Ali 'Imran govori se podrobno o Bici na Uhudu dok je o Bedru govoreno usput. U suri El-Enfal govori se podrobno o Bedru. Kontekst ajeta u suri Ali'Imran razlikuje se od konteksta u suri El-Enfal.*

[684] Pleme Benu Kinane vode porijeklo od Bekra ibn Abdu-l-Menata ibn Huzejme. Stanovali su na obali Ebvaa u blizini Medine. Između njih i Kurejšija postojale su neraščišćenje krvne osvete i krvavi sukobi zato su se Kurešije bojale da će im prići iza leđa i boriti se protiv njih ako izađu u borbu na Bedr.

Tada im se pojavio Iblis u liku Surake ibn Malika i rekao im:

﴿لَا غَالِبَ لَكُمُ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَّكُمْ﴾

***Niko vas danas ne može pobijediti, a ja sam vaš zaštitnik.*,**[685]

i ja ću vas zaštititi od Kinane, ako vam dođu.

Kada je počela borba, Iblis ugleda kako s neba silazi Allahova vojska, pa pobježe, uzmaknuvši natrag. Mušrici rekoše: *Gdje ćeš Suraka, zar nisi rekao da si naš zaštitnik?* Iblis reče:

﴿إِنِّي بَرِيءٌ مِّنكُمْ إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾

Ja vidim ono što vi ne vidite i ja se bojim Allaha, jer Allah strašno kažnjava.[686]

Istina je bila kada je rekao da vidi ono što oni ne vide, a laž kada je rekao da se boji Allaha, ﷻ, a u stvari bojao se da ne bude uništen zajedno sa njima, što je ispravnije.

Kada su licemjeri i oni bolesnoga srca vidjeli malobrojnost Allahove grupe i brojnost njihovoga neprijatelja, mislili su da je pobjeda u velikom broju, pa su rekli:

﴿غَرَّ هَـٰؤُلَاءِ دِينُهُمْ﴾

Oni su se prevarili svojom vjerom.[687]

Allah, ﷻ, obavještava da je pobjeda u tevekkulu, a ne u brojnosti i da je On Jaki i Nepobjedivi, Mudar koji daje pobjedu onome ko je zaslužuje, pa makar bio slab.

Kada je Poslanik, ﷺ, završio sa Bedrom i zarobljenicima i to u mjesecu ševvalu, krenuo je sedam dana nakon toga prema BenuSulejmu.

---

[685] *El-Enfal*, 49.
[686] *El-Enfal*, 48.
[687] *El-Enfal*, 49.

Stigao je do izvora zvanoga El-Kudr, gdje je ostao tri dana, a zatim se vratio.

Kada su se skupine mušričke poražene vojske vratile u Mekku, Ebu Sufjan se zavjetovao da njegovu glavu neće pokvasiti voda dok se ne sukobi sa Poslanikom, ﷺ. Krenuo je sa dvjesto konjanika stigavši do predgrađa Medine. Prenoćio je kod Selama ibn Miškema koji mu je ispričao sve tajne o njima, a ujutro im je posjekao male palme i ubio jednoga ensariju i njegovoga saveznika.

Poslanik, ﷺ, je krenuo da traži Ebu Sufjana, ali on je već bio otišao, a kafiri su nabacali mnogo sevika[688] da bi se time zaštitili, pa se ta bitka zove Bitka sevik. Poslanik, ﷺ, je napao Nedžd u namjeri da stigne u Gatafan, gdje je ostao čitav safer treće godine po hidžri, a zatim se vratio ne naišavši na otpor. Krenuo je u namjeri da napadne Kurejšije, pa je stigao u Buhran, jedno mjesto u Hidžazu, ne naišavši na otpor. Tamo je ostao čitava dva mjeseca: rebiu-l-ahir i džumade-l-ula, a zatim se vratio.

Napao je Benu Kajnuka'a i ubio Ka'ba ibn el-Ešrefa, i dozvolio da se ubiju jevreji koji su prekršili ugovor i borili se protiv Allaha i Njegovoga Poslanika, ﷺ.

---

[688] Sevik je vrsta jela.

O BICI NA UHUDU

Kada je Allah, ﷻ, ubio kurejšijske uglednike na Bedru Ebu Sufjan je stao na čelu skupivši jednu grupu koja je krenula prema Medini. Ulogorio se u blizini planine Uhud gdje je i bila Bitka na Uhudu.

Poslanik, ﷺ, je poredao omladinu, posmatrajući ih i izdvajajući one koji su bili mladi za borbu, među kojima su bili: Ibn Omer, Usama, Zejd ibn Sabit, Arabe ibn Evs, a onima koje je smatrao snažnim, dozvolio je da idu. Među njima su bili Semure ibn Džundub i Rafi' ibn Hadidž koji su imali petnaest godina. Neki kažu da je Poslanik, ﷺ, dozvolio da u borbu idu zato što su punoljetni, tj. oni od petnaest godina, a drugi kažu da je dozvolio da idu zato što su bili sposobni za borbu, bez obzira na njihovu punoljetnost, oslanjajući se na hadis Ibn Omera, ﵁, koji kaže: *Kada je vidio da sam sposoban, dozvolio mi je.*[689]

Naveo je[690] događaj Usejrima i govor Ebu Sufjana na brdu, a to je ono što prenosi Buharija u svom *Sahihu* od El-Bera' ibn 'Aziba da je rekao: Popeo se na brdo Ebu Sufjan, upitavši: *Je li među vama Muhammed*? ***Nemojte mu odgovoriti.*** - reče Poslanik, ﷺ. Ebu Sufjan upita: *Je li među vama Ibn Ebi Kuhafa*? ***Nemojte mu odgovoriti.*** - reče Poslanik, ﷺ. Ebu Sufjan upita: *Je li među vama Ibn el-Hattab?* ***Nemojte mu odgovoriti.*** - reče Poslanik, ﷺ. Tada Ebu Sufjan reče: *Ovi su već ubijeni, jer da su živi odgovorili bi.* Omer, ﵁, nije mogao izdržati, pa reče: *Lažeš, Allahov neprijatelju, Allah je ostavio one koji će te poniziti.* Ebu Sufjan reče: *Neka je uzvišen Hubel, neka je uzvišen Hubel.* ***Odgovorite mu.*** - Poslanik, ﷺ, reče. *Šta da kažemo?* - upitaše. Poslanik, ﷺ, *reče:* Recite: ***Allah je uzvišeniji i veći.*** Ebu Sufjan reče: *Mi imamo 'Uzzaa, a vi nemate.* Poslanik, ﷺ, reče: ***Odgovorite mu***, pa upitaše: *Šta da kažemo*? Recite: ***Allah je naš Gospodar, a vi nemate***

[689] Potvrđeno je u Sahihu da Poslanik, ﷺ, nije dozvolio Ibn Omeru sudjelovanje u borbi u Bici na Uhudu. To mu je dozvolio tek u Bici na Hendeku kada je napunio petnaest godina.
[690] Ibn el-Kajjim.

gospodara. Ebu Sufjan reče: *Ovaj dan je osveta za Bedr, a rat je prevrtljiv.* Omer, ؓ, mu reče: *Nisu isti naši i vaši poginuli, naši su u Džennetu, a vaši u Džehennemu.* Ebu Sufjan reče: *Vidjet ćete masakr koji nisam naredio, ali mi nije žao.*[691]

Poslanik, ﷺ, je naredio da se na širk Ebu Sufjana i njegovo veličanje njegovoga boga uzvrati veličanjem tevhida i isticanjem moći Gospodara muslimana, i da ne odgovaraju kada je Ebu Sufjan pitao je li među njima Muhammed, ﷺ, jer su kafiri još uvijek gorjeli od srdžbe.

Kada je Ebu Sufjan rekao: *Porazili ste ih,* Omer, ؓ, se rasrdio, rekavši: *Lažeš, Allahov neprijatelju.* U tome se ogleda hrabrost i pokazivanje neprijatelju, što znači da su on i njegovi saborci hrabri i ne boje se. Taj odgovor je rasrdio neprijatelja i uzvratio mu istom mjerom što ne bi bio slučaj da je odgovorio na prva pitanja. Stoga je neodgovaranje na prva pitanja bolje od odgovaranja, a odgovaranje na druga je bolje od neodgovaranja na njih.

Neodgovaranje na Ebu Sufjanova pitanja je bilo poniženje za njega, a kada je pomislio da su umrli i kada se još više uzoholio, Omer , ؓ, mu je odgovorio, što ne znači da je to neposlušnost Poslaniku, ﷺ, već poniženje za neprijatelja.

---

[691] Ahmed, *Musned,* 1/2609., putem Ibn Abbasa.; Buhari, hadis br. 4043.; Ebu Davud, hadis br. 2662, putem El-Berraa ibn Aziba.

PROPISI SADRŽANI U OVOJ BICI

Propisi koji se izvode iz ovih bitki su:

- borba postaje fardi-'ajn kada se otpočne, onaj ko obuče vojno odijelo i pripremi se za bitku nema pravo odustati;

- ako neprijatelj napadne na muslimansko mjesto, nije obaveza izaći van mjesta i braniti se protiv njih;[692]

- nije dozvoljeno ići u borbu djeci ako nisu sposobna za to;

- dozvoljeno je ići u borbu sa ženama, kao što je dozvoljeno u borbi tražiti pomoć od njih;

- dozvoljeno je ubacivanje u neprijateljske redove, kao što je radio Enes ibn Nadr i ostali;

- ako je zapovjednik ranjen i klanja sjedeći i oni za njim, također, će klanjati sjedeći;

- dova da se pogine kao šehid i priželjkivanje toga nije zabranjeno, kao što je radio Ibn Džahš, ali ako musliman izvrši samoubistvo, ući će u Džehennem kao Kuzman;

- šehid se ne kupa niti mu se klanja dženaza, a sahranjuje se u svojoj odjeći, osim ako je skine neprijatelj, tada se stavlja u kefine;

- šehid se kupa ako je džunub, kao što je okupan Hanzala;

- šehidi se sahranjuju na mjestu pogibije, jer je Poslanik, ﷺ, naredio da ih tamo vrate, a dozvoljeno je ukopati dvojicu ili trojicu u jedan kabur;

- postavlja se pitanje da li je sahranjivanje šehida u njegovoj odjeći mustehab ili vadžib, a ovo drugo je ispravnije;

- onome ko ima neku ispriku kao npr. onaj koji hramlje, dozvoljeno je ići u borbu;

- ako musliman u borbi ubije muslimana misleći da je nemusliman, otkup za njega daje državna blagajna - bejtu-l-mal, kao što je Poslanik, ﷺ, htio dati otkup za oca Ebu Huzejfe ibn el-Jemana, ﵁. Ebu Huzejfe, ﵁, to nije prihvatio i ostavio je kao sadaku muslimanima.

---

692 Naime, dozvoljeno je ostati u mjestu boravka i braniti se.

Što se tiče mudrosti koju nosi ova Bitka na Uhudu, Uzvišeni ukazuje na nju u suri *Alu Imran,* počevši od 121. ajeta:

﴿ وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّىءُ الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ وَاللهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾

A kada si ti poranio i čeljad svoju ostavio da vjernicima odrediš mjesta pred borbu.,

pa do kraja 60. ajeta.

U ovim ajetima se pokazuje kakav je kraj griješenja, kukavičluka i nesloge da bi se vjernici probudili i sačuvali od onoga što vodi porazu i da je Allahova mudrost to što nekada pobjeđuju poslanici i njihovi sljedbenici, a nekada njihovi neprijatelji, međutim, konačna pobjeda pripada muslimanima. Da toga nema, međusobno bi se pomiješali vjernici i nevjernici, pa se ne bi razlikovali, a da samo nevjernici pobjeđuju ne bi se postigao cilj.

Allah, ﷻ, kaže:

﴿ مَّا كَانَ اللهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَآ أَنتُمْ عَلَيْهِ حَتَّى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ ﴾

Allah neće vjernike s licemjerima izmiješane ostaviti, već će loše od dobrih odvojiti.[693]

Komentar: To znači da Allah, ﷻ, neće pustiti da se pomiješaju vjernici i licemjeri, već će razdvojiti jedne od drugih:

﴿ وَمَا كَانَ اللهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ ﴾

Allah vama neće ono što je skriveno otkriti.,

na osnovu čega vas On razlikuje, hoće da se jasno razlikujete, a Njegove riječi:

[693] *Ali 'Imran,* 179

﴿ وَلَكِنَّ اللهَ يَجْتَبِي مِن رُّسُلِهِ مَن يَشَاءُ ﴾

Već On za to odabere onoga koga hoće od poslanika Svojih.,

su nadoknada za ono skriveno koje nije dopušteno otkriti, osim poslanicima kojima Allah, ﷻ, otkriva šta hoće. To se navodi u suri *El-Džinn* - odnosno, vaša sreća je u vjerovanju u ono skriveno koje Allah, ﷻ, otkriva Svojim poslanicima, pa ako budete vjerovali u to i budete bogobojazni, imat ćete najveću nagradu.

Govori se i o obožavanju Allaha, ﷻ, u sreći i nesreći: ako vjernici budu čvrsti u svojoj pokornosti Allahu, ﷻ, u onome što vole i mrze, onda nisu isti kao oni koji su nestabilini u obožavanju svoga Gospodara.

Kada bi Allah, ﷻ, vjernicima pružao pomoć uvijek bili bi kao oni kojima je data obilna opskrba,[694] jer je On Onaj koji njima upravlja, kao što dolikuje Njegovoj mudrosti. On je Onaj koji je o svemu obaviješten i koji sve vidi;

- ako vjernici budu ponizni Allahu, dobit će pobjedu, jer ona dolazi uz poniznost, kao što kaže Uzvišeni:

﴿ وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللهُ بِبَدْرٍ وَأَنتُمْ أَذِلَّةٌ ﴾

Allah vas je pomogao i na Bedru kada ste bili ponizni.[695]

﴿ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ ﴾

Allah vas je na mnogim bojištima pomagao, a i onoga dana na Hunejnu kad vas je mnoštvo vaše zanijelo, ali vam ono nije ni od kakve

---

[694] Tj. uzoholili bi se i uzdigli.

[695] *Ali Imran*, 123

koristi bilo, nego vam je zemlja, koliko god da je bila prostrana, tijesna postala, pa ste se u bijeg dali.[696]

- Allah, ﷻ, je sagradio Svojim robovima boravišta koja se ne postižu njihovim djelima, već samo nevoljom koju Allah, ﷻ, dodijeli, a isto tako ih je uputio na dobra djela;
- trajno zdravlje, pobjeda i bogatstvo su uzrok predanosti ovome svijetu koja sprječava duše da idu Allahu, ﷻ, pa kada Allah, ﷻ, želi da počasti Svoga roba dodijeli mu nevolju koja je lijek ovome;
- šehadet kod Allaha, ﷻ, ima najveći stepen, pa On voli da od Svojih sljedbenika izabere šehide;
- kada Uzvišeni želi da uništi Svoje neprijatelje, On daje sredstva koja ih vode do uništenja, kao što je, npr. mučenje Njegovih sljedbenika do krajnjih granica, kojim se oni očiste od grijeha, a koje Allahove neprijatelje vodi u propast;
- Allah, ﷻ, kaže:

﴿ وَلاَ تَهِنُوا وَلاَ تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ إِن يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ وَتِلْكَ الأيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللهُ الَّذِينَ آمَنُواْ وَيَتَّخِذَ مِنكُمْ شُهَدَاء وَاللهُ لاَ يُحِبُّ الظَّالِمِينَ لِيُمَحِّصَ اللهُ الَّذِينَ آمَنُواْ وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ ﴾

Ne klonite duhom, i ne žalostite se! Vi ćete gornji biti, ako vjernici budete! Ako vas rane dopadnu – pa i drugi rana takvih dopadaju – i te dane pobjede Mi naizmjenice dajemo ljudima, da bi Allah znao one koji vjeruju, i odabrao neke od vas za šehide. A Allah ne voli nasilnike! I da bi vjernike očistio, a nevjernike uništio![697]

Ovim ajetima bodri vjernike i pruža im utjehu;

---

[696] *Et-Tevbe*, 25
[697] *Ali Imran*, 139

- Allah, ﷻ, navodi izvanrednu mudrost pobjede neprijatelja:

﴿ إِن يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُه ﴾

Ako vi dopadate rana, i drugi rana dopadaju.,[698]

tj. šta vam je pa gubite hrabrost i žalostite se kada oni dopadaju rana u ime šejtana?

Obavijestio je da dane u životu dijeli među njima, jer je Dunjaluk prolazan i dostupan u ovom trenutku. On ga dijeli između vjernika i Svojih neprijatelja za razliku od Ahireta.

Allah, ﷻ, navodi slijedeće mudrosti:

- odvajanje vjernika od licemjera, tako što ih je podučio znanju o vidljivom, jer znanje o skrivenom ne donosi ni sevab ni kaznu, odabiranje šehida između njih, a riječi Allaha, ﷻ:

﴿ وَاللهُ لاَ يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴾

Allah ne voli one koji nepravdu čine,

predstavljaju blago upozorenje da oni koji su napustili Poslanika, ﷺ, na Uhudu neće biti odabrani kao šehidi, jer ih Allah, ﷻ, ne voli;

- čišćenje vjernika od grijeha i od licemjera;

- propast nevjernika;

- Allah ne daje da muslimani uđu u Džennet bez džihada i izdržljivosti, a Njegove riječi:

﴿ أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ ﴾

Zar mislite da ćete ući u Džennet, a da Allah ne ukaže na one od vas koji se bore i na one koji su izdržljivi.,[699]

[698] *Ali Imran*, 140
[699] *Ali Imran*, 142

ukazuju na to da će oni koji budu poginuli na Allahovom Putu dobiti nagradu prema onome što su uradili, a zatim ih je ukorio što su doživjeli poraz zbog onoga što su željeli;

- ova bitka je ukaz na smrt Poslanika, ﷺ, a zahvalni su bili oni koji su spoznali vrijednost Allahove blagodati, pa su ostali čvrsti i nakon smrti Poslanika, ﷺ, i bili pobjednici;

- Allah, ﷻ, obavještava da je svakoj duši odredio smrtni čas i da su mnogi poslanici i njihovi sljedbenici bili ubijeni, a oni koji su ostali od njih, ili koji su bili ubijeni, nisu posustali, ispravno je da obuhvata obje grupe;

- Uzvišeni govori o onome što će poslanicima i njihovim sljedbenicima donijeti pobjedu, a to je: priznanje grijeha, tevba, istigfar i traženje od Allaha da im učvrsti korake i pomogne protiv neprijatelja. Allah, ﷻ, kaže:

﴿ وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ إِلاَّ أَن قَالُواْ ربَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴾

I samo su govorili: Gospodaru naš, oprosti nam krivice naše i neumjerenost našu u postupcima našim, i učvrsti korake naše i pomozi nam protiv naroda koji ne vjeruju.[700]

Molili su Allaha, ﷻ, da im oprosti grijehe, učvrsti njihove korake i pomogne ih, jer su znali da će ih zbog grijeha šejtan odvesti u zabludu i poraz, i to zbog dvije vrste grijeha: nemarnosti u izvršavanju dužnosti i neumjerenosti, a pomoć dolazi samo uz pokornost Allahu;

- vjernici su znali da ne mogu pobijediti ako im Allah, ﷻ, ne učvrsti korake i ne pomogne ih. Tražili su ono što Allah, ﷻ, može učiniti - izvršavajući dvije stvari: obavljanje dužnosti, tj. tevhid i obraćanje Allahu, ﷻ, i otklanjanje onoga što sprječava pobjedu. A to su grijesi i nemarnost.

Uzvišeni ih upozorava da ne budu pokorni neprijatelju, jer će, u protivnom, izgubiti oba svijeta. Time je ukazao na slušanje licemjera kada su nevjernici pobijedili;

[700] *Ali Imran*, 147

- Uzvišeni kaže da je On zaštitnik vjernika i najbolji pomagač, pa koga On zaštiti taj je pobjednik, i da će, i to zbog širka, a koliki je širk, toliki je i strah, u srca njihovih neprijatelja uliti strah koji će ih spriječiti da napadaju. Vjernik čiji iman nije pomiješan sa širkom, imaće sigurnost i uputu;

- Allah, ﷻ, govori o istinitosti obećanja da će ukoliko budu istrajni u svojoj pokornosti, pobijediti, ali ako napuste pokornost, napustiće ih i pobjeda. Zato im je Allah, ﷻ, dao iskušenje i pokazao im kakav je kraj neposlušnosti, a zatim ih obavještava da će im oprostiti nakon toga;

Upitan je Hasan: - *Kako im je oprošteno kada su ih pobijedili neprijatelji?*

On reče: - *Da im Allah, ﷻ, nije oprostio, oni bi ih iskorijenili, ali Svojim oprostom je otklonio njihovo iskorjenjivanje nakon što su to kanili uraditi.*

- zatim ih Allah, ﷻ, podsjeća na njihovo bježanje na planinu kada nisu poslušali Poslanika, ﷺ, i njegove ashabe, a on ih je na kraju zvao: ***Dođite meni, Allahovi robovi, ja sam Allahov Poslanik.*** Ovim bježanjem doživjeli su očajanje za očajanjem. To je bilo očajanje zbog bježanja i očajanje zbog toga što je šejtan uzviknuo da je Muhammed, ﷺ, ubijen. Neki kažu da im je Allah, ﷻ, dao očajanje zbog toga što su svojim bježanjem ražalostili Allahovoga Poslanika, ﷺ. Prvo je ispravnije zbog slijedećeg:

﴿ لِّكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ ﴾

Da se ne biste želostili zbog onoga što ste izgubili i što vas je zadesilo.[701]

U ajetu se naglašava mudrost toga, a ona je zaborav propuštenog i poraza, a to se može ako briga dođe na brigu.

Drugo: Stvarni događaji ukazuju da je tako bilo. Prvo su izgubili plijen, potom izgubili bitku, pa je došla smrt i ranjavanje, potom vijest o Poslanikovoj, ﷺ, smrti i nakon svega neprijatelj se popeo na brdo. Ajet ne govori o dvije brige već o uzastopnim brigama kao potpunom iskušenju.

[701] *Ali Imran,* 153.

Treće: Riječ u ajetu ***brigama*** je dio kazne, a ne razlog kazne, što znači da im je dao brige zato što su pobjegli, ostavili Poslanika, ﷺ, nisu mu se odazvali kada ih je zvao, zbog neposlušnosti napuštanjem položaja, svađa i poraza. Za sve navedeno slijedi briga, posebno zbog poraza.

Nakon toga, ljudska priroda je takva da sprječava stalne pobjede. Odredio je ono što će je izvesti iz snage u praksu, tako da su došle posljedice toga; znali su da je pokajanje i čuvanje od toga, te suprotstavljanje tome suprotnostima obavezno. Tako da ponekad bolest ozdravi tijelo. Allah, ﷻ, im se smilovao i uklonio tugu i brige snom, a san u borbi je znak pobjede. U Bici na Bedru rekao je da onaj ko nije zadrijemao nije u borbi zbog vjere, Poslanika, ﷺ, i ashaba nego da brine samo o sebi i o Allahu ružno misli na džahilijjetski način.

Te ružne misli neki su protumačili da su vjerovanje da Allah neće dati pobjedu Svom Poslaniku, ﷺ, i da će ono u što poziva nestati. Neki su rekli da su te ružne misli o Allahu, to što ih je zadesilo nije Allahovim kaderom i da u tome nema mudrosti. Znači, protumačene su te ružne misli da su negiranje mudrosti u događajima, poricanje kadera i mišljenje da Allah, ﷻ, neće upotpuniti Svoju vjeru. To je ružno mišljenje mušrika i licemjera koje se spominje u suri *El-Feth*.

To je ružno mišljenje jer ne dolikuje tako misliti o Allahu, Njegovim imenima, svojstvima, mudrosti, hvali, gospodarstvu, pravu na obožavanje, iskrenom obećanju. Misliti da Allah, ﷻ, neće upotpuniti Poslanikovu, ﷺ, vjeru i da će neistini omogućiti potpuno savladavanje istine tako da se nikada više ne oporavi i potpuno iščezne, o Allahu ružno misliti pripisuje Mu što ne dolikuje. A ko porekne da je to Njegovom odredbom on ne zna Allaha i Njegovu vlast. Ko negira da u tome ima mudrosti zbog koje Allah, ﷻ, zaslužuje svu hvalu, ko tvrdi da Njegova volja nema veze sa mudrošću misli isto što i nevjernici, a teško nevjernicima od kazne u Vatri.

Većina ljudi o Allahu misli ružno u vezi sa ličnim ili tuđim događajima, osim onih koji su spoznali Allaha, Njegova imena i svojstava koja obavezuju da bude hvaljen i veličan.

Ko igubi nadu u Njegovu milost o Njemu loše misli. Ko smatra da On može kazniti dobročinitelja kao i zlotvora loše o Allahu misli. Ko misli da je stvorenja ostavio bez naredbi i zabrana o Njemu loše misli.

Loše o Njemu misli i ko misli da nema nagrade i kazne, da neće pojasniti istinu stvorenjima o onome o čemu su se razišli, ko misli da će poništiti dobro djelo čovjeku bez razloga, da će kazniti zbog onoga na što čovjek nema utjecaja, da daje Svojim neprijateljima natprirodne moći kao i poslanicima, da može čak kazniti vječnim Džehennemom one koji su proveli život u pokornosti, a vječni Džennet dati onima koji su cijeli život bili nepokorni i kažu sve je to jednako lijepo, razlika o tome može se dokučiti samo objavom, dok razum ne vidi razliku među njima.[702]

U ružno mišljenje o Allahu spada i to da se smatra ono što je Allah, ﷻ, obavijestio od imena, svojstava i djela neistina, da je Allah, ﷻ, istinu izostavio i samo ukazao na nju izdaleka, dok je ono što je jasno rekao uvijek neistina. Želio je time da stvorenja namuče svoje razume u iskrivljenju Njegovog govora, i njihovim razumima je prepustio spoznaju imena i svojstava, a ne da ih spoznaju iz objave, i da oni to ne tumače jezikom koji poznaju, iako jasno može reći istinu i izbjeći riječi koje se mogu neispravno shvatiti. Oni tumače istinu bez Allaha i Poslanika, ﷺ, i smatraju da je njihov govor uputa, a da Allahov govor bukvalno uzimaju samo zalutali. Svi oni o Allahu ružno misle i razmišljaju na džahilijjetski način.

Ko misli da u Njegovoj vladavini može biti nešto što On neće i da ima nešto što ne može o Njemu loše misli. Ko misli da oduvijek i zauvijek nije radio ništa i da je tek kasnije stekao tu osobinu, te da se ne smije reći da je nešto Allahovo djelo - o Njemu ružno misli.

Ko misli da ne čuje, ne vidi i ne zna strijemljenja o Njemu ružno misli. Ko misli da ne želi, ne govori, nikom se ne obraća, da nikada ništa nije rekao, te da ne naređuje niti zabranjuje - o Njemu ružno misli.

Ko misli da nije na Aršu iznad nebesa i da su Njemu sva mjesta ista, da su isti onaj ko kaže: *Neka je slavljen moj najuzvišeniji Gospodar!,* i ko kaže: *Neka je slavljen moj najniži Gospodar!* - o Njemu ima najružnije mišljenje.

Ko misli da voli nevjerovanje, griješenje i nepokornost kao pokornost i ibadet o Njemu ima loše mišljenje. Ko misli da ne voli, ne ljuti se, nema osobinu zadovoljstva, nije neprijatelj nikome, nije nikome prijatelj, ne približava se nikome, ne približava nikoga - o Njemu ima loše mišljenje.

[702] Time pripisuje Allahu nešto što se kosi s pravdom i mudrosti.

Isto je i sa onima koji misle da On pravi razliku između potpuno istih stvari i spaja potpuno različite stvari. O Allahu ružno misle i oni koji smatraju da poništava dobra djela rađena tokom cijelog života i stavlja vječno u Džehennem zbog jednog velikog grijeha.

U globalu, svi koji o Njemu misle suprotno od onoga čime je sam Sebe opisao ili Poslanik, ﷺ, ili je negirao nešto od toga, o Njemu ružno misli. U njih se ubrajaju oni koji tvrde da ima dijete, suparnika, zauzimača bez Njegove dozvole, posrednike sa stvorenjima koji mu prenose njihove potrebe, da se Njegova nagrada može zaslužiti grijehom kao ibadetom, oni koji misle da ako zbog Njega nešto ostave neće im to nadomjestiti boljim, oni koji misle da kažnjava po Svojoj volji bez utjecaja roba, ili oni koji misle ako budu iskreno strahovali i željeli da će ih izmijeniti.

U njih se ubrajaju i oni koji misle da će Allah Poslanikovim, ﷺ, neprijateljima dati konačnu i stalnu pobjedu nad njima dok je živ ili nakon smrti, misle da su nakon njegove smrti preuzeli vlast i nisu je dali onome kome je oporučio vlast i Ehlu-l-bejtu, te da su pobjedili Poslanikovi, ﷺ, i njegovi neprijatelji iako ovi to nisu ničim izazvali, a mogao im je pomoći, a nakon toga ti koji su to promijenili s njim zajedno u kaburovima leže cijeli njegov Ummet selami ih zajedno s njim. Svi lašci, pobjeđeni nevjernici misle tako ružno o njemu.

Većina ljudi, svi, osim onih koje je Allah, ﷻ, sačuvao o Allahu neistinu misle. Ko se preispita vidjet će da je to skriveno u njemu poput vatre u žari, kada pomjeriš žar iskrice će ti reći šta je ispod, to je kod nekoga više, a kod nekoga manje. A ti preispitaj sebe, da li si čist od toga.

Ako se spasiš toga, spasio si se velikog
zla ako nisi mislim da se spasiti nećeš.

Ko sebi želi dobro neka vodi računa o tome i neka se stalno kaje i traži oprosta zbog ružnih misli o svome Gospodaru.

U principu govorimo o ajetu:

﴿ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ ﴾

Misleći o Allahu ono što nije istina, mislima džahilijjeta.[703]

[703] *Ali Imran*, 154.

Nakon toga, spomenuo je njihove riječi koje su posljedica tog džahilijjetskog mišljenja:

﴿ يَقُولُونَ هَل لَّنَا مِنَ الأَمْرِ مِن شَيْءٍ ﴾

Govoreći: Imamo li mi ikakva udjela u odredbama?

﴿ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الأَمْرِ شَيْءٌ مَّا قُتِلْنَا هَاهُنَا ﴾

Govore: Da smo ikakva udjela u određivanju imali, ne bismo ovdje izginuli!

Oni time ne žele potvrditi kader, naprotiv. Inače odgovor u ajetu:

﴿ قُلْ إِنَّ الأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ ﴾

Reci: Sva odredba pripada samo Allahu!,

ne bi imao smisla. Zbog toga, mnogi učenjaci prvih generacija, selef, kažu da su time porekli kader i kao da kažu da smo se mi pitali bilo bi drugačije i ne bi izginuli. Allah, ﷻ, je to opovrgao riječima:

﴿ إِنَّ الأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ ﴾

Sva odredba pripada Allahu.

Tako da ne može biti osim ono što je već odredio, tako da onima kojima je propisao pogibiju poginuli bi makar i u svojoj kući, u postelji. To je najjači argument neispravnosti mišljenja kaderija.

Uzvišeni pokazuje još jednu mudrost, a to je kušnja muslimana da bi se vidjelo šta kriju njihova prsa - iman ili licemjerstvo. Tom kušnjom se kod mu'mina povećava samo iman, a kod licemjera i kod ljudi bolesnih srca se otkriva njihovo licemjerstvo.

Allah, ﷻ, navodi drugu mudrost, a to je čišćenje srca vjernika u kojima se međusobno miješaju suprotna osjećanja, jer u srcu nekada nadvlada instinkt, sklonost nečemu, običaj, prikazivanje stvari ljepšim od strane šejtana, nemar i sve ostalo što je suprotno imanu, pa ako bi

srca ostala u stalnoj sreći, ne bi se očistila od ovoga. Zato je Allahova blagodat to što im je dao i poraz koji vrijedi isto kao i pobjeda.

Uzvišeni govori o onim muslimanima koji su pobjegli. Razlog tome bijegu bili su grijesi na koje ih je šejtan naveo. A djela su vojska koja može biti na strani čovjeka, a isto tako i protiv njega, tako da bježanje od neprijatelja protiv kojeg je u stanju boriti se uzrokovano vojskom njegovih djela.

Allah kaže da im je oprostio, jer njihov se bijeg nije desio zbog sumnje, nego zbog vanrednih razloga, a zatim ponavlja da se to desilo zbog njihovih djela:

﴿ أَوَلَمَّا أَصَابَتْكُم مُّصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُم مِّثْلَيْهَا قُلْتُمْ أَنَّى هَـٰذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِندِ أَنفُسِكُمْ إِنَّ اللهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾

Zar kada vas je snašla nevolja koju ste vi njima dvostruko nanijeli, možete reći: Otkud sad ovo? Reci: To je od vas samih, a Allah je svemoćan.[704]

Isto tako, Allah, ﷻ, u mekkanskim surama je rekao samo u širem kontekstu:

﴿ وَمَا أَصَابَكُم مِّن مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَن كَثِيرٍ ﴾

Kakva god vas nesreća zadesi, to je zbog grijeha koje ste zaradili, a On mnogo toga i oprosti.[705]

Uzvišeni kaže:

﴿ مَّا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللهِ وَمَا أَصَابَكَ مِن سَيِّئَةٍ فَمِن نَّفْسِكَ ﴾

Sreća koja ti se dogodi od Allaha je, a nesreća koja te zadesi sam si zaslužio.[706]

---

704 *Ali Imran*, 165.
705 *Eš-Šura*, 30.
706 *En-Nisa*, 78.

Blagodat je iz Njegove dobrote, a nesreća pravda.
Ajet je završio riječima:

﴿ إِنَّ اللهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾

Allah je svemoćan.,

i to nakon riječi:

﴿ هُوَ مِنْ عِندِ أَنْفُسِكُمْ ﴾

To je od vas samih.

Time je naglasio Svoju svemoć uz pravdu, a to potvrđuje i kader i uzroke, tako je uzrok pripisao njima, a svemoć Sebi. Prvi dio ajeta negira prisilu na postupak, a drugi dio da kader nema utjecaj. Istog značenja je i ajet:

﴿ لِمَن شَاء مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ وَمَا تَشَاؤُونَ إِلَّا أَن يَشَاء اللهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴾

Onome od vas koji hoće da je na pravom Putu, a vi ne možete ništa htjeti ako to Allah, Gospodar svjetova, neće![707]

U spomenu Njegove svemoći krije se lijepa korist, a ona je ukaz da je sve kod Njega i da ne traže od drugih izlaze u sličnim situacijama. To je još više pojasnio riječima:

﴿ وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ فَبِإِذْنِ اللهِ ﴾

Ono što vas je zadesilo kada su se dvije skupine sukobile, bilo je Allahovom voljom.[708]

Tj. kosmičkom voljom. Potom je pojasnio mudrost te odredbe, a ona je razdvajanje vjernika od nevjernika tako da će munafici reći šta

---

[707] *Et-Tekvir*, 28 i 29.
[708] *Ali Imran*, 166.

misle i nose u grudima, a vjernici će to čuti, a čut će i Allahov odgovor munaficima nakon čega će im biti jasno čemu vodi licemjerstvo. Koliko je samo koristi u tom kazivanju, blagodati, upozorenja i uputa.

Nakon toga, izrazio je saučešće vjernicima za poginule na najljepši način riječima:

﴿وَلاَ تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُواْ فِي سَبِيلِ اللّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاء عِندَ
رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللّهُ مِن فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ
بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُواْ بِهِم مِّنْ خَلْفِهِمْ أَلاَّ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ
يَحْزَنُونَ يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللّهَ لاَ يُضِيعُ
أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ اسْتَجَابُواْ لِلّهِ وَالرَّسُولِ مِن بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ
الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُواْ مِنْهُمْ وَاتَّقَواْ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾

Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovom Putu poginuli! Ne, oni su živi i opskrbljeni su kod Gospodara svoga! Radosni su zbog onoga što im je Allah od dobrote Svoje dao, i veseli zbog onih koji im se još nisu pridružili, za koje nikakva straha neće biti i koji ni za čim tugovati neće! Oni se raduju Allahovoj blagodati i dobroti, te tome što Allah neće dopustiti da propadne nagrada koja pripada vjernicima. Onima koji su se Allahu i Poslaniku odazvali i nakon zadobijenih rana, onima između njih koji su dobro činili i bogobojazni bili – pripada nagrada velika![709]

Dao im je vječni život, Svoju blizinu, boravište kod Sebe, stalnu opskrbu, radost zbog nagrade, a to je više od zadovoljstva, radost sastanka sa njihovom braćom što im upotpunjuje radost i sreću, te radost zbog stalnog obnavljanja počasti.

[709] *Ali Imran,* 169-172.

Podsjetio ih je u toj nevolji na najveću blagodat prema njima pred kojom sve nevolje izgledaju ništavne, a to je slanje poslanika koji je jedan od njih. Svaka nedaća nakon te velike blagodati je mala.

Znači, obavijestio ih je da su krivi za nesreću, da se paze ubuduće, da je po Njegovoj odredbi, kaderu, da bi upotpunili tevhid i oslone se na Njega, rekao im je mudrosti te odredbe da ne bi o Njegovom kaderu i dobroti loše pomislili i da bi ih upoznao sa nekim Svojim imenima i svojstvima, podsjetio ih na blagodat veću od pobjede i plijena, utješio ih za njihove poginule da bi se i oni nadmetali za to i da ne bi tugovali za njima, pa neka je hvaljen koliko zaslužuje, kao što dolikuje Njegovom plemenitom licu i veličini.

Nakon sukoba, mušrici su se vratili. Muslimanima je bilo teško, mislili su da su se zaputili ka Medini. Ebu Sufjan je povikao: *Nađimo se nagodinu na Bedru!* Poslanik, ﷺ, je rekao: ***Recite može.*** Potom su otišli.

Na povratku mušrici su se pokajali, rekli su: Slomili ste im oštricu pa ih ostavili da se oparave i ponovo krenu na vas. Vratite se da ih dokrajčimo. To je doprlo do Poslanika, ﷺ, pa je pozvao ljude i rekao: ***Neka s nama idu samo oni koji su učestvovali u boju.*** Muslimani su se odazvali iako su bili izranjavani i umorni. Džabir je zamolio Poslanika, ﷺ, da izostane zbog obaveza oko oca i Poslanik, ﷺ, mu je dozvolio. Išli su sve dok nisu došli do mjesta Hamrau el-Esed.[710] Tada je Ebu Sufjan rekao nekom mušriku, putniku za Medinu: Hoćeš li prenijeti Muhammedu poruku, a kada dođeš u Mekku dat ću ti tovar suhih grožđica? Rekao je: Da. Rekao je: Prenesi mu da smo se ponovo skupili da potpuno uništimo njega i njegove ashabe. Kada im je čovjek to prenio[711] oni su rekli:

---

[710] Mjesto udaljeno od Medine osam milja.

[711] Predaju u cjelosti je naveo Ibn Kesir u svom djelu *El-Bidaje ve-n-nihaje,* 4/53. Buhari je u poglavlju o bitkama naveo skraćenu verziju, hadis br. 4077. Muslim je samo ukazao na njega u poglavlju o odlikama ashaba, u odlikama Talhe i Zubejra, hadis br. 2418.

﴿وَقَالُواْ حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ فَانقَلَبُواْ بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُواْ رِضْوَانَ اللهِ وَاللهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ﴾

Nama je Allah dovoljan, a divan je On Zaštitnik! Pa su se vratili s Allahovim blagodatima i obiljem, nikakvo ih zlo nije zadesilo. Slijedili su zadovoljstvo Allahovo, a Allah je neizmjerno dobar![712]

Bitka na Uhudu dogodila se u mjesecu ševvalu treće godine po hidžri. Nakon nje je proveo u Medini ostatak godine.

Sprva mjeseca muharrema čuo je da Tulejha i Seleme, Huvejlidovi sinovi, kreću prema prema njemu sa svojim pristašama i žele rat. Poslao je Ebu Selemu, ﷺ, na čelu sto pedeset boraca i oni su bez borbe zarobili mnogo deva i ovaca.

Petog muharrema je čuo da je Halid ibn Sufjan el-Huzeli skupio vojsku za rat. Poslao mu je Abdullaha ibn Unejsa koji ga je ubio.

U mjesecu saferu došli su mu ljudi iz Adala i Karre sa zahtjevom da im pošalje nekoga da ih pouči vjeri jer su zainteresirani za islam. Poslao je šestericu, a među njima je bio i Hubejb. Za glavnog je odredio Mersida ibn Ebi Mersida el-Ganevija. I bilo je šta je bilo.[713]U istom mjesecu je bio događaj poznat kao Bi'r Meune - Bunar Meune.

U mjesecu rabi'u-l-evvelu bila je bitka protiv plemena Benu Nedir. Zuhri je rekao da je ova bitka bila šest mjeseci nakon Bedra, ali je on pogriješio ili je neko od njega pogrješno prenio, jer nema sumnje da je bila nakon Uhuda. Nakon Bedra je bila Bitka Kajnuka', a Kurejze nakon Hendeka, dok je Hajber bio nakon Hudejbije. Sve skupa, imao je četiri ratna sukoba sa jevrejima.

---

[712] *Ali Imran,* 173 i 174.

[713] Vidi šta se dogodilo u Buharijevom *Sahihu* u poglavlju o bitkama, u dvadeset i osmom naslovu, hadis br. 4086. Naime, dogodilo se da su ih prevarili, neke su ubili, a neke zarobili.

U mjesecu džumede-l-ula Poslanik, ﷺ, je lično sudjelovao u Bici Zatu-r-rika', poznatoj kao Bitka za Nedžd. U toj bici krenuo je na narod Gatafan, i u toj bici klanjao je namaz u strahu. Tako tvrdi Ibn Ishak i grupa drugih koji su govorili o historijatu ove bitke, ali to je veoma diskutabilno jer sve ukazuje da je prvi namaz u strahu klanjao u 'Usfanu, a to je bilo nakon Hendeka. Tako stoji u hadisu koji je Tirmizi ocijenio vjerodostojnim.[714] I niko ne spori da je Bitka na 'Usefanu bila nakon Hendeka. Potvrđeno je da je klanjao namaz u strahu i u Bici Zatu-r-rika' što znači da je nakon Hendeka i 'Usfana. U prilog tome govori i činjenica da su Ebu Hurejre i Ebu Musa, ﵁, sudjelovali u Bici Zatu-r-rika', kako stoji u oba Sahiha.[715]

U mjesecu ša'banu, a po nekima u mjesecu zu-l-ka'deu, naredne godine izašao je na dogovoreni susret sa Ebu Sufjanom na Bedru. Kada je stigao na Bedr odsjeo je i čekao mušrike. Ebu Sufjan je izašao sa vojskom koja je brojala dvije hiljade vojnika, imali su pedeset konja. Kada su se udaljili na jedan dan pješačkog hoda od Mekke rekli su: *Ovo je sušna godina.*, i vratili su se.

Pete godine po hidžri u proljeće krenuo je u pohod na Dumete-l-Džendel. Napao ih je, zaplijenio stoku, pogubio i porobio koga je mogao, a ko je mogao pobjegao je. To su čuli stanovnici Dume i razbježali se.

---

[714] Tirmizi, hadis br. 3035.

[715] Vidi Buhari: Kitabu-l-megazi, poglavlje Gazvetu Zatu-r-rika', hadis br. 4128; Muslim: Kitabu-l-džihadi, poglavlje 50, hadis br. 1816.

BITKA MUREJSI' I POTVORA

Poslao je Burejdu el-Eslemija u mjesecu ša'banu da napadne pleme Benu el-Mustelik. Taj pohod je poznat po imenu El-Murejsi' - što je ime jednoga izvora. Poredali su se za borbu i gađali jedni druge strijelama neko vrijeme, a onda je Poslanik, ﷺ, naredio ashabima da svi napadnu kao jedan, pa su porazili mušrike. Poslanik, ﷺ, je tada zarobio žene, djecu i njihov imetak.

U toj bici Aiša, ﵂, je izgubila ogrlicu, pa su se zadržali tražeći je. Tada je objavljen ajet o tejemmumu, a Taberani, prenosi da je Ebu Bekr, ﵁, rekao: *Kćeri, na svakom putovanju si nam teret.* Uzvišeni Allah je tada objavio ajet o tejemmumu, što ukazuje na to da je gubljenje ogrlice u vezi objavljivanja ajeta o tejemmumu koji je spušten nakon ove bitke. Velika potvora[716] je nastala povodom gubitka ogrlice, ali se to nekima pomiješalo. Potvora je bila u toj bici.[717]

Alija, ﵁, je indirektno ukazao da je razvede, jer je smatrao da je priča sumnjiva. Predlagao je Poslaniku, ﷺ, da ostavi sumnju i riješi se brige koju mu je zadavala priča ljudi.

Usama mu je savjetovao da zadrži Aišu, pošto je znao kolika je njegova ljubav prema njoj i njenom ocu i koliko je njeno poštenje i pobožnost i da Allah, ﷻ, ne bi stavio voljenu ženu Poslanika, ﷺ, i kćerku Siddika na takav položaj o kome pričaju lažovi. Kao što je rekao Ebu Ejjub i drugi veliki ashabi o tome, ﵃: *Neka si hvaljen Allahu, ovo je velika potvora.* Pogledaj kako njihov tesbih nosi u sebi spoznaju Allaha, ﷻ, i smatranje da je Allah čist od toga da učini Poslanikovu, ﷺ, ženu bludnicom.

Neko bi mogao reći: *Zašto je Poslanik, ﷺ, počeo razmišljati i pitati se o tome*? Pa, to su sve izvanredne mudrosti koje je Allah, ﷻ, učinio razlogom za tu priču i iskušenjem za Svojega Poslanika, ﷺ, i čitav Ummet do Sudnjeg dana da bi se time jedni podigli, a drugi ponizili. Poslaniku, ﷺ, nije stizala objava čitav mjesec, da bi se

---

[716] Vidi: Buhari, Tefsir sure *En-Nur*, hadis br. 4750.

[717] Aiša je gubila ogrlicu dva puta, a ajet o tejemmumu je objavljen prilikom drugog gubljenja ogrlice.

pokazala Allahova mudrost na najsavršeniji način čime se iskrenima povećao iman i ustrajnost u pravdi i lijepom mišljenju, a munaficima laž i licemjerstvo koje je zajedno sa njihovim tajnama izašlo na vidjelo, i da bi se upotpunilo robovanje njeno i njenih roditelja i Allahova blagodat nad njima. Uzvišeni je htio da se poveća njihova poniznost prema Njemu i da pitaju i traže samo od Njega, a da prekine nadu u ljude. Zato je ovaj položaj u kome se našla ispunio sve što je trebala, a da je Allah, ﷻ, Poslanika, ﷺ, odmah obavijestio, ne bi se pokazale ove i brojne druge mudrosti.

Allah, ﷻ, je želio i da pokaže kakav položaj ima Poslanik, ﷺ, i njegova porodica kod Njega i da ih On zaštiti i odgovori neprijateljima i njihovim klevetama na način koji je neovisan od truda Poslanikova, ﷺ. Osim toga, Poslanik, ﷺ, je ciljan tim uznemiravanjima tako da nije dolikovalo da on svjedoči o njenoj nevinosti, iako je za to imao više indicija nego vjernici. Međutim, zbog njegovog potpunog strpljenja, blagosti i čvrstoće strpio se na najbolji način.

Kada je spuštena objava u vezi s tim, određena je šeri'atska kazna onima koji su javno klevetali osim Ibn Ubejju, iako od njega potječe ta kleveta. Neki smatraju da kazne brišu grijehe, međutim, za njega to ne važi, jer je Ibn Ubejju ionako obećana žestoka kazna i to mu je dovoljno. Neki kažu da nisu imali jasan dokaz da bi ga kaznili, jer je on klevetao u krugu svojih prijatelja. Neki ističu da kazna potvore je pravo čovjeka i ne izvršava se osim kad to on zatraži. Ako bi bilo rečeno da je to pravo prema Allahu bilo bi obavezno zahtijevanje od onog ko je potvoren, da se kazna realizira. Neki kažu da je bio pošteđen kazne radi veće koristi od koristi izvršenja kazne. Nije ubijen iako je njegovo licemjerstvo bilo vidljivo, i iz razloga da bi njegove pristalice pridobio za islam i da ne bi zamrzili islam. Možda ga Poslanik, ﷺ, nije kaznio zbog svega ovoga.

Po povratku sa ovoga pohoda, vođa munafika Ibn Ubejj je rekao:

﴿ يَقُولُونَ لَئِن رَّجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ
وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴾

Oni govore: Ako se vratimo u Medinu, sigurno će jači istjerati iz nje slabijeg! A snaga je u Allaha i u Poslanika Njegova i u vjernika, ali licemjeri ne znaju.[718]

To je Zejd ibn Erkam prenio Poslaniku, ﷺ, pa je on došao Poslaniku, ﷺ, i izvinio se i kleo se da nije tako rekao. Poslanik, ﷺ, je na to prešutio pa je Allah potvrdio Zejdove riječi u suri *El-Munafikun*. Poslanik, ﷺ, ga je uzeo za uho i rekao: ***Raduj se Allah je potvrdio tvoj govor.*** Potom je dodao: ***On je ispunio obećanje Allahu ušima.*** Omer, ؓ, na to reče: *Allahov Poslaniče, ﷺ, naredi Abbadu ibn Bišru da ga ubije.* Poslanik, ﷺ, je rekao: ***A šta ako ljudi budu pričali da Muhammed ubija svoje drugove?***[719]

[718] *El-Munafikun*, 8

[719] Ahmed, *Musned,* 7/19305; Buhari, hadis br. 4900; Muslim, hadis br. 2772; Tirmizi, hadis br. 3312; Nesai, *El-Kubra,* 6/11597.

BITKA NA HENDEKU

Bitka na Hendeku[720] desila se pete godine po hidžri, u mjesecu ševvalu.

Povod je bio slijedeći: kada su jevreji vidjeli da su mušrici zadali udarac muslimanima na Uhudu i saznali da je Ebu Sufjan ponovo krenuo, pa se vratio, njihove starješine su otišli Kurejšijama, podstičući ih da napadnu Poslanika, ﷺ, pa su Kurejšije pristale. Jevreji su zatim otišli u Gatafan pozivajući ih u rat protiv Poslanika, ﷺ, pa su oni pristali. Obišli su sva arapska plemena.

Autor počinje da priča o tome i spomenuo je priču o Uranijcima.[721] On kaže: U toj priči ima mnogih stvari koje su vezane za fikh, kao što je;

- dozvola pijenja devine mokraće;
- mokraća životinje koju je dozvoljeno jesti je čista;
- kada onaj koji ratuje protiv muslimana uzme još i imetak, odsjeca mu se ruka, noga i ubija se;
- zločincu se uzvraća istom mjerom, oni su pastiru izvadili oči, pa je Poslanik, ﷺ, naredio da i njima izvade oči.

Propisi iz ovog događaja su važeći, iako se dogodio prije objave šeri'atskih kazni, jer kada su objavljene ti propisi su potvrđeni, a ne negirani.

---

[720] O Bici Hendek pogledaj *Džennetski napitak*, str. 334.
[721] O Uranijjunima pogledaj Sahihu-l-Buhari, poglavlje o abdestu, hadis br. 233, i Muslim, poglavlje o kasami, hadis br. 1671.

O HUDEJBIJJI

Spomenuo je događaj i rekao da je sklopljen ugovor o miru, koji sadrži slijedeće tačke:

- prestanak rata na deset godina;

- da se Poslanik, ﷺ, vrati u Medinu, a slijedeće godine može doći u Mekku i boraviti u njoj tri dana;

- da ne ulaze u Mekku, osim sa ličnim oružjem i mačevima u koricama;

- ako neko od muslimana dođe mušricima oni ga ne vraćaju, a ako neki musliman od strane mušrika dođe Poslaniku, ﷺ, vraćaju ga.

Na Hudejbijji je Allah, ﷻ, objavio ajet o iskupu za onoga ko ima neprijatnosti, kao što je slučaj sa Ka'bom ibn 'Udžraom.

Tada je Poslanik, ﷺ, učio dovu za one koji su obrijali glavu tri puta, a za one koji su se ošišali jedanput. Tu je propisano da se može zaklati jedna krava, ili deva za sedam osoba.

Poslanik, ﷺ, je žrtvovao Ebu Džehlovu devu kao hedj da bi rasrdio mušrike. Tada je objavljena sura *El-Feth*.

Kada se Poslanik, ﷺ, vratio u Medinu, došle su mu neke vjernice, pa mu je Allah, ﷻ, zabranio da ih vrati. Neki kažu da je to derogiranje uslova u vezi sa ženama. Drugi smatraju da je Kur'an time ograničio Sunnet što je veoma rijetko. Neki kažu da se uslov inače odnosio na muškarce, ali su ga mušrici htjeli protumačiti kao opći uslov, međutim, Allah, ﷻ, je to odbio.

U tome su slijedeći fikhski propisi:

- dozvoljeno je izvršavanje umre u mjesecima hadždža, i bolje je u obrede umre ući na mikatu, a što se tiče hadisa: *Ko uđe u obrede za umru u Bejtu-l-Makdisu, biće mu oprošteno,*[722] nije ispravan.

- vođenje hedja na umru koja se obavlja odvojeno od hadždža je Sunnet, obilježavanje hedja spada u Sunnet i ne smatra se unakažavanjem;

[722] Ahmed, *Musned,* 10/26620, putem Ebu Seleme.; Ebu Davud, hadis br. 1741.; Ibn Madže, hadis br. 3001.; Ebu Jala, 2/325.; Ibn Hibban, hadis br. 3701.; Darekutni, 2/283.; Bejheki, 5/30. Hadis je slab.

- mustehab je rasrditi Allahove neprijatelje;

- prije nego što krene na neprijatelja, zapovjednik treba poslati špijune u njihove redove;

- traženje pomoći od mušrika, u kojeg se ima povjerenja, dozvoljeno je u slučaju nužde, jer je njegov špijun 'Ujejne El-Huza'i bio nevjernik;[723]

- mustehab je posavjetovati se;

- dozvoljeno je zarobiti djecu koja su prije borbe odvojena od muškaraca pred borbu;

- odbacivanje lažne priče, pa makar se odnosila na nekoga ko nije šeri'atski obveznik, kao što su riječi: *Posustala je El-Kasva*;[724]

- mustehab je dati zakletvu za neku vjersku stvar radi pouzdanosti. Prenosi se da se Poslanik, ﷺ, zakleo više od osamdeset puta, a Allah, ﷻ, mu je naredio da se zakune na ono što je istina i to se spominje na tri mjesta u Kur'anu u surama: *Junus,*[725] *Sebe*[726] *i Et-Tegabun.*[727]

- dozvoljeno je pružiti pomoć mušricima i pokvarenjacima ako urade nešto čime se veliča Allah, ﷻ, bez obzira što im u drugim stvarima uskraćujemo pomoć. Ko traži pomoć u djelu koje je drago Allahu treba mu pomoći osim ako neće prouzrokovati djelo koje Allah, ﷻ, više mrzi. Propisi vezani za takve stvari su najsloženiji i najteži zato je nekim ashabima to teško palo. Omer, ؓ, je rekao šta je rekao, a Ebu Bekr, ؓ, je odgovorio onako kako je odgovorio Allahov Poslanik, ﷺ, iz čega se vidi da on najbolje i najviše zna od svih ashaba i da najdosljednije slijedi Poslanika, ﷺ, zato je Omer, ؓ, pitao samo Poslanika, ﷺ, i Ebu Bekra, ؓ;

- Poslanik, ﷺ, je skrenuo udesno u odnosu na Hudejbiju. Šafi'i je rekao: *Dio Hudejbije je harem, a dio nije.* Ahmed je prenio u vezi s tim događajem da je Poslanik, ﷺ, klanjao u haremu, a kretao se van harema. Taj hadis ukazuje da se nagrada za namaz uvećava u cijelom

---

[723] To nije ispravno jer je špijun kojeg je poslao bio Busr ibn Sufjan ibn 'Amr el-Huzai'. U mjesecu ševvalu je došao u Medinu kao musliman pa ga je Poslanik, ﷺ, poslao kao špijuna.

[724] Kasva je Poslanikova, ﷺ, deva.

[725] *Junus*, 53.

[726] *Sebe'*, 3.

[727] *Et-Tegabun*, 7.

haremu, a ne samo u džamiji, te da hadis: *Namaz u svetoj džamiji...* znači isto što i ajet:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلاَ يَقْرَبُواْ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَـذَا ﴾

O vi koji vjerujete, mušrici su sama pogan i neka se, nakon ove godine, više ne približuju Mesdžidi-Haramu.[728]

I ajet:

﴿ سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ البَصِيرُ ﴾

Slavljen neka je Onaj koji je u jednom času noći preveo Svoga roba iz Mesdžidi-Harama u Mesdžidi-Aksa, čiju smo okolicu blagoslovili kako bismo mu neka znamenja Naša pokazali. On, uistinu, sve čuje i sve vidi.[729]

Ko god se nađe blizu Mekke, treba odsjesti van harema, a klanjati u Haremu. Tako je uvijek radio Ibn Omer, ﷺ,

- zapovjednik može tražiti primirje, ako je to u interesu muslimana;

- treba se povesti za Mugirom koji je stajao iznad Poslanikove, ﷺ, glave sa sabljom, iako nije bio Poslanikov, ﷺ, običaj da mu neko stoji nad glavom dok sjedi kada dođu mušrički izaslanici. Time se pokazuje snaga, ponos i veličanje vođe muslimana. To se ne smatra pokuđenim hvalisanjem, već ima propis oholosti u toku sukoba;

- slanje hedja u prisustvu izaslanika nevjernika je dozvoljeno da bi se pokazali islamski obredi pred njima;

---

[728] *Et-Tevbe*, 28.
[729] *El-Isra*, 1.

- imetak nevjernika koji je sklopio mir sa muslimanima je zaštićen i nije ga dozvoljeno uzeti, kao što je Poslanik, ﷺ, rekao Mugiri: ***Što se tiče islama, prihvatam, a što se tiče novca, ne prihvatam.***[730] Ovo je dokaz da je imetak idolopoklonika s kojim je sklopljen ugovor zaštićen i ne može se prisvojiti, nego mu se vraća. Kada je Mugira prekršio ugovor, Poslanik, ﷺ, im ipak nije uzeo imetak, niti im je garantirao sigurnost, a to je bilo prije Mugirinog prelaska na islam;

- u riječima Ebu Bekra 'Urvetu: *Poliži klitoris Lati!,* je dokaz da se mogu upotrijebiti takvi izrazi u slučaju nekoga interesa, kao što je Poslanik, ﷺ, rekao da se jasno spomene spolni organ oca onome ko poziva u džahilijjet. Svaka prilika ima svoj govor;

- trpiti nekulturno ponašanje izaslanika nevjernika radi općih interesa je dozvoljeno, kao što se Poslanik, ﷺ, nije suprotstavio 'Urvetu kada ga je uhvatio za bradu;

- pljuvačka je čista i voda koja je upotrjebljena;

- lijepo je biti optimista; Poslanik, ﷺ, je rekao: ***Bit će vam olakšano.***, čim je vidio Suhejla - što znači lahkoća;

- dozvoljeno je sklopiti ugovor sa mušricima koji sadrži nepravdu, ako je to od opće koristi;

- ko se zakune, zavjetuje ili obeća nešto, bez navođenja određenoga roka, ne mora se to izvršiti odmah;

- brijanje glave je obred koji je bolji od šišanja, i to je propis vezan za umru i za hadždž, pa i za one koji su spriječeni od ulaska u Mekku;

- oni koji su spriječeni kolju hedj na mjestu na kojem su spriječeni, svejedno bio harem ili ne i nisu obavezni dogovoriti se s nekim da ih zakolju u haremu ako ne dođu do određenog mjesta, zbog ajeta:

﴿ وَالْهَدْيَ مَعْكُوفًا أَن يَبْلُغَ مَحِلَّهُ ﴾

Da kurbani koje vodite sa sobom do mjesta svojih stignu.;[731]

- iz ajeta se razumije da su zaklali hedj van harema, jer je u cijelom haremu dozvoljeno klati;

[730] Ahmed, *Musned,* 6/18950.
[731] *El-Fethu,* 25.

- spriječeni nisu dužni nadoknati umru, a umra koju je učinio nakon nje nazvana je kadijje, jer se oko nje sporio s njima;

- opća naredba se mora odmah izvršiti jer da nije tako ne bi se ljutio na ashabe što su oklijevali. Njihovo oklijevanje je oprošteno, a nije za nagradu. Njima je Allah, ﷻ, oprostio i dat će im Džennet;

- u principu svi propisi koji važe za Poslanika, ﷺ, važe i za nas, osim što je precizno odvojeno. To vidimo iz Ummu Seleminog, ﵂, govora;[732]

- dozvoljeno je sklopiti mir, uz uslov vraćanja muškaraca koji dolaze muslimanima, ali nije dozvoljeno vraćati žene. To je ono što je kur'anskim tekstom dokinuto, i nije dozvoljeno još dodavati derogaciji;

- gubitak prava na spolni odnos sa suprugom mora se procijeniti i mora se dati dogovoreni iznos mehra, a ne uobičajeni;

- dogovor se ne odnosi na one koji izađu u neko drugo mjesto koje nije pod kontrolom potpisnika ugovora i ako dođe u grad potpisnika ugovora nije ga dužan vratiti bez potražnje od njih;

- ako predati ubije one kojima je predat neće platiti krvarinu ni on niti vladar;

- ako postoji ugovor između nekih muslimanskih vladara i nevjernika, dozvoljeno je drugim vladarima muslimana da napadaju te nevjernike, kao što kaže šejhu-l-islam Ibn Tejmijje, a kao dokaz koristi Ebu Besirovu priču.

Sve koristi i mudrosti tog primirja zna samo Allah, ﷻ

- taj događaj je bio uvod pred najveću pobjedu, osvojenje Mekke. Allahova je zakonitost da prije velikih događaja u Šeri'atu i kaderu pokaže manje uvodne događaje;

- taj događaj je bio najveća pobjeda. Ljudi su se u tom periodu izmiješali, raspravljali i mnogi su prihvatili islam. A postavljeni uslovi su najveća potpora onih koji su ih postavili, ali su poniženi onim što su mislili da će ih uzdići, a muslimani su uzvišeni, jer su se ponizili

---

[732] Tj. kada je rekla Poslaniku, ﷺ, nakon traženja od ashaba da zakolju hedj i obriju glave, odnosno, ošišaju se, a niko nije poslušao: *Izađi i nemoj reći ni jednu riječ dok ne zakolješ svoje deve i pozoveš bricu da ti obrije kosu.* Vidi o tome u Buhariji, hadis br. 2731. Znala je da će ga ljudi slijediti.

Allahu. Tako se ponos zbog neistine pretvorio u istinsko poniženje;

- time je Allah, ﷻ, vjernicima povećao iman i pokornost u nemilim stvarima i dao im blagodat da budu zadovoljni Allahovom odredbom i čekaju ispunjenje obećanja u takvom stanju koje bi i brda pokrenulo;

- taj događaj je Allah, ﷻ, učinio razlogom oprosta Poslaniku, ﷺ, i upotpunio blagodat prema njemu, uputu i širokogrudnost iako sadrži vid teškoće. Zato je Allah, ﷻ, to spomenuo kao nagradu i cilj, a to je moguće samo ako je uradio nešto sa Poslanikom, ﷺ, i ashabima;

- pogledaj opis vjerničkih srca u toj situaciji kako su se uznemirila, ali smirenošću iman se u njima povećao. Nakon toga, potvrdio je da je prisega data Poslaniku, ﷺ, prisega Njemu i onaj ko je prekrši na svoju štetu je krši. A svaki vjernik je dao prisegu preko Poslanika, ﷺ, na iman i izvršenje njegovih obaveza;

- zatim je govorio o beduinima i njihovom ružnom mišljenju o Allahu i rekao da je to zbog njihovog neznanja;

- potom je spomenuo svoje zadovoljstvo vjernicima zbog date prisege i rekao je da se tada vidjela njihova iskrena pokornost u srcima. Allah, ﷻ, je na njih spustio smirenost i pobjede im podario i mnogo plijena. Prva pobjeda je bila osvojenje Hajbera. Nakon toga su se nizale pobjede. Spomenuto štićenje od neprijatelja u ajetu neki kažu da se odnosi na Mekkelije, neki na jevreje koji su namjeravali napasti Medinu nakon izlaska ashaba iz nje, a neki smatraju da se odnosi na stanovnike Hajbera i njihove saveznike iz plemena Esed i Gatafan. Ispravno je da se odnosi na sve.

I rekao je:

﴿وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾

Da bi to bio znak vjernicima.[733]

Neki kažu čuvanje od nevjernika, a neki osvojenje Hajbera. Na sve to dodao im je uputu;

- nakon toga, obećao im je mnogo plijena i pobjede koje u tom trenutku nisu u stanju ispuniti. Neki kažu da se odnosi na osvajanje

[733] *El-Feth,* 20.

Mekke, neki na Perziju i Bizantiju, a neki na sve pobjede nakon Hajbera prema istoku i prema zapadu;

- nakon toga, spomenuo je da ako se nevjernici budu borili protiv njih pobjeći će i to je Njegov sunnet. Ako neko kaže: *A Uhud?* Ističemo da je obećanje na Uhudu bilo uslovljeno saburom i bogobojaznošću, sabur nisu ispunili i učinili su grijeh što se kosi sa bogobojaznosti;

- potom je spomenuo očuvanje zbog spomenutih muškaraca i žena i otklonio je patnju jednim od drugih kao što ju je odbio od njih Poslanikom, ﷺ, dok je bio među njima;

- obavijestio je o pristrasnosti u mušričkim srcima koja je iz neznanja i nepravde, i rekao je da je za razliku od njih vjernička srca ispunio smirenošću i obavezao ih na riječ bogobajaznosti koja obuhvata sve riječi kojima se čuvamo Allahove kazne, a najveća je La ilahe illellah;

- potom je rekao:

﴿ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ﴾

On je poslao Poslanika Svoga s Uputom i vjerom Istine da bi je uzdigao iznad svih vjera.[734]

Tj. uzeo je Sebi u obavezu upotpuniti vjeru i uzdići je, zato ne mislite da je to što se dogodilo na Hudejbiji pomoć nevjernicima i ostavljanje Poslanika, ﷺ, na cijedilu;

- na kraju je govorio o Poslaniku, ﷺ, i njegovim pristalicama i pohvalio ih na najljepši način. Međutim, rafidije ih spominju na najružniji način.

734 *El-Feth*, 28.

BITKA NA HAJBERU

Musa ibn 'Ukba, ﷺ, kaže: Kada se Poslanik, ﷺ, vratio sa Hudejbijje u Medinu, ostao je u njoj dvadeset dana, ili oko dvadeset dana, a zatim je krenuo na Hajber. Za namjesnika Medine je postavio Siba' ibn 'Urfuta.

Došao je Ebu Hurejre, ﷺ, i zatekao Siba' na sabah namazu. Čuo je kako uči na prvom rekatu suru *Merjem*, a na drugom *El-Mutaffifun*, pa je rekao u toku namaza: *Teško tom i tom, on vaga na dva načina: Kada vaga nekome, zakida ga, a kada vaga sebi, uzima tačno.*[735]

Sibaa' ga je opskrbio potrepštinama za put i on je stigao do Poslanika, ﷺ, na Hajber. Poslanik, ﷺ, se obratio muslimanima i oni su njemu i njegovim prijateljima dali dio svog plijena.

Kada je stigao na Hajber klanjao je sabah potom uzjahao zatekavši njegove stanovnike kako obrađuju zemlju, nisu ništa znali o tome, kada su ugledali vojsku povikali su: *Muhammed, tako nam Allaha!, Muhammed sa vojskom!* Pobjegli su natrag u grad, pa je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Allahu ekber, propao je Hajber. Kada mi dolazimo nekom narodu, loše svane onima koji su opominjani.***[736]

Zatim je naveo hadis da je Poslanik, ﷺ, dao zastavu Aliji, i o njegovom dvoboju sa Merhabom, potom je naveo priču o Amiru ibn el-Ekv'i.

Poslanik, ﷺ, je opkolio jevreje, muslimani su se namučili, te su klali magarce, pa im je Poslanik, ﷺ, to zabranio.

Sklopio je ugovor sa njima po kojem su se dogovorili da se jevreji isele iz Hajbera - noseći ono što mogu ponijeti njihove jahalice, a Poslaniku, ﷺ, pripada zlato i srebro. Uslov je bio da onaj koji sakrije nešto, neće imati zaštitu, a jevreji su sakrili posudu sa imetkom koja je pripadala Hujejju. Potom je naveo hadis o tome. Kada je Poslanik, ﷺ, htio da ih protjera, rekli su: *Pusti nas da obrađujemo zemlju,* pa im je

---

[735] Ahmed, *Musned,* 3/8560, putem Ebu Hurejre.

[736] Malik, *Muvetta*: Kitabu el-džihadi, poglavlje Ma dža fi el-hajli ve el-musabekati bejnehuma, hadis br. 1020.; Ahmed, *Musned,* 4/11992.; Buhari: Kitabu es-salati, poglavlje Ma juzkeru fi el-fahri, hadis br. 371.; Muslim: Kitabu el-džihadi, hadis br. 1365.

Poslanik, ﷺ, dozvolio pod uslovom da mu daju pola poljoprivrednih proizvoda i do kad on hoće. Nije ubio nikoga nakon primirja, osim dvojice sinova Ibn Ebu el-Hukajka zbog kršenja ugovora.

Poslanik, ﷺ, je zarobio Safijju koja je bila udata za Kinanu ibn Ebu el-Hukajka. Ponudio joj je islam, prihvatila je, pa joj je dao slobodu kao mehr.

Hajber je podijelio na trideset i šest dijelova, a svaki od njih na sto dijelova. Poslaniku, ﷺ, i muslimanima je pripala polovina, dok je drugu polovinu ostavio za vanredne slučajeve u slučaju potrebe muslimana. Bejheki kaže: *To je zato što je polovina Hajbera osvojena mirnim putem.* To je rekao oslanjajući se na mišljenje Šafi'i koji kaže da se zemlja osvojena silom mora dijeliti. Međutim, ko razmisli vidjet će da je čitav Hajber osvojen silom, u što nema sumnje.

Vođa muslimana ima pravo da dijeli zemlju cijelu; ili da je uvakufi; ili da jedan dio dijeli, a drugi uvakufi. Poslanik, ﷺ, je prakticirao sva tri načina. Tako je podijelio zemlju plemena Benu Kurejza i Benu Nadir, a Mekku nije podijelio. Podijelio je jednu polovinu Hajbera, a drugu je uvakufio.

Od onih koji su bili na Hudejbiji jedino je Džabir bio odsutan, ali Poslanik, ﷺ, mu je dao jedan dio zemlje.

Džafer i njegovi prijatelji su došli kod Poslanika, ﷺ, iz Abesinije, a sa njima su bili ljudi iz plemena Eš'ar.

Jedna jevrejka je otrovala Poslanika, ﷺ, poklonjenom ovcom, pa je nije kaznio. Kaže se da je ubio tu ženu nakon što je umro Bišr ibn el-Bera.

Kurejšije su se međusobno kladili, pa su jedni govorili: *Pobijedit će muslimani.* A drugi: *Pobijedit će saveznici i jevreji Hajbera.* Tada je El-Hadždžadž ibn 'Ilat primio islam i učestvovao u pohodu na Hajber, potom je spomenuo priču o njemu.

Ova bitka sadrži slijedeće fikhske propise:

- dozvoljena je borba u svetim mjesecima, jer je Poslanik, ﷺ, napao u muharremu;
- podjela ratnoga plijena se vrši tako da konjanici dobijaju tri dijela, a pješadija jedan dio od plijena;
- dozvoljeno je vojniku da pojede ono što nađe od hrane i da ne uvrsti to u petinu, kao što je Ibn el-Mugaffel uzeo mješinu loja;
- ako ispomoć stigne nakon bitke, ne dobija dio plijena, osim ako

se vojska usaglasi s tim, jer je Poslanik, ﷺ, tražio dozvolu od ashaba za davanje dijela pridošlima na lađi iz Abesinije;

- zabrana mesa domaćeg magarca, jer je nečisto. Neki smatraju da je zabranio zbog toga što nisu prošli podjelu na petinu ili zbog toga što jedu izmet, ali je prvo ispravnije;

- dozvoljeno je sklopiti neograničeno primirje kojeg vrhovni vođa muslimana može raskinuti kada hoće;

- dozvoljeno je sklopiti uslovljeno primirje i pružiti uslovljenu sigurnosti i upotrebom sile doći do priznanja ako je sumnja osnovana;

- uvažavanje indicija. Poslanik, ﷺ , je rekao: ***Imetka je bilo puno, a vremena malo.***;[737] I ako postoje indicije da onaj čija se riječ prihvata kod sudije laže njegova izjava neće biti važeća;

- ako nemuslimani koji su pod zaštitom muslimana prekrše nešto od ugovora, gube zaštitu;

- ko uzme nešto od ratnoga plijena prije podjele, to mu ne pripada, iako ima većeg udjela u ratnom plijenu od onoga što je uzeo, prema riječima Poslanika, ﷺ: ***Kožni kaiš za sandale od vatre.***,[738] što se odnosi na jednoga koji je uzeo kožni kaiš za sandale prije podjele plijena;

- dozvoljen je optimizam, čak je poželjan, kao što je Poslanik, ﷺ, bio optimističan kada je vidio motike, sjekire i korpe prije napada na Hajber, kada je rekao: ***Propao je Hajber.***;

- ukidanje ugovora odnosi se i na žene i na djecu ako su kršitelji grupa koja ima snagu. Međutim, ako je kršitelj ugovora pojedinac koga ne podržavaju ostali onda se ukidanje ugovora ne odnosi na djecu, kao što se izricanje smrtne kazne onima koji su ga vrijeđali nije odnosilo na njihove žene i djecu. To je njegova uputa u oba slučaja;

- dozvoljeno je kao mehr dati slobodu ropkinji i oženiti je bez njene saglasnosti, svjedoka i staratelja, pa čak i bez iskazivanja riječima da želi brak;

---

[737] Ibn Sa'd, *Et-Tabekat*, 2/110; Ebu Davud, hadis br. 3006; Bejheki, 9/137. Svi putem Abdullaha ibn Omera, s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[738] Ahmed, 2/6503; Buhari, hadis br. 3074; Ibn Madže, hadis br. 2849.

- dozvoljeno je slagati o sebi i drugima ako nije štetno za druge ako će tako doći do svoga otuđenog prava kao što je uradio El-Hadždžadž;[739]

- dozvoljeno je primiti poklon od nevjernika.

Nakon toga, spustio se u dolinu Kura gdje su živjeli jevreji. Napali su muslimane strijelama, pa je tada ubijen Mida'm. Muslimani rekoše: *Blago njemu, ući će u Džennet.*, a Poslanik, ﷺ, reče: ***Ne, tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, ogrtač koji je uzeo iz ratnoga plijena na Hajberu, a nije ušao u podjelu, gori na njemu.***[740]

Pripremio je ashabe i pozvao stanovnike te doline u islam. Tada je istupio jedan jevrej na dvoboj, a od muslimana je istupio Zubejr i ubio ga. Zatim je istupio drugi, pa se s njim borio Alija, ؓ, i ubio ga... Sve tako, dok nije ubijeno njih jedanaest. Svaki put kada bi neko bio ubijen, Poslanik, ﷺ, je one preostale pozivao u islam. Borili su se s njima sve do večeri. Ujutro su muslimani napali i prije nego je sunce odskočilo za jedno koplje silom osvojili Vadi-l-Kura. Dogovorio se s jevrejima da obrađuju zemlju i vode brigu o palmama. Kada su jevreji Tejme čuli šta je Poslanik, ﷺ, uradio sa jevrejima Hajbera, Fedeka i Vadiu-l-Kura tražili su dogovor o džizji i ostali na svome sve od Vadiu-l-Kura do Medine, Hidžaza i iza njih do Šama.

Potom se vratio u Medinu, na putu je odsjeo preko noći i rekao Bilalu: ***Pazi na zoru!...***[741] Neki smatraju da se to dogodilo na povratku sa Hudejbijje, a neki sa Tebuka.

Među fikhskim propisima koji se nalaze u toj bici jesu da:

- onaj ko zaspi, a nije klanjao, ili je zaboravio da klanja, može to učiniti čim se probudi ili kada se sjeti;

- pritvrđeni sunneti se mogu naklanjati;

- za namaz koji se naklanjava treba učiniti ezan i ikamet, a može se naklanjavati i u džema'atu;

---

[739] On je El-Hadždžadž ibn 'Illat es-Sulemi. Došao je u Mekku i prešutio osvojenje Hajbera svojoj porodici i Kurejšijama. Štaviše, slagao je da su muslimani poraženi.

[740] Ebu Davud: Kitabu el-haradži, poglavlje Ma džae fi hukmi erdi Hajber, hadis br. 3017.

[741] Malik, *Muvetta*: Kitabu vakti es-salati, poglavlje En-nevmu 'an es-salati, hadis br. 25; Ebu Davud, hadis br. 435; Nesai, hadis br. 617. Hadis govori o tome da su zaspali i nisu se probudili dok ih sunce nije probudilo. Klanjali su nakon izlaska sunca.

- naklanjavanje se vrši odmah, kao što kaže Poslanik, ﷺ: ***Naklanjaj kada se sjetiš.*** Poslanik, ﷺ, je malo odgodio da ne bi klanjao na mjestu odmora jer je u njemu boravio šejtan, tako da je otišao na bolje mjesto. To nije ugrozilo klanjanje odmah, jer je i to zauzetost namazom;

- nije dozvoljeno klanjati na mjestima na kojima borave šejtani, kao što su kupatila.

Kada su stigli u Medinu, muhadžiri su vratili ensarijama ono što su im dali na korištenje.

Poslanik, ﷺ, je ostao u Medini do ševvala odakle je slao vojske u borbu, a u njoj je bila jedna grupa pod zapovjedništvom Ibn Huzafe koji je naredio svojim borcima da uđu u vatru, pa je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Da su ušli u nju, ne bi izišli, jer se pokornost čini u onome što je dobro.***[742] Neko može reći: *Da su ušli u vatru ušli bi vjerujući da se pokoravaju i Allahu i Poslaniku, ﷺ. Pogriješili bi. Kako onda da budu vječno u Džehennemu?* Pošto bi u tom slučaju htjeli izvršiti djelo bez razmišljanja o njemu, a znajući da je Allah, ﷻ, zabranio samoubistvo nemaju opravdanja za taj postupak.

Ako je to tako sa muslimanom koji muči sebe pokoravajući se nadređenom kojem je naređeno da bude pokoran, šta je onda s onima koji nepravedno muče muslimane slušajući nadređenog!? Ako spomenuti ashabi da su ušli u vatru ne bi iz nje izašli, iako su željeli pokoriti se Allahu i Poslaniku, ﷺ, šta je onda s onima koji se pokoravaju vladaru strahujući i želeći dunjalučke koristi!? Šta je tek sa šejtanovim pristalicama koji ulaze u vatru, koji neuke varaju i govore im da je to Ibrahimovo nasljedstvo?!

---

[742] Ahmed, 1/622; Buhari, hadis br. 4340; Muslim, hadis br. 1840; Ebu Davud, hadis br. 2625. Nesai, *El-Mudžteba*: Kitabu el-beja', poglavlje Ežezau men umira bi masije ve etaa', hadis br. 4216.

O OSVOJENJU MEKKE

Time je Allah, ﷻ, počastio svoga Poslanika, ﷺ, vjeru i Harem, a ljudi su prešli u Allahovu vjeru u skupinama.

Allahov Poslanik, ﷺ, je krenuo u oslobođenje Mekke 10. ramazana. 8. h.god. Potom je naveo događaj u cijelosti.

U ovom događaju se nalaze slijedeći fikhski propisi:

ako oni s kojima je sklopljen ugovor napadnu nekoga ko je pod zaštitom muslimana, oni tada postaju neprijatelji muslimana. U tom slučaju ima pravo napasti ih bez objave rata. Najava napada je obavezna samo ako se sumnja u kršenje ugovora, kada je siguran da su prekršili onda ne mora;

- ako neko prekrši ugovor, a ostali to podržavaju, ugovor se prekida, kao što su se računali u ugovoru pod njima;

- dozvoljeno je primirje na deset godina, ili više, radi potrebe ili interesa, po ispravnom mišljenju.

- šutnja vođe muslimana nije pristanak jer je Ebu Sufjan tražio od Poslanika, ﷺ, produžetak ugovora, ali je prešutio;

- izaslanik se ne ubija, jer je Ebu Sufjan jedan od kršitelja sporazuma;

- ubio je muslimana špijuna;

- u potrebi dozvoljeno je ženu skinuti potpuno;

- ako neko za muslimana kaže da je nevjernik ili munafik iz ljutnje u ime Allaha a ne zbog strasti nije grešan;

- veliki grijesi se mogu izbrisati velikim dobrim djelima kao što Uzvišeni kaže:

﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّـيِّئَاتِ﴾

Dobra djela zaista poništavaju hrđava.[743]

Također je rekao:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تُبْطِلُواْ صَدَقَاتِكُم بِالْمَنِّ وَالأذَى﴾

---

[743] *Hud*, 114

O vjerenici, ne kvarite svoju milostinju prigovaranjem i uvrjedama.[744]

A i suprotno je tačno kao u ajetu:

﴿أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾

Da ne bi bila poništena vaša djela, da vi i ne primijetite.[745]

Potom je spomenuo[746] Hatibov događaj, Zu-l-Huvejsire i njima sličnih i rekao je: *Ko ima razuma shvata važnost tog pitanja;*

- dozvoljeno je ući u Mekku zbog borbe bez ihrama. Svi se slažu da se ne smije ući u Mekku bez ihrama ako se krenulo zbog obreda, a što se tiče drugih razloga obaveza je samo ono što su nas obavezali Allah, ﷻ, i Poslanik, ﷺ;

- jasno je rečeno da je Mekka osvojena silom;

- naredio je da bude ubijen onaj ko ga je vrijeđao;

- hadis: ***Allah je Mekku učinio svetom, a ne ljudi.***[747] zajedno sa hadisom: ***Ibrahim je Mekku učinio svetom.,*** znači kosmičku i šeri'atsku odredbu svetosti Mekke. Kosmičkim kaderom je učinio Mekku svetom kada je stvorio svijet, a putem Ibrahima, ﵇, je to obznanio.

- hadis: ***U njoj se ne smije ubijati.*** Misli se u Mekki, nije dozvoljeno oduzimanje života jer je ona sveta;

- u njoj se ne smiju sjeći drva. Poslanik, ﷺ, je rekao: ***U njoj se ne smiju sjeći drva.*** U drugom rivajtu stoji: ***U njoj se ne smiju lomiti bodljike.*** Hadis je veoma jasan, zabranjeno je lomiti i sjeći trnje. Međutim, dozvoljeno je sjeći sasušeno, jer se smatra mrtvim. U trećem rivajetu stoji: ***U njoj se ne kidaju listovi.*** Jasno se ukazuje da listove nije dozvoljeno kidati;

- hadis: ***Ne smije se čupati samonikla trava.*** To što je izuzet izhir jasno ukazuje da je zabrana općeg karaktera. Još se izuzima

[744] *El-Bekare*, 264
[745] *El-Hudžurat*, 2
[746] Ibn el-Kajjim.
[747] Buhari, hadis br. 104, 1832 i 4295; Muslim, hadis br. 1354.

bijela jelengljiva i plodovi pod zemljom, jer su poput plodova;

- hadis: ***Ne smije se tjerati životinja za lov.*** Jasno se precizira zabrana uzrokovanja lova životinje na bilo koji način pa i tjeranjem iz tog mjesta, jer je to korisna životinja koja je prva došla na to mjesto i ima na njega veće pravo. Iz toga zaključujemo da ako korisna životinja dođe na neko mjesto ne smije se tjerati sa njega;

- hadis: ***Ne smije uzimati izgubljene stvari u njoj osim onaj ko će ih stalno obznanjivati.*** U drugom rivajetu stoji: ***Što je izgubljeno nije halal uzeti osim onome ko će to stalno obznanjivati.***[748] To je dokaz da se nađena stvar u Mekki ne može prisvojiti i da se može uzeti samo ako će se zauvijek obznanjivati. To je jedno mišljenje preneseno od Ahmeda i ono je ispravno jer je hadis jasan;

- neulazak u Ka'bu dok se ne obrišu slike ukazuje da je pokuđeno klanjati u prostoriji u kojoj se nalaze slike. Taj propis više dolikuje takvom mjestu nego nužniku jer je nužnik šejtanova kuća, a te slike vode širku. Većina širka u narodima bila je povezana sa slikama i kaburovima;

- dozvoljeno je ženi pružiti sigurnost, azil, jednom ili dvojici muškaraca kao u slučaju Ummi Hani;

- dozvoljeno je bez traženja pokajanja ubiti one koji su se posebno isticali u odmetništvu, kao u slučaju Ibn Ebu Serha.

---

[748] Ahmed, *Musned,* 10/27234; Buhari, hadis br. 104; Muslim, hadis br. 1354; Tirmizi, hadis br. 1406; Nesai, hadis br. 2876. Putem Amra ibn Seida.

BITKA NA HUNEJNU

Ibn Ishak je rekao: *Kada je pleme Havazin čulo za osvajanje Mekke, sakupili su se kod Malika ibn 'Avfa, gdje je došlo još pleme Sekif i Džušem. Među njima je bio Durejd ibn es-Simme koji je samo iznosio svoje mišljenje.* Zatim je naveo[749] priču u cijelosti.

Potom je rekao: Allah, ﷻ,je obećao Poslaniku, ﷺ, kada osvoji Mekku da će ljudi ući u islam u skupinama. Međutim, iz Svoje mudrosti srca pripadnika plemena Hevazin, one koji su s njima i njihove sljedbenike nije uputio na islam kako bi u potpunosti manifestirao Svoju pomoć i da bi plijen od njih bio vid zahvalnosti osvajačima Mekke, te da bi pokazao Svoju moć nad onima s kojima muslimani nikad nisu imali priliku boriti se i da pokaže da se niko od Arapa više ne usudi dići protiv njih.

Iako su bili jaki dao je da okuse poraz da bi spustio glave podignute zbog osvojenja Mekke, a nisu ušli ponizno kao Poslanik, ﷺ, koji je tako se spustio da je glavom gotovo dodirivao sedlo. Osim toga, pokazao je onima koji su govorili: *Nećemo biti poraženi, puno nas je.,* da je pobjeda jedino od Allaha. Kada su se njihova srca pokorila poslao je utjehu u ajetu:

﴿ ثُمَّ أَنزَلَ اللهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنزَلَ جُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا وَعذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُواْ وَذَلِكَ جَزَاء الْكَافِرِينَ ﴾

Zatim je Allah na Poslanika Svoga i na vjernike smiraj Svoj pustio, i vojske koje vi niste vidjeli poslao, i one koji nisu vjerovali na muke stavio, i to je bila kazna za nevjernike.[750]

Allah je iz mudrosti odredio da pobjedu znaju okusiti oni koji su ponizni. Rekao je:

[749] Ibn el-Kajjim.
[750] *Et-Tevbe*, 26.

﴿وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُم مَّا كَانُوا يَحْذَرُونَ﴾

A Mi smo htjeli da one koji su na Zemlji tlačeni milošću obaspemo i da ih vođama i nasljednicima učinimo. I da im na Zemlji vlast darujemo, a da faraonu i Hamanu i vojskama njihovim damo da dožive baš ono zbog čega su od njih strahovali.[751]

Poslanik, ﷺ, je započeo rat sa Arapima Bitkom na Bedru, a završio Bitkom na Hunejnu. U ovim bitkama su se borili i meleki. Poslanik, ﷺ, je u njima bacao pijesak. Ovim bitkama je ugašen žar Arapa, Bedr ih je zaplašio i otupio njihovu oštrinu, a Hunejn ih potpuno slomio.

Fikhski propisi sadržani u ovoj bici su:

- dozvoljeno je posuditi oružje od mušrika;

- u potpunost oslanjanja na Allaha spada i izvršenje uzroka, jer ne znači da, iako je Allah, ﷻ, osigurao pobjedu Poslaniku, ﷺ, ne treba pripremiti preduslove za nju. Također, Allah ﷻ, obavještava da će Njegova vjera pobijediti što ne znači da treba ostaviti vrste džihada;

- postavljeni uslov, garancija na iznajmljeno oružje, podvojili su se da li je to Šeri'at ili lična Poslanikova, ﷺ, garancija;

- dozvoljeno je ubiti jahalicu neprijatelja, ako to omogućava ubijanje neprijatelja i to ne spada u mučenje životinja koje je zabranjeno;

- Poslanik, ﷺ, je oprostio onome ko je htio da ga ubije, pa ga je čak potrao po prsima i pručio dovu;

- dozvoljeno je odgoditi podjelu plijena, dok se ne vidi hoće li nemuslimani prijeći na islam da bi im se vratilo ono što im je uzeto. To je dokaz da plijen postaje nečije vlasništvo tek nakon podjele, a ako neko umre prije podjele ili prijenosa plijena u muslimansku zemlju, taj dio se dijeli vojnicima. To je stav mezheba Ebu Hanife. Ahmed

[751] *El-Kasas,* 5 i 6.

smatra da se plijen daje od četiri petine, to što su dobili je od toga, to je prječe nego davati trećinu ili četvrtinu nakon petine;

- tu mudrost nisu vidjeli Zu-l-Huvejsira i njemu slični pa su rekli: *Budi pravedan.*

- vođa muslimana je i njihov predstavnik koji ima pravo da radi shodno njihovim interesima i interesima vjere. Ako to bude nužno zbog okupljanja muslimanskih neprijatelja kako bi se sačuvao njihovog zla dozvoljeno je tako postupiti, štaviše, obavezno. Šeri'atski propisi su izgrađeni na principu postupanja po manjem zlu da bi se izbjeglo veće i rad za veći interes iako se gubi manji. Svi dunjalučki i vjerski interesi grade se na ta dva principa;

- dozvoljeno je prodavati robove i zaplijenjene životinje uz odgodu i razliku u cijeni;

- dozvoljeno je sklopiti ugovor o kupoprodaji bez određenoga roka i to je ispravno, ako u tome nema ništa zabranjeno i nema prjevare;

- hadis: ***Ko ubije nekoga u ratu i ima dokaz da ga je ubio pripada mu njegova oprema.***[752] Učenjaci se razilaze oko toga da li je to rekao u smislu propisa ili uslova: da li je to rekao u smislu dostavljanja poslanice, kao u slučaju hadisa: ***Ko posije tuđu zemlju bez dozvole nema pravo na usjeve, a ima pravo na troškove sijanja.,***[753] ili je to rekao u smislu fetve kao u slučaju hadisa: ***Uzmi koliko ti uobičajeno treba za tebe i dijete.,***[754] ili je to rekao kao vođa muslimana što znači da je to bio interes u to vrijeme, a oni koji dolaze poslije njega moraju gledati interes svoga vremena. To je razlog mnogim razilaženjima, kao u hadisu: ***Ko oživi mrtvu zemlju pripada njemu.;***[755]

- dovoljan je jedan svjedok i ne treba se zaklinjati i reći: *Svjedočim;*

[752] Buhari, hadis br. 2100 i 3134; Muslim, hadis br. 1751, i dr.
[753] Ahmed, *Musned,* 6/17270; Ebu Davud, hadis br. 3403; Ibn Madže, 2466.
[754] Buhari, hadis br. 6641; Muslim, hadis br. 1714. Od Aiše.
[755] Buhari: Kitabu el-muzare'a, poglavlje Men ehja erdan mevaten.

- uzimanje ličnih stvari ubijenoga *seleb* ne ulazi u podjelu na petine kao ratni plijen, on je od cjeline plijena, mogu ga dobiti i žene i djeca koji, inače, nemaju pravo na ratni plijen;

- čovjek ima pravo da uzima stvari od svih koje je ubio, ma koliko ih je.

O BICI ZA TAIF

Pošto je poraženo pleme Sekif ušlo je u svoju tvrđavu i spremilo se za rat protiv Poslanika, ﷺ. Približio se njihovoj tvrđavi, a oni su snažno zasuli muslimane strijelama kao da su strijele jata skakavaca. Ranjeno je dvanaest muslimana. Poslanik, ﷺ, se popeo na jednu uzvisinu, gdje se nalazi današnja džamija u Ta'ifu, i držao ih opkoljene osamnaest dana ili dvadeset i nekoliko dana. Gađao ih je iz katapulta i on je bio prvi u islamu koji se služio time. Naredio je da im se uništi grožđe pa su ga ljudi posjekli.

Ibn S'ad kaže: *Zamolili su da grožđe ostavi zbog Allaha i rodbinskih veza*, pa je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Ostavljam to zbog Allaha i rodbinskih veza.***

Poslanik, ﷺ, je naredio da se neprijatelju kaže: ***Svaki rob koji nam se priključi bit će slobodan.*** Priključilo im se više od deset robova, među kojima je bio i Ebu Bekre, ؓ, pa je Poslanik, ﷺ, za svakoga od njih dao da se brine po jedan musliman, što je teško palo stanovnicima Ta'ifa.

Poslanik, ﷺ, nije dobio Allahovu dozvolu za osvajanje Ta'ifa, pa je naredio povlačenje. Muslimani su se uskomešali, rekavši: *Zar da se povučemo, a nismo osvojili Ta'if?* Poslanik, ﷺ, reče: ***Napadnite ih***!, pa su napali. Bilo je dosta ranjenih, pa je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Vraćamo se, inša-Allah.*** To je obradovalo muslimane, pa su se povukli, dok se Poslanik, ﷺ, nasmijao. Kada su se povukli, rekao je: ***Recite: Ajibune, taibune, abidune, li Rabbina hamidun.*** *Vraćamo se i kajemo, našem Gospodaru pokorni i zahvalni. Allahov Poslaniče, uči dovu protiv Sekifa.* - rekli su. ***Allahu, uputi pleme Sekif i daj da se priključe nama.*** - rekao je Poslanik, ﷺ.[756]

Zatim je Poslanik, ﷺ, otišao u mjesto El-Dži'rane, gdje je ušao u obrede, pa je učinio umru, a onda se vratio u Medinu.

---

[756] Buhari, hadis br. 4325, putem Abdullaha ibn Omera u kraćoj verziji; Muslim, hadis br. 1778; Ebu Ja'la, hadis br. 3594; Ibn Hibban, hadis br. 4769. Tekstovi hadisa su kod svih slični.

Kada je došao u Medinu iz Tebuka u ramazanu, toga mjeseca došla mu je jedna delegacija iz Sekifa. Kada su otišli Poslaniku, ﷺ, rekli su da mu se prije ulaska u Medinu, pridružio 'Urve ibn Mes'ud i primio islam. Pitao je Poslanika, ﷺ, da se vrati svom narodu i pozove ih u islam, pa je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Po onome što govore ubit će te.*** 'Urve reče: *Ja sam im draži od njihovog vida.*, jer on je među njima bio omiljen i čovjek koga su slušali. Ali, Poslanik, ﷺ, je znao za njihovu buntovnu prirodu koju su iskazivali. Otišao je pozivajući ih u islam, nadajući se da mu se neće suprotstavljati zbog njegovoga položaja koji je imao kod njih. Kada im je došao i pozvao ih u islam, počeli su ga gađati strijelama sa svih strana, pa su ga ubili. Na samrti su ga upitali: *Šta si postigao svojom smrću*? Odgovorio je: *Šehadet kojim me je počastio Allah, jer ja se ne razlikujem od ostalih šehida koji su poginuli boreći se sa Poslanikom, ﷺ, prije nego vas je napustio, pa me ukopajte zajedno sa njima*. Tako su i uradili. Tvrde da je Poslanik, ﷺ, za njega rekao: ***Primjer njega i njegovog naroda je kao primjer čovjeka iz sure Ja-sin***[757] ***sa njegovim narodom.***[758]

---

[757] Misli na Habiba en-Nedždžara koji je spomenut u suri Ja-sin:

﴿وَجَاء مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ اتَّبِعُوا مَن لاَّ يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُم مُّهْتَدُونَ وَمَا لِي لاَ أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ أَأَتَّخِذُ مِن دُونِهِ آلِهَةً إِن يُرِدْنِ الرَّحْمَن بِضُرٍّ لاَّ تُغْنِ عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلاَ يُنقِذُونِ إِنِّي إِذًا لَّفِي ضَلاَلٍ مُّبِينٍ إِنِّي آمَنتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ﴾

I s kraja grada, žurno dođe jedan čovjek i reče: O narode moj, slijedite one koji su poslani, slijedite one koji od vas ne traže nikakvu nagradu, a na Pravom su putu! Zašto da ne budem u ibadetu Onome koji me je stvorio, a Njemu ćete biti vraćeni?! Zašto da prihvatim druge bogove mimo Njega?! Ako Svemilosni hoće da me snađe neko zlo, njihovo posredovanje neće mi biti ni od kakve koristi i oni me neće moći spasiti, a sigurno bih tada u očitoj zabludi bio; ja vjerujem u Gospodara vašeg, čujte mene! I reći će se: Uđi u Džennet! – a on će reći: Kamo sreće da narod moj zna zašto mi je Gospodar moj oprostio i počastvovanim me učinio! - *Ja-sin*, 20-27.

[758] Ibn Hišam, *Es-Siretu en-nebevijje*, 4/194, od Ibn Ishaka.

Nakon nekoliko mjeseci od njegovoga ubistva, pripadnici Sekifa su shvatili da nemaju snage, niti moći da se bore protiv Arapa koji su ih okruživali, pa su se dogovorili da pošalju jednoga izaslanika Allahovom Poslaniku, ﷺ, kao što su poslali 'Urveta. Izabrali su 'Abda-Jalejla, pa je on odbio bojeći se da ga ne ubiju kao što su ubili 'Urveta. Zato su poslali s njim dva čovjeka od njihovih saveznika i trojicu iz plemena Benu Malik među kojima je bio Osman ibn Ebu el-'As, ؓ. Kada su se približili Medini, došli su u mjesto Kanat gdje su sreli El-Mugiru ibn Šu'be. On je s njima proveo podne. On je požurio da obraduje Poslanika, ﷺ, pa je na putu sreo Ebu Bekra koji mu je rekao: *Zaklinjem te, nemoj ići Poslaniku, ﷺ, prije mene.*, pa je došao Ebu Bekr kod Poslanika, ﷺ, i obavijestio ga o delegaciji. El-Mugira je otišao njima, a Poslanik, ﷺ, im je podigao šator u jednom kraju svoje džamije. Posrednik između Poslanika, ﷺ, i delegacije bio je Halid ibn Se'id.

Tražili su od Poslanika, ﷺ, da ostavi njihovo božanstvo Lata na tri godine i da ga ne ruši, što je Poslanik, ﷺ, odbio, kako bi se tako sačuvali maloumnika iz svog plemena. Stalno su ponavljali taj zahtjev, a Poslanik, ﷺ, je stalno odbijao, pa su tražili da im ga ostavi makar mjesec dana, ali Poslanik, ﷺ, nije htio ostaviti njihovo božanstvo na bilo koji određen rok.

Također su tražili da ih poštedi namaza i svojeručnog rušenja idola, pa je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Poštedit ću vas rušenja vaših idola, ali što se tiče namaza, nema hajra u vjeri u kojoj nema namaza.*** Kada su prihvatili islam, Poslanik, ﷺ, im je za zapovjednika postavio Osmana ibn Ebu el-'Asa, ؓ, koji je bio među najmlađima od njih, ali najviše od njih se interesirao za vjeru.[759]

Kada su se uputili svojoj zemlji, Poslanik, ﷺ, je s njima poslao Ebu Sufjana i El-Mugiru da sruše Lata. Kada je došao Mugira, srušio je čekićem Lata, dok su ga štitili Benu Mugis bojeći se da ga ne ubiju kao 'Urveta. Tada su izašle žene Sakifa otkrivenih glava kukajući za Latom. Kada je srušio Lata, Mugire je s njega uzeo dragocjenosti.

'Urvein sin i Karib ibn el-Esved došli su Poslaniku, ﷺ, prije delegacije, tj. onda kada je ubijen 'Urve, želeći da napuste Sekif i pređu na islam. Poslanik, ﷺ, im je rekao: ***Uzmite za saveznika koga***

[759] Ibn Hišam, *Es-Sira*, 4/194, putem Jakuba ibn 'Utbe ibn el-Mugire ibn el-Ehnesa.

hoćete. *Za saveznika uzimamo Allaha i Poslanika,* ﷺ. - oni rekoše. ***A na vašeg amidžu Ebu Sufjana ibn Harba?*** - upita Poslanik, ﷺ. ***I na našeg amidžu Ebu Sufjana*** - rekoše oni. Kada su stanovnici Ta'ifa prešli na islam sin 'Urveta tražio je dozvolu od Poslanika, ﷺ, da isplati dug svoga oca od dragocjenosti sa Lata, pa mu je Poslanik, ﷺ, dozvolio. Karib upita: *Allahov Poslaniče, može li i za El-Esveda, jer su 'Urve i El-Esved braća?* Poslanik, ﷺ, reče: ***El-Esved je umro kao mušrik.*** Karib ibn el-Esved reče: *Ali, Allahov Poslaniče, novac od duga stiže muslimanu, misleći pri tome na sebe, a ja sam dužan da vratim taj dug.* Tada je Poslanik, ﷺ, dozvolio da se isplati dug i jednoga i drugoga od dragocjenosti Lata.[760]

Ovdje su sadržani slijedeći fikhski propisi:

- dozvoljena je borba u svetim mjesecima, jer je Poslanik, ﷺ, otišao u Mekku krajem ramazana i tu boravio devetnaest dana. Onda je krenuo na Hevazin i porazio ih, a zatim na Ta'if kojeg je držao opkoljenim dvadeset i nešto dana ili osamnaest dana, kako prenosi Ibn S'ad. Ako pogledamo to, shvatit ćemo da je dio opkoljavanja Ta'ifa bio u mjesecu zu-l-ka'de, ali je počeo borbu tek u ševvalu, a otpočinjanje nije isto što i nastavljanje;

- dozvoljeno je ići u borbu sa svojim ženama, jer su u ovoj bici sa Poslanikom, ﷺ, bile Ummu Selema, ؓ, i Zejneba, ؓ;

- dozvoljeno je upotrijebiti katapult protiv neprijatelja, pa makar njime bile ubijene neke žene i djeca;

- dozvoljeno je sasjeći stabla, ako će se rasrditi neprijatelj ili ako će oslabiti;

- ako rob pobjegne i pridruži se muslimanima, postaje slobodan, prenosi Ibn Munzir da je na tome konsenzus učenjaka;

- kada zapovjednik opkoli neko mjesto i uvidi da je bolje povući se, onda će to i uraditi;

- Allahov Posalnik, ﷺ, je ušao u obrede umre u Dži'rani i obavio umru što je sunnet za onoga koji želi ući u Mekku iz pravca Taifa. A što se tiče izlaska iz Mekke radi ulaska u obrede u Dži'rani, to nije smatrao pohvalnim niko od islamskih učenjaka;

- iz svega se, također, vidi kolika je milost Allahovoga Poslanika,

---

[760] Ibn Hišam, *Es-Sira,* 4/199, 200.

ﷺ, u njegovim dovama koje je učio za Sekif da bi bili upućeni na Pravi put, iako su se oni borili protiv njega i ubili nekoliko ashaba i jednoga izaslanika;

- Ebu Bekrova ljubav prema njemu i želja da mu se približi koliko god je moguće, što ukazuje na to da je dozvoljeno pitati svoga brata da se približi nekome umjesto njega. A stav onih koji kažu da to nije dozvoljeno nije ispravan. Omer, ﷺ, je pitao Aišu da mu dozvoli ukop pored Poslanika, ﷺ, pa mu je dozvolila. Niti je Omeru, ﷺ, pokuđeno bilo pitati, niti njoj dati;

- nije dozvoljeno ostavljanje predmeta, mjesta širka ni jedan dan ako se mogu uništiti, jer su oni simboli kufra, a to je najveće zlo. Nije dozvoljeno podizati spomenike na grobovima koji se uzimaju za idole i obožavaju mimo Allaha, niti je dozvoljeno postavljati kamenje koje se veliča, od kojeg se traži bereket, kome se zavjetuje i koje se ljubi, kao i bilo šta slično ostaviti na zemlji, ako se ima snage za njihovo uništenje, jer većina tih stvari imaju položaj Lata, Uza'a, Menata i drugih idola kojima se čini širk. Nijedan obožavalac tih kipova nije vjerovao da oni opskrbljuju, stvaraju, oživljavaju ili umrtvljuju već su pored tih idola činili ono što njihova braća mušrici danas rade kod svojih idola. Oni su dosljedno slijedili stope onih prije njih. Zbog neznanja većina ljudi pala je u širk, dobro je postalo loše, a loše dobro, Sunnet novotarija, a novotarija Sunnet, na tome su odrasli stari i odgajaju se mlađi, nestali su simboli vjere i postala je čudna i rijetka. Učenjaci su postali rijetki, maloumnici su nadvladali, stanje postalo napeto i teško podnošljivo, posljedice grijeha i na kopnu i na vodi postale su vidljive. Međutim, uvijek će biti skupina Muhammedovih sljedbenika koja će njegovati istinu i boriti se protiv novotara i mušrika sve dok Allah, ﷻ, ne naslijedi zemlju i sve na njoj, a On je najbolji naslijednik.

- dozvoljeno je da zapovjednik uzme dragocjenosti sa idola i troši ih za džihad ili u korist muslimana ili to podijeli borcima, oko čega se slažu svi imami.

BITKA NA TEBUKU

Kada je stigao u Medinu, devete godine po hidžri, poslao je neke ljude da sakupe zekat od beduina. 'Ujejnu je poslao u Benu Temim, 'Adijja ibn Hatima u Tajj' i Benu Esed, a Malika ibn Nuvejru u Benu Hanzelu. Prikupljanje zekata od Benu Sa'da podijelio je na dvojicu ljudi, poslao je El-Zeberkanija na jednu stranu, a Kajsa ibn 'Asima na drugu, El-'Alaa u Bahrejn, a Aliju u Nedžran.

Te godine u kojoj je vladala oskudica i suša u redžebu se desio pohod na Tebuk. Bilo je to doba zrelosti plodova. Gotovo uvijek je Poslanik, ﷺ, prikrivao pravac odlaska, ali u toj bici jasno je rekao gdje ide zbog teškog vremena i dalekog puta. Jednoga dana, Poslanik, ﷺ, reče Džeddu ibn Kajsu: ***Šta misliš, da napadaš nasilnika iz Benu el-Asfera?*** *Oslobodi me te dužnosti i nemoj me staviti u iskušenje, jer nema toga čovjeka koji toliko voli žene kao ja, pa se bojim da neću moći izdržati kada vidim njihove žene.* - on reče. Poslanik, ﷺ, se okrenuo od njega, oslobodio ga toga rekavši: ***Oslobodio sam te.*** Tada je objavljen ajet:

﴿ وَمِنْهُم مَّن يَقُولُ ائْذَن لِّي وَلاَ تَفْتِنِّي أَلاَ فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُواْ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴾

Ima ih koji govore: Dozvoli mi i ne dovedi me u iskušenje! Eto, baš u iskušenju su pali! A Džehennem će sigurno nevjernike skoliti.[761]

Neki licemjeri su govorili jedni drugima: *Nemojte ići u borbu po vrućini,*[762] pa je Allah, ﷻ, objavio ajet o njima:

---

[761] *Et-Tevbe*, 49

[762] Ibn Hišam, *Es-Sira*, 4/169, 170, putem Ibn Ishaka el-Matlebija.; Taberani, *El-Kebir*, hadis br. 2154, od Ibn Abbasa.; Hejsemi, *Medžmea' ez-zevaid*, 7/11034.; Sujuti, *Ed-Durru el-mensuru*, 3/247.

﴿ وَقَالُواْ لاَ تَنفِرُواْ فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَّوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴾

Jedni drugima su govorili: Ne krećite u boj po vrućini – reci: Džehennemska je vatra još vruća! Samo da su oni shvatali!? [763]

Poslanik, ﷺ, je naredio da se krene u borbu i da bogati daju prilog, pa je Osman, ؓ, dao tri stotine deva sa cjelokupnom opremom i hiljadu dinara.[764]

Došli su sedmerica ljudi poznati kao plakači, tražeći od Poslanika, ﷺ, da im da jahalice na kojima će ići u borbu. O njima je Allah, ﷻ, objavio:

﴿ وَلاَ عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لاَ أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوا وَّأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلاَّ يَجِدُوا مَا يُنفِقُونَ ﴾

Ni onima kojima si rekao, kad su ti došli da im daš životinje za jahanje: Ne mogu naći za vas životinje za jahanje, pa su se vratili suznih očiju, tužni što ne nalaze ništa što bi za borbu utrošili.[765]

Ebu Musa je poslao svoje drugove Poslaniku, ﷺ, da ih vodi u borbu, pa je Poslanik, ﷺ, tada bio ljut, rekavši mu: ***Tako mi Allaha, neću vas voditi niti imam jahalice za vas.*** Kada je Poslanik, ﷺ, dobio kamile, poslao ih je njima rekavši: ***Nisam vas ja poveo u bitku, nego vas je Allah poveo, i tako mi Allaha, kada god se zakunem za neku stvar, pa nađem nešto bolje, uzimam to što je bolje i dajem kefaret za moju zakletvu.***[766]

---

763 *Et-Tevbe*, 81

764 Tirmizi, hadis br. 3700, putem Es-Seken ibn el-Mugire i 3701.; Ahmed, *Musned,* 7/20655. Lanac prenosilaca je dobar.

765 *Et-Tevbe*, 92

766 Buhari, hadis br. 3133, od Ebu Musaa.; Muslim, hadis br. 1649.

Neki čovjek je ustao noću, klanjao i plačući rekao: *Allahu, Ti si naredio džihad, a nisi dao Poslaniku, ﷺ, jahalicu kojom bi me poslao u borbu, zato kao sadaku opraštam svima koji su mi činili nepravdu, bilo da su mi dužni, tijelom nepravdu nanijeli ili u časti.* Ujutro, Poslanik, ﷺ, upita: ***Gdje je onaj koji je dijelio sadaku sinoć?*** Niko se nije javio, pa je Poslanik, ﷺ, ponovio pitanje. Tada je ustao neki čovjek i prišao Poslaniku, ﷺ, pa mu je on rekao: ***Obraduj se, tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, tvoja sadaka je upisana u primljeni zekat.***[767]

Zatim su došli beduini koji su tražili izostanak iz džihada što je on odbio.

Ibn Ubejj je bio u logoru sa svojim saveznicima jevrejima i munaficima u brdskom prolazu Veda'a. Priča se da njihov tabor nije bio manji od drugog. Za namjesnika Medine postavio je Muhammeda ibn Meslemu, a kada je krenuo, Ibn Ubejj nije krenuo sa njima.

Aliju je Poslanik, ﷺ, postavio za namjesnika u svojoj porodici, pa on reče: *Postavljaš me za namjesnika ženama i djeci?* Poslanik, ﷺ, reče: ***Zar ne želiš da budeš kod mene ono što je Harun bio Musau, s tim da poslije mene nema poslanika.***[768]

Nekoliko ljudi je izostalo, a nije se sumnjalo u njihov iman. Među njima su: Ka'b ibn Malik, Hilal ibn Umejje, Murare ibn er-Rabi'a, Ebu Hajseme, Ebu Zerr. Zatim su Ebu Hajseme i Ebu Zerr krenuli za Poslanikom, ﷺ.

Poslanik, ﷺ, je imao trideset hiljada boraca i deset hiljada konja. Na Tebuku je ostao dvadeset dana skraćujući namaze. U to vrijeme Herakl je boravio u Himsu.

Ebu Hajseme se vratio svojoj porodici zato što se Poslanik, ﷺ, bio udaljio nekoliko dana putovanja. Našao je svoje dvije žene u njihovim kolibama od palmine trske u hladu. Obje su poprskale vodom svoje kolibe i pripremile hladnu vodu i hranu. Kada je ušao stao je na vratima kolibe, pogledao u žene i u ono što su pripremile i rekao: *Poslanik, ﷺ, se tamo muči po vrućini, pijesku i vjetru, a Ebu Hajsem uživa u hladu, ukusnoj hrani i lijepim ženama, pa gdje je tu*

---

767 Ibn Hadžer, *El-Isabe*, 2/493, potvrđenim lancima prenosilaca od Amra ibn Avfa, Ebu Abesa ibn Džebra i Alijje ibn Zejda.

768 Buhar, hadis br. 3706, 4416.; Muslim, hadis br. 2404.

pravda? Tako mi Allaha, neću ući u kolibu nijednoj od vas dok ne stignem Allahovoga Poslanika, ﷺ, - pa je uzjahao devu i otišao na Tebuk. Na putu ga stiže 'Umejr ibn Vehb, pa su zajedno putovali. Kada su bili blizu Tebuka reče mu Ebu Hajseme: *Ne moraš me čekati, jer imam jedan grijeh zbog koga ću morati otići Allahovom Poslaniku,* ﷺ. Umejr je otišao, a Ebu Hajsem je sam nastavio put. Kada se približio Tebuku, ljudi rekoše: *Eto, neko dolazi.* Poslanik, ﷺ, reče: ***Budi Ebu Hajseme.*** Rekli su: *Allahov Poslaniče! Tako nam Allaha, to je Ebu Hajseme.* Kada je stigao, sišao je s konja i došao Poslaniku, ﷺ, uputivši mu selam. Objasnio mu je zbog čega se zadržao, pa mu je Poslanik, ﷺ, rekao nešto lijepo i proučio mu dovu.[769]

Kada je Poslanik, ﷺ, prošao kroz mjesto u kome je živio narod Semud rekao je: ***Ne pijte ovu vodu i ne uzimajte abdest njom, a tijesto što ste zamijesili dajte devama i neka se niko od vas ne udaljava bez druga.*** Tako su i uradili, osim dvojice od kojih je jedan otišao izvršiti nuždu, pa je gušen, a drugi je otišao tražiti devu, pa ga je vjetar odbacio na dvije planine Taj. Poslanik, ﷺ, reče: ***Zar vam nisam zabranio?***, a zatim je učio dovu za onoga koji je imao gušenje, pa je ozdravio, a drugoga je planina Taj poklonila Poslaniku, ﷺ, kada je došao u Medinu.[770]

Zuhri kaže: Kada su prošli kroz El-Hidžr, Poslanik, ﷺ, se pokrio po licu svojim ogrtačem i ubrzao jahalicu, rekavši: ***Ne ulazite u kuće onih koji su prema sebi nasilje učinili, osim plačući, da vas ne bi zadesilo ono što je zadesilo njih.***[771]

U *Sahihu* stoji da je naredio da se prospe voda i da se pije samo iz bunara iz kojeg je pila Salihova deva.[772]

Ibn Ishak kaže: *Ljudima je nestalo vode, pa je Poslanik,* ﷺ, *učio dovu sve dok Allah* ,ﷻ, *nije poslao jedan oblak iz kojeg je padala kiša sve dok nisu ugasili žeđ.*

---

769 Ibn Hišam, *Es-Sira,* 4/175.; Ahmed, *Musned,* 10/27245, dio hadisa.; Muslim u poglavlju o tevbi putem Ka'ba ibn Malika.

770 Ibn Hišam, *Es-Sira,* 4/176, 177, putem Ibn Ishaka.

771 Ibn Hišam, *Es-Sira,* 4/177, putem Zuhrija.; Ahmed, *Musned,* 2/5225, putem Abdullaha ibn Omera.

772 Buhari, hadis br. 3378.; Muslim, hadis br. 2981.

Nastavili su dalje, pa su neki počeli zaostajati. Rekoše: *Zaostao je taj i taj*. Poslanik, ﷺ, reče: ***Pustite ga, jer ako ima hajra u njemu, Allah će ga poslati vama, a ako nema, Allah će vas odmoriti od njega.***

Ebu Zerrova deva se zadržala, pa je on krenuo sam noseći svoje stvari na leđima. Kada je Poslanik, ﷺ, došao u jedno mjesto da se odmore, neko reče: *Allahov Poslaniče, ovaj čovjek ide putem sam.* Poslanik, ﷺ, je rekao: ***Budi Ebu Zerr!*** Kada su dobro pogledali, rekoše: *To je Ebu Zerr, Allahov Poslaniče,* pa on reče: ***Neka se Allah smiluje Ebu Zerru, ide sam, umrijet će sam i bit će proživljen sam.***

U *Sahihu* Ibn Hibbana stoji: Kada je Ebu Zerr, ؓ, bio na samrti, njegova žena je plakala, pa je on upita: *Što plačeš?*

Umireš u pustinji, a ja nemam od čega da ti napravim kefine, niti imam snage da te okupam. - ona reče.

Ne plači, čuo sam Poslanika, ﷺ, *kako govori nekim ljudima, među kojima sam bio i ja: Jedan od vas će umrijeti u pustinji, a klanjat će mu grupa muslimana. Svi oni umrli su u nastanjenim mjestima, ja sam taj čovjek. Tako mi Allaha, ne lažem, niti mi je Poslanik,* ﷺ, *slagao. Pogledaj na put.* - reče Ebu Zerr, ؓ.

Njegova žena dalje kazuje: *Penjala sam se na pješčanu dinu i gledala na put, a onda se vraćala da ga njegujem, radila sam tako nekoliko puta, dok nisam ugledala neke ljude na jahalicama, izgledali su poput bijelih brzih ptica. Mahala sam im, pa su požurili dok nisu stigli do mene.*

Šta ti je, Allahova robinjo? - upitali su.

Jedan musliman umire, hoćete li da ga sahranite? - rekoh.

A ko je to? - upitaše.

Ebu Zerr - odgovorih.

Drug Allahovoga Poslanika, ﷺ,? - oni upitaše.

Da - odgovorila sam.

Rekli su da bi ga iskupili i ocem i majkom, pa su požurili da stignu njemu.

Ebu Zerr, ؓ, reče: *Radujte se, jer sam čuo Allahovoga Poslanika,* ﷺ, pa im je ispričao hadis, a zatim nastavi: *Da ja ili moja žena imamo ikako od čega napraviti kefine ne bih tražio pomoć od drugoga. Tako vam Allaha, neka mi ne daje kefine niko od vas ko je bio vođa, državni službenik, kurir ili neko važan.*

Svi su radili nešto od toga osim jednog mladića ensarije. Tada je mladić ensarija rekao: *Amidža, ja ću ti napraviti kefine od ove moje odjeće ili od gornjeg i donjeg ogrtača u torbi koje mi je saplela majka.*

Ebu Zerr, ﷺ, reče: *Ti ćeš mi obući te kefine. Obukao mu je kefine, pa su mu klanjali i ukopali ga, a svi su bili iz Jemena.*[773]

U Muslimovom *Sahihu* stoji da je Poslanik, ﷺ, prije svoga dolaska na Tebuk, rekao: ***Sutra ćete, inša-Allah, prije podne, stići do izvora na Tebuku, pa neka niko od vas ne dira tu vodu dok ja ne dođem.*** Stigli su, zatekavši dvojicu ljudi, koji su stigli prije njih. Iz izvora je pomalo curila voda. Poslanik, ﷺ, je upitao tu dvojicu: ***Jeste li uzimali vode?*** *Jesmo.* - odgovoriše. Poslanik, ﷺ, ih je grdio rekavši ono što je Allah htio, zatim su rukama zahvatili pomalo vode, sipajući je u nešto. Poslanik, ﷺ, je time oprao lice i ruke, a zatim je tu vodu prosuo na izvor, pa je iz njega potekao veliki mlaz. Tada su se svi napili, a Poslanik, ﷺ, reče: ***O Muaze, ako ti Allah podari dug život, vidjet ćeš kako će ovdje biti sve zeleno.***[774]

Kada je stigao na Tebuk, došao mu je namjesnik Ejle, pa je sklopio ugovor o miru sa Poslanikom, ﷺ, i platio džizju. Došla je i delegacija plemena Džerba i plemena Ezruh, te su platili džizju.

Poslanik, ﷺ, je namjesniku Ejle napisao: ***U ime Allaha, Milostivog, Samilosnoga: Ovo je garancija od Allaha i Muhammeda, Allahovoga Poslanika, za Juhannu ibn Ru'ba, pripadnike plemena Ejla, njihove lađe i jahalice na kopnu i moru, da imaju zaštitu od Allaha i Poslanika, a sa njima i stanovnici Šama, Jemena i stanovnici obale. Ako neko od njih prekrši ugovor, njegov imetak i život neće biti zaštićeni i to pripada onome ko im ga uzme. Nema niko pravo da im zabrani da uzmu vodu, niti da ih sprječava da putuju kopnom ili morem.***[775]

Poslanik, ﷺ, je poslao Halida ibn el-Velida kod Ukejdira ibn Abdu-l-Malika el-Kindija, vlasnika Dumetu-l-Džendela rekavši mu: Naći ćeš ga kako lovi krave. Halid ibn el-Velid je otišao, pa kada je

---

[773] Ibn Hibban, *Sahih,* hadis br. 6670, 6671, lanac prenosilaca je jak.; Ahmed, *Musned,* 8/21431.; Ibn Sa'd, *Et-Tabekat,* 4/233.; Zehebi, *Sijer el-e'alami en-nubela,* 2/77.

[774] Malik, *Muvetta:* Kitabu kasri es-salati, hadis br. 330.; Ahmed, *Musned,* 8/22131.; Muslim: Kitabu el-fadail, poglavlje Mudžizatu en-Nebijji, hadis br. 706.

[775] Ibn Hišam, *Es-Sira,* 4/180.; Ibn Kesir, *El-Bidaje ve en-nihaje,* 5/16, putem Ibn Ishaka.

došao blizu njegove utvrde, vidio je Ukejdira i njegovu ženu na krovu, dok je divlja krava udarala rogovima vrata, žena je rekla: *Jesi li ikada vidio ovako nešto? Nisam, tako mi Allaha.* - reče. Uzjahao je konja, goneći kravu, a s njim je bila grupa članova njegove porodice, među kojima i njegov brat Hasan. Na putu je sreo konjanike Allahovoga Poslanika, ﷺ, pa su ga zarobili i ubili njegovoga brata koji je nosio ogrtač ukrašen zlatom. Halid je zaplijenio ogrtač i Ukejdira predao Poslaniku, ﷺ. Poslanik, ﷺ, mu je poštedio život pod uslovom da plaća džizju. Bio je kršćanin.[776]

Ibn Sa'd kaže: *Halid mu je garantirao život pod uslovom da mu preda Dumetu-l-Džendel, a sa Halidom je bilo četiri stotine i dvadeset konjanika. Ukejdir je pristao. Predao je dvije hiljade deva, osamsto ovaca, četiri stotine pancira i četiri stotine kopalja. Poslanik, ﷺ, je odvojio svoj dio, a zatim podijelio ostalo izdvojivši petinu od toga. Ono što je ostalo podijelio je ashabima, tako da je svako od njih dobio pet vrsta stvari.*[777]

Poslanik, ﷺ, je ostao na Tebuku više od deset dana, a zatim se vratio.[778]

Ibn Mes'ud kaže: Bio sam na Tebuku, pa sam se probudio usred noći. Ugledao sam plamen, pa sam došao na to mjesto i našao Poslanika, ﷺ, Ebu Bekra i Omera, ؓ, kako kopaju kabur za Abdullaha Zu-l-Bidžadina. Ebu Bekr i Omer, ؓ, su spuštali umrloga Poslaniku, ﷺ, koji je stajao u njegovom kaburu, govoreći: ***Spustite mi vašeg brata.*** Kada ga je stavio u kut kabura, reče: ***Allahu, ja sam zadovoljan njime, pa budi i Ti zadovoljan.*** Ibn Mes'ud reče: *Kamo sreće da sam ja na mjestu umrloga.*[779]

Prenosi se da je Ebu Umama el-Bahili rekao: Allahovom Poslaniku, ﷺ, je došao Džibril, ؑ, na Tebuk, pa mu je rekao: *Muhammede, klanjaj dženazu Muaviji ibn Muaviji el-Muzeniju.* Poslanik, ﷺ, je otišao, pa je došao Džibril, ؑ, sa sedamdeset hiljada meleka i stavio svoje desno krilo na planine i one se spustiše, a lijevo

[776] Ibn Hišam, *Es-Sira,* 4/181, 182, u proširenoj i potpunijoj verziji.; Ibn Kesir, *El-Bidaje ve en-nihaje,* 5/16.
[777] Ibn Sa'd, *Et-Tabekat,* 2/166.
[778] Ibn Hišam, *Es-Sira,* 4/183.
[779] Ibn Hišam, *Es-Sira,* 4/183. Lanac prenosilaca nije spojen (munkati'). Muhammed ibn Ibrahim ibn el-Haris nije slušao Ibn Mesuda.; Ibn Kesir, *El-Bidaje ve en-nihaje,* 5/17.

na bok zemlje i one se izravnaše, dok nije ugledao Mekku i Medinu. Muaviji su klanjali Poslanik, ﷺ, Džibril, ﷺ, i meleki. Kada je završio, upita Poslanik, ﷺ: ***Džibrile, čime je Muavija postigao ovakav položaj?*** Džibril, ﷺ, reče: *Učenjem sure El-Ihlas stojeći, sjedeći, jašući i hodajući.*[780] Prenose ga Ibn Sunni i Bejheki.

Poslanik, ﷺ, je rekao: ***U Medini se nalaze neki ljudi koji su s vama gdje god idete i koju kod dolinu prođete.***

Iako su u Medini? - upitaše.

Da, jer su opravdano spriječeni - Poslanik, ﷺ, reče.[781]

Dok se Poslanik, ﷺ, vraćao sa Tebuka u Medinu, ugledali su ga neki munafici, pa su se dogovorili da ga gurnu s brda. Kada se počeo penjati na brdo, penjali su se i oni sa njim, pa ga je Allah obavijestio o njihovom planu. Poslanik, ﷺ, je rekao ljudima: ***Ko želi da ide dolinom, neka ide, jer je to bolje.***, a on se penjao uz brdo. Svi su krenuli dolinom, osim grupe maskiranih munafika. Poslanik, ﷺ, je naredio Huzejfi ibn el-Jemanu i Ammaru ibn Jasiru da krenu s njim. Ammaru je naredio da drži devine uzde, a Huzejfi da jaše. Dok su tako išli, začuli su komešanje ljudi iza sebe, pa je Poslanik, ﷺ, naredio Huzejfi da ih vrati. Huzejfa je došao noseći sa sobom motku kojom je udarao njihove jahalice po licima. Kada su ga munafici vidjeli, prepali su se, misleći da je njihova zavjera otkrivena, pa su požurili da se pomiješaju sa ostalima. ***Poznaješ li nekoga od njih?*** - upita Huzejfu Poslanik, ﷺ.

Znam jahalicu toga i toga. - on reče, a bio je mrak.

Znaš li šta su htjeli? - upita Poslanik, ﷺ.

Ne - odgovori Huzejfe. ***Napravili su plan da idu sa mnom, pa kada se popnem na brdo, da me gurnu.*** - reče Poslanik, ﷺ.

Zar ih nećeš ubiti? - Huzejfe reče.

Ne volim da ljudi pričaju kako Muhammed ubija svoje ashabe - reče Poslanik, ﷺ, imenovao ih je njima dvojici, a zatim im naredio da ne pričaju o tome.[782]

---

[780] Bejheki, *Šuab el-iman,* hadis br. 2553.; Ibn Sunni, hadis br. 180, od Ebu Umame. Lanac prenosilaca je veoma slab.

[781] Buhari, hadis br. 2839.; Ibn Madže, hadis br. 2764.; Ibn Hibban, hadis br. 4731.; Ahmed, 3/103, od Enesa.; Muslim, hadis br. 1911.; Ibn Madže, hadis br. 2765.; Ahmed, 3/300, od Džabira.

[782] Ibn Kesir, *El-Bidaje ve en-nihaje,* 5/18, 19.; Bejheki, *Delailu en-nubuvve,* 5/256, 257, lanac prenosilaca je dobar.; Ahmed, 9/23853, od Abdullah ibn Džemi'.; Muslim u poglavlju o osobinama licemjera, 11/2779.

Prilikom povratka sa Tebuka bio je Poslanik, ﷺ, na udaljenosti od oko sat vremena od Medine.

A izgraditelji Mesdžidu-d-dirara su mu bili došli dok se pripremao za pohod na Tebuk, i rekli: Mi smo sagradili mesdžid za bolesne ljude i za noći kišovite, pa bismo voljeli da ti klanjaš u njemu. ***Ja sam pred putovanjem, pa kada se vratimo, inša-Allah, doći ćemo vam.*** - reče Poslanik, ﷺ. Došla je objava s neba o mesdžidu, pa je pozvao Malika ibn Duhšuma i Ma'na ibn 'Adijja, rekavši: ***Idite u taj mesdžid čiji su izgraditelji nasilnici, pa ga srušite i zapalite.*** Brzo su otišli, ušli u mesdžid, zapalili ga i srušili, prisutni su se razišli. Tada je Allah objavio[783] ajet:

﴿ وَالَّذِينَ اتَّخَذُواْ مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ
وَإِرْصَادًا لِّمَنْ حَارَبَ اللهَ وَرَسُولَهُ مِن قَبْلُ وَلَيَحْلِفَنَّ إِنْ أَرَدْنَا
إِلاَّ الْحُسْنَى وَاللهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ لاَ تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَّمَسْجِدٌ
أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَن تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ
يُحِبُّونَ أَن يَتَطَهَّرُواْ وَاللهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ
عَلَى تَقْوَى مِنَ اللهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَم مَّنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى شَفَا
جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ
لاَ يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْاْ رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلاَّ أَن تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ
وَاللهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾

A oni koji su džamiju sagradili da bi štetu nanijeli, i nevjerovanje osnažili, i razdor među vjernike unijeli, pripremajući je za onoga koji se protiv Allaha i Njegova Poslanika još prije borio, sigurno će se zaklinjati: Mi smo samo najbolje željeli, a Allah je svjedok da su oni pravi lažljivci.

[783] Ibn Hišam, *Es-Sira,* 4/185, putem Ibn Ishaka.

Ti u njoj nemoj nikada klanjati! Džamija čiji su temelji, već od prvog dana, postavljeni u strahu od Allaha, zaista više zaslužuje da u njoj na namaz staješ. U njoj su ljudi koji se vole često prati, a Allah voli one koji se mnogo čiste. Da li je bolji onaj koji je temelj zgrade svoje postavio u strahu od Allaha i u Njegovom zadovoljstvu, ili onaj koji je temelj zgrade svoje postavio na rub podlokane obale koja se nagnula, da se zajedno s njim u vatru džehennemsku sruši? A Allah neće uputiti na Pravi put zulumćare. Zgrada koju su oni sagradili, stalno će unositi nemir u srca njihova, sve dok im srca ne popucaju – a Allah sve zna i Mudar je.[784]

Kada je bio blizu Medine, izišli su ljudi da ga dočekaju, dok su žene i djeca izgovarali stihove:

Talea'-l-bedru 'alejna
min senijjeti-l-Veda'

Vedžebe šukru 'alejna
ma dea' lillahi da'[785]

Neko prenosi da su ovi stihovi izgovarani kada je Poslanik, ﷺ, došao kao muhadžir u Medinu, ali to nije tačno, jer se brežuljak Veđ'a nalazi u pravcu Šama.

Kada je stigao u Medinu, Poslanik, ﷺ, je rekao: ***Ovo je Taba.*** I rekao je: ***Ovo je Uhud, planina koja nas voli i koju volimo.***[786]

---

784 *Et-Tevbe*, 107.
785 *Puni mjesec nas obasja sa brežuljka Ved'a.*
Obaveza nam je zahvaljivati sve dok pozivač Allahu poziva.
786 Buhari: Kitabu fadailu el-Medine, poglavlje 3, hadis br. 1872.; Muslim: Kitabu el-hadždži, poglavlje Uhud juhibbuna ve nuhibbuhu, hadis br. 1392.

Čim je stigao, Poslanik, ﷺ, je odmah ušao u džamiju i klanjao dva rekata. Sjedio je u njoj sa ljudima, pa su mu došli oni koji nisu išli u borbu, izvinjavajući se. Bilo ih je osamdeset i nešto. Prihvatio je njihovo izvinjenje i tražio oprosta za njih, ostavljajući njihova srca između njih i njihovoga Tvorca. Allah, ﷻ, je objavio ajet o njima:

﴿ يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُل لاَّ تَعْتَذِرُواْ لَن نُّؤْمِنَ
لَكُمْ قَدْ نَبَّأَنَا اللهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ
ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ
سَيَحْلِفُونَ بِاللهِ لَكُمْ إِذَا انقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُواْ عَنْهُمْ
فَأَعْرِضُواْ عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رِجْسٌ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُواْ
يَكْسِبُونَ يَحْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْاْ عَنْهُمْ فَإِن تَرْضَوْاْ عَنْهُمْ فَإِنَّ
اللهَ لاَ يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴾

Kad se među njih vratite, oni će vam se pravdati. Reci: Ne pravdajte se, jer mi vama ne vjerujemo, zato što nas je Allah o vama obavijestio. Allah i Njegov Poslanik će vidjeti kako ćete postupati, zatim ćete biti ponovo vraćeni Onome kojem je poznat i nevidljivi i vidljivi svijet, pa će vas On o onome što ste radili obavijestiti. Kad se među njih vratite, zaklinjat će vam se Allahom, samo da ih se okanite, pa okanite ih se jer su oni pogan i prebivalište njihovo bit će Džehennem, kao kazna za ono što su radili. Oni vam se zaklinju zato da biste bili zadovoljni njima. Ako vi budete zadovoljni njima, Allah sigurno nije zadovoljan ljudima koji su Allahu neposlušni.[787]

[787] *Et-Tevbe*, 94-96.

UKRATKO O KORISTIMA TOG DOGAĐAJA

- Ukoliko je ispravan rivajet da je izašao u mjesecu redžebu onda je dozvoljena borba u svetom mjesecu;

- vođa muslimana mora obznaniti ljudima namjeru ako moraju podnijeti štetu, a ima pravo i skriti od njih ako je u tome dobrobit;

- kada vođa muslimana proglasi mobilizaciju svima je obaveza odazvati se osim koga on izuzme. Nije uslov da se obrati svima pojedinačno. To je jedan od tri slučaja kada je borba stroga obaveza svakom pojedincu. Drugi slučaj je kada neprijatelj napadne neko mjesto i treći kada se nađe u borbenim redovima;

- boriti se imetkom je obavezno kao i tijelom. I to je ispravno mišljenje, u to nema sumnje. U Kur'anu je borba imetkom nerazdvojna od borbe životom. Štaviše, spomenuta je prije borbe životom na svim mjestima osim jednog.[788] To ukazuje da je pritvrđenija od borbe životom. Ako je hadždž imetkom obavezan onome ko nije u stanju obaviti ga tijelom onda je džihad preči i obavezniji;

- Osmanovo isticanje velikim prilogom;

- ko nije u stanju snijeti troškove borbe neće imati opravdanje sve dok ne uloži maksimalan napor, jer je Allah, ﷻ, rekao da nisu griješni tek kada su došli Poslaniku i tražili sredstva pa su se vratili plačući;

- vođa muslimana treba imenovati za zamjenika nekoga od svojih podanika i taj zamjenik se ubraja u borce jer je to za one koji su ostali najveća pomoć;

---

[788] Misli na ajet::

﴿إِنَّ اللهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ الجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَاةِ وَالإِنجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللهِ فَاسْتَبْشِرُواْ بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُم بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati. Oni će se na Allahovu Putu boriti, pa ubijati i ginuti. On je to, zbilja, obećao u Tevratu i Indžilu i Kur'anu. A ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh. - *Et-Tewbe*, 111.

- nije dozvoljeno piti vodu iz bunara plemena Semud, niti je koristiti za abdest i gusul, niti za kuhanje i miješenje tijesta. Dozvoljeno je napajati stoku tom vodom. Izuzima se bunar na kojem se napajala Salihova deva. Taj bunar je bio poznat do Poslanikovog, ﷺ, vremena, čak i nakon toga iz stoljeća u stoljeće svi putnici su koristili samo taj bunar;

- ko prođe pored nastambi kažnjenih i uništenih naroda ne treba ulaziti u njih i zaustavljati se, treba požuriti, pokriti glavu ogrtačem dok ne prođe. Ne treba ulaziti u to mjesto osim ako će plakati i uzeti pouku;

- Poslanik, ﷺ, je spajao namaze na ovom putovanju. U hadisu koji prenosi Muaz stoji da je spojio u prvo vrijeme i to je jedini hadis koji to prenosi, ali smo istaknuli da je slab i zašto. Potvrđeno je da je spojio namaze u prvom vremenu na Arefatu prije stajanja na njemu;

- dozvoljeno je koristiti pijesak za tejemmum. Njegovi ashabi su prešli pješčanu pustinju, a nisu nosili zemlju, zna se da su to predjeli bez vode, a i žalili su se na žeđ;

- proveo je na Tebuku više od dvadeset dana i cijelo vrijeme je kratio namaz. Nije rekao Ummetu da ne smiju kratiti ako ostanu duže nego je isteklo vrijeme njegovog boravka. Stoga, boravak na putovanju ima isti propis kao i putovanje sve dok se čovjek ne nastani i ne odluči boraviti na tom mjestu. Rekao je Ibn Munzir: *Učenjaci su se složili da putnik ima pravo kratiti namaz sve dok ne odluči boraviti makar prošle godine*;

- dozvoljeno je, čak pohvalno da čovjek prekrši zakletvu ako vidi da je drugo bolje za uraditi. Ako želi može iskup dati odmah ili poslije;

- zakletva je punovažna iako je osoba bila ljuta. Izuzima se samo slučaj kada je neko toliko ljut da nije svjestan šta govori. Isto tako, njegove presude su važeće, ugovori su punovažni, ali ako bi bio toliko ljut da ne zna šta govori zakletva bi bila nevažeća i razvod odbijen;

- hadis: ***Nisam vam ja dao jahalicu, Allah vam je dao.*** To džebrije mogu uzeti za dokaz ispravnosti svog mišljenja,[789] međutim

[789] Džebrije su zalutala sekta. Tvrde da rob nema slobodu izbora i da ga je Allah prisilio na ono što radi tako da sve što rob uradi oduvijek je određeno.

to nije tako. Ovaj hadis je poput hadisa: ***Tako mi Allaha, ja nikom ništa ne dajem niti uskraćujem, ja samo dijelim i dajem kome mi je naređeno.***[790] On je samo Allahov rob i Poslanik, ﷺ, radi po naredbi, kada mu Gospodar naredi on to izvrši. Allah, ﷻ, je Onaj ko daje, uskraćuje i daje jahlice, a Poslanik, ﷺ, izvršava;

- oni koji imaju ugovor ako ga prekrše nanošenjem štete islamu i muslimanima gube pravo na njega i njihov imetak i život nisu pod garancijom. Ako bude van domašaja vođe muslimana onda njegov život i imetak nisu zaštićeni i pripadaju onome ko ga nađe, kao u slučaju dogovora sa predstavnicima Ejle;

- dozvoljeno je ukopavati umrle noću ako je nužda ili preovladavajuća dobrobit kao u slučaju ukopa Zu-l-Bidžadejnija;

- ako imam pošalje vojsku pa nešto osvoji ili nekoga zarobi to pripada samo vojsci nakon izdvajanja petine, jer je Poslanik, ﷺ, tako podijelio plijen osvojen u Dumetu-l-Džendelu. Propis se razlikuje kada izađe dio vojske iz cjelokupne vojske koja vodi borbu pa osvoji nešto oslanjajući se na vojsku, u tom slučaju što osvoje pripada svima nakon izdvajanja petine i poklona direktnim osvajačima. To je bila njegova uputa u vezi s tim;

- hadis: ***U Medini se nalaze neki ljudi koji su s vama gdje god idete i koju god dolinu prođete.*** Oni su s vama srcem i mislima, to je borba srcem koja spada u četiri stupnja džihada: srcem, rukom, jezikom, imetkom i tijelom;

- dozvoljeno je spaliti mjesta grijeha, kao što je spalio džamiju koju su napravili munafici. Svako slično mjesto vođa muslimana je obavezan ukloniti rušenjem, paljenjem ili promjenom funkcije i prvobitnog izgleda. Ako je to slučaj sa džamijom koja je napravljena s ciljem razdora onda je rušenje i uklanjanje mjesta širka, alkohola i drugih grijeha preče. Omer, ؓ, je spalio cijelo selo jer se u njemu prodavao alkohol. Spalio je i gostionicu Ruvejšida es-Sekafija i nazvao ga Fuvjesik. Spalio je Sa'dov dvorac kada nije bio dostupan podanicima. Poslanik, ﷺ, je htio spaliti kuće onih koji nisu dolazili na džume i u džema'ate, ali je odustao zbog boravka u njima onih kojima džuma nije obavezna;

---

[790] Buhari: Kitabu fardil-humus, poglavlje Kavlullahi te'ala: ***Fe inne lillahi humusehu ve li-r-Resuli.,*** hadis br. 3117, od Ebu Hurejre.

- vakuf ako nije u skladu sa ibadetom nije ispravan. Prema tome, ako je uvakufljena džamija izgrađena na kaburu ruši se, kao što se iskopaje mrtvac ukopan u džamiji. U islamu su džamija i kaburovi nespojivi, ono što je nastalo kasnije ruši se, a ostaje ono što je bilo prije na tom mjestu. Takvi vakufi su neispravni i nedozvoljeni i namaz u tim džamijama nije ispravan, jer je Poslanik, ﷺ, to zabranio i prokleo one koji uzimaju kaburove za mjesta obavljanja molitve. To je islam koji je Allah, ﷻ, objavio preko Svog Poslanika, ﷺ. Međutim, o tome se danas ne vodi računa.

O TROJICI ČIJI JE SLUČAJ ODGOĐEN: KA'B IBN MALIK, HILAL IBN UMEJJE I MURARE IBN REB'I, ﷺ

Neki komentatori hadisa kažu: *Od prvih slova njihovih imena može se sastaviti riječ Mekka, a od zadnjih Akke.*

Prenosi se u dva *Sahiha* od Ka'ba ibn Malika, a tekst hadisa je Buharijin, da je rekao: Učestvovao sam u svim bitkama zajedno sa Poslanikom, ﷺ, osim na Tebuku. Nisam učestvovao na Bedru, ali tada Poslanik, ﷺ, nije grdio nikoga, jer napad nije bio planiran, već je Poslanik, ﷺ, imao cilj samo da presretne karavanu Kurejšija, pa je Allah, ﷻ, dao da se sukobe dvije vojske bez dogovorenoga vremena. Učestvovao sam u dogovoru na 'Akabi gdje smo se zavjetovali na islam. Ne bih volio zamijeniti svoje prisustvo na 'Akabi za Bedr iako je on u većem spomenu kod ljudi. Što se tiče Bitke na Tebuku u kojoj sam izostao, moram reći da nikada kao pred tu bitku nisam bio jači, ni imućniji, niti sam imao dvije jahalice kao tada. Kada god je htio napasti, Poslanik, ﷺ, je to skrivao. Poslanik, ﷺ, je po jakoj vrućini, krenuo na dug i težak put, a neprijatelji su bili mnogobrojni, pa je muslimanima objasnio stvarno stanje kako bi se spremili poput njihovog neprijatelja. Obavijestio ih je o pravcu kretanja, a bilo je mnogo muslimana uz Poslanika, ﷺ, tako da ih ni knjiga registar ne bi mogla obuhvatiti.[791]

Ka'b dalje nastavlja: Ko god je htio da izostane, mislio je da neće biti primjećen osim ako se o njemu spusti objava. Poslanik, ﷺ, je krenuo u boj u vrijeme sazrijevanja plodova i po hladovini. Muslimani su se spremali zajedno sa Poslanikom, ﷺ, pa sam i ja otišao da se spremim. Vratio sam se, a nisam bio spreman, pa sam rekao sebi: Neka, ima vremena, sve dok ljudi nisu krenuli. Poslanik, ﷺ, je sa muslimanima krenuo rano ujutro, a ja se nisam spremio, pa rekoh: Spremiću se za dan, dva, pa ću ih stići. Kada su napustili grad otišao sam da se spremim, ali ništa nisam uradio. Tako je trajalo sve dok sve

[791] Bilo ih je od deset hiljada ili nešto više, a u nekim predajama se spominje cifra od trideset hiljada.

dok oni žurno nisu otišli, pa sam htio da se spremim i krenem. Kamo sreće da sam to uradio, ali mi nije bilo određeno. Kada bih izišao među ljude poslije odlaska Allahova Poslanika, ﷺ, ožalostilo bi me kad bih vidio samo sumnjive ljude, licemjere ili ljude koje je uzvišeni Allah opravdao, starce i iznemogle. Poslanik me spomenuo tek kada je stigao na Tebuk, pa je, dok je sjedio sa ljudima, upitao: ***Šta je uradio Ka'b ibn Malik?*** Jedan čovjek iz plemena Benu Seleme reče: *Zadržala ga, Allahov Poslaniče, umišljenost.* Zatim je rekao Mu'az bin Džebel: *Loše je to što govoriš. Tako mi Allaha, Allahov Poslaniče, mi o njemu znamo samo dobro.* Poslanik na to nije ništa rekao.

Ka'b dalje kaže: Kada sam čuo da se Poslanik vraća, obuzela me je briga, pa sam počeo da razmišljam o tome šta da izmislim kako bih se opravdao Poslaniku. Tražio sam savjet od svakog razumnog iz moje porodice. Pošto je rečeno da Allahov Poslanik pristiže, udaljila se laž od mene i shvatio sam da se ničim ne mogu izbaviti. Zatim sam odlučio da budem iskren prema njemu. Onda je stigao.

Poslanik je stigao ujutro, a uvijek kada dolazli s puta, ide u džamiju i klanja dva rekata i sjedi sa ljudima. Tako je uradio i ovaj put. Došli su mu oni koji su izostali iz bitke, opravdavajući i izvinjavajući se, a bilo ih je osamdeset i nekoliko. Poslanik je prihvatio ono što su rekli, tražeći oprost za njih, a ono što su krili ostavio između njih i Allaha. Tada sam došao ja i kada sam mu uputio selam, on se nasmiješio osmijehom ljutitog čovjeka. Zatim mi je rekao: **Dođi,** pa sam došao i sjeo ispred njega, zatim me upitao: ***Šta ti se desilo pa da izostaneš? Zar nisi bio kupio jahalicu?*** Rekao sam: *Allahov Poslaniče, doista da sjedim kod nekog drugog mimo tebe od ljudi ovog svijeta, gledao bih da se spasim od njegove srdžbe sa opravdanjem, a meni je data sposobnost polemike i rasprave. Ali, tako mi Allaha, znam ako ti kažem danas lažan govor s kojim ćeš biti zadovoljan, Allah će, sigurno, prosuti tvoju srdžbu na mene, a ako ti kažem istinu zbog koje ćeš se naljutiti na mene, ja se time nadam oprostu od uzvišenog Allaha. Tako mi Allaha, nisam imao opravdanja, kao nikad do tada i nije bilo snažnijeg i imućnijeg od mene kad sam izostao iza tebe.* Allahov Poslanik je rekao: ***Ovo je istina. Ustani i idi dok ti Allah ne presudi.*** Zatim sam ustao i do mene su došli ljudi iz plemena Benu Seleme i rekli: Tako nam Allaha, ne znamo da si griješio prije ovog. Zar nisi mogao da se opravdaš Allahovom Poslaniku onim što su se

pravdali oni koji su izostali? Bilo ti je dovoljno za tvoj grijeh to što bi za sebe tražio oprost Allahovog Poslanika?

Ka'b je rekao: Tako mi Allaha, grdili su me tako da sam se želio vratiti pa da sam sebe poreknem. Zatim sam im rekao: *Da li je ikog zadesilo ovo sa mnom?* Odgovorili su: *Da, zadesilo je to još dva čovjeka, koji su rekli kao što si i ti rekao. Rečeno im je kao što je rečeno i tebi.* Upitao sam: *Ko su njih dvojica?* Odgovorili su: *Murare ibn Reb'i el-'Umeri i Hilal ibn Umejje el-Vakifi.* Spomenuli su mi dva dobra čovjeka koji su učestvovali na Bedru,[792] a ja sam se mogao ugledati na njih. Ja sam krenuo kada su mi ih spomenuli.

On dalje kaže: Allahov Poslanik zabranio je muslimanima razgovarati sa nama trojicom između onih koji su izostali iza njega. Izbjegavali su nas ljudi i mnogo se promijenili, tako da ja nisam mogao prepoznati zemlju po kojoj sam hodao, i ona kao da nije bila zemlja koju sam znao. U takvom stanju ostali smo pedeset noći. Što se tiče dvojice drugova, izolirali su se i sjedili u svojim kućama plačući. Ja sam bio čvršći i strpljiviji, odlazio sam na namaz sa muslimanima, obilazio trgove, ali niko nije razgovarao sa mnom. Dolazio bih Allahovom Poslaniku poslije namaza, nazivao bih mu selam i sam sebe pitao miču li se njegove usne, odvraća li mi selam ili ne? Zatim sam klanjao blizu njega i krišom ga gledao. Kada bih ja pristupio u namaz, gledao je u mene, a kada bih se okrenuo prema njemu, skinuo bi pogled sa mene. Kada je takav odnos muslimana prema meni potrajao, otišao sam i ušao u ograđeni vrt Ebu Katadea, a on je moj amidžić i najdraži mi od ljudi. Nazvao sam mu selam; tako mi Allaha, nije mi odvratio; zatim sam mu rekao: *Ebu Katade, kunem te Allahom, da li znaš da ja volim Allaha i Njegova Poslanika?* On je samo šutio. Ponovio sam i preklinjao ga, a on je šutio, zatim je rekao: *Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.* Zatim su mi obilno suzile oči i ja sam se okrenuo dok nisam prešao zid. I dok sam išao medinskim bazarom, ugledao sam zemljoradnika iz Šama koji je prodavao hranu i govorio: *Ko će mi pokazati Ka'ba ibn Malika?* Pa su ljudi počeli išaretom da mu pokazuju na mene, tako da je došao i pružio mi pismo od kralja Gassana. Bio sam pismen, a u njemu je stajalo: *Obaviješteni*

[792] Ispravo je da oni nisu učesnici Bitke na Bedru i ova rečenica je grješka nekog prenosioca.

smo da te tvoj drug napustio. Allah te nije učinio u kući poniženja i propasti, pridruži se nama, dat ćemo te prihvatiti. Rekao sam kada sam ga pročitao: *Ovo je još jedno iskušenje!* Pa sam naumio to pismo zapaliti i da mi posluži kao rasvjeta, te sam ga i zapalio. Kada je prošlo četrdeset noći od pedeset, došao mi je izaslanik Allahova Poslanika, ﷺ, govoreći: *Allahov Poslanik naređuje ti da se odvojiš od svoje žene.* Rekao sam: *Da je pustim ili šta da radim?* Rekao je: *Da se odvojiš od nje, tj. da se ne približavaš.* Isto tako je bilo i sa dvojicom drugova. Zatim sam rekao svojoj ženi: *Idi svojoj obitelji i budi kod njih dok Allah ne presudi ovu stvar kako želi.*

Zatim je došla žena Hilala ibn Umejje kod Allahovog Poslanika, ﷺ, pa je rekla: *Allahov Poslaniče, Hilal je iznemogao starac, nema sluge, da li ne voliš da ga ja služim?,* a on je rekao: ***Ne, ali da ti ne prilazi.*** Ona je odgovorila: *Zaista on, tako mi Allaha, nema živosti ni za čim, još uvijek, tako mi Allaha, plače otkako se desio njegov slučaj do ovog dana.* Govorili su mi neki iz moje porodice da tražim dozvolu od Allahova Poslanika, ﷺ, povodom svoje žene, jer je dozvolio ženi Hilala bin Umejje da ga poslužuje. Zatim sam rekao: *Tako mi Allaha, neću tražiti dozvolu od Allahova Poslanika, ﷺ, u vezi s njom, a ne znam šta bi o tome rekao Allahov Poslanik kada bih tražio dozvolu od njega kad sam mlad čovjek.*

Ka'b dalje priča: Ostali smo deset noći, zatim se navršilo pedeset od kada je zabranio odnos sa nama. Zatim sam klanjao sabah namaz ujutro pedesete noći na ploči krova jedne od naših kuća. I dok sam sjedio u stanju tjeskobe u duši koju je Uzvišeni Allah spomenuo, i zemlja mi je postala tijesna koliko god da je bila prostrana, čuo sam čovjeka koji viče sa brda Sel'e najvišim glasom: *Radosna vijest o Ka'be ibn Maliku!* Pao sam na sedždu i znao sam da je došao spas i izlaz. Poslanik, ﷺ, objelodanio je Allahovo pomilovanje nama nakon što je klanjao sabah namaz, pa su dolazili ljudi donoseći nam radosne vijesti. Prema dvojici mojih drugova uputili su se glasnici, a prema meni je jedan čovjek jahao na konju, dok je čovjek iz Eslema požurio ka brdu i sa njega povikao. Glas ovog čovjeka je bio brži od konja. Nakon što mi je došao ovaj čovjek sa radosnom viješću, čiji sam glas čuo, skinuo sam svoja dva ogrtača i obukao ga njima zbog radosne vijesti. Tako mi Allaha, nisam imao osim ta dva. Posudio sam druga dva ogrtača, zatim ih obukao i otišao da potražim Allahova Poslanika,

ﷺ. Susretale su me grupe i grupe ljudi čestitajući mi na Allahovom pomilovanju govoreći: *Neka ti je prijatno Allahovo pomilovanje,* dok nisam ušao u džamiju. Allahov Poslanik, ﷺ, sjedio je u džamiji, a ljudi oko njega. Ustao je Talha bin 'Ubejdullah i potrčao prema meni da bi se rukovao sa mnom i čestitao mi, tako mi Allaha, nijedan čovjek od muhadžira nije mi prišao osim njega. Ka'b to nije zaboravio Talhi. Kada sam nazvao selam Allahovom Poslaniku, ﷺ, odgovorio je i lice mu je sijevnulo od radosti: ***Raduj se najboljem danu koji ti je došao od kako te je majka rodila.*** Rekao sam: *Da li je od tebe, o Allahov Poslaniče, ili je od Allaha?* ***Od Allaha!*** - rekao je.

Ka'b kaže: Kada bi Allahov Poslanik, ﷺ, bio radostan, zasjalo bi njegovo lice kao da je komad mjeseca, tako da se to znalo kod njega. Pošto sam sjeo ispred njega, rekao sam: *O Allahov Poslaniče, zaista u moje pokajanje spada to da izdvojim sav svoj imetak kao sadaku Allahu i Njegovom Poslaniku.* Poslanik je rekao: ***Zadrži kod sebe dio imetka, to je bolje za tebe.*** Zatim sam rekao: *Zadržavam svoj dio na Hajberu. Allahov Poslaniče, zaista me Allah spasio zbog istine i u moje pokajanje spada to da ne govorim osim istinu.* Tako mi Allaha, ne znam nikog od muslimana da ga je Allah, ﷻ, stavio na iskušenje sa istinom u govoru, od kako sam to spomenuo Allahovom Poslaniku, ﷺ, kao što je mene iskušao Uzvišeni Allah. Tako mi Allaha, nisam naumio laž od kako sam to rekao Allahovom Poslaniku, ﷺ, do ovog dana, i ja se nadam da me Uzvišeni Allah čuva i u ostatku života. Uzvišeni Allah je objavio:

﴿ لَقَد تَّابَ اللهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالأَنصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ
فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِن بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ
تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ وَعَلَى الثَّلاَثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُواْ
حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ
أَنفُسُهُمْ وَظَنُّواْ أَن لاَّ مَلْجَأَ مِنَ اللهِ إِلاَّ إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ
لِيَتُوبُواْ إِنَّ اللهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللهَ
وَكُونُواْ مَعَ الصَّادِقِينَ ﴾

Allah je oprostio Vjerovjesniku i muhadžirima i ensarijama, koji su ga u teškom času slijedili, u vrijeme kada se srca nekih od njih zamalo nisu pokolebala, On je poslije i njima oprostio, jer je On prema njima blag i milostiv. A i onoj trojici čiji je slučaj odložen, i to tek onda kad im je zemlja koliko god da je bila prostrana, postala tijesna, i kad im se bilo stisnulo u dušama njihovim, i kad su vidjeli da nema utočišta od Allaha nego samo u Njega. On je poslije i njima oprostio da bi se i ubuduće kajali, jer Allah, uistinu, prima pokajanje i Milostiv je. O vjernici, bojte se Allaha i budite s onima koji su iskreni![793]

Rekao je Ka'b: Tako mi Allaha, nije me Allah obdario većom blagodati nakon što me je uputio u islam od moje iskrenosti sa Allahovim Poslanikom, ﷺ, tog dana, tako da ga nisam slagao i uništen bio kao što su propali oni koji su ga slagali. Zaista je Uzvišeni Allah rekao za one koji su ga slagali kao što nije rekao nikome kada je spustio objavu.[794] Uzvišeni Allah je rekao:

﴿ سَيَحْلِفُونَ بِاللهِ لَكُمْ إِذَا انقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُواْ عَنْهُمْ فَأَعْرِضُواْ عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رِجْسٌ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاء بِمَا كَانُواْ يَكْسِبُونَ يَحْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْاْ عَنْهُمْ فَإِن تَرْضَوْاْ عَنْهُمْ فَإِنَّ اللهَ لاَ يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴾

Oni vam se zaklinju zato da biste bili zadovoljni sa njima. Ako vi budete zadovoljni sa njima, Allah sigurno nije zadovoljan sa ljudima koji su Allahu neposlušni.[795]

---

[793] *Et-Tewbe,* 117-119

[794] Ahmed, *Musned,* 10/27245.; Buhari, hadis br. 4418.; Muslim, hadis br. 2769.; Nesai, hadis br. 2422.; Ibn Hibban, hadis br. 3370.; Bejheki, *Delailu en-nubuvve,* 5/273.; Ebu Davud, hadis br. 2637.; Ibn Madže, hadis br. 1393.; Taberani, *Mu'džemu el-kebir,* 19/90.

[795] *Et-Tewbe,* 95 i 96.

KORISTI OVOG HADISA

- dozvoljeno je pričati o svojim propustima u vjeri, i u kakvo se stanje zapalo zbog toga, jer se iz toga može uzeti savjet što je jedna od najbitnijih stvari;

- lijepo je suprotstaviti se ogovaranju muslimana kao što je učinio Mu'az;

- privrženost istini, pa makar to bilo i teško, jer je krajnji ishod istine dobar;

- lijepo je klanjati dva rekata u džamiji odmah nakon dolaska s puta, prije bilo čega;

- lijepo je da se onaj ko se vrati s puta, ako je tražen kod ljudi, sastane na javnom mjestu kao što je džamija i sl.;

- suđenje se vrši na osnovu onoga što se zna, a za ono skriveno, čovjek odgovara pred Allahom;

- napuštanje onih koji javno griješe i onih koji uvode u vjeru neku novotariju i ne nazivati im selam da bi osjetili prijezir i poniženje;

- lijepo je plakati zbog učinjenoga grijeha, a onaj ko počini grijeh i treba plakati;

- dozvoljeno je zapaliti papir na kojem je napisano Allahovo ime kao što je uradio Ka'b;

- riječi upućene ženi *idi svojima* ne znače razvod braka, osim ako čovjek namjerava time razvod braka;

- dozvoljeno je da žena služi svoga muža iako nije dužna i obavezna;

- lijepo je učiniti sedždu zahvale kada čovjeka zadesi neko dobro ili se otklonilo neko zlo, a isto tako i podijeliti sadaku;

- lijepo je razveseliti nekoga i čestitati mu i počastiti onoga ko razveseli nekoga odjećom i sl.;

- lijepo je ustati prema plemenitim ljudima koji dolaze kao znak počasti i dozvoljeno je onome kome se čini počast da se obraduje time, kao što se obradovao Ka'b kada mu je ustao Talha. To nije u suprotnosti sa hadisom: ***Ko se raduje kada mu ljudi ustanu, neka***

sebi pripremi mjesto u vatri.,[796] jer se on odnosi na ohole i one koji se ljute ako im ljudi ne ustanu. Allahov Poslanik, ﷺ, je ustao Fatimi radujući joj se kao što je i ona njemu ustajala iz poštovanja. Dozvoljeno je i svako ustajanje koje će probuditi ljubav u ime Allaha i radost prema svome bratu zbog neke blagodati i dobročinstva onome kome se čini dobročinstvo, a djela zavise od nijjeta i samo Allah zna.

- dozvoljeno je hvaliti samoga sebe u onome što se nalazi kod osobe, ako to nije iz hvalisanja;
- prisega na 'Akabi je jedan od najvrjednijih događaja;
- za vrijeme Poslanika, ﷺ, nije postojao vojni registar već je formiran za vrijeme Omera, ﵁,
- kada dođe prilika da se učini nešto dobro, treba je odmah iskoristiti, jer odluke se brzo mijenjaju, jer Allah kažnjava onoga kome je otvorio vrata dobra, a on to ne iskoristi tako što se ispriječi između čovjeka i njegovog srca i njegove volje. Uzvišeni je rekao:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اسْتَجِيبُواْ لِلّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُم لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُواْ أَنَّ اللّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴾

O vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku kada od vas zatraži da činite ono što će vam život osigurati, i neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova.[797]

Uzvišeni Allah jasno veli:

﴿ وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ ﴾

Mi srca njihova kolebamo.[798]

[796] Buhari, *El-Edebu el-mufredu,* hadis br. 977.; Ebu Davud, hadis br. 5229.; Tirmizi, hadis br. 2756, putem Muavije.

[797] *El-Enfal*, 24

[798] *El-An'am*, 110

I kaže:

﴿ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللهُ قُلُوبَهُمْ ﴾

I kada oni skrenuše ustranu, Allah učini da srca njihova ustranu skrenu.[799]

I kaže:

﴿ وَمَا كَانَ اللهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّى يُبَيِّنَ لَهُم مَّا يَتَّقُونَ إِنَّ اللهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾

Allah neće u zabludu odvesti narod kojeg je na Pravi put uputio prije nego što učine ono što im je On zabranio.[800]

Još je mnogo ajeta u Kur'anu koji govore o ovome.

- u borbu nisu išli samo munafici, oni koji su imali opravdani razlog, ili oni kojima je Poslanik, ﷺ, naredio da ostanu;

- zapovjednik ne treba zanemariti onoga koji nije izvršio neku obavezu, nego ga spomenuti kako bi povratio njegovu poslušnost, kao što je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Šta je uradio Ka'b?***, ne spominjući nekoga drugoga, što predstavlja njegovo zanemarivanje i omalovažavanje munafika;

- dozvoljeno je spominjati nekoga po ružnom na osnovu preovladavajućeg mišljenja braneći Allaha i Poslanika kao što je dozvoljeno da učenjaci hadisa spominju slabosti prenosilaca hadisa i da sljedbenici Sunneta iznose zablude onih koji u vjeru uvode neke novotarije;

- dozvoljeno je odgovoriti onome koji ružno govori o nekome, ako se misli da njegov govor nije tačan i da je neosnovan, kao što je Mu'az, odgovorio, a Poslanik, ﷺ, nijednoga nije prjekorio;

- u Sunnet spada to da je onaj ko dođe s puta uđe u grad pod abdestom i da prvo ode u džamiju i klanja dva rekata;

---

799 *Es-Saff*, 5
800 *Et-Tevbe*, 115

- zapovjednik ne uzvraća na selam onome ko uvodi neku novotariju u vjeru;

- dozvoljeno je onome kome se drugi pokoravaju koriti one koje voli, zato je od svih ostalih ukorio ovu trojicu. Ljudi često hvale kritiziranje voljenih osoba;

- Allah, ﷻ, je dao uspjeh Ka'bu i njegovoj dvojici prijatelja zato što su govorili istinu. Allah, ﷻ, ih nije ostavio na cjedilu tako što bi slagali i izmislili neko opravdanje i na taj način sredili stanje u bližoj budućnosti, a upropastili dalju budućnost. Oni su bili iskreni, na početku su se malo namučili, ali im je nakon te teškoće podario dobar završetak. Na tom principu opstoji i Dunjaluk i Ahiret. Zabrana govora samo s njima trojicom dokaz je njihove iskrenosti i laži drugih koji su izostali iz bitke. Poslanik, ﷺ, je svojom zabranom razgovora sa ovom trojicom htio da ih popravi, dok munaficima ne pomaže taj lijek. Tako Allah, ﷻ, postupa sa Svojim robovima vjernicima i njihovim grijesima. Svoga roba vjernika kojeg voli i koji je ugledan kod Njega odgaja i zbog najmanjeg grijeha i skretanja. Na taj način drži ga uvijek budnog i opreznog. One koji propadnu u Njegovim očima i izgube ugled kod Njega prepusti grijesima tako što nakon svakog grijeha podari mu blagodat;

- Ka'bove riječi: *Dok nisam preskočio zid Ebu Katade*, ukazuju da je dozvoljeno ući u kuću svoga prijatelja i komšije bez dozvole ako zna da se on neće ljutiti;

- naredba Poslanika, ﷺ, o napuštanju žena predstavlja radosnu najavu za lijepo rješenje, jer se tom naredbom indirektno obratio toj trojici i jer im je naredio odvajanje od svih ljudi;[801]

- Ka'bove riječi: *Idi svojima* ukazuju da time ne dolazi do razvoda braka, ako to nije namjeravao;

- njegova sedžda koju je učinio kada je čuo glas onoga ko ga je obradovao ukazuje da je to običaj ashaba, a to je sedžda zahvale koja se čini prilikom neke blagodati ili odstranjivanja nekoga zla. Poslanik, ﷺ, je učinio sedždu onda kada mu je Džibril, عليه السلام, donio radosnu vijest da onaj ko donese salavat na Poslanika, ﷺ, jednom, Allah, ﷻ, na njega donese salavat deset puta. Također je učinio sedždu onda kada se zauzeo za svoj Ummet, pa mu je Allah, ﷻ, dao mogućnost da se

[801] Time im je ukazao da se trude i posvete ibadetu i klonu se igre i naslada.

zauzme za njih tri puta. Ebu Bekr, ﷺ, je učinio sedždu onda kada je čuo da je ubijen Musejlema, a Alija, ﷺ, je učinio sedždu kad je pronašao Zu-s-Sudejje;[802]

- u natjecanju konjanika i onog što se popeo na brdo Sel je dokaz velike želje za činjenjem dobra, a to se desilo prilikom natjecanja ko će prvi donijeti radosnu vijest;

- davanje poklona onome ko donese neku radosnu vijest spada u plemeniti čin, a dozovljeno mu je dati i svu odjeću.

- lijepo je čestititi i ustati onome ko je dobio blagodat u vjeri, kao i rukovati se s njim, što spada u Sunnet, a isto je dozvoljeno i kada je u pitanju neka dunjalučka blagodat;

- najdoličnije je čestitati riječima: *Neka ti Allah učini sretnim ono što ti je dao* i sl., jer je to priznanje Allahove blagodati, a ujedno i dova onome koji ju je dobio da uživa u njoj;

- najbolji dan za čovjeka jeste dan njegovoga pokajanja kojeg Allah primi;

- Poslanikova radost i ozarenost lica dokaz je njegove milosti prema Ummetu;

- lijepo je dati sadaku prilikom pokajanja;

- nakon što čovjek zanijjeti da čitav svoj imetak podijeli kao sadaku, ipak nije dužan da podijeli sve;

- iz ove priče se vidi kolika je vrijednost iskrenosti, da sreća na oba svijeta zavisi od nje i da je Allah, ﷻ, podijelio ljude u dvije grupe: sretni, a to su iskreni i oni koji vjeruju i nesretni, a to su lažljivci i oni koji druge u laž utjeruju;

- Allah, ﷻ, je rekao:

﴿ لَقَد تَّابَ اللهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالأَنصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ
فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِن بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ
تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ ﴾

[802] Dobio je nadimak Zu-s-Sudejje zato što je imao izraslinu kao dojku na tijelu. Bio je pripadnik sekte haridžije. Ime mu je Hurkus ibn Zuhejr. Učinio je sedždu kada ga je našao ubijenog.

Allah je oprostio Vjerovjesniku, i muhadžirima i ensarijama, koji su ga u teškom času slijedili, u vrijeme kada se srca nekih od njih zamalo nisu pokolebala.[803]

Ajet ukazuje na veličinu pokajanja i da je ona vrhunac svakog vjernika. Allah, ﷻ, ju je njima dao nakon posljednje bitke. To mogu spoznati samo oni koji su spoznali Allaha i Njegovo pravo, neka je slavljan Onaj bez čijeg oprosta stvorenja ne mogu. Dva puta je ponovio pokajanje, prvi put uputom na njega, a drugi put prihvatanjem. Uistinu svako dobro je od Njega, Njime i Njemu.

[803] *Et-Tevbe*, 117.

O HADŽDŽU KOJI JE PREDVODIO EBU BEKR, ﷺ

Devete godine po hidžri, nakon dolaska sa Tebuka Ebu Bekr, ﷺ, je krenuo sa tri stotine muslimana.

Poslanik je kao hedj poslao dvadeset deva koje je lično obilježio i na njih ogrlice stavio. Za njih je zadužio Nadžiju ibn Džunduba el-Eslemija. Ebu Bekr, ﷺ, je poveo pet deva.[804]

Ibn Ishak je rekao: Tada je objavljeno sure Et-Tevbe, u kome se kaže da Poslanik, ﷺ, prekine sve ugovore koje je sklopio sa mušricima. Alija, ﷺ, je krenuo za Ebu Bekrom, ﷺ, jašući devu Poslanika, ﷺ, pa je na putu sreo Ebu Bekra, ﷺ, on ga je upitao: *Dolaziš kao vođa ili sljedbenik?* Alija, ﷺ, reče: *Kao sljedbenik. Poslao me je Poslanik, ﷺ, da obznanim ljudima sure Et-Tevbe i da prekinem ugovore koje je Poslanik, ﷺ, sklopio.* Ebu Bekr, ﷺ, je vodio hadždž, kada je nastupio Kurban-bajram Alija, ﷺ, je obznanio ljudima ono što mu je Poslanik naredio, kod džemreta.[805]

Humejdi je zabilježio u svom *Musnedu* putem Zejda ibn Nufej'a da je rekao: *Upitali smo Aliju s čim te Poslanik poslao na tom hadždžu?* Rekao je: *Poslat sam da obznanim četvero: da će u Džennet ući samo vjernici, Ka'bu ne smiju obilaziti više goli, kod Ka'be se nakon ove godine neće sastati musliman i nevjernik, te ko je imao s Poslanikom ugovor vrijedi samo do roka.*[806]

Ibn Ishak kaže: *Kada je Poslanik, ﷺ, osvojio Mekku i završio sa Tebukom i nakon što je pleme Sekif prešlo na islam, došle su delegacije Arapa sa svih strana, među kojima su delegacije plemena: Benu Temim, Tajj, Benu 'Amir, Abdu-l-Kajs, Benu Hanife, Kinde, Eš'arijjun, El-Ezed, Ehlu Nedžran, Hemedan, te delegacije kršćana iz Nedžrana i ostali.*

---

[804] Ibn Sa'd, *Et-Tabekat,* 2/168.

[805] Ibn Hišam, *Es-Sira,* 4/203.; Bejheki, *Delailu en-nubuvve,* 5/295.

[806] Humejdi, *Musned,* hadis br. 48, hadis Alije ibn Ebi Taliba.; Ahmed, *Musned,* 1/594.; Tirmizi, hadis br. 871.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI S LIJEČENJEM

Zatim je govorio[807] o Poslanikovoj uputi u liječenju jednostavnim i složenim duhovnim sredstvima i o tradicionalnom načinu liječenja, pa kaže: Prenosi Muslim od Ibn Abbasa čiji lanac seže do Poslanika, ﷺ, da je rekao: ***Urok postoji i da ima nešto brže od sudbine, to bi bio urok.***[808]

Također, u njegovom *Sahihu* se prenosi od Enesa, ؓ,[809] da je dozvolio liječenje uroka rukjom, ujeda otrovnih životinja i bolesti nemle.[810]

Prenosi Malik od Ibn Šihaba da je Ebu Umama ibn Sehl ibn Hunejf rekao: *Vidio je 'Amir ibn Rabi'a kako se kupa Sehl, pa reče: Tako mi Allaha, nikada do sada nisam vidio tako lijep ten, kao u djevojke.* Sehl je pao i počeo se tresti, pa je došao Allahov Poslanik, ﷺ, Amiru i srdito mu rekao: ***Kako neko od vas može ubiti svoga brata, umjesto da ga blagoslovi? Operi se zbog njega.*** 'Amir je oprao lice, ruke, laktove, nožne prste, koljena i tijelo ispod svog donjeg ogrtača u jednoj posudi, a zatim je ta voda prosuta na Sehla, koji je došao sebi i otišao među ljude.[811]

Abdu-r-Rezzak prenosi od Ma'mera, a on od Ibn Tavusa, a on od svoga oca čiji lanac seže do Poslanika, ﷺ, da je rekao: ***Urok je istina, pa ako se od nekoga traži da se opere, neka to i uradi.***[812] Ispravno je da je hadis spojen s Poslanikom.

Tirmizi kaže: *Naređuje se onome koji je urekao nekoga da u jednoj posudi opere ruke, zatim da ispere usta i pljune u posudu, opere*

---

[807] Ibn el-Kajjim.

[808] Muslim: Kitabu es-selam, poglavlje Et-tibbu ve el-meradu, ve er-ruka, hadis br. 2188.

[809] Muslim, hadis br. 2196.

[810] Nemle je bolest u kojoj se na bokovima stvaraju rane. Bolesnik osjeća kao da ga ujedaju mravi, a nemle u arapskom jeziku je mrav.

[811] Ebu Davud, hadis br. 3880.; Nesai, *El-Kubra,* hadis br. 10036.; Ibn Hibban, hadis br. 6105, 6106.

[812] Muslim: Kitabu es-selam, hadis br. 2188. Kod Muslima lanac je spojen do Poslanika, ﷺ.; Abdurezzak, *Musnnef,* hadis br. 19770. Kod njega je *mursel.*

lice, pa lijevu ruku, pa zatim da lijevom rukom prospe vodu na desno koljeno, zatim da u posudu stavi desnu ruku pa da pospe vodu na lijevo koljeno, opere tijelo prekriveno donjim ogrtačem, ne stavljajući posudu na tlo. Na kraju tu vodu treba odjednom prosuti otpozadi na glavu onoga ko je pogođen urokom.

Postoje dvije vrste uroka: ljudski i džinnski. Potvrđeno je od Ummu Selme, ﵂, da je Poslanik, ﷺ, vidio u njenoj kući jednu robinju na čijem je licu vidjela se crnina, pa je rekao: ***Tražite nekoga ko će joj učiti rukju, jer je urečena.***[813] Kaže Begavi: *Hadis znači da je pogođena džinnskim urokom, tj. urečena je džinnskim pogledom prodornijim od vrhova kopalja.*

Poslanik, ﷺ, je tražio zaštitu od zla džinna i uroka ljudi. Jedna grupa nerazumnih i neznalica o vjeri poriču postojanje uroka, dok svi razumni bez obzira na različitost njihovih vjera priznaju njegovo postojanje, s tim što se razilaze u tome šta je njegov uzrok i kako djeluje.

Nema sumnje da je Uzvišeni Allah u tijelima i dušama stvorio različite naravi i ćudi sa različitim utjecajima i niko pametan ne može poreći utjecaj duše na tijelo, što je očigledna stvar.

Nije oko to koje vrši utjecaj već duša, a duše se razlikuju po osobinama, snazi, sklopu i posebnostima. Međutim, zbog jake veze sa očima nazvano je oko urokljivim. Duša onoga ko ureče jasno utječe na urečenu osobu. Zato je i Allah, ﷻ, naredio Poslaniku da se utječe Allahu od njegova zla. Utjecaj zavidljivca na onoga kome zavidi poriču samo oni koji su se odrekli svoje ljudskosti.

Najsličnije tom djelovanju je djelovanje zmije. Njen otrov krije se u njenoj snazi i kada sretne neprijatelja pokrene se u njoj snaga srdžbe i pretvori se u uznemirujući oblik. Djelovanje nekih zmija je toliko snažno da izazivaju pobačaj kod trudnica, a neke sljepilo, kao što je Poslanik rekao o kuserepoj zmiji i zmiji sa dvije pruge preko leđa: ***One oduzimaju vid i izazivaju pobačaj.***[814]

Utjecaj nije ograničen tjelesnim dodirom kao što misle oni koji slabo poznaju prirodu i vjeru. Naprotiv, utjecaj ponekad bude

---

[813] Buhari: Kitabu et-tibbi, poglavlje Rukjetu et-tibbi, hadis br. 5749.; Muslim: Kitabu es-selam, hadis br. 2197.

[814] Ahmed, *Musned*, 2/4557; Buhari: Kitabu bedi' el-halk, poglavlje Kavlullahi te'ala: ***Ve besse fiha min kull dabbe.***, hadis br. 3297, od Ebu Hurejre; Muslim, hadis br. 2233; Ebu Davud, hadis br. 5252; Tirmizi, hadis br. 1483.

dodirom, ponekad susretom, ponekad pogledom, ponekad duševnim strjemljenjem prema objektu utjecaja, ponekad dovama, rukjama i dovama za zaštitu, a ponekad priviđenjem i zamišljanjem.

Utjecaj duše onoga koji ureče nekoga ne zavisi od pogleda jer ponekad može biti slijep, ali ipak utječe na urečenu osobu. Mnogi takvi utječu kada čuju opis i da ne vide što je opisano.

Svako urokljiv je zavidan, a nisu svi zavidljivci urokljivi, pošto je pojam zavidljivac općiji pojam. Utjecanje Allahu od njega je ujedno i utjecanje od onoga koji je urokljiv.

Strjelice koje izlaze iz duše zavidljivca i urokljivca idu prema osobi kojoj zavide i koju uriču. Nekada su precizne, a nekada nisu. Ako ga zateknu nezaštićenog djeluju na njega, a ako bude zaštićen i naoružan ne djeluju. Ponekad se strjelice vrate onome ko ih je izbacio. Isto kao bukvalno gađanje strijelama.

Neke osobe ureknu same sebe. Dogodi se da nenamjerno ureknu svojom prirodom, to je najgore.

Ebu Davud u svom *Sunenu* prenosi da je Sehl ibn Hunejf rekao: *Prošli smo pored jednoga potoka, pa sam se okupao u njemu. Kada sam izišao, uhvatila me je groznica, pa je Poslanik,* ﷺ, *rekao:* ***Recite Ebu Sabitu neka traži utočište.*** *Mogu li se liječiti rukjom, Allahov Poslaniče?* - rekao sam. ***Rukja se koristi za liječenje uroka, groznice i ujeda otrovnica.*** – rekao je Poslanik, ﷺ.[815]

U rukju i traženje utočišta spada što više učenje sure *El-Felek* i *En-Nas, Fatihe* i *Ajetu-l-Kursijje*, kao i poslaničkih dova za zaštitu:

- E'uzu bi kelimatillahi-t-tamati min kulli šejtanin ve hammetin, ve min kulli 'ajnin lammeh. *Tražim utočište s Allahovim savršenim riječima od svakog šejtana, otrovnog gmizavaca i svakog urokljivog oka.*[816]

- E'uzu bi kelimatillahi-t-tamati elleti la judžavizuhunne berrun ve la fadžirun min šerri ma haleka, ve zeree ve berae, ve min šerri ma jenzilu mine-s-semai, ve min šerri ma ja'rudžu fiha, ve min šerri ma zeree fi-l-erdi, ve min šerri ma jahrudžu minha, ve min šerri fiteni-l-lejli ve-n-nehari, ve min šerri tavariki-l-lejli illa tarikan jatruku bi hajrin ja Rahman. *Allahovim savršenih*

[815] Ahmed, *Musned*, 5/15978.; Ebu Davud: Kitabu et-tibbi, poglavlje Ma džae fi er-ruka, hadis br. 3888. Lanac prenosilaca je slab.
[816] Buhari, hadis br. 3371.; Ebu Davud, hadis br. 4737.; Tirmizi, hadis br. 2061.

riječima koje ne može prevazići niti pobožni niti razvratnik, molim zaštitu od zla svega što je stvorio, iz ničega ga stvorio i umnožio, od zla onoga što je na zemlji rasuto i što iz nje izlazi, od zla onoga što noć iznjedruje i dan obdanjuje i od zla noćnoga putnika, osim onoga koji na vrata zakuca s dobrom namjerom, o Svemilosni.[817]

- E'uzu bi kelimati-l-lahi-t-tamati min gadabihi ve 'ikabihi ve šerri 'ibadihi, ve min hemezati-š-šejatini ve en jahdurun. *Utječem se s Allahovim savršenim riječima od Njegove srdžbe, od zla Njegovih robova i od šejtanskoga nagovaranja i njihovoga prisustva.*[818]

- Allahumme inni e'uzu bi vedžhike-l-kerim, ve kelimatike-t-tammeti min šerri ma Ente ahizun bi nasijetihi. Allahumme ente tekšifu-l-me'seme ve-l-magreme, Allahumme la juhzemu džunduke, ve la juhlefu va'duke, subhaneke ve bi hamdike. *Allahu, molim Te za spas Tvojim plemenitim licem i Tvojim savršenim riječima od zla stvorenja kojima upravljaš. Allahu, Ti otkrivaš grijehe i štete. Allahu, Tvoja vojska se ne porazuje, a Tvoje obećanje se ispunjava, neka si Slavljen i Hvaljen.*[819]

- E'uzu bi vedžhillahi-l-'azimi ellezi la šej'e ea'zamu minhu, ve bi kelimatihi-t-tamati elleti la judžavizuhunne berrun ve la fadžirun ve esmaillahi-l-husna, ma 'alimtu minha ve ma lem e'alem min šerri ma haleka ve zere'e ve bere'e ve min šerri kulli zi šerrin la utiku šerrahu, ve min šeri kulli zi šerrin Ente ahizun bi nasijetihi, inne Rabbi 'ala siratin mustekim. *Tražim spas Allahovim Uzvišenim licem od kojeg nema ništa uzvišenije i u Njegovim savršenim riječima koje ne može prevazići niti pobožni, niti razvratnik i u Allahovim lijepim imenima koja znam i koja ne znam od zla onoga što je stvorio, iz ničega ga stvorio i umnožio, od zla svakoga ko nosi zlo kojem se ne mogu suprotstaviti i od zla svakoga kojim Ti upravljaš, zaista je moj Gospodar na Pravom putu.*[820]

- Tahassantu billahi ellezi la ilahe illa huve, ilahi ve ilahu

[817] Ahmed, a uvrstio ga je Hejsemi u *Medžmea' ez-zevaid,* 10/127.
[818] Nesai, *El-Kubra,* 6/10395.; Ibn Madže, hadis br. 3547.; Ibn Hibban, hadis br. 2700.; Ibn Huzejme, hadis br. 2567.; Darimi, 2/287.
[819] Ebu Davud: Kitabu el-edebi, poglavlje Ma jukalu 'inde en-nevmi, hadis br. 5052.; Ibn Sunni, *Amelu el-jevmi ve el-lejle,* hadis br. 707. Od Alije.
[820] Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 5057. Lanac prenosilaca je slab.

kulli šej'in, ve-a'tasamtu bi Rabbi, ve Rabbi kulli šej'in, ve tevekkeltu 'ale-l-Hajji ellezi la jemutu, vestedfa'tu-š-šerre bi la havle ve la kuvvete illa billah. Hasbijjallahu ve ni'me-l-vekil, hasbije-r-Rabbu mine-l-'ibad, hasbije-l-Haliku mine-l-mahluk, hasbije-r-Raziku mine-l-merzuk, hasbi ellezi huve hasbi, hasbi ellezi bijedihi melekutu kulli šejin, ve huve judžiru ve la judžaru 'alejhi, hasbijellahu ve kefa, sami'allahu limen de'a, lejse veraellahi merma, hasbijallahu la illahe illa huve 'alejhi tevekkeltu ve huve Rabbu-l-'arši-l-'azim. *Tražim zaštitu kod Allaha osim kojeg drugoga boga nema, On je moj Bog i Bog svih. Tražim utočište kod moga Gospodara i Gospodara svih i oslanjam se na Živoga koji ne umire. Otklanjam zlo riječima: La havle ve kuvvete illa billah, dovoljan mi je Allah i divan li je On pomagač, dovoljan mi je Allah od svih robova, dovoljan mi je Tvorac od svih ostalih stvorenja, dovoljan mi je opskrbitelj od svih opskrbljenih, dovoljan mi je Allah, dovoljan mi je Allah koji je meni dovoljan, dovoljan mi je Allah, Onaj u čijoj ruci je sve, On čuje onoga ko mu upućuje dovu. Iza Allaha nema ništa, dovoljan mi je Allah, nema drugoga boga osim Njega, na Njega se oslanjam i On je Gospodar velikoga prijestolja.*[821]

Ko upotrijebi ove dove i zaštitne dove spoznaće njihovu korist i potrebu za njima jer one sprječavaju urok i otklanjaju ga, u zavisnosti od jačine imana onoga koji izgovara dove i jačine njegove duše, spremnosti i oslanjanja na Allaha, a dova je oružje čija jačina zavisi od onoga koji ga nosi.

Ako se neko boji da će ureći nekoga, neka kaže: *Allahumme barik 'alejhi!* Allahu, blagoslovi ga!, kao što je rekao Amiru: ***Što ga nisi blagoslovio!***

Isto tako, urok odbija: *Maša-Allah, la kuvvete illa billah!* Kako Allah hoće, nema snage bez Allaha!, što je izgovarao 'Urve kada bi vidio nešto što mu se sviđa ili ušao u neki svoj palmovik.

U Muslimovom *Sahihu* se navodi još jedna dova koju je Džibril, ﷺ, učio Poslaniku, ﷺ: ***Bismillahi erkike min kulli šej'in ju'zike, min šerri kulli nefsin ev 'ajni hasidin, Allahu ješfike, bismillahi***

---

821 Ibn Sunni, *Amelu el-jevmi ve el-lejle,* hadis br. 71.; Lanac prenosilaca je vjerodostojan. Ebu Davud: Kitabu el-edebi, hadis br. 5081, ali kao mevkuf predaju od Ebu Derdaa.

***erkike.** U ime Allaha ti učim rukju da te štiti od svega što te muči, od zla svakoga stvora ili zavidnoga oka. Allah neka te ozdravi, u ime Allaha te liječim.*[822]

Zatim je naveo uputu Poslanika, ﷺ, o liječenju svake bolesti pomoću rukje, o čemu se govori u hadisu Ebu Davuda kojeg prenosi od Ebu Derda, ﷺ, da je Allahov Poslanik rekao: ***Kad vas nešto boli recite: Rabbunallahu ellezi fi-s-sema, tekaddese ismuke, emruke fi-s-sema ve-l-erd, kema rahmetuke fi-s-sema fedžal rahmeteke fi-l-erd. Igfir lena hubena ve hatajana! Ente Rabbu-t-tajjibin, enzil rahmeten min rahmetik ve šifaen min šifaik 'ala haze-l-vedžei.*** *Naš Gospodar je Allah koji je na nebu, neka je sveto Tvoje ime, Tvoja je naredba na nebu i na Zemlji. Kao što je Tvoja milost na nebu spusti je i na Zemlju! Oprosti nam grijehe! Ti si Gospodar dobrim, spusti Svoju milost i lijek na ovu bol.* ***Ozdravit ćete.***[823]

Zatim je naveo[824] rukju Džibrila, ﷺ, prethodno spomenutu. Također, govorio je o uputi Poslanika, ﷺ, pri liječenju čira i rana rukjom. Naveo je hadis koji se nalazi u dva *Sahiha*: ***Ako se čovjek razboli, ili ima čir ili ranu neka prstom uradi ovako*** - *Sufjan je stavio prst na zemlju, a zatim ga digao, rekavši:* ***Bismillahi, turbetu erdina bi rikati ba'dina, jušfa sekimuna bi izni Rabbina!*** *U ime Allaha, zemlja naše domovine i pljuvačka nekoga od nas će izliječiti bolesnika, uz Allahovu dozvolu!*[825] Postoje dva mišljenja o tome da li se misli na bilo koju zemlju ili medinsku zemlju.

---

822 Muslim: Kitabu es-selam, hadis br. 2186, od Ebu Seida el-Hudrija. Također u poglavlju o selamu Muslim je prenio sličan hadis pod brojem 2185.

823 Ebu Davud: Kitabu et-tibbi, poglavlje Kejfe er-ruka, hadis br. 3892. Lanac prenosilaca je slab.; Ahmed, *Musned,* 9/24012.

824 Ibn el-Kajjim.

825 Buhari: Kitabu et-tibbi, poglavlje Rukjetu en-Nebijji, hadis br. 5745.; Muslim: Kitabu es-selam, hadis br. 2194.

O POSLANIKOVOJ, ﷺ, UPUTI ZA UBLAŽAVANJE NESREĆE

Uzvišeni Allah je rekao:

﴿ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُم مُّصِيبَةٌ قَالُواْ إِنَّا لِلّهِ وَإِنَّـا إِلَيْهِ رَاجِعونَ أُولَـئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَـئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴾

One koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti čeka oprost od Gospodara njihova i milost, oni su na Pravom putu.[826]

Preneseno je u *Sahihu* od Ummu Seleme, ﵂, da je prenijela od Poslanika da je rekao: ***Koga god zadesi nesreća pa kaže: Inna lillahi ve inna ilejhi radži'un. Allahumme-'džurni fi musibeti vehluf li hajren minha!*** *Allahovi smo i Njemu se vraćamo. Allahu moj, nagradi me za moju nesreću i zamijeni mi je boljim!* ***Allah će ga nagraditi i zamijeniti stanje boljim.***[827]

Ove su riječi najsavršeniji i najkorisniji način liječenja od nevolja, u bližoj i daljoj perspektivi, jer sadrže dvije glavne stvari kojima se otklanja nevolja, a to su:

1. spoznaja da su čovjek i njegov imetak Allahovo vlasništvo, te da su mu dati na povjerenje;

2. nezaobilazan je povratak Allahu i Dunjaluk se mora napustiti. Ako je ovakav početak i kraj, onda je razmišljanje o ovim stvarima najveći lijek za liječenje i otklanjanje nevolje.

U ono što pomaže ubraja se i slijedeće:

- čvrsto ubjeđenje da ono što nekoga zadesi, nije ga moglo mimoići, a ono što ga je mimoišlo, nije ga moglo zadesiti;
- njegov Gospodar nevoljom ostavlja čovjeku nešto slično ili

[826] *El-Bekare*, 156-157.

[827] Muslim: Kitabu el-dženaiz, poglavlje Ma jukalu inde el-musibe, hadis br. 918.

bolje i pokazuje mu da strpljenjem može dobiti mnogostruko bolje od nevolje i da, ako On hoće, može je učiniti većom nego što je;

- nevolja se gasi utjehom, pa pogledaj lijevo i desno vidjećeš da je dunjalučka sreća prividna. Ako Dunjaluk malo nasmiješi puno rastuži;

- spoznaja da depresija ne otklanja nevolju, već je povećava;

- ono što Allah, ﷻ, garantira ako čovjek bude strpljiv, bolje je od tugovanja;

- depresija veseli neprijatelja, rastužuje prijatelja i ljuti Gospodara;

- ono što čovjek dobije strpljenjem i očekivanjem nagrade od Svoga Gospodara bolje je nego da mu je ostalo ono što je izgubio;

- srce se smiruje nadom da će nevoljom čovjek dobiti nadoknadu;

- treba znati da će biti nagrađen skladno onome što uradi, pa ako bude zadovoljan, dobit će zadovoljstvo, a ako bude ljut, dobit će srdžbu;

- treba znati da i nakon depresije i ljutnje očekuje prinudno strpljenje, a ono nije pohvalno niti za njega slijedi nagrada;

- najkorisniji lijek za nevolju je da čovjek voli ono što je Allah, ﷻ,odabrao za njega i čime je zadovoljan za njega jer tajna ljubavi je podudarnost u ljubavi;

- neka izvaga između dvije duže i trajnije slasti i uživanja, slast kojom bi uživao u onome što ga je zadesilo i slast kojom će uživati u Allahovoj nagradi;

- Onaj koji daje iskušenje je Vrhovni Sudac i Najmilostiviji, jer On ne iskušava čovjeka da bi ga odveo u propast, već da bi ispitao njegov iman i čuo njegovu molbu i obraćanje Njemu;

- nevolje sprječavaju pojavu loših osobina, kao što su oholost, umišljenost i grubost;

- gorčina na Ovom svijetu donosi užitak na Ahiretu, i obrnuto, a ako ti je ovo nepoznato, obrati pažnju na riječi onoga koji je rekao istinu, tj. Poslanik: ***Džennet je okružen teškoćama i nevoljama, a Džehennem strastima.***[828]

Po ovome se razlikuju stvorenja i prepoznaje pravo stanje ljudi.

---

[828] Muslim: Kitabu sifeti el-Dženne, hadis br. 2822.; Tirmizi: Kitabu sifeti el-Dženne, hadis br. 2559.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA ZA UBLAŽAVANJE NEVOLJA, BRIGA I TUGE

U dva *Sahiha* stoji da je Poslanik, ﷺ, u teškoći izgovarao: ***La ilahe illallahu-l-'azimu-l-halimu, la ilahe illallahu Rabbu-l-'arši-l-'azimi, la ilahe illallahu Rabbu-s-semavati ve Rabbu-l-erdi, Rabbu-l-'arši-l-kerim.*** *Nema boga osim Velikoga i Blagoga Allaha, nema istinskog boga osim Allaha, Gospodara velikoga 'Arša, nema istinskog boga osim Allaha, Gospodara nebesa i zemlje, Gospodara časnoga prijestolja.*[829]

Tirmizi prenosi od Enesa, ؓ, da je Poslanik, ﷺ, govorio: ***Ja Hajju ja Kajjumu bi rahmetike estegisu!*** *O Živi, o Ti koji svim upravljaš, Tvojom milošću tražim pomoći.*[830]

Tirmizi, također, prenosi od Ebu Hurejre, ؓ, da je Poslanik, ﷺ, kada bi ga nešto zabrinulo, dizao pogled prema nebu i govorio: ***Subhanallahi-l-'azim!*** *Neka je slavljen uzvišeni Allah!* A kada bi uporno činio dovu, izgovarao bi: ***Ja Hajju, ja Kajjum.*** *O Živi, o Ti koji svim upravljaš!*[831]

Ebu Davud prenosi od Ebu Bekrete da je Allahov Poslanik, rekao: ***Dova onoga koji je u nevolji je: Allahumme, rahmeteke erdžu, fe la tekilni ila nefsi tarfete 'ajnin, ve aslih li še'ni kullehu, la ilahe illa ente.*** *Allahu, nadam se Tvojoj milosti, nemoj me prepustiti sebi ni za treptaj oka i popravi moje cjelokupno stanje, nema istinskog boga osim Tebe.*[832]

Ebu Davud prenosi od Esme bint 'Umejs, ؓ, da je rekla: *Rekao mi je Allahov Poslanik, ﷺ:* ***Hoćeš li da te podučim riječima koje ćeš izgovarati prilikom nevolje: Allahu Rabbi, la ušriku bihi šej'en.***

[829] Buhari: Kitabu ed-davat, poglavlje Ed-dua inde el-kerb, hadis br. 6345. Muslim fi kitabi ez-zikri ve ed-du'a, hadis br. 2730.; Tirmizi, hadis br. 3435.; Ibn Madže, hadis br. 3883.

[830] Tirmizi: Kitabu ed-da'vat, poglavlje 91, hadis br. 3535. Lanac prenosilaca je slab.

[831] Tirmizi: Kitabu ed-da'vat, poglavlje Ma dža ma jekulu 'inde el-kerbi, hadis br. 3447. U lancu prenosilaca je Ibrahim el-Fadl el-Mahzumi, on je slab prenosilac.

[832] Ebu Davud: Kitabu el-edebi, poglavlje Ma jekulu iza asbeha, hadis br. 5090.; Buhari, *El-Edebu el-mufredu*: Poglavlje Ed-dua inde el-kerbi, hadis br. 702.

Allah je moj Gospodar i ne pripisujem Mu ništa.[833] U drugom rivajetu se prenosi se da se izgovara sedam puta.

Ahmed prenosi od Ibn Mes'uda da je Allahov Poslanik rekao: ***Ako čovjeka zadesi neka briga ili tuga, pa kaže: Allahume inni 'abduke, vebnu 'abdike, vebnu emetike nasijeti bi jedike, madin fijje hukumuke, 'adlun fijje kadauke, es'eluke bi kulli ismin huve leke semmejte bihi nefseke, ev enzeltehu fi kitabike, ev 'allemtehu ehaden min halkike, ev iste'serte bihi fi 'ilmi-l-gajbi 'indeke en tedž'ale-l-Kur'ane-l-'azime rebi'a kalbi, ve nura sadri, ve dželae huzni, ve zehabe hemmi.*** *Allahu, ja sam Tvoj rob, sin roba Tvoga i robinje Tvoje. Moj perčin je u Tvojoj ruci, Tvoja odredba se meni događa, sudbina i odredba Tvoja za me je pravedna. Molim Te svakim Tvojim imenom kojim si sebe nazvao ili koje si u Svojoj Knjizi objavio ili koje si ma koga od Svojih stvorenja naučio ili koje si u Svome tajnom znanju zadržao da učiniš uzvišeni Kur'an proljećem srca moga, svjetlom u prsima mojim, da njim odstraniš moju žalost i odbiješ brige moje.* ***Allah će mu otkloniti njegovu brigu ili tugu i zamijeniti je radošću.***[834]

Tirmizi prenosi od Sa'da da je Allahov Poslanik, ﷺ, rekao: ***Junus kada je bio u ribi molio je riječima: La ilahe illa Ente subhaneke inni kuntu min-z-zalimin!*** *Nema boga osim Tebe, slavljen si, ja sam nasilnik bio!* ***Musliman neće proučiti tu dovu, a da mu neće biti uslišana.***[835] U drugoj predaji stoji: ***Znam riječi koje onaj koji je u nevolji neće izgovoriti, a da mu Allah ne usliša, a to su riječi moga brata Junusa.***[836]

---

[833] Ebu Davud: Kitabu es-salati, poglavlje El-istigfaru, hadis br. 1525. Lanac prenosilaca je dobar.; Ibn Madže: Kitabu ed-dua', poglavlje Ed-dua' 'inde el-kerbi, hadis br. 3882.

[834] Ahmed, *Musned,* 2/4318.

[835] Tirmizi: Kitabu ed-davat, poglavlje 81, hadis br. 3516. Lanac prenosilaca je dobar.; Ahmed, *Musned,* 1/1462.; Nesai, *Amelu el-jevmi ve el-lejle*: Poglavlje Zikra daveti Zi-nun, hadis br. 661.; Hakim: Kitabu et-tefsir, 2/3444.

[836] Misli na ajet:

﴿ لَّا إِلَٰهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴾

Nema boga osim Tebe, slavljen si, ja sam nasilnik bio!

Ebu Davud prenosi da je Poslanik, ﷺ, rekao Ebu Umami: ***Hoćeš li da te naučim riječi kojima će, ako ih kažeš, Allah otkloniti tvoju brigu i vratiti tvoj dug?*** Rekao sam: *Naravno*! ***Kada osvaneš i omrkneš reci: Allahumme inni e'uzu bike mine-l-hemmi ve-l-hazeni, ve e'uzu bike mine-l-'adžzi ve-l-keseli, ve e'uzu bike mine-l-džubni ve-l-buhli, ve e'uzu bike min galabeti-d-dejni ve kahri-r-ridžali.*** *Allahu, utječem Ti se od briga i tuge, utječem Ti se od nemoći i lijenosti, utječem Ti se od kukavičluka i škrtosti i od toga da me dug savlada i ljudi potčine sebi.* On reče: *Izgovarao sam to, pa mi je Allah,* ﷻ, *otklonio brigu i učinio da vratim dug.*[837]

Ebu Davud prenosi da je Ibn Abbas prenio od Poslanika da je rekao: ***Ko bude često učio istigfar, Allah će mu iz svake brige dati olakšanje, iz svake teškoće izlaz i opskrbu odakle se i ne nada.***[838]

U *Sunenu* stoji: ***Idite u džihad! On je jedna od džennetskih vrata, Allah njime otklanja sa duša brigu i tugu.***[839]

U Ahmedovom *Musnedu* stoji da bi Poslanik, ﷺ, kada bi ga obuzela tuga, požurio na namaz.[840]

Od Ibn Abbasa se prenosi da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Koga obuzmu brige i tuga, neka što više uči: La havle ve la kuvvete illa billah.*** *Nema snage ni moći osim u Allaha.*[841] A u dva *Sahiha* stoji da su te riječi džennetske riznice.[842]

Ove dove sadrže petnaest stvari kojima se otklanja briga, nevolja i tuga, ako one ne pomognu onda se bolest ukorijenila i potrebno je potpuno ispražnjenje prije svega:

---

[837] Ebu Davud, hadis br. 1555. Lanac prenosilaca je slab.

[838] Ebu Davud: Kitabu es-salati, poglavlje El-istigfaru, hadis br. 1518.; Ibn Madže: hadis br. 3819.; Ahmed, *Musned,* 1/234.; Taberani, hadis br. 1774. U lancu prenosilaca nalazi se nepoznat prenosilac.

[839] Ahmed, *Musned,* 8/22743, putem Ubade ibn Samita.; Hakim, 2/2404. Ocijenio ga je vjerodostojnim, Zehebi se složio s njim.

[840] Ahmed, *Musned,* 9/23359.

[841] Zehebi, *Et-Tibbu en-nebevijju,* str. 24.

[842] Buhari: Kitabu ed-davat, poglavlje Kavlu la havle ve la kuvvete illa billahi, hadis br. 6409, putem Ebu Musaa el-Ešarije.; Muslim: Kitabu ez-zikri ve ed-dua', poglavlje Istihbabu hafdi es-savti bi ez-zikri, hadis br. 2704.

1- tevhidu-r-rububijje;[843]

2 - tevhidu-l-uluhijje;[844]

3 - tevhid znanja;[845]

4 - uzvišeni Gospodar je daleko od toga da učini nepravdu Svom robu ili da ga kažnjava bez razloga;

5 - priznanje roba da je prema sebi učinio nepravdu;

6 - obraćanje Allahu onim imenima koje On najviše voli, a to su Njegova imena i atributi. Najsadržajnija imena značenjem su El-Hajju, Živi, El-Kajjum, Samoopstojeći;

7 - traženje pomoći samo od Allaha;

8 - priznanje roba da se nada samo Allahu;

9 - istinsko oslanjanje na Allaha, priznanje da je čovjekov perčin u Njegovoj ruci i da mu On određuje sudbinu koja je pravedna za njega;

10 - neka Kur'an bude za njegovo srce kao što je proljeće za životinju. Neka mu bude svetiljka u tmini sumnjivih stvari i utjeha u nedaći. Neka njime liječi bolesti svojih grudi, otklanja žalost i liječi brigu i tugu;

11 - traženje oprosta;

12 - pokajanje;

13 - džihad;

14 - namaz;

15 - vjerovanje da čovjek nema snage ni moći, i pripisivanje toga samo Allahu.

---

[843] Tevhid rububijje je tevhid gospodarstva, a znači vjerovanje da je Allah Gospodar svega, tj. Stvoritelj, Vladar i Onaj koji upravlja svim. (op. rec.)

[844] Tevhid uluhijje neki još nazivaju i tevhid ibadeta. Znači da se svi ibadeti isključivo čine Allahu. (op. rec.)

[845] Tevhid znanja je teoretski dio tevhida, proučava Allahova imena i svojstva. Neki ga nazivaju i tevhid el-esma ve es-sifat. (op. rec.)

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA STRAHOM I NESANICOM

Prenosi Tirmizi da je Burejde rekao: Halid se požalio, rekavši: *Allahov Poslaniče, patim od nesanice,* pa Poslanik, ﷺ, reče: ***Kada pođeš na spavanje, reci: Allahumme Rabbe-s-semavati-s-seb'i ve ma ezallet, ve Rabbe-l-eradine-s-seb'i ve ma ekallet, ve Rabbe-š-šejatine ve ma edallet, kun li džaren min šerri halkike kullihim džemi'an en jefruta 'alejje ehadun minhum ev jebgi alejje, 'azze džaruke ve dželle senauke, ve la ilahe gajruke.*** *Allahu moj, Gospodaru sedam nebesa i svega što ona natkriljuju, Gospodaru sedam zemalja i svega što ona drže i nose, Gospodaru šejtana i svega što su oni zaveli, Ti mi budi zaštitnik od zla svih Tvojih stvorenja, da mi niko od njih ne učini nepravdu i obijest. Koga Ti štitiš on je jak, neka Ti je svaka hvala, nema boga osim Tebe.*[846]

U hadisu koji se prenosi od 'Amra ibn Šu'ajba stoji da ih je Poslanik, ﷺ, podučio da prilikom straha od nečeg kažu: ***E'uzu bi kelimatillahi-t-tammati min gadabihi ve šerri 'ibadihi ve min hemezati-š-šejatin, ve e'uzu bike Rabbi en jahdurun.*** *Utječem se Allahovim savršenim riječima od Njegove srdžbe, zla Njegovih robova, od šejtanskoga nagovaranja i utječem Ti se Allahu, od njihovoga prisustva.*[847] Abdullah ibn Amr je podučio tome svoje sinove koji su to mogli shvatiti koji nisu, napisao je na papir i objesio im o vratu.

Prenosi se od 'Amra ibn Šu'ajba da je Allahov Poslanik rekao: ***Kada vidite požar govorite: Allahu ekber! To će ga ugasiti.***[848] Požar prouzrokuje vatra od koje je stvoren šejtan i požar sadrži nered koji njemu odgovara. Vatra se uzdiže i uništava kao što je i šejtanova praksa i on tome poziva i vodi u propast čovjeka, a veličanje Uzvišenoga Gospodara zaustavlja šejtana, pa kada vjernik veliča svoga Gospodara, požar se gasi, što smo mi i ostali probali i vidjeli da je tako.

---

846 Tirmizi: Kitabu ed-davati, poglavlje 9, hadis br. 3534. Lanac prenosilaca je slab.

847 Ahmed, *Musned,* 2/2708.; Ebu Davud: Kitabu et-tibbi, poglavlje Kejfe er-ruka, hadis br. 3893.; Tirmizi, hadis br. 3528.; Hakim, 1/2010.

848 Ibn Sunni, *Amelu el-jevmi ve el-lejle*: Poglavlje Ma jekulu iza ra'a el-harik, hadis br. 294, 295, 296. Hadis je izmišljen.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA OČUVANJEM ZDRAVLJA

Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَكُلُواْ وَاشْرَبُواْ وَلاَ تُسْرِفُواْ ﴾

Jedite i pijte, samo ne pretjerujte.[849]

Tako je Uzvišeni uputio ljude na unošenje hrane i pića u organizam koliko je potrebno za održavanje tijela u zamjenu za ono što organizam potroši i to u količini i kvalitetu koji odgovaraju potrebama organizma. Prelazak te granice je pretjerivanje. Oboje je štetno po zdravlje, mislimo na izgladnjavanje i pretjerano konzumiranje hrane. Očuvanje cjelokupnog zdravlja sadržano je u tim dvjema zapovijedima.

Pošto je zdravlje najveća blagodat, treba ga čuvati. Zato Allahov Poslanik, ﷺ, kaže: ***Dvije blagodati većina ljudi ne zna iskoristiti, zdravlje i slobodno vrijeme.***[850]

Tirmizi i drugi prenose hadis u kome Allahov Poslanik, ﷺ, kaže: ***Ko osvane zdrav, siguran za sebe i ima opskrbu za taj dan kao da mu je dat cijeli svijet.***[851]

Prenosi se slijedeći hadis: ***Prva od blagodati za koje će rob biti pitan na Sudnjem danu jeste: Zar ti nismo dali zdravlje i napili te hladnom vodom?***[852]

[849] *El-Ea'raf*, 31

[850] Buhari: Kitabu er-rikaki, hadis br. 6412.; Ahmed, *Musned*, 1/327.; Tirmizi, hadis br. 2304.; Ibn Madže, hadis br. 4170.

[851] Buhari, *El-Edebu el-mufred*: Poglavlje Men asbeha aminen fi serabihi, hadis br. 300.; Tirmizi: Kitabu ez-zuhdi, poglavlje 34, hadis br. 2353.; Ibn Madže, hadis br. 4141.

[852] Tirmizi: Kitabu et-tefsir, poglavlje Suretu et-tekasur, hadis br. 3369, i kaže: *Hadis je garib.*; Hakim, 4/7203, ocijenio ga je vjerodostojnim, s njim se složio Zehebi.

Zato neki ispravni prethodnici kažu da se ajet:

﴿ ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴾

Zatim ćete toga dana za sladak život biti pitani sigurno!,[853]
odnosi na zdravlje.

Prenosi Ahmed da je Poslanik, ﷺ rekao: ***Molite Allaha da vam da čvrsto uvjerenje i zdravlje jer nema većeg dobra nakon čvrstoga uvjerenja od zdravlja.***[854] Ovdje su spojene dvije vrste zdravlja vjersko i dunjalučko. Robu ne može biti upotpunjena sreća na oba svijeta osim s čvrstim ubjeđenjem i zdravljem. Čvrsto ubjeđenje čuva ga od ahiretske kazne, a zdravlje od dunjalučkih bolesti srca i tijela.

A u Nesaijevom *Sunenu* je zabilježen hadis Allahovog Poslanika: ***Molite Allaha za oprost, spas i sačuvanost, jer nema većega dobra nakon čvrstoga uvjerenja od sačuvanosti.***[855] Ovo troje sadrži brisanje prošlih grijeha oprostom, sadašnjih spasom i budućih sačuvanošću od njih.

Nije Poslanik, ﷺ, uobičavao jesti samo jednu vrstu hrane, jer je to štetno, pa makar to bila najbolja hrana, već je jeo ono što jedu stanovnici njegovoga podneblja, meso, voće, hljeb, hurme i sl.

Kaže Ebu Hurejre, ؓ: *Poslanik, ﷺ, nikada nije pripisivao mahanu hrani, ako mu se sviđa, jeo bi, a ako ne, ostavio bi je.*[856] Kada čovjek jede nešto što mu se ne sviđa, od toga ima više štete nego koristi.

Poslanik, ﷺ, je volio meso, a najviše prednju nogu i prednji dio ovce, jer je to lahko probavljiva hrana.

Volio je slatko i med. A meso, slatko i med su najkorisnija hrana za tijelo, jetru i udove.

Poslanik, ﷺ, je jeo voće koje raste u mjestu gdje živi kada uzreli i nije ga izbjegavo bojeći se bolesti. To je veoma korisno za očuvanje zdravlja. Uzvišeni Allah je Svojom mudrošću dao u svakoj zemlji voće

---

[853] *Et-Tekasur*, 8

[854] Ahmed, *Musned,* 5/17, putem Jezida ibn Umejra.; Buhari, *El-Edebu el-mufred*, hadis br. 724.; Ibn Madže, hadis br. 3849.

[855] Nesai, *Amelu el-jevmi ve el-lejle*: Poglavlje Meseletu el-muafati, hadis br. 887, od Ebu Bekra es-siddika.

[856] Buhari, hadis br. 6412.

koje je zdravo za njene stanovnike, i konzumiranje tog voća je jedan od razloga očuvanja zdravlja ljudi koji žive u tom podneblju. Oni koji izbjegavaju konzumirati voće svog podneblja bojeći se bolesti, obično su najbolesniji.

Potvrđeno je da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Ne jedem oslonjen.***,[857] i da je rekao: ***Sjedim kao što sjedi rob i jedem kao što jede rob.***[858] Ovdje riječ ***oslonjen*** se tumači kao sjesti presavivši noge, sjesti oslonivši se na nešto i leći na bok. Sve tri navedena načina oslanjanja su štetna.

Poslanik, ﷺ, je jeo sa tri prsta i to je najbolje.

Pio je med pomiješan sa hladnom vodom.

Potvrđeno je da je zabranio pijenje stojeći. Prenosi se da je Poslanik, ﷺ, naredio onom ko pije stojeći, da to povrati. Također se prenosi da je pio stojeći, u potrebi.

Poslanik, ﷺ, je pio uz tri predaha, govoreći: ***Bolje utoli žeđ, prijatnije je i zdravije.***[859] Allah, ﷻ, je rekao: ***Jedite prijatno i zdravo!***[860] Tj. prijatno u toku jela i zdravo nakon jela.

Tirmizi prenosi da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Ne pijte iz jednoga daha kao deva, već na dva puta, kada pijete recite Bismillah i kada završite recite El-hamdu lillah.***[861]

U *Sahihu* stoji da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Pokrivajte posude i zatvarajte mješine za vodu, jer se u godini nalazi jedna noć u kojoj se spušta bolest i neće mimoići posudu koja nije pokrivena i mješinu koja nije zatvorena, a da neće u nju pasti nešto od te bolesti.***[862] Lejs ibn Sa'd, jedan od prenosilaca hadisa kaže: *Ne-Arapi među nama tu noć očekuju u decembru.*

Potvrđeno je da je naredio pokrivanje posuđa, makar jednom grančicom.

---

[857] Ahmed, *Musned,* 6/18779, putem Ebu Džuhejfe.; Buhari: Kitabu el-etime, poglavlje El-eklu muttekien, hadis br. 5398.; Ebu Davud, hadis br. 3769.

[858] Ahmed, *Ez-Zuhdu,* hadis br. 19.; Ibn Mubarek, *Ez-Zuhdu,* str. 353.

[859] Muslim: Kitabu el-ekribe, poglavlje Kerahijetu et-teneffusi fi el-inai, hadis br. 2028, 123.; Ahmed, 4/12194.; Buhari, hadis br. 5631.

[860] *En-Nisa,* 4.

[861] Tirmizi: Kitabu el-ešribe, poglavlje Ma džae fi et-teneffusi fi el-inai, hadis br. 1892. Lanac prenosilaca je slab.

[862] Muslim: Kitabu el-ešribe, poglavlje El-emru bi tegtijeti el-inai ve ikai es-sika, hadis br. 2014.

Potvrđeno je da je naredio da prilikom pokrivanja i zatvaranja posude sa hranom i pićem kažemo Bismillah.

Zabranio je da se pije iz otvora mješine, da se diše i puše u posudu, te da se pije sa okrnjenog mjesta.

Volio je mirise i nije ih odbijao. Rekao je: ***Kome se ponudi miris bosiljka, neka ga ne odbija, jer je lijepog mirisa i lahko se nosi.***[863] Ebu Davudova i Nesaijeva verzija hadisa glasi: ***Kome bude ponuđen miris...***[864]

U Bezzarovom *Sunenu* je preneseno da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Allah je dobar i voli ono što je dobro, čist je i voli čistoću, plemenit je i voli plemenitost, darežljiv i voli darežljivost, pa čistite svoje avlije i kuće, nemojte biti slični jevrejima koji skupljaju smeće u kućama.***[865]

Miris karakteriše to što ga meleki vole, a šejtani od njega bježe. Dobre duše vole lijepe mirise, a loše ružne. Svaka duša voli ono što joj pogoduje. Loše žene su za loše muškarce, i loši muškarci su za loše žene, dobre žene su za dobre muškarce i dobri muškarci su za dobre žene. Iako se to prvenstveno odnosi na muškarce i žene odnosi se i na riječi, djela, jelo, piće, odjeću i mirise. To se može zaključiti iz općeg značenja teksta koji o tome govori ili iz njegovog značenja.

---

[863] Muslim: Kitabu el-elfaz min el-edebi, poglavlje Isti'malu el-miski ve ennehu etjebu et-tib, hadis br. 2253.; Ebu Davud: Kitabu et-teredždžul, poglavlje 6, hadis br. 4172.

[864] Ebu Davud: Kitabu et-teredždžul, poglavlje Fi raddi et-tibi, hadis br. 4172.; Nesai: Kitabu ez-zinetu, poglavlje Et-tibu, hadis br. 15274.

[865] Tirmizi: Kitabu el-edebi, poglavlje Ma džae fi en-nezafe, hadis br. 2808. Lanac prenosilaca je slab, jedan od njih je Halid ibn Ijas kritikovan je od nekih. Vidi: *Tehzibu et-tehzib*, 3/70.

POSLANIKOVA, ﷺ, UPUTA U VEZI SA PRESUDAMA

Nije cilj ovdje govoriti o principima sudstva i zakonodavstva, iako su njegove presude principi, već samo o nekim posebnim slučajevima u kojima je on presudio, a uz njih ćemo govoriti i o glavnim pravilima u sudstvu.

Utvrđeno je da je Poslanik, ﷺ, neke zatvarao zbog optužbe za krivično djelo.

U hadisu kojeg prenosi 'Amr ibn Šu'ajb od svoga oca, a on od svoga djeda stoji da je neki čovjek namjerno ubio svoga roba, pa ga je Poslanik, ﷺ, kaznio sa stotinu udaraca bičem, protjerao ga na godinu dana, naredivši mu da oslobodi jednoga roba, ali ga nije ubio.[866] Ahmed prenosi od Enesa, ﷺ, da je Allahov Poslanik, ﷺ, rekao: ***Ko ubije svoga roba, ubit ćemo i mi njega.***[867] Ako je hadis vjerodostojan onda znači da vladar ima pravo ubiti ga izvršavajući nepreciziranu šeri'atsku kaznu, ta'zir ovisno od interesa zajednice.

Ebu Davud prenosi da je Poslanik, ﷺ, naredio jednom čovjeku da bude uz svoga dužnika.[868]

Ebu 'Ubejd prenosi da je naredio da se ubica ubije, a saučesnik koji je pridržavao žrtvu zatvori. Abdurrezzak u svom *Musannefu* prenosi da je 'Alija, ﷺ, rekao: *Saučesnik koji je pridržavao žrtvu drži se u zatvoru dok ne umre.*[869]

Presudio je da se 'Uranijcima odsjeku ruke i noge i izvade oči kao što su oni izvadili oči jednom pastiru i da se ostave dok ne umru od gladi i žeđi kao što su oni učinili sa pastirom.

U Muslimovom *Sahihu* stoji da je neki čovjek optužio drugog da mu je ubio brata pa je ovaj priznao. Poslanik, ﷺ, ga je predao bratu

---

[866] Darekutni, 3/143 i 144.

[867] Ahmed, *Musned*, 7/20124, puten Hasana Basrija; Ebu Davud, hadis br. 4515; Tirmizi, hadis br. 1414. Autor sumnja u vjerodostojnost zbog razilaženja učenjaka u vezi sa slušanjem Hasana od Semure.

[868] Ebu Davud: Kitabu el-akdije, poglavlje Fil-habsi fi ed-dejni ve gajrihi, hadis br. 3629. Hadis je veoma slab, u njemu se nalaze tri nepoznata prenosioca.

[869] Abdurrezzak, *Musannef*, 9/427, hadis br. 7893. Lanac prenosilaca je dobar.

ubijenoga. Kada je otišao, Poslanik, ﷺ, reče: ***Ako ga ubije, bit će isti.*** Brat ubijenoga se vrati i reče: *Uzeo sam ga pod tvojom naredbom.* Poslanik, ﷺ, reče: ***Zar ne želiš da on podnosi tvoje grijehe i grijehe tvoga prijatelja?*** *Želim* - reče. Zatim ga je pustio.[870] U vezi sa riječima u hadisu: ***...bit će isti.,*** ulema se podijelila na dva mišljenja:

- ako se nad ubicom izvrši odmazda briše mu se grijeh, pa tako on i onaj ko vrši odmazdu iz porodice ubijenog bivaju isti, a Poslanik, ﷺ, nije rekao da će biti kao on prije ubistva nego je rekao: bit će isti ako ga ubije. To znači da su isti nakon izvršenja odmazde tako da hadis nije problematičan. Prema tome, u hadisu se samo ukazuje onome ko ima pravo na odmazdu da je ne izvrši već da oprosti;

- drugi kažu da ako ubica nije namjerno ubio, a ovaj ga ubije onda su isti u nasilju. U prilog ovom tumačenju govori hadis kojeg prenosi Ahmed od Ebu Hurejre, ؓ, da je Allahov Poslanik, ﷺ, rekao: *Tako mi Allaha, Allahov Poslaniče, nisam htio da ga ubijem.*, Poslanik, ﷺ, reče onome kome je predao ubicu: ***Ako govori istinu, pa ga ubiješ, ući ćeš u Džehennem.***[871] Čovjek ga je pustio.

Presudio je jednom jevreju koji je kamenom smrskao glavu jednoj robinji, da i njemu smrskaju glavu između dva kamena.[872] Iz ovoga hadisa zaključujemo slijedeće propise:

- za ubijenu ženu može se ubiti muškarac;
- zločinac se kažnjava na isti način na koji je on počinio zločin;
- za izvršenje kazne u slučaju namjernog ubistva iz zasjede nije uslov čekati dozvolu staratelja ubijenog. To je stav imama Malika i ispravnim ga smatra Ibn Tejmijje. Nisu u pravu oni koji tvrde da ga je ubio zbog kršenja ugovora, da je tako ne bi naredio da mu smrskaju glavu.

Presudio je ženi koja se bacila kamenom i ubila drugu ženu i dijete u njenom stomaku da oslobodi roba ili robinju za dijete, a krvarinu da plati njena rodbina rodbini ubijene. To se nalazi u dva *Sahiha*.[873]

---

[870] Muslim, hadis br. 1608; Nesai, hadis br. 4738.

[871] Ebu Davud: Kitabu ed-dijat, poglavlje El-imamu je'muru bil-afvi fi ed-demi, hadis br. 4498; Tirmizi: Kitabu ed-dijat, poglavlje Ma džae fi hukmi velijji el-kisasi ve el-afvi, hadis br. 1412.

[872] Buhari, hadis br. 2413; Muslim, hadis br. 1672.

[873] Buhari, hadis br. 5758 i 6740; Muslim, hadis br. 1672

U Buharijevom *Sahihu*[874] stoji da je presudio ženi koja je ubila drugu trudnu ženu da oslobodi roba ili robinju za dijete. Nakon toga, ta žena je umrla pa je presudio da njena ostavština pripada mužu i djeci, a krvarinu da plati njena rodbina. Iz tog hadisa zaključujemo slijedeće:

- za ubistvo slično nenamjernom nema odmazde;
- rodbina preuzima krvarinu, kao što rodbina ubijenog ima pravo na odmazdu;
- odnosi se na uzlaznu liniju po ocu;
- muž žene koja je ubila ne snosi posljedice krvarine;
- i njena djeca, također, nisu od onih koji plaćaju.

Presudio je onome ko je oženio suprugu svoga oca, maćehu, smrtnu kaznu i oduzimanje imovine. To je Ahmedovo mišljenje i ono je ispravno. Ostala trojica imama smatraju da je za njega kazna za blud. Međutim, prječe je postupiti po Poslanikovoj, ﷺ, presudi i pravednija je.

Presudio je da nema pravo na odštetu onaj ko je virio u tuđu kuću, bez dozvole, pa mu vlasnik izbio oko kamenom ili štapom.

[874] Buhari, hadis br. 6902 i 6888; Muslim, hadis br. 2185.

O POSLANIKOVOJ, ﷺ, PRESUDI ONOME KO GA JE VRIJEĐAO

Potvrđeno je da je oslobodio obaveza slijepca, vlasnika robinje koja mu je rodila dijete, a koju je ubio zbog toga što je vrijeđala i psovala Poslanika, ﷺ.

Ubio je i nekoliko jevreja zbog vrijeđanja Poslanika, ﷺ.

Ebu Berzete je htio ubiti nekog čovjeka koji je vrijeđao Ebu Bekra, ؓ, ali mu je Ebu Bekr, ؓ, rekao: *Na to nema niko pravo nakon Poslanika, ﷺ.*

O tome se prenosi više od deset hadisa, od kojih su neki vjerodostojni, neki dobri, a neki poznati.

Mudžahid je prenio od Ibn Abbasa da je rekao: *Musliman koji vrijeđa Allaha ili bilo kojeg poslanika porekao je Poslanika, ﷺ. Smatra se otpadnikom od vjere i traži se da se pokaje, ako odbije izvršava se smrtna kazna nad njim.*

Preneseno je u oba *Sahiha* da je oprostio pokušaj trovanja lično njega.

Potvrđeno je da nije izvršio smrtnu kaznu nad jevrejom koji mu je napravio sihir. A potvrđeno je od Omera, Hafse i Džunduba da su izvršili smrtnu kaznu nad sihirbazom.

Potvrđeno je da je nekim zarobljenicima izrekao smrtnu presudu, neke je oslobodio uz otkup, neke je oslobodio bez ikakve nadoknade, a neke je proglasio robljem. Međutim, nije poznato da je ikada proglasio robom punoljetnog muškarca. Ništa od toga nije derogirano i vođa muslimana zadržava pravo postupati prema interesu muslimana.

Jevrejima je presudio nekoliko presuda. Po dolasku u Medinu potpisao je s njima primirje. Nakon toga, prvi su poveli rat pleme Kajnuka'. Poslanik, ﷺ, je pobijedio i oslobodio ih bez ikakve nadoknade. Nakon toga, rat je povelo pleme En-Nedir, njih je savlado i protjerao. Nakon njih sukobio se sa plemenom Kurejze i njima je izrekao smrtnu presudu. Na kraju se borio protiv jevreja Hajbera i pobijedio ih.

O PRESUDAMA U VEZI S RATNIM PLIJENOM

Presudio je konjaniku tri dijela od ratnoga plijena, a pješadincu jedan.

Presudio je da oprema ubijenog pripada onome ko ga je ubio.

Talha i Se'id ibn Zejd nisu učestvovali u Bici na Bedru, pa im je Poslanik, ﷺ, dao dio ratnoga plijena. *A naša nagrada?* - upitali su. ***Dobit ćete i vašu nagradu.*** - reče Poslanik, ﷺ.

Svi se slažu u tome da je Osman, ؓ, bio odsutan zbog svoje žene Rukajje, ؓ, pa mu je Poslanik, ﷺ, dao dio ratnoga plijena. *A moja nagrada?* - upita Osman, ؓ. ***Dobit ćeš svoju nagradu.*** – reče Poslanik, ﷺ.[875]

Ibn Habib kaže: *To je imao pravo samo Poslanik, ﷺ, svi se slažu da se ratni plijen, inače ne dijeli odsutnim.* Dodajem da kažu Ahmed, Malik i grupa ispravnih prethodnika, selefa, i sljedbenika da ako zapovjednik pošalje nekoga radi interesa vojske, daje mu dio ratnoga plijena.

Opremu ubijenoga nepijatelja nije ubrajao u podjelu plijena na petine, nego je davao borcu koji ga je ubio, na osnovu svjedočenja jednoga svjedoka. Ubrajao ga je u osnovu plijena.

---

[875] Vidi: Buhari, hadis br. 4037; Ebu Davud, hadis br. 2683; Ibn Sad, *Et-Tabekat,* 2/31; Ibn Hišam, *Es-Sira,* 2/436.

O POSLANIKOVIM, ﷺ, PRESUDAMA U VEZI S POKLONIMA KOJI SU DARIVANI NJEMU

Primao je poklone od kraljeva i dijelio ih ashabima. Primio je poklon od Ebu Sufjana.

Ebu 'Ubejd je rekao da je Poslanik, ﷺ, vratio poklon Amira ibn-Malika rekavši: ***Ne primamo poklon od mušrika.***[876] I dodao je da je primio poklon od Ebu Sufjana jer je tada bilo primirje između njega i stanovnika Mekke, a također i od Mukavkisa, jer je on počastio njegovog ashaba Hatiba i priznao njegovo poslanstvo, nije želio da izgubi nadu u islam.

Nije nikada primio poklon od nevjerika koji su bili u ratu s njim.

Sehnun kaže: *Ako zapovjednik Rimljana da poklon zapovjedniku muslimana, može to primiti i taj poklon pripada njemu lično.*

Evzai' kaže: *Poklon se dijeli među muslimanima, a uzvratit će mu poklonom iz državne kase.*

Ahmed kaže da se poklon tretira kao ratni plijen.

[876] Buhari, hadis br. 3130, od Ibn Omera.

O POSLANIKOVIM, ﷺ, PRESUDAMA U VEZI SA DRŽAVNIM PRIHODIMA

Tri su vrste prihoda: zekat, ratni plijen i ratni plijen uzet bez borbe.

Što se tiče zekata i ratnoga plijena, o njima je već bilo riječi. Nije dijelio na svih osam kategorija spomenutih u Kur'anu,[877] već je nekada dijelio samo jednoj.

Ratni plijen dobijen bez borbe je podijelio na Hunejnu onima čija je srca trebalo pridobiti za islam. Ensarijama nije dao ništa na što su mu prigovorili, pa je rekao: ***Zar niste zadovoljni da ljudi odu kućama sa ovcama i devama, a vi svojim kućama sa Allahovim Poslanikom? Tako mi Allaha, ono s čime se vi vraćate bolje je od onoga s čime se oni vraćaju.***[878]

Alija, ؓ, mu je poslao iz Jemena komad zlata koji je podijelio na četvero ljudi.

U *Sunenu* stoji da je dio određen rodbini iz ratnog plijena dobijenog bez borbe dodijelio rođacima iz Benu Hašima i Benu Muttaliba, a nije ništa dao Benu Nevfelu i 'Abdu-š-Šemsu, rekavši: ***Mi i Benu el-Muttalib se nismo razdvajali ni u džahilijjetu, ni u islamu, mi smo kao jedan.***[879] Isprepleo je svoje prste. Ratni plijen dobijen bez borbe nije među njima dijelio kao miraz, jednom muškarcu kao dvjema ženama, svakome podjednako, već kako je

---

[877] Misli na ajet:

﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ
وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللهِ وَاللهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾

Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovu Putu, i putniku namjerniku. Allah je odredio tako! A Allah sve zna i Mudar je. - *Et-Tevbe,* 60.

[878] Taberani, *El-Mu'džem el-kebir,* 9/18; Ahmed, *Musned,* 6/1789, dobrim lancem prenosilaca.; Ebu Davud, hadis br. 3058; Tirmizi, hadis br. 1577.

[879] Ibn Sa'd, *Et-Tabekat,* 2/159, od Enesa.; Buhari, hadis br. 3147; Muslim, hadis br. 1059.

smatrao da je od koristi. Tako je davao neoženjenom da se oženi, vraćao bi dužniku njegov dug i dijelio siromasima. Izdvojenu petinu od ratnog plijena dobijenog bez borbe je dijelio kao zekat, nije izlazio iz okvira osam spomenutih kategorija i nije ga dijelio kao miraz. Ko upozna njegovu siru uvidjet će to bez sumnje.

Postoje razilaženja oko pitanja da li je ratni plijen dobijen bez borbe bio Poslanikovo, ﷺ, vlasništvo s kojim je mogao raspolagati kako hoće, ili nije? Njegova uputa ukazuje na to da je njime raspolagao po naredbi, a ne po svojoj volji, jer mu je Uzvišeni Allah dao da izabere između toga da bude rob i poslanik, ili kralj i poslanik, pa je izabrao da bude rob i poslanik. Razlika je u tome što rob postupa samo po naredbi, a poslanik koji je kralj može da daje kome hoće ili da uskrati, kao što Uzvišeni Allah kaže Sulejmanu:

﴿ هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴾

Ovo je Naš dar, pa ti oslobodi ili zadrži, ti mi nećeš zbog toga odgovarati.[880]

Tj. daj kome hoćeš ili uskrati kome hoćeš. Taj položaj ponuđen je našem Poslaniku, ﷺ, ali ga je odbio. Rekao je: ***Tako mi Allaha, ja nikom ne dajem niti uskraćujem, ja samo dijelim i dajem kome mi je naređeno.***[881] Zbog toga, od tog imetka je trošio na svoje godišnje potrebe, a ostalo je trošio na jahače i oružje. I u vezi s tim spor traje do danas.

Što se tiče zekata, ratnog plijena i miraza određeno je šta kome pripada i niko osim njih ne polaže pravo na to. Tako da vladarima nakon Poslanika, ﷺ, to nije predstavljalo problem kao što je slučaj sa plijenom bez borbe, fej'om. Također, učanjaci se ne razilaze oko toga koliko se razilaze oko feja'.

Da je sve jasno u vezi s tim ne bi Fatima, ﵂, Poslanikova, ﷺ, kćerka, zahtijevala svoj miraz u Poslanikovoj, ﷺ, ostavštini, a Allah je rekao:

---

[880] *Sad*, 39

[881] Buhari, hadis br. 3140; Ebu Davud, hadis br. 2980; Nesai, hadis br. 4147.

﴿ مَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِن قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾

Plijen od stanovnika sela i gradova koji Allah Poslaniku Svome daruje pripada: Allahu i Poslaniku Njegovu, i bližnjima njegovim, i siročadi, i siromašnim, i putnicima – namjernicima – da ne bi prelazio samo iz ruku u ruke bogataša vaših; ono što vam Poslanik kao nagradu da, to uzmite, a ono što vam zabrani, ostavite, i bojte se Allaha jer Allah, zaista, žestoko kažnjava. I siromašnim muhadžirima koji su iz rodnog kraja svoga protjerani i imovine svoje lišeni, koji žele od Allaha dobro i zadovoljstvo steći, i Allahu i Poslaniku Njegovu pomažu, to su, zaista, iskreni ljudi. I oni koji su prije njih Medinu nastanili i iman prihvatili; oni vole one koji im doseljavaju, i u grudima svojim nikakvu zavist, zato što im se daje, ne osjećaju, i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se uščuvaju lahkomosti i tvrdičluka, oni će sigurno uspjeti.[882]

[882] *El-Hašr*, 7-9.

U ajetu je Allah obavijestio da ratni plijen bez borbe dat Poslaniku, ﷺ, u cjelosti pripada navedenim kategorijama. Nije ograničio na njih petinu od njega već je postavio opće i sveobuhvatne principe, tako da se petina troši na posebne potrebe, tj. na one koji, inače, imaju pravo na petinu, a nakon toga na opće potrebe tj. na muhadžire, ensarije i sve njihove sljedbenike do Sudnjega dana.

Njegova i praksa njegovih nasljednika, halifa, je u skladu sa značenjem ajeta. Omer, ﷺ, je rekao: *Niko nema veće pravo na ovaj imetak od drugog. Tako mi Allaha, svi muslimani imaju u njemu pravo, osim robova. Ali mi se ravnome po stepenima prema Allahovoj Knjizi i Poslanikovoj, ﷺ, podjeli. Uzimamo u obzir čovjekov doprinos islamu, kada je primio islam, zasluge u islamu, potrebe... Tako mi Allaha, ako budem živ i pastir sa planina Sane' imat će udjela u njemu iako će biti na svome mjestu.*[883]

Navedeni u ajetu o plijenu dobijenom bez borbe navedeni su i u ajetu o petini,[884] ali muhadžiri, ensarije i njihovi sljedbenici se ne spominju u ajetu o petini jer polažu pravo na plijen bez borbe bez određenog dijela. Oni koji imaju pravo u petini imaju dva prava jer se na njih odnose oba teksta:

- posebno, u petini;
- opće, u plijenu uzetom bez borbe.

I petina i plijen dobijen bez borbe ne dijele se onima koji na njega polažu pravo kao ličnu svojinu već prema potrebama i zaslugama. Na isti način se dijeli petina među onima kojima pripada.

Spominjanje ovih pet kategorija u ajetu znači da oni imaju na to pravo i da se ne mogu odstraniti od onih koji imaju pravo na dio plijena osvojenog bez borbe, te da na petinu nemaju pravo drugi, kao

---

[883] Buhari: Kitabu fardil-humusi, poglavlje Kavlullahi teala: ***fe inne lillahi humusehu ve li er-Resuli,*** hadis br. 3117.
[884] Misli na ajet:

﴿ وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُم مِّن شَيْءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى

وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ ﴾

I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina . pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima namjernicima. - *El-Enfal,* 40.

što ni na plijen osvojen bez borbe, imaju pravo samo spomenuti u suri *El-Hašr* i niko drugi. Na osnovu toga su imami muslimana poput Malika, Ahmeda i drugih izdali fetvu da rafidije nemaju pravo na plijen osvojen bez borbe.

Allah, ﷻ, je odredio da oni koji imaju pravo na petinu imaju pravo i u plijenu osvojenom bez borbe, ali pošto na plijen osvojen u borbi imaju pravo samo oni kojima pripada precizno je spomenuo kome pripada petina iz posebne pažnje prema njima i davanjem prednosti njima nad drugima, a pošto plijen osvojen bez borbe ne pripada nikome posebno rekao je da pripada njima, muhadžirima, ensarijama i njihovim sljedbenicima.

Poslanik, ﷺ, je Allahov i svoj udio trošio na potrebe muslimana, a četiri petine od te petine trošio je na one kojima je dodijeljena, dajući prednost prječim stvarima i potrebnijim.

O PRESUDI POŠTIVANJA UGOVORA S NEPRIJATELJEM, O ZABRANI UBIJANJA I HAPŠENJA NJIHOVIH IZASLANIKA I O OBZNANI PONIŠTENJA UGOVORA U SLUČAJU BOJAZNI DA ĆE GA DRUGA STRANA PREKRŠITI

Potvrđeno je da je rekao dvojici Musejliminih izaslanika kada su rekli da je Musejlima Allahov poslanik: ***Da se izaslanici ubijaju, ubio bih vas.***[885]

Potvrđeno je da je rekao Ebu Rafi'u kada su ga Kurejšije poslale njemu, a on nije htio da se vrati: ***Ja ne kršim ugovor, niti zadržavam izaslanike, vrati se njima, pa ako osjetiš u svom srcu ono što osjećaš sada, vrati se.***[886]

Potvrđeno je da je vratio Kurejšijama Ebu Džendela.

Također se prenosi da je Poslaniku, ﷺ, došla Subej'a el-Eslemijje, pa je njen muž došao da je traži. Tada je Allah, ﷻ, objavio:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ
فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ
فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ
لَهُنَّ وَآتُوهُم مَّا أَنفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَن تَنكِحُوهُنَّ إِذَا
آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَاسْأَلُوا مَا
أَنفَقْتُمْ وَلْيَسْأَلُوا مَا أَنفَقُوا ذَٰلِكُمْ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾

O vi koji vjerujete, kad vam vjernice kao muhadžirke dođu, ispitajte ih, a Allah dobro zna kakvo je vjerovanje njihovo, pa ako se

---

[885] Ahmed, *Musned,* 1/4.

[886] Ahmed, *Musned,* 5/15989. Lanac prenosilaca je vjerodostojan. Ebu Davud, hadis br. 2761; Ibn Hišam, *Es-Sira,* 4/272; Bejheki, *Ed-Delail,* 5/332.

uvjerite da su vjernice, onda ih ne vraćajte nevjernicima; one njima nisu dopuštene, niti su oni njima dopušteni; a njima podajte ono što su potrošili. Nije vam grijeh da se njima ženite kad im vjenčane darove njihove date. U braku nevjernice ne zadržavajte! Tražite ono što ste potrošili, a neka i oni traže ono što su potrošili! To je Allahov sud, On sudi među vama, a Allah sve zna i mudar je.[887]

Poslanik, ﷺ, je tražio od nje da se zakune da je došla samo iz ljubavi prema islamu, a ne zbog nekoga učinjenoga prekršaja u svom narodu ili mržnje prema mužu. Zaklela se, pa je Poslanik, ﷺ, nije vratio, već je njenom mužu vratio mehr.

Allah, ﷻ, kaže:

﴿ وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِن قَوْمٍ خِيَانَةً فَانبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ ﴾

Čim primijetiš vjerolomstvo nekoga plemena, i ti njemu isto tako otkaži ugovor, Allah uistinu ne voli vjerolomnike.[888]

Rekao je: ***Ako neko sklopi ugovor sa nekim, neka ne prekrši nijednu tačku toga ugovora, i neka ga ispoštuje do roka određenog, a ako želi prekinuti ugovor, neka prvo obavijesti drugu stranu.***[889] Tirmizi ga je ocijenio vjerodostojnim. Potvrđeno je da je rekao: ***Životi muslimana imaju istu vrijednost i najslabiji među njima imaju pravo dati garanciju na sigurnost.***[890]

Potvrđeno je da je pružio sugurnost dvojici kojima je garanciju dala njegova amidžišna Ummi Hana.

---

[887] *El-Mumtehina*, 10

[888] *El-Enfal*, 58

[889] Ahmed, *Musned*, 9/23918, putem, Abdullaha ibn Vehba.; Ebu Davud, hadis br. 2758; Ibn Hibban, hadis br. 4877; Hakim, 3/598.

[890] Ahmed, *Musned*, 6/17012; Tajalisi, hadis br. 1155; Tirmizi, hadis br. 1580 i rekao je: *Hadis je hasen sahih.* Lanac prenosilaca je vjerodostojan.

Potvrđeno je da je pružio utočište Ebu el-Asu kome je garanciju dala njegova kći Zejneba, ﷺ, Tom prilikom je rekao: ***I najslabiji musliman može pružiti zaštitu.***[891] U drugom hadisu se prenosi: ***I najslabiji musliman može pružiti zaštitu i vraća najdalji.***[892]

To su četiri velika principa.[893] Od tih principa spomenuo je da su muslimani jedinstveni u borbi protiv neprijatelja. To znači da je zabranjeno nevjernicima povjeravati bilo kakve javne poslove.

Riječi Poslanika, ﷺ: ***Vraća im i onaj koji je najdalji*** - znače da, ako jedna četa muslimana zaplijeni nešto uz podršku vojske, plijen će podijeliti međusobno, također, imetak koji prispije u državnu kasu je plijen osvojen bez borbe pripada svima i onima koji su sudjelovali u tome i onima koji nisu bez obzira što su to osvojili oni koji su bili učesnici pohoda.

Uzeo je džizju od kršćana iz Nedžrana i plemena Ejla i Dume u kojima su većina bili Arapi; zatim od jevreja iz Jemena i medžusija, a nije uzimao od arapskih mušrika. Ahmed i Šafi'i kažu: *Džizja se uzima samo od jevreja, kršćana i medžusija.* Jedna grupa kaže da se uzima od svih. Od jevreja i kršćana na osnovu Kur'ana, medžusija na osnovu Sunneta, a od ostalih analogijom,[894] jer su medžusije mušrici koji nemaju knjigu. A nije uzeo od arapskih mušrika, jer su svi oni prešli na islam, prije nego je objavljen propis o džizji. Ne slažemo se da je širk obožavatelja kipova gori od širka medžusija, već suprotno, jer obožavaoci kipova vjeruju u tevhidu-r-rububijje, oni se približavaju Allahu posredstvom njihovih kipova. Nisu tvrdili da postoje dva stvoritelja. Ne dozvoljavaju brak sa majkama, sestrama i kćerkama i još uvijek imaju nešto od Ibrahimove vjere koji je imao objavu i šeri'at, dok za medžusije nije poznato da su se pridržavali bilo kakvog šeri'ata od bilo kojeg vjerovjesnika. Pisao je stanovnicima

---

[891] Ebu Davud, hadis br. 2751; Ibn Madže, hadis br. 2659.

[892] Bejheki, *Sunen,* 9/95 od Ummu Seleme.

[893] U originalu djela, 5/89, stoji: *To su četiri principa i osnove. Prvi je:* ***jednakopravnost svih muslimana na život.*** *To znači da nije dozvoljeno ubiti muslimana zbog nemuslimana. Drugi je:* ***prihvata se garancija i najslabijih muslimana.*** *To obavezuje na prihvatanje garancije za sigurnost žena i robova... Treći:* ***muslimani su jedinstveni u borbi protiv neprijatelja...*** *Četvrti:* ***Vraća im i najdalji...***

[894] Rekao je u autor u djelu *Zadu-l-me'ad,* 5/92: *Kao što vidiš, ovo mišljenje je zasnovano na ispravnijim dokazima.*

Hedžra i kraljevima, pozivao ih u islam ili da daju džizju, ne praveći razliku između Arapa i ostalih. Naredio je Mu'azu da od svakoga punoljetnoga muškarca uzima po jedan zlatnik ili jemenske odjeće u toj vrijednosti, a Omer, ﷺ, je odredio plaćanje džizje u vrijednosti četiri zlatnika. Poslanik, ﷺ, je uzeo u obzir siromaštvo stanovnika Jemena, a Omer, ﷺ, bogatstvo stanovnika Šama.

Utvrđeno je da je dozvolio napad na Kurejšije bez prethodnoga obavještenja o poništenju ugovora zbog toga što su saveznici Kurešija napali saveznike Poslanika, ﷺ, i prekršili ugovor, a Kurešije time bili zadovoljni. Postupio je s njima kao i sa direktnim učesnicima u kršenju ugovora.

O POSLANIKOVIM, ﷺ, PRESUDAMA U VEZI SA BRAKOM I PROPISIMA SRODNIM BRAČNIM

Potvrđeno je da je poništio brak udavane žene koju je njen otac silom udao.[895]

U *Sunenu* se prenosi da je jednoj neudavanoj djevojci, koju je otac silom udao, dao mogućnost izbora.[896]

Potvrđeno je da je rekao: ***Neudavana djevojka se ne može udati bez njenoga pristanka, a njen pristanak je šutnja.***[897]

Presudio je da se žensko siroče pita pri udaji. I rekao je: ***Nakon punoljetstva dijete nije siroče.***[898] To ukazuje da je dozvoljeno oženiti sirotu, za šta postoje dokazi u Kur'anu.

U *Sunenu* se prenosi da je Poslanik, ﷺ, rekao: ***Nema braka bez staratelja.***[899] U *Sunenu* se prenosi također: ***Žena ne može sama sebe udavati, bludnica je žena koja samu sebe uda.***[900]

Presudio je u slučaju da ženu udaju dva staratelja, udaja se vrši na osnovu pristanka prvoga staratelja.

Potvrđeno je da je jednoj ženi koja se udala, a njen muž joj nije odredio mehr niti spavao sa njom do svoje smrti, dosudio mehr kakav imaju žene njenog staleža ni manje ni više, miraz i priček od četiri mjeseca i deset dana.

Tirmizi prenosi da je Poslanik, ﷺ, rekao jednom čovjeku: ***Oženiću te tom i tom, ako želiš.*** *Hoću* - rekao je ovaj. Poslanik, ﷺ, je pitao tu ženu: ***Pristaješ li da taj i taj bude tvoj muž?*** *Pristajem.*- rekla je ona. Stupili su u brak, imali intimni odnos, a nije joj odredio

---

[895] Ahmed, *Musned,* 6/17789.

[896] Buhari, hadis br. 5138 i 6969; Ebu Davud, hadis br. 2101; Nesai, 6/86.

[897] Ebu Davud, hadis br. 2096; Ibn Madže, hadis br. 1875.

[898] Ahmed, *Musned,* 1/2469; Ebu Davud, hadis br. 2096; Ibn Madže, hadis br. 1875. Lanac prenosilaca je vjerodostojan, odgovara Buharijevim uslovima.

[899] Ibn Ebi Šejbe, *Musannef,* 4/131, od Ebu Musaa el-Ešarija.; Ahmed, *Musned,* 7/19535; Darimi, 2/137; Ebu Davud, hadis br. 2085; Tirmizi, hadis br. 1101.

[900] Ibn Madže, hadis br. 1882, od Ebi Hurejre. U lancu prenosilaca nalazi se Džemil ibn Husejn el-Ateki, neki su ga kritizirali kao prenosioca.

mehr, niti joj šta dao, pa joj je pred smrt dao svoj dio sa Hajbera.[901] Iz ovoga proizlaze slijedeći propisi:

- dozvoljeno je sklopiti brak prije određivanja mehra;
- dozvoljeno je spavati sa ženom prije određivanja mehra;
- mehr se mora dati iako nije određen ako umre prije spavanja s njom;
- žena je dužna čekati priček, iako muž nije spavao sa njom. To je stav Ibn Mes'uda i Iračana;
- dozvoljeno je zastupati pri sklapanju braka obje strane.
- dovoljno je reći: ***Ženim toga i toga sa tom i tom***;
- naredio je onima koji prihvate islam, a imaju više od četiri žene da odaberu od njih samo četiri;
- naredio je onima koji su sastavili u braku dvije sestre da odaberu jednu;
- ovo upućuje na ispravnost braka nevjernika koji nakon prelaska na islam zadržava koju hoće ženu. Ovo je stav većine islamskih učenjaka.

Prenio je Tirmizi i rekao da je hasen, dobar, hadis: ***Rob koji se oženi bez dozvole vlasnika je bludnik.***[902]

Kraj
Allah, ﷻ, najbolje zna i neka je
hvaljen Allah, Gospodar svjetova.

[901] Ebu Davud, hadis br. 2117. A ne nalazi u Tirmizijevom *Sunenu*.
[902] Ebu Davud, hadis br. 4078; Tirmizi, hadis br. 1111 i 1112; Ibn Madže, hadis br. 1959.

SADRŽAJ:

مُختصر
زاد المعاد في هدي خير العباد

muhtesar zadu-l-me'ad

sažetak
opskrba za ahiret

ibn kajjim el-dževzijje
sažeo: muhammed ibn abdu-l-vehhab